
BEZPIECZNY
BANK

BEZPIECZNY BANK

**czasopismo poświęcone
zagadnieniom gwarancji
depozytów i bezpieczeństwa
finansowego banków**

Kolegium

programowo-redakcyjne:

prof. dr hab. Władysław Baka
– redaktor naczelny,
Kazimierz Beca,
dr Marek Grzybowski,
dr hab. Małgorzata Iwanicz-
Drozdowska, prof. SGH,
Ewa Kawecka-Włodarczak,
prof. dr hab. Stanisław Owiak,
Krzysztof Pietraszkiewicz,
prof. dr hab. Marek Safjan,
dr hab. Jan Szambelańczyk,
prof. Akademii Ekonomicznej
w Poznaniu
Ewa Śleszyńska-Charewicz

Sekretariat redakcji:

Beata Zdanowicz

Publikowane artykuły przedstawiają
opinie i poglądy ich autorów i nie
wyrażają oficjalnego stanowiska
Bankowego Funduszu Gwarancyjnego

Opracowanie graficzne i łamanie:

FACTUMGRAF – Dariusz Stański

Korekta:

Ewa Stempniewicz

Druk:

STARDRUK

ISSN 1429-2939

Wydawca:

Bankowy Fundusz Gwarancyjny
00-546 Warszawa
ul. Ks. Ignacego Jana Skorupki 4
tel. 583-08-01, 583-08-05,
583-08-06
fax 583-08-08
e-mail: rada@bfg.pl
www.bfg.pl

Współpraca:

Stardruk
Wydawnictwo
00-660 Warszawa
ul. Lwowska 11/29

W NUMERZE

4 (33) 2006

A. Z działalności Bankowego Funduszu Gwarancyjnego

Analiza sytuacji w sektorze bankowym wg stanu
na 31 grudnia 2005 r. – *Tomasz Bugajny, Małgorzata
Iwanicz-Drozdowska, Halina Polijaniuk, Anna Pszkit,
Iwona Sowińska* – s. 3

B. Problemy i poglądy

Projekcja struktury sektora banków spółdzielczych w Polsce
ze szczególnym uwzględnieniem spełnienia ustawowych
wymogów kapitałowych – *Anna Pszkit* – s. 109

C. Konsultacje dla banków

Rozwój arbitrażu kapitałowego w świetle regulacji bazylejskich
– *Paweł Mizerski* – s. 125

D. Kronika

Podstawowe wielkości makroekonomiczne i zmiany
organizacyjno-prawne w sektorze bankowym w IV kwartale
2006 r. – *Halina Polijaniuk* – s. 147

E. Miscellanea

Przegląd prasy zagranicznej (październik–grudzień 2006)
– s. 155

Wszystkie artykuły zawarte w działach B–C niniejszego numeru
są recenzowane

Z działalności BFG

ANALIZA SYTUACJI W SEKTORZE BANKOWYM WG STANU NA 31 GRUDNIA 2005 R.

I. SYNTEZA

W 2005 r. **sytuacja w sektorze bankowym¹⁾ była stabilna i poprawiła się** w porównaniu z rokiem poprzednim.

W analizowanym okresie liczba banków krajowych zmniejszyła się o 9, a w sektorze banków spółdzielczych doszło do połączenia 8 banków. Na koniec 2005 r. 17 krajowych banków komercyjnych stosowało MSR/MSSF²⁾. Udział tych banków w sumie bilansowej krajowego sektora bankowego wyniósł 72,94%.

Niniejsza analiza została przygotowana w oparciu o zaudytowane sprawozdania finansowe. W analizowanej zbiorowości banków komercyjnych nie uwzględniono 7 oddziałów instytucji kredytowych, które nie są objęte polskim systemem gwarantowania depozytów. Na koniec 2005 r. udział tych oddziałów w sumie bilansowej netto sektora bankowego³⁾ wyniósł 0,88%, zaś udział w depozytach sektora niefinansowego i instytucji samorządowych stanowił 0,39% sektora.

Do **najważniejszych wydarzeń** w 2005 r. należy zaliczyć:

- istotną poprawę wyników finansowych,
- dynamiczny rozwój akcji kredytowej,
- wyhamowanie spadkowej tendencji depozytów gospodarstw domowych,
- utrzymanie marży odsetkowej na stabilnym poziomie (m.in. dzięki wprowadzeniu ESP),
- wdrożenie przez znaczną część banków MSR/MSSF,

¹⁾ Stosowane w niniejszej analizie pojęcia: „sektor banków komercyjnych” dotyczy krajowych banków komercyjnych, a pojęcie „sektor bankowy” obejmuje krajowy sektor bankowy.

²⁾ Ponadto Bank Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych SA był w trakcie wprowadzania MSR/MSSF.

³⁾ Dla celów tego wyliczenia pojęcie „sektor bankowy” dotyczy: krajowych banków komercyjnych, banków spółdzielczych i oddziałów instytucji kredytowych.

- osiągnięcie przez banki spółdzielcze wymaganych ustawowo progów kapitałowych; w przypadku 6 banków, które nie osiągnęły samodzielnie II progu kapitałowego, określony został sposób rozwiązania problemu.

1. Ocena sytuacji w sektorze bankowym

Poprawa kondycji sektora bankowego, w tym wypracowanie najwyższych wyników finansowych od początku transformacji, była możliwa dzięki korzystnej sytuacji gospodarczej, rosnącemu zainteresowaniu kredytami bankowymi zarówno ze strony klientów indywidualnych (głównie kredyty mieszkaniowe), jak i przedsiębiorstw, a także dzięki korzystnym rozwiązaniom regulacyjnym, które weszły w życie rok wcześniej. Zwiększeniu zainteresowania uzyskaniem kredytu sprzyjały m.in. obniżające się stopy procentowe.

W 2005 r. tempo wzrostu **produktu krajowego brutto (PKB)** wyniosło 3,5% wobec 5,3% w roku poprzednim (wyjątkowo dobrym dla gospodarki ze względu na efekt przystąpienia Polski do Unii Europejskiej). Głównym czynnikiem pobudzającym dynamikę gospodarki był eksport, a w ostatnim kwartale roku popyt krajowy, w tym szczególnie inwestycyjny.

Najszybciej rozwijającymi się sektorami gospodarki były **produkcja budowlano-montażowa i produkcja przemysłowa**. Wzrost obu sektorów wyniósł odpowiednio: 5,0% i 3,8%.

Pomimo aprecjacji złotego względem euro, nadal utrzymywał się wysoki **przyrost eksportu** (obroty liczone w euro). Większa dynamika eksportu (19,6%) niż importu (14,1%) wpłynęła na zmniejszenie deficytu w wymianie handlowej z zagranicą. Na koniec 2005 r. kurs euro wynosił 3,8598 zł (spadek w ciągu roku o 22 grosze), a kurs dolara amerykańskiego 3,2613 zł (wzrost w ciągu roku o 25 groszy).

Na wciąż trudnym **rynku pracy** nastąpiła poprawa sytuacji – wzrost przeciętnego zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw wyniósł 1,9% wobec spadku o 0,8% rok wcześniej. Stopa bezrobocia zmniejszyła się z 19,4% w styczniu do 17,6% w grudniu.

W 2005 r. nastąpiło wyraźne spowolnienie inflacji. Spadek cen żywności i paliw wpłynął na obniżenie **wskaźnika cen i towarów konsumpcyjnych** (w ujęciu rok do roku) z 3,7% w styczniu do 0,7% w grudniu. Średnioroczny poziom inflacji zmniejszył się zatem z 3,5% w 2004 r. do 2,1%, tj. poniżej przyjętego przez Radę Polityki Pieniężnej celu inflacyjnego. Spadek inflacji wpłynął na wzrost przeciętnego wynagrodzenia realnego brutto w całej gospodarce z 0,7% w poprzednim roku do 2,6%.

Biorąc pod uwagę niską dynamikę inflacji oraz prognozowany brak ryzyka dla przyszłego jej poziomu, Rada Polityki Pieniężnej w 2005 r. pięciokrotnie obniżała podstawowe stopy procentowe. W efekcie tych zmian **stopa referencyjna** zmniejszyła się z 6,5% do 4,5%, a **stopa redyskonta weksli** z 7,0% do 4,75%.

Oceniając wpływ sytuacji makroekonomicznej na kondycję finansową zarówno sektora przedsiębiorstw, jak i osób prywatnych, można stwierdzić, iż występują przesłanki do dalszego wzrostu aktywności banków, przejawiającej się zarówno we wzroście akcji kredytowej szczególnie w przypadku gospodarstw domowych, jak i bazy depozytowej, zwłaszcza w przypadku przedsiębiorstw.

Suma bilansowa netto sektora bankowego wyniosła na koniec grudnia 2005 r. 581 208 758 tys. zł i wzrosła w porównaniu z końcem 2004 r. o 8,59%, przy czym w II półroczu przyrost sumy bilansowej wyniósł 2,71%. Sektor banków spółdzielczych rozwijał się bardziej dynamicznie (w 2005 r. jego suma bilansowa wzrosła o 18,10%), m.in. dzięki zwiększeniu obrotów w rezultacie absorpcji środków unijnych. Przyczyniło się to do zwiększenia udziału banków spółdzielczych w aktywach sektora bankowego o prawie 0,5 p.p. do 5,83%.

Po stronie pasywów na zwiększenie sumy bilansowej netto wpłynęły zobowiązania wobec trzech obsługiwanych sektorów (finansowego, niefinansowego oraz instytucji rządowych i samorządowych), jak również wzrost zobowiązań z tytułu emisji własnych dłużnych papierów wartościowych i operacji sprzedaży z udzielonym przyrzeczeniem odkupu. Największa zmiana kwotowa wynikała z przyrostu zobowiązań wobec sektora niefinansowego.

Po stronie aktywów spośród pozycji o istotnym udziale, najbardziej dynamicznie wzrosła w 2005 r. wartość papierów wartościowych (o 15,26%) oraz należności od sektora finansowego (o 14,47%) i od sektora niefinansowego (o 9,42%).

Wartość **zobowiązań pozabilansowych netto** wyniosła na koniec 2005 r. 1 882 110 266 tys. zł, co oznacza przyrost w porównaniu z 2004 r. o 10,09%. Wśród zobowiązań pozabilansowych największy udział miały transakcje instrumentami pochodnymi, które jednocześnie wykazały największy wzrost w analizowanym okresie.

Wynik finansowy brutto sektora bankowego wyniósł w 2005 r. 10 903 179 tys. zł, co oznacza 39,06% wzrost w porównaniu z rokiem poprzednim. Dynamika zysku brutto była znacznie wyższa w sektorze banków komercyjnych (41,70%) niż w sektorze banków spółdzielczych (6,39%).

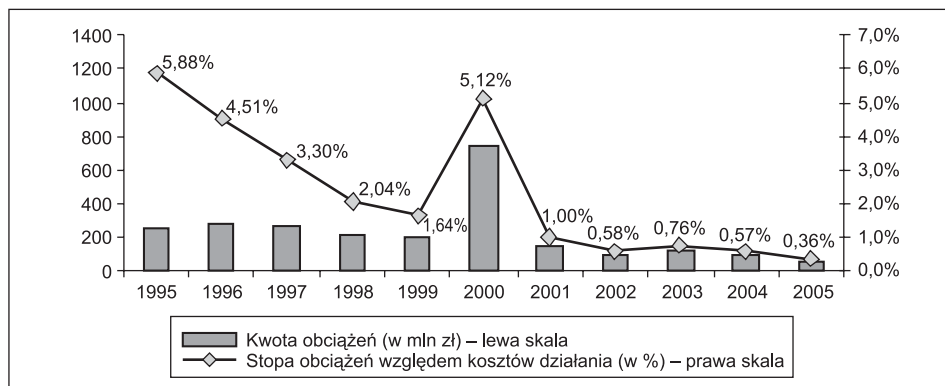
Podobnie korzystnie kształtowała się sytuacja w przypadku zysku netto, który wyniósł na koniec 2005 r. 9 092 254 tys. zł (wzrost o 28,48%). Wzrost zysku netto w sektorze banków komercyjnych był o 22,45 p.p. wyższy niż w sektorze banków spółdzielczych i wyniósł 29,99%. Niższy przyrost zysku netto niż brutto wynikał z wyeliminowania w wyniku zastosowania MSR/MSSF udziału w zyskach jednostek podporządkowanych wycenianych metodą praw własności.

Wynik działalności bankowej wzrósł w 2005 r. w porównaniu z rokiem poprzednim o 7,70%, zaś **wynik działalności operacyjnej** o 37,17%.

Koszty działania wzrosły o 5,90%, w tym o 6,62% w sektorze banków spółdzielczych. W 2005 r. sektor nie poniósł kosztów związanych z wypłatą środków gwarantowanych. W latach 1995–2005 kwota obciążeń banków zmniejszała się za wyjątkiem roku 2000, w którym upadł Bank Staropolski SA. **Wpłaty banków na rzecz BFG** z tytułu opłat rocznych stanowiły w 2005 r. 0,36% kosztów działania.

Dzięki wypracowaniu wyższych niż rok wcześniej wyników finansowych wzrosły w sektorze bankowym podstawowe **wskaźniki efektywności** (ROA, ROE, rentowność obrotu). Takie same tendencje wystąpiły w sektorze banków komercyjnych, natomiast w sektorze banków spółdzielczych pogorszyły się wskaźniki ROA i ROE. Wraz ze wzrostem kosztów działania w sektorze bankowym pogorszył się wskaźnik obciążenia wyniku działalności bankowej o 0,94 p.p. (do 55,42%) zaś w sektorze banków spółdzielczych nastąpiło jego pogorszenie o 0,67 p.p. do 66,65%.

Wykres 1. Kwota (w mln zł) obciążeń banków z tytułu wypłat środków gwarantowanych i opłat rocznych w latach 1995–2005 w odniesieniu do kosztów działania (w %)

Źródło: Dane NBP i BFG, opracowanie własne.

Jakość należności poprawiła się w 2005 r. W przypadku należności ogółem sektora bankowego (bez odsetek) poprawa wskaźnika jakości wyniosła 2,64 p.p. do 7,40%. W największym stopniu poprawie uległa jakość należności od sektora niefinansowego – o 3,74 p.p. do 10,98%. Jakość należności w sektorze banków spółdzielczych kształtowała się na poziomie 3,12%. **Jakość zobowiązań pozabilansowych** poprawiła się o niespełna 2 p.p. i na koniec 2005 r. nieznacznie przekroczyła wartość 1%. Dzięki opisanym powyżej zmianom obniżyło się **obciążenie wyniku działalności bankowej saldem rezerw** o 3,09 p.p. do 5,05% (w sektorze banków spółdzielczych o 0,87 p.p. do 2,63%).

Współczynnik wypłacalności na koniec 2005 r. wyniósł 14,59% (spadek o 0,87 p.p. w porównaniu z rokiem poprzednim). Było to rezultatem bardziej dynamicznego wzrostu wymogów kapitałowych (14,46%, głównie z tytułu ryzyka kredytowego) niż funduszy własnych (6,81%). Jeden bank spółdzielczy wykazywał współczynnik wypłacalności niższy niż ustawowe minimum. Współczynnik wypłacalności w przedziale od 8% do 10% wykazały 2 banki komercyjne i 11 banków spółdzielczych.

Reasumując, w 2005 r. dzięki korzystnej sytuacji makroekonomicznej i wzrostowi zainteresowania kredytami, sytuacja ekonomiczno-finansowa sektora bankowego uległa dalszej poprawie, szczególnie w sferze efektywności działania i jakości należności. Wypłacalność sektora bankowego, choć niższa niż rok wcześniej, kształtowała się na bezpiecznym poziomie, gwarantującym efektywne zagospodarowanie kapitałów własnych i możliwości dalszego rozwoju.

W 2006 r. główne wyzwania dla sektora bankowego będą wynikały z konieczności zakończenia przygotowań do wdrożenia rozwiązań Bazylei II, a dodatkowo wśród banków spółdzielczych z przygotowań do osiągnięcia kolejnego progu kapitałowego w wysokości 1 mln euro (2007 r.).

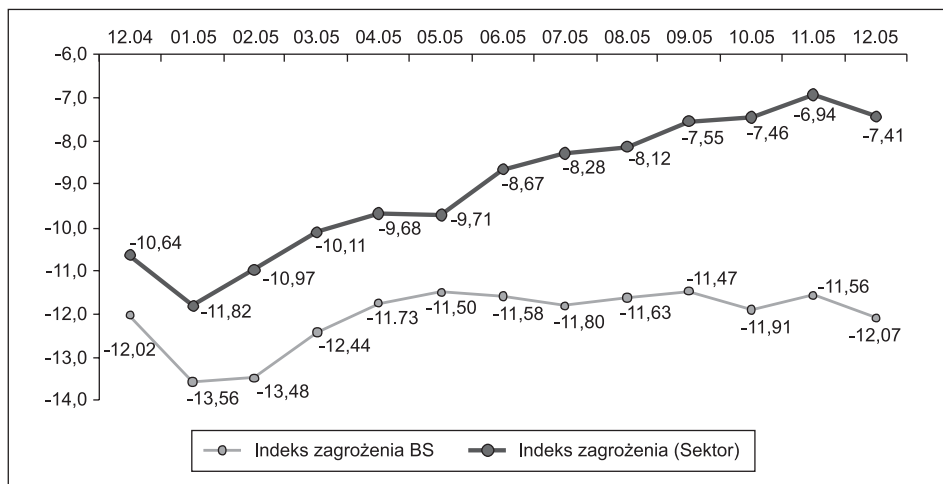
2. Ocena zagrożeń w sektorze bankowym

2.1. Indeks zagrożenia

W porównaniu z 2004 r. wartość **indeksu zagrożenia**⁴⁾ (wykres 2) poprawiła się o 3,23 punktu do -7,41, na co wpłynęły zmiany zaistniałe w sektorze banków komercyjnych, gdzie indeks zagrożenia poprawił się o 3,54 punktu do -6,99 punktu. W sektorze banków spółdzielczych indeks zagrożenia poprawił się jedynie o 0,05 punktu, osiągając poziom -12,07 punktu.

W 2005 r. zwiększyła się rozpiętość pomiędzy indeksem zagrożenia banków komercyjnych i banków spółdzielczych na skutek znacznej poprawy indeksu zagrożenia w pierwszym z wymienionych sektorów. Na koniec 2004 r. różnica pomiędzy indeksami dla obu sektorów wyniosła 1,49 p.p., zaś na koniec 2005 r. wzrosła do 5,08 p.p.

Wykres 2. Indeks zagrożenia w sektorze bankowym oraz w sektorze banków spółdzielczych⁵⁾ w okresie grudzień 2004 r.–grudzień 2005 r.

Źródło: Dane BFG, opracowanie własne.

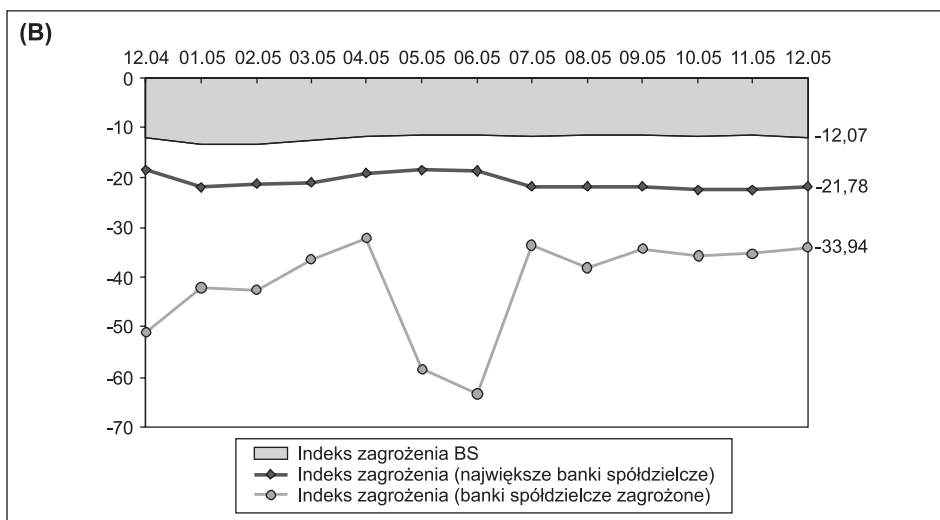
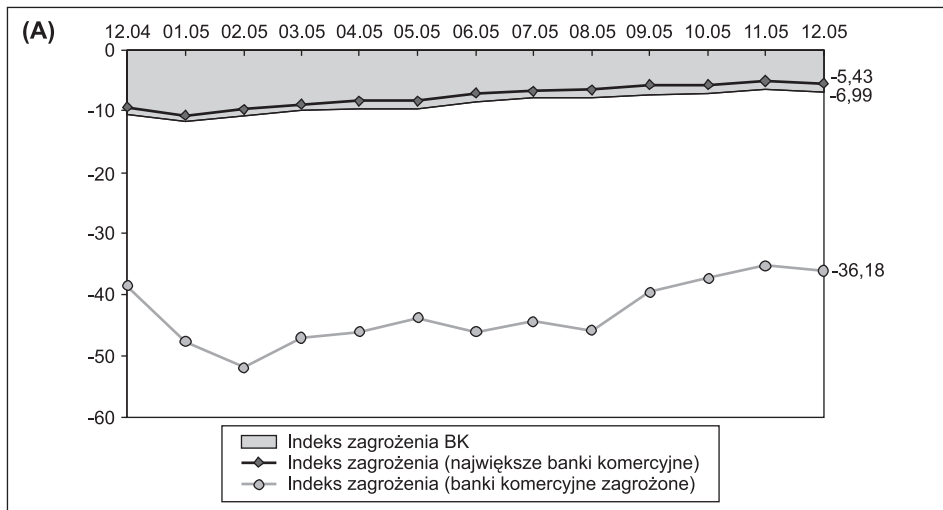
Na wykresie 3 przedstawiono indeksy zagrożenia dla sektora banków komercyjnych, **największych banków** komercyjnych oraz **zagrożonych banków** komer-

⁴⁾ Konstrukcję i interpretację indeksu zagrożenia przedstawiono w oddzielnych opracowaniach opublikowanych w poprzednich wydaniach „Bezpiecznego Banku”.

⁵⁾ Ze względu na to, że sektor banków komercyjnych posiada ponad 90% udziału w depozytach sektora niefinansowego i instytucji samorządowych, poziom indeksu dla sektora bankowego jest niemal identyczny jak dla sektora banków komercyjnych, z tego powodu na wykresie nie zamieszczono oddzielnie banków komercyjnych.

Bezpieczny Bank

Wykresy 3 i 4. Indeks zagrożenia dla sektora, 10 największych banków* i banków o bardzo wysokim i wysokim zagrożeniu w okresie grudzień 2004 r.–grudzień 2005 r. (A) – BK, (B) – BS

Źródło: Dane BFG, opracowanie własne.

* W przypadku banków komercyjnych – uwzględniono w nim banki, których udział w depozytach sektora banków komercyjnych przekraczał 2%. Na koniec poszczególnych kwartałów ich liczba wahała się między 10 a 11. W przypadku banków spółdzielczych – uwzględniono w nim banki, których udział w depozytach sektora spółdzielczego przekraczał 0,75%. Na koniec poszczególnych kwartałów ich liczba wahała się między 8 a 10.

Z działalności BFG

cyjnych, tj. zaliczonych do grupy wysokiego bądź bardzo wysokiego zagrożenia. Wykres 4 prezentuje analogiczne dane dla banków spółdzielczych.

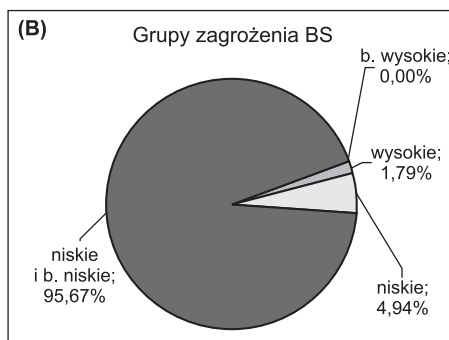
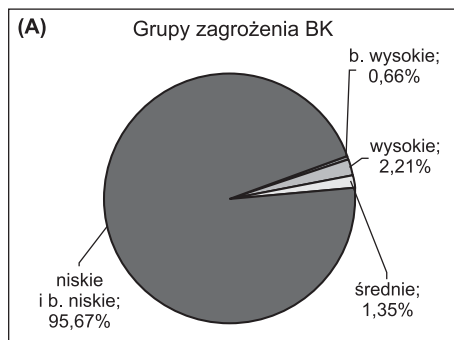
Sytuacja ekonomiczno-finansowa **największych banków komercyjnych** (ponad 80% udział w depozytach sektora niefinansowego i instytucji samorządowych), kształtujących bezpieczeństwo systemowe, była lepsza niż przeciętnie w sektorze banków komercyjnych. Na koniec 2005 r. indeks zagrożenia dla tych banków wyniósł -5,43 punktu i w porównaniu z końcem grudnia 2004 r. poprawił się o 3,92 punktu (tj. o 0,38 punktu więcej niż sektor banków komercyjnych).

W przypadku **zagrożonych banków komercyjnych** (2,12% udziału w depozytach sektora niefinansowego i instytucji samorządowych) wartość indeksu wyniosła na koniec 2005 r. -36,18 punktu i w porównaniu z 2004 r. poprawiła się o 2,24 punktu.

Sytuacja ekonomiczno-finansowa **największych banków spółdzielczych** (na koniec 2005 r. 11,88% udział w depozytach sektora niefinansowego i instytucji samorządowych sektora banków spółdzielczych) była gorsza niż średnio w sektorze banków spółdzielczych. Indeks dla tej grupy wyniósł na koniec 2005 r. -21,78 punktu (pogorszenie o 3,42 p.p.). W 2005 r., m.in. wskutek pogorszenia sytuacji finansowej jednego banku, który przejął bank będący w złej sytuacji finansowej, zwiększyła się rozpiętość pomiędzy indeksem zagrożenia dla tych banków a indeksem sektora banków spółdzielczych – z 6,34 p.p. na koniec 2004 r. do -9,71 p.p. na koniec 2005 r.

W przypadku **banków zagrożonych z sektora banków spółdzielczych** (1,65% udziału w depozytach sektora niefinansowego i instytucji samorządowych sektora banków spółdzielczych) wartość indeksu wyniosła na koniec 2005 r. -33,94 punktu i w porównaniu z 2004 r. poprawiła się o 17,13 punktu. Kształtowanie się indeksu banków zagrożonych w 2005 r. determinowały 2 banki. Ujawnienie ich złej sytuacji finansowej wpłynęło na spadek indeksu zagrożenia, zaś ich przejęcie przez inne banki spółdzielcze – na jego poprawę w II półroczu 2005 r.

Wykresy 5 i 6⁶⁾. Udział banków wg grup zagrożenia w sumie bilansowej netto według stanu na 31.12.2005 r. (A) – BK, (B) – BS

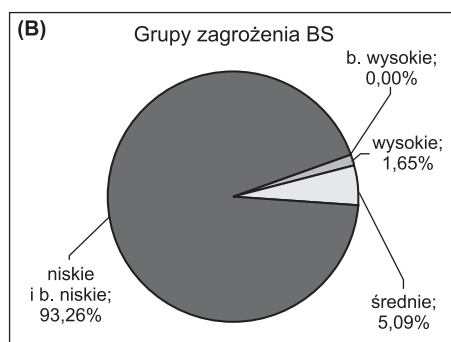
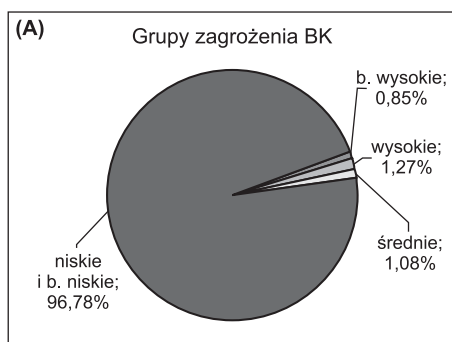
Źródło: Dane BFG, opracowanie własne.

⁶⁾ Literą (A) oznaczono lewy wykres, literą (B) – prawy wykres.

Udział banków komercyjnych zakwalifikowanych jako banki o bardzo wysokim i wysokim zagrożeniu wyniósł łącznie w sumie bilansowej netto sektora bankowego 2,87%, natomiast udział banków z grupy o bardzo wysokim zagrożeniu 0,66%. Wymienione relacje w sektorze komercyjnymi i spółdzielczym prezentują wykresy 5 i 6.

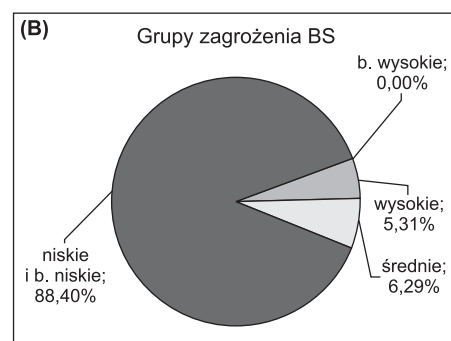
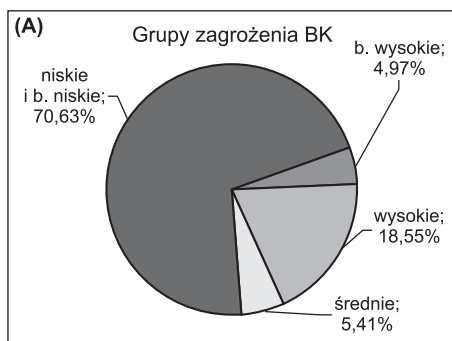
Udział banków komercyjnych zakwalifikowanych jako banki o bardzo wysokim i wysokim zagrożeniu wyniósł łącznie w depozytach sektora niefinansowego i instytucji samorządowych sektora bankowego 2,12%, w tym udział banków z grupy o bardzo wysokim zagrożeniu 0,85%. Wymienione relacje w sektorze komercyjnymi i spółdzielczym prezentują poniższe wykresy 7 i 8.

Wykresy 7 i 8. Udział banków wg grup zagrożenia w depozytach sektora niefinansowego i instytucji samorządowych według stanu na 31.12.2005 r. (A) – BK, (B) – BS

Źródło: Dane BFG, opracowanie własne.

Wykresy 9 i 10. Udział banków wg grup zagrożenia w stracie skumulowanej netto według stanu na 31.12.2005 r. (A) – BK, (B) – BS

Źródło: Dane BFG, opracowanie własne.

Udział banków komercyjnych w grupie bardzo wysokiego i wysokiego zagrożenia w stracie skumulowanej netto sektora bankowego wyniósł 23,52%, w tym banków o bardzo wysokim zagrożeniu 4,97%. Wymienione relacje w sektorze komercyjnymi i spółdzielczym prezentują wykresy 9 i 10.

W przypadku obu sektorów wysoki udział banków o bardzo niskim i niskim zagrożeniu wynikał z odniesienia przede wszystkim skutków wyceny aktywów i zobowiązań finansowych według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej na wynik z lat ubiegłych. W sektorze banków komercyjnych wysoki udział banków z tych samych grup zagrożenia związany był dodatkowo z wdrożeniem przez część banków MSR/MSSF.

2.2. Macierze zagrożeń

W oparciu o stosowany w BFG system monitorowania⁷⁾ dokonano oceny sytuacji poszczególnych banków. Każdemu bankowi przypisano rating, na który składa się ocena czynników sprawozdawczych (A–D) i pozasprawozdawczych (I–IV). Na podstawie ratingów zbudowano macierz zagrożeń i zaklasyfikowano banki do jednej z pięciu grup: o bardzo wysokim, wysokim, średnim, niskim lub bardzo niskim zagrożeniu⁸⁾.

Według stanu na 31 grudnia 2005 r. większość banków komercyjnych objętych systemem monitorowania znajdowało się w grupie bardzo niskiego i niskiego zagrożenia (odpowiednio 58,18% i 23,64%). Do grupy o średnim zagrożeniu zakwalifikowano 5,45% banków, a do grupy wysokiego i bardzo wysokiego zagrożenia odpowiednio: 7,27% i 5,46%. Ponadto w sektorze banków spółdzielczych ok. 98% wszystkich banków znajdowało się w grupie bardzo niskiego i niskiego zagrożenia.

Na koniec 2005 r. w porównaniu z końcem 2004 r. 64,81% wszystkich banków komercyjnych oraz 82,82% wszystkich banków spółdzielczych nie zmieniło klasyfikacji do grup zagrożenia. Do niższych grup zagrożenia przekwalifikowano 18,52% banków komercyjnych i 7,31% banków spółdzielczych. Pogorszenie, tj. przeklasyfikowanie do wyższej grupy zagrożenia, miało miejsce w 16,67% banków komercyjnych i 9,86% banków spółdzielczych.

W tabelach 1 i 2 zaprezentowano zmiany na macierzach migracji dla banków komercyjnych i spółdzielczych w poszczególnych grupach zagrożenia.

W 2005 r. w poszczególnych grupach zagrożenia zaobserwowano więcej zmian pozytywnych niż negatywnych. W sektorze banków komercyjnych 33,33% banków klasyfikowanych na koniec 2004 r. do grupy wysokiego zagrożenia, zostało przeklasyfikowanych na koniec 2005 r. do grupy bardzo niskiego zagrożenia. Ponadto 44,44% banków kwalifikowanych uprzednio do grupy średniego zagrożenia znalazło się w grupie niskiego bądź bardzo niskiego zagrożenia.

⁷⁾ System monitorowania BFG został zaprezentowany m.in. w artykule pod tytułem „Ocena sytuacji finansowej sektora bankowego w 2004 r. (na podstawie danych audytowanych) w świetle analizy BFG”, *Bezpieczny Bank* 4(29) 2005.

⁸⁾ Należy podkreślić, że macierz zagrożeń prezentuje klasyfikację banków wg indywidualnych ratingów i nie uwzględnia ryzyka systemowego związanego z ich działalnością.

Bezpieczny Bank

Tabela 1. Macierz migracji dla banków komercyjnych za okres od 31.12.2004 r. do 31.12.2005 r.

Zagrożenie – stan na 31.12.2004 r.	Zmiany zagrożenia od 31.12.2004 do 31.12.2005 na:				
	bardzo niskie	niskie	średnie	wysokie	bardzo wysokie
bardzo niskie	83,33%	16,67%			
niskie	40,00%	50,00%	10,00%		
średnie	11,11%	33,33%	22,22%	11,11%	22,22%
wysokie	33,33%			66,67%	
bardzo wysokie				50,00%	50,00%

Źródło: Dane BFG, opracowanie własne.

Tabela 2. Macierz migracji dla banków spółdzielczych za okres od 31.12.2004 r. do 31.12.2005 r.

Zagrożenie – stan na 31.12.2004 r.	Zmiany zagrożenia od 31.12.2004 do 31.12.2005 na:				
	bardzo niskie	niskie	średnie	wysokie	bardzo wysokie
bardzo niskie	89,18%	10,20%	0,61%		
niskie	40,79%	55,26%	2,63%	1,32%	
średnie	9,52%	42,86%	38,10%	9,52%	
wysokie	100,00%				
bardzo wysokie					

Źródło: Dane BFG, opracowanie własne.

W 2005 r. również w grupie banków spółdzielczych zanotowano większą liczbę zmian pozytywnych niż negatywnych. Banki klasyfikowane na koniec 2004 r. do grupy wysokiego zagrożenia zostały zakwalifikowane do grupy bardzo niskiego zagrożenia. W grupie średniego zagrożenia 38,10% banków nie zmieniło klasyfikacji, odpowiednio: 42,86% i 9,52% przeklasyfikowano do niskiego i bardzo niskiego zagrożenia, a jedynie 9,52% banków tej grupy pogorszyło rating.

W czerwcu 2005 r. zostały po raz pierwszy zaprezentowane sprawozdania finansowe zgodnie z nowymi zasadami rachunkowości, w układzie określonym przez NBP. W przypadku wielu analizowanych wielkości miało miejsce zakłócenie porównywalności danych (wykorzystywane szeregi czasowe sprowadzono do porównywalności). Wśród wprowadzonych zmian podstawowe znaczenie dla poziomu analizowanych wielkości w 2005 r. miało:

Z działalności BFG

1. Zaprezentowanie po raz pierwszy w sprawozdawczości banków, zarówno stosujących polskie (PSR), jak i międzynarodowe (MSR/MSSF) standardy rachunkowości, wyceny wartości bilansowych według zamortyzowanego kosztu i wartości godziwej – przekłada się na wielkości w ramach pozycji bilansowych i wynikowych;
2. Zastosowanie MSR/MSSF przez 13 krajowych banków komercyjnych, których udział w sumie bilansowej krajowego sektora bankowego wyniósł na półrocze 2005 r. ponad 65%, spowodowało zaburzenie porównywalności danych w niektórych pozycjach bilansu i rachunku zysków i strat:
 - banki stosujące MSR/MSSF nie uwzględniają udziału w wynikach spółek podporządkowanych wycenianych metodą praw własności. Banki te mają możliwość zaliczenia statystycznie określonej części odsetek od ekspozycji zagrożonych utratą wartości do przychodów. W MSR/MSSF odmiennie traktowana jest kwestia klasyfikacji i wyceny wartości niematerialnych, wartość firmy nie podlega amortyzacji i może być zmniejszana w wyniku odpisu z tytułu utraty wartości;
 - w MSR/MSSF odmiennie traktuje się kwestię definicji, wyceny i prezentacji rzeczowych aktywów trwałych – podstawowa różnica polega na wyodrębnieniu z danego aktywa części składowych (komponentów), które podlegają oddzielnej amortyzacji. Poza tym w wartości początkowej aktywa rzeczowego uwzględnia się szacunkową kwotę ewentualnego przyszłego demontażu. Znaczące różnice dotyczą także tworzenia rezerw i odpisów na należności zagrożone utratą wartości. Banki stosujące MSR/MSSF nie klasyfikują należności i nie tworzą rezerw celowych zgodnie z rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 10 grudnia 2003 r., ale wyliczają odpis na utratę wartości należności, przy uwzględnieniu wartości pieniądza w czasie.
3. Przedstawienie po raz pierwszy w sprawozdawczości przez banki nowych zasad wyliczania funduszy własnych, wynikających ze zmiany art. 127 Prawa Bankowego. Sprawozdania *webis* za okres: styczeń – maj br. nie uwzględniały tych zmian. Od 1 stycznia 2005 r. do funduszy uzupełniających jest zaliczany w całości fundusz z aktualizacji wyceny. Dodatkowo banki, po spełnieniu określonych warunków, mogą zaliczać do funduszy podstawowych zysk w trakcie zatwierdzania i zysk bieżący netto.
4. Zaburzenie porównywalności instrumentów pochodnych ze względu na zmianę arkuszy sprawozdawczych. Po raz pierwszy w grupie instrumentów pochodnych zostały wyodrębnione kredytowe instrumenty pochodne, natomiast nie są raportowane terminowe operacje wymiany, które w strukturze operacji pozabilansowych miały znaczący udział.

W części II analizy przedstawiona jest ocena ogólnej sytuacji w sektorze bankowym wraz z analizą otoczenia. W części III i IV zaprezentowano pogłębioną analizę sytuacji odpowiednio w sektorze banków komercyjnych i spółdzielczych.

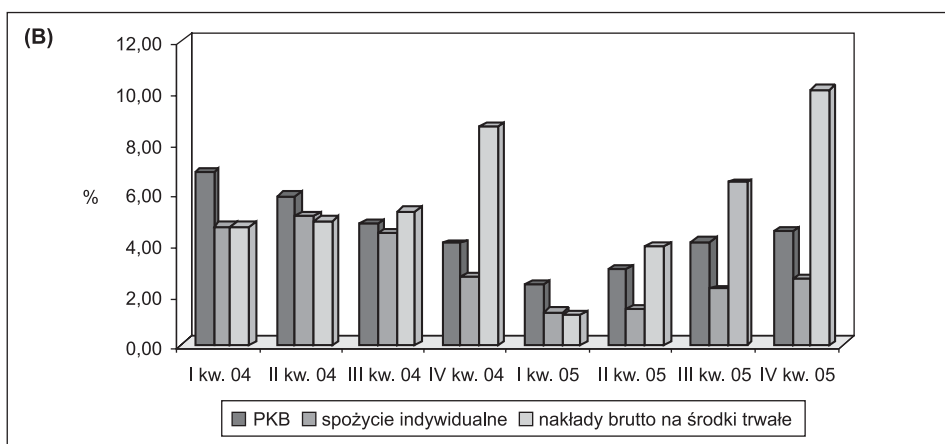
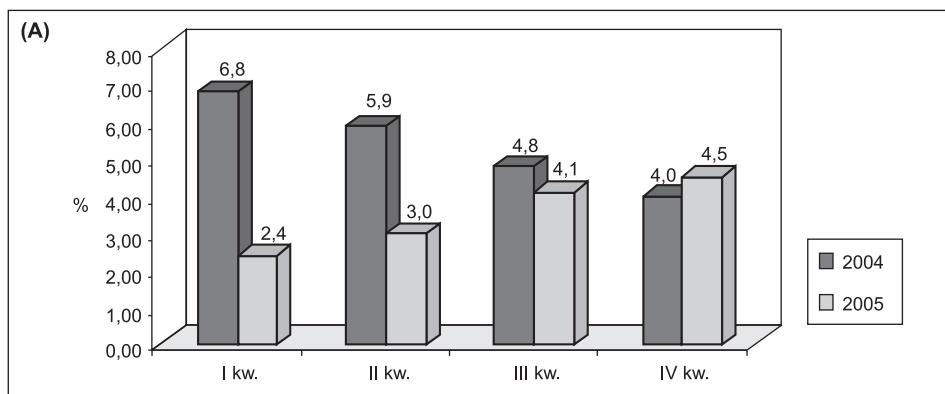
II. ANALIZA OGÓLNA SYTUACJI W SEKTORZE BANKOWYM

1. Otoczenie sektora bankowego

1.1. Sytuacja w gospodarce

Gospodarka w 2005 roku W 2005 r.: gospodarka rozwijała się w tempie 3,5% w warunkach malejącej i bardzo niskiej inflacji; głównym czynnikiem wzrostu gospodarczego był nadal eksport; wzrosło znaczenie popytu krajowego, w tym zwłaszcza inwestycyjnego; pojawiły się pozytywne tendencje na rynku pracy.

Wykresy 11 i 12. Zmiany PKB (A) oraz spożycia indywidualnego i nakładów brutto na środki trwałe w latach 2004–2005 (B)

Źródło: Dane GUS, opracowanie własne.

Z działalności BFG

W 2005 r. **przyrost realny produktu krajowego brutto (PKB)** był niższy w porównaniu do poprzedniego roku i wyniósł **3,5%** (rok wcześniej **5,3%**), ale z kwartału na kwartał gospodarka rozwijała się coraz dynamiczniej. W I kwartale tempo wzrostu wyniosło 2,4%, w II 3,0%, w III 4,1%, a w IV 4,5%.

Podobnie jak w poprzednim roku, w pierwszych trzech kwartałach 2005 r. głównym czynnikiem wzrostu gospodarki był **popyt zewnętrzny**. Natomiast w IV kwartale o wzroście gospodarczym zadecydował przede wszystkim popyt krajowy.

Pomimo umacniania się złotego wobec euro (szczególnie w drugiej połowie roku), dynamika eksportu utrzymała się na wysokim poziomie. W 2005 r. wartość polskiego **eksportu** liczona w euro zwiększyła się o **19,6%** (do 71 423,5 mln EUR), a **importu** o **14,1%** (do 81 169,7 mln EUR) w ujęciu rok do roku. Przewaga dynamiki eksportu nad importem wpłynęła na poprawę salda obrotów bieżących.

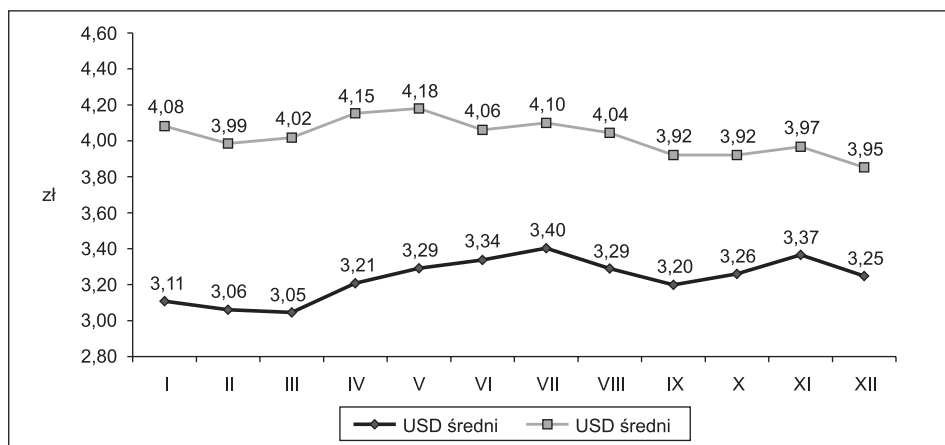
Wzrost eksportu na poziomie zbliżonym do wyjątkowo dobrego 2004 r. może świadczyć o tym, że dzięki obniżce kosztów i poprawie wydajności pracy polskie przedsiębiorstwa utrwaliły swoją pozycję na rynkach zagranicznych, szczególnie europejskich.

Produkt krajowy brutto

Główne czynniki wzrostu

Popyt zewnętrzny

Wykres 13. Średni miesięczny kurs dolara amerykańskiego i euro w 2005 r.

Źródło: www.nbp.pl, opracowanie własne.

W 2005 r. **kurs złotego wobec euro umocnił się**, natomiast względem dolara amerykańskiego osłabił. Na 31 grudnia 2005 r. **kurs złotego względem euro** wyniósł 3,8598, a względem dolara 3,2613.

Tempo wzrostu **popytu krajowego** w 2005 r. wyniosło **1,9%** wobec 5,9% rok wcześniej. W pierwszych trzech kwartałach roku

Kurs złotego względem euro i dolara

Popyt krajowy

było ono słabsze niż tempo wzrostu PKB (w I kwartale wzrost o 1,1%, w II spadek o 0,5%, w III wzrost o 1,6%). Dopiero w IV kwartale tempo wzrostu popytu krajowego było wyższe niż tempo wzrostu PKB i wyniosło 5,0%. Najbardziej dynamicznym składnikiem popytu krajowego był **popyt inwestycyjny**.

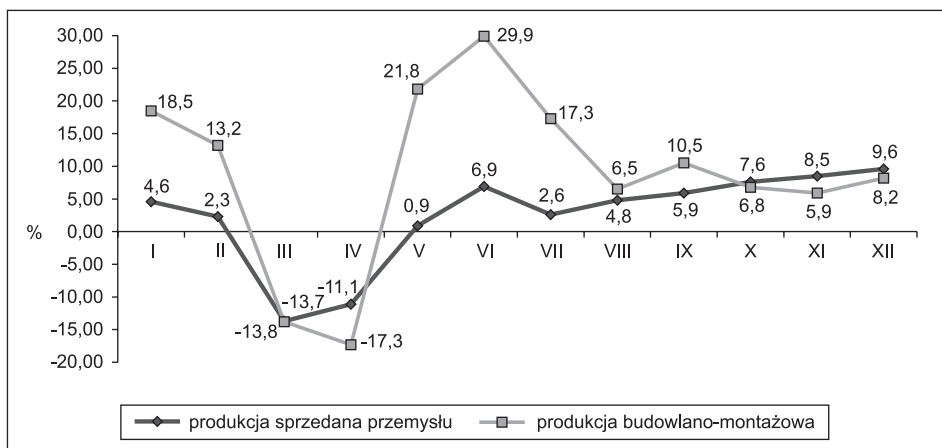
Popyt inwestycyjny

W 2005 r. tempo wzrostu **nakładów brutto na środki trwałe** kształtowało się na poziomie zbliżonym do roku poprzedniego i wyniosło **6,5%**. W kolejnych kwartałach następowało jego przyspieszenie: z 1,2% w I kwartale, 3,9% w II, 6,4% w III do 10,1% w IV.

Popyt konsumpcyjny

W 2005 r. **spożycie ogółem** wzrosło o **2,4%** (w 2004 r. o 3,9%), w tym **spożycie indywidualne** o **1,8%** (rok wcześniej o 4,3%). Dynamika spożycia indywidualnego zwiększyła się z 1,3% w I kwartale do 2,6% w IV.

Wykres 14. Zmiany produkcji sprzedanej przemysłu i produkcji budowlano-montażowej w 2005 r.

Źródło: Dane GUS, opracowanie własne.

Produkcja budowlano-montażowa

W 2005 r. najszybciej rozwijającym się sektorem gospodarki była **produkcja budowlano-montażowa**. Jej wzrost w stosunku do roku poprzedniego wyniósł **5,0%** (rok wcześniej 1,8%). Ceny, po jakich sprzedawane były wyroby produkcji budowlano-montażowej, zwiększyły się o 3,1% (w 2004 r. o 2,5%).

Produkcja przemysłowa

Produkcja sprzedana przemysłu zwiększyła się o **3,8%** w stosunku do roku poprzedniego (12,6% w 2004 r., w którym o tak dużej dynamice zdecydował tzw. efekt akcesyjny). Poziom produkcji poprawił się w 19 spośród 29 działach przemysłu. W przedsiębiorstwach przemysłowych **wydajność pracy**⁹⁾ wzrosła o 2,9% (rok

⁹⁾ Mierzona produkcją sprzedaną na jednego zatrudnionego.

Z działalności BFG

wcześniej o 13,0%), przy jednoczesnym wzroście przeciętnego zatrudnienia o 1,1%.

Ceny produkcji sprzedanej przemysłu wzrosły w 2005 r. – w porównaniu z rokiem poprzednim – o 0,7% (wobec 7,0% w 2004 r.).

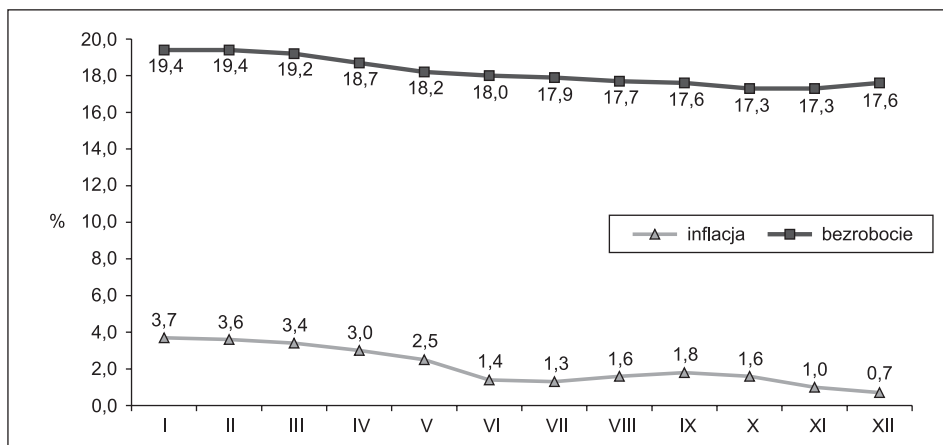
W 2005 r. w porównaniu do bardzo dobrego dla przedsiębiorstw 2004 r. nastąpiło pogorszenie ich podstawowych **wskaźników ekonomiczno-finansowych**. **Rentowność obrotu brutto** wyniosła **4,9%** (wobec 6,0% w 2004 r.), a **rentowność obrotu netto** **3,9%** (rok wcześniej 4,9%). **Relacja straty netto do zysku netto** pogorszyła się z **12,2%** do **18,6%**.

Wyniki finansowe przedsiębiorstw

W 2005 r. globalna **produkcja rolnicza** zmniejszyła się – w porównaniu do bardzo dobrego pod tym względem roku 2004 – o **2,1%**. Decydujący wpływ na tę zmianę miał wynikający ze słabszych zbiorów spadek produkcji roślinnej o 9,1% (w 2004 r. wzrost o 16,8%). Jednocześnie produkcja zwierzęca zwiększyła się o 5,8% (w 2004 r. spadek o 2,7%). W przeciwieństwie do roku poprzedniego, pogorszyła się relacja cen produktów rolnych sprzedawanych do cen towarów i usług nabywanych przez rolników.

Rolnictwo

Wykres 15. Inflacja i bezrobocie w 2005 r.

Źródło: Dane GUS, opracowanie własne.

W 2005 r. nastąpiło wyraźne **spowolnienie inflacji**. W ciągu roku utrzymywała się spadkowa tendencja średniorocznego wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych – od 3,7% w styczniu do 0,7% w grudniu. Głównym czynnikiem oddziaływującym na obniżanie się tempa inflacji był spadek cen żywności oraz paliw. Począwszy od maja wskaźnik inflacji stale kształtował się poniżej przyjętego przez Radę Polityki Pieniężnej celu inflacyjnego (2,5%).

Inflacja

- Bezrobocie** Średnioroczny wskaźnik inflacji wyniósł **2,1%** (w roku poprzednim 3,5%). W ujęciu grudzień 2005 r. do grudnia 2004 r. ceny dóbr konsumpcyjnych wzrosły o 0,7% – rok wcześniej o 4,4%.
Sytuacja na rynku pracy była nadal trudna (**stopa bezrobocia** na koniec roku wyniosła **17,6%**), chociaż pojawiły się symptomy poprawy: stopa bezrobocia wykazywała tendencję spadkową i w grudniu 2005 r. była o 1,4 p.p. niższa w porównaniu z końcem 2004 r. Jednocześnie przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw wzrosło o 1,9% (w 2004 r. obniżyło się o 0,8%).
- Wynagrodzenia, emerytury i renty** W 2005 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie nominalne brutto w gospodarce wyniosło 2 380,29 zł i było o 4,7% wyższe niż w roku poprzednim. Spadek inflacji wpłynął na wzrost siły nabywczej wynagrodzenia brutto w gospodarce z 0,7% w 2004 r. do 2,6%. Tempo wzrostu przeciętnej emerytury i renty brutto było niższe – zarówno w ujęciu nominalnym (2,6%), jak i realnym (0,3%) – niż wynagrodzenia, a także wolniejsze niż w 2004 r.

Tabela 3. Zmiany wynagrodzenia oraz emerytury i renty (rok do roku) w latach 2004–2005

Wyszczególnienie	Jedn.	2004	2005
Wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych (rok do roku)	%	3,50	2,10
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w całej gospodarce	zł	2273,44	2380,29
Przyrost nominalny	%	4,00	4,70
Przyrost realny		0,70	2,60
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w sektorze przedsiębiorstw	zł	2438,57	2515,85
Przyrost nominalny	%	4,10	3,200
Przyrost realny		0,80	1,20
Przeciętne miesięczne emerytura i renta z pozarolniczego systemu ubezpieczenia społecznego	zł	1140,92	1170,74
Przyrost nominalny	%	4,40	2,600
Przyrost realny		0,60	0,30

Źródło: Dane GUS, opracowanie własne.

1.2. Stopy procentowe i polityka pieniężna

- Stopy procentowe NBP** W 2005 r. Rada Polityki Pieniężnej pięciokrotnie obniżała **podstawowe stopy procentowe NBP**. W wyniku tych zmian poziom stopy redyskonta weksli zmniejszył się o 2,25 p.p., a pozostałych stóp o 2,0 p.p.

Z działalności BFG

Tabela 4. Stopy procentowe NBP i stopa rezerwy obowiązkowej w 2005 r.

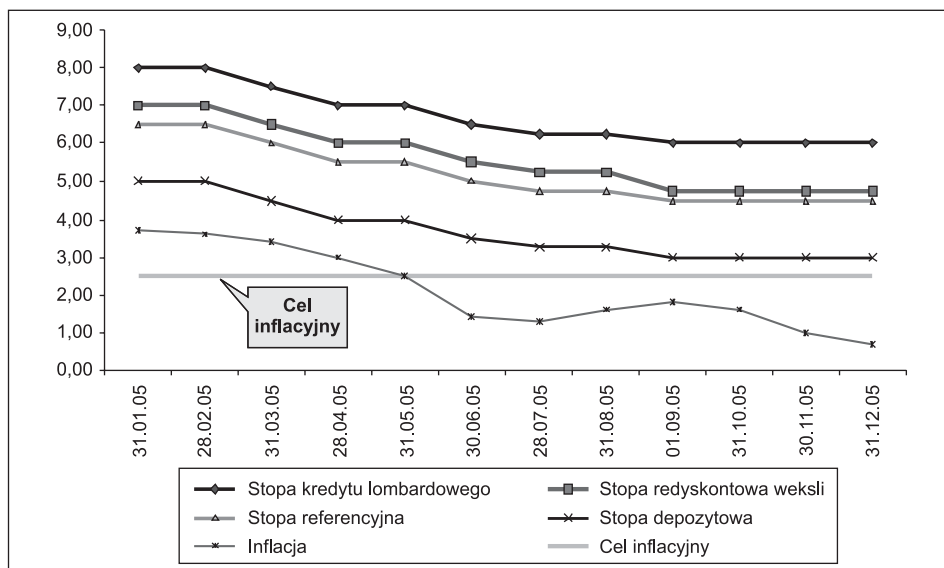
Stopa [%]	do 30.06.05	31.03.05- 27.04.05	28.04.05- 29.06.05	30.06.05- 27.07.05	28.07.05- 31.08.05	od 01.09.05	zmiana (p.p.)
lombardowa	8,00	7,50	7,00	6,50	6,25	6,00	-2,00
redyskonta weksli	7,00	6,50	6,00	5,50	5,25	4,75	-2,25
referencyjna	6,50	6,00	5,50	5,00	4,75	4,50	-2,00
depozytowa	5,00	4,50	4,00	3,50	3,25	3,00	-2,00
rezerwy obowiązkowej	3,50						0,00

Źródło: Dzienniki Urzędowe NBP.

RPP utrzymała **łagodne nastawienie w polityce pieniężnej**, co oznacza, że prawdopodobieństwo ukształtowania się inflacji poniżej celu (2,5%) w horyzoncie oddziaływania polityki pieniężnej oceniła jako wyższe niż prawdopodobieństwo, że tempo wzrostu cen przekroczy 2,5%. Tym samym prawdopodobieństwo obniżki stóp procentowych było wyższe niż ich podwyżki.

*Polityka
pieniężna*

Wykres 16. Oficjalne stopy procentowe NBP i stopa inflacji w 2005 r.

Źródło: Dane GUS, opracowanie własne.

Stopa rezerwy obowiązkowej banków pozostała na niezmiennym poziomie **3,5%**. Od 1 maja 2004 r. obowiązuje **oprocentowanie** środków rezerwy obowiązkowej w wysokości **0,9 stopy redyskonta weksli**.

*Stopa rezerwy
obowiązkowej
banków*

Tabela 5. Rynkowe stopy procentowe

%	XII 2004	III 2005	VI 2005	IX 2005	XII 2005
Średni WIBOR 3-miesięczny	6,72	6,15	5,22	4,51	4,62
Średnia stopa procentowa od kredytów na cele gosp. (śr. w 20 największych bankach)	10,64	9,92	10,05	9,85	8,94
Średnia stopa procentowa od 12-mies. kredytów dla ludności (śr. w 20 największych bankach)	15,25	15,57	14,98	14,98	15,12
Średnia stopa procentowa od 12-mies. lokat terminowych (śr. w 20 największych bankach)	4,47	4,62	4,62	4,65	3,60
Średnia rentowność 52-tyg. bonów skarbowych	6,46	5,52	4,83	4,22	4,39

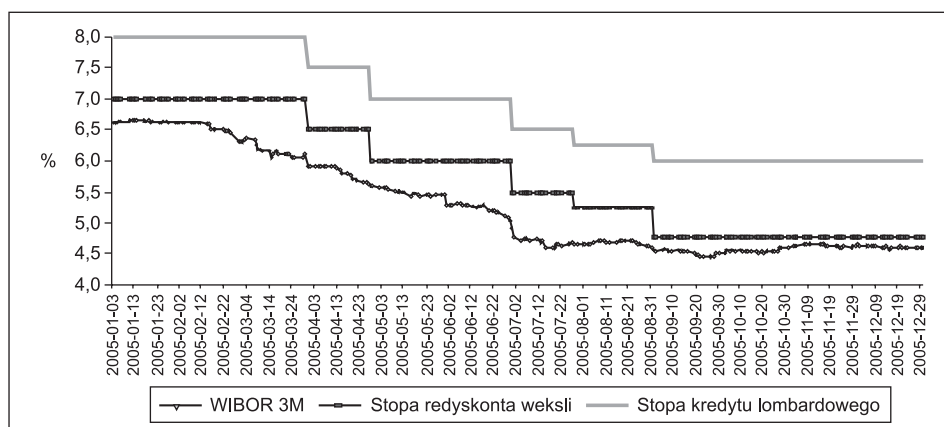
Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych publikowanych w „Rzeczpospolitej”.

Rynkowe stopy procentowe

W następstwie redukcji stóp procentowych NBP obniżeniu uległy również rynkowe stopy procentowe. W 2005 roku poziom 3-miesięcznego WIBOR-u zmniejszył się o 2,10 p.p., **średnia rentowność 52-tygodniowych bonów skarbowych** w grudniu 2005 r. była niższa o 2,07 p.p. w porównaniu do grudnia 2004 r.

Skutkiem zmian stóp procentowych było obniżenie przez banki oprocentowania kredytów i depozytów. **Średnie oprocentowanie kredytów na cele gospodarcze** w 20 największych bankach ob-

Wykres 17. Poziom WIBOR-u 3M, stopy redyskonta weksli i kredytu lombardowego w 2005 r.

Źródło: Dane prasowe, opracowanie własne.

Z działalności BFG

nizyło się o 1,70 p.p., a **12-miesięcznych kredytów dla ludności** o 0,13 p.p. **Średnie oprocentowanie 12-miesięcznych lokat** terminowych zmniejszyło się o 0,87 p.p.

WIBOR 3M

W 2005 r. **3-miesięczny WIBOR** stale utrzymywał się poniżej poziomu stopy redyskonta weksli. W IV kwartale rozpiętość pomiędzy wartością obu stóp była najmniejsza i wahała się od 0,10 do 0,24 p.p. Na 31 grudnia 2005 r. wartość 3-miesięcznego WIBOR-u wyniosła 4,60%.

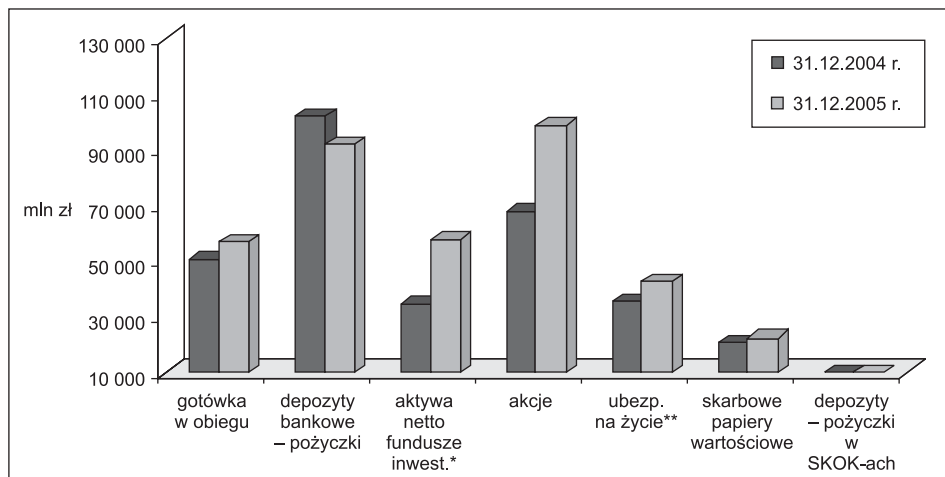
1.3. Zmiany struktury oszczędności*

Na koniec 2005 r. **gospodarstwa domowe** zgromadziły **oszczędności¹⁰⁾** w wysokości **372 136 000 tys. zł**, co oznacza **18,62% wzrostu** w stosunku do końca 2004 r.

Oszczędności gospodarstw domowych

Spśród wymienionych form oszczędności jedynie wierzycelności bankowe, rozumiane jako depozyty bankowe pomniejszone o kredyty, wykazały spadek (o 9,77%). Na zmianę tę wpłynął wzrost zadłużenia gospodarstw domowych o 22,02% przy znacznie słabszym

Wykres 18. Oszczędności gospodarstw domowych

Źródło: Dane NBP, GUS, MF, KDPW, KNUiFE, GPW oraz dane BFG; opracowanie własne.

* Po wyłączeniu tych funduszy, które kierują ofertę tylko do osób prawnych;

** Przyjęto wartość rezerw techniczno-ubezpieczeniowych na życie (łącznie z rezerwami, gdy ryzyko lokaty ponosi ubezpieczający)

¹⁰⁾ Oszczędności liczone są jako suma gotówki w obiegu, depozytów bankowych pomniejszonych o kredyty, aktywów netto funduszy inwestycyjnych, akcji, polis ubezpieczeniowych na życie, skarbowych papierów wartościowych i depozytów w spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (SKOK) pomniejszonych o zaciągnięte w nich pożyczki.

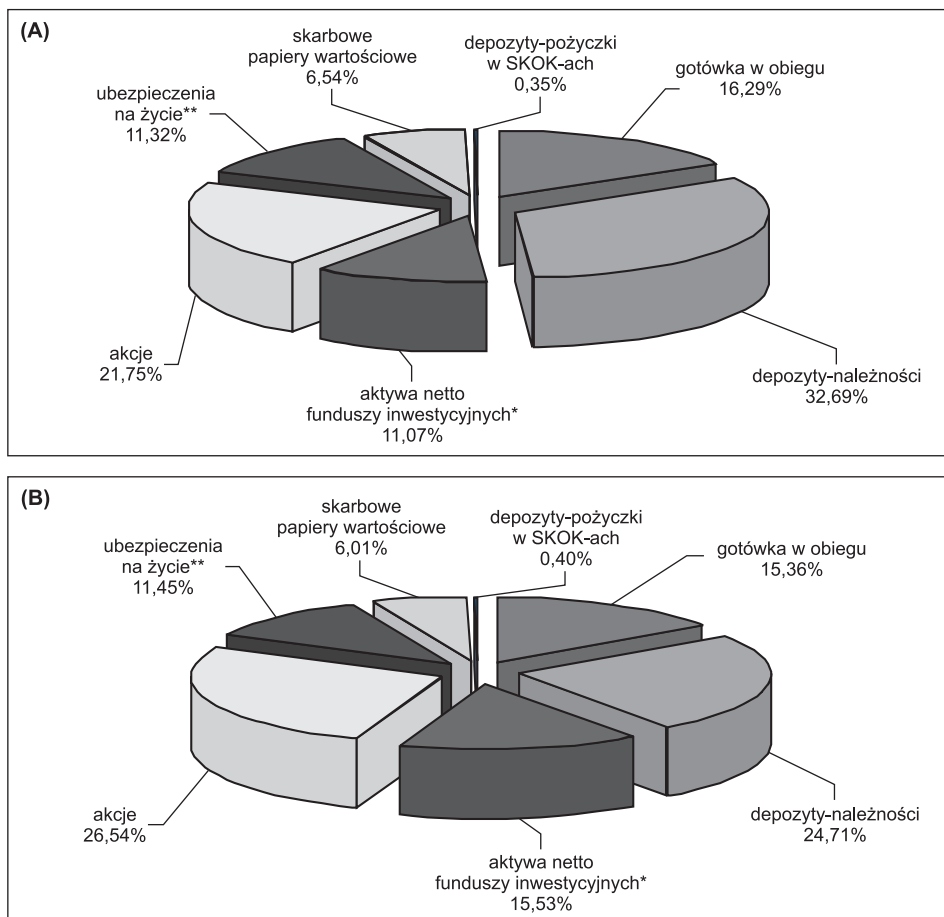
Bezpieczny Bank

Zmiany struktury oszczędności

wzroście ich depozytów (o 5,20%). Największym zainteresowaniem cieszyły się lokaty w jednostki funduszy inwestycyjnych (wzrost o 67,54%) oraz w akcje (45,66%).

Skutkiem obserwowanego od ponad trzech lat zmniejszenia zainteresowania lokatami bankowymi na rzecz niebankowych form lokowania wolnych środków finansowych były zmiany w strukturze oszczędności gospodarstw domowych, polegające głównie na zwiększeniu

Wykres 19. Struktura oszczędności gospodarstw domowych według stanu na 31.12.2004 r. (A) i 31.12.2005 r. (B)

Źródło: Dane NBP, GUS, MF, KDPW, KNUiFE, GPW oraz dane BFG; opracowanie własne.

* Po wyłączeniu tych funduszy, które kierują ofertę tylko do osób prawnych;

** Przyjęto wartość rezerw techniczno-ubezpieczeniowych na życie (łącznie z rezerwami, gdy ryzyko lokaty ponosi ubezpieczający)

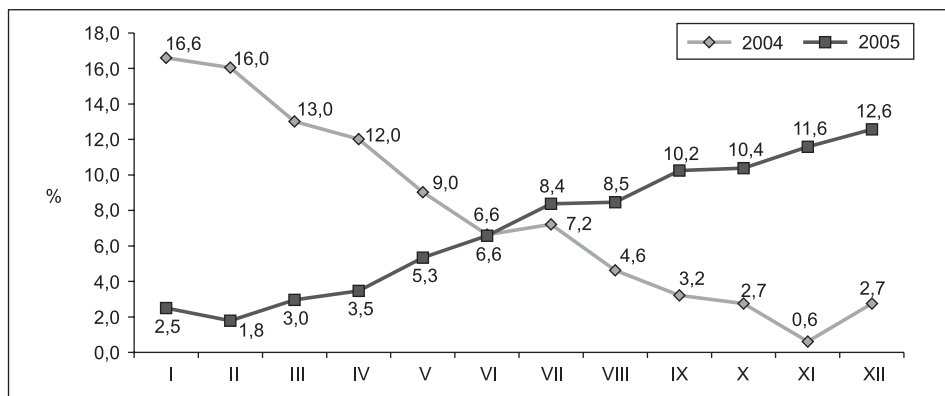
Z działalności BFG

szeniu znaczenia akcji (wzrost udziału o 4,79 p.p.) oraz jednostek funduszy inwestycyjnych (o 4,46 p.p.).

Na koniec 2005 r. wartość **gotówki w obiegu** wyniosła 57 155 000 tys. zł, co oznacza jej **przyrost** od końca 2004 r. o 6 379 000 tys. zł, tj. o 12,56%. W 2005 r. z miesiąca na miesiąc ilość gotówki w obiegu zwiększała się w rosnącym tempie: z 2,50% w styczniu do 12,60% w grudniu.

*Gotówka
w obiegu*

Wykres 20. Tempo zmian gotówki w obiegu w latach 2004–2005 (w stosunku do analogicznego okresu roku poprzedniego)

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Wielkość **depozytów gospodarstw domowych** na 31 grudnia 2005 r. wyniosła **222 342 708 tys. zł**. Po raz pierwszy od trzech lat odnotowano ich wzrost (o 10 984 523 tys. zł), ale rosły one wolniej niż depozyty ogółem (5,20% wobec 11,71%). Jednak w wyniku szybkiego zadłużania się gospodarstw domowych od połowy roku zmniejszała się różnica pomiędzy wielkościami depozytów a zaciągniętych kredytów. (wykres 21)

*Depozyty
gospodarstw
domowych*

W 2005 r. ze względu na wzrost cen akcji i obligacji wzrosło zainteresowanie zakupem jednostek funduszy inwestycyjnych. **Aktywna netto towarzystw funduszy inwestycyjnych** wykazały znacznie wyższą dynamikę niż rok wcześniej, a ich wartość wzrosła o 23 300 000 tys. zł.

*Fundusze
inwestycyjne*

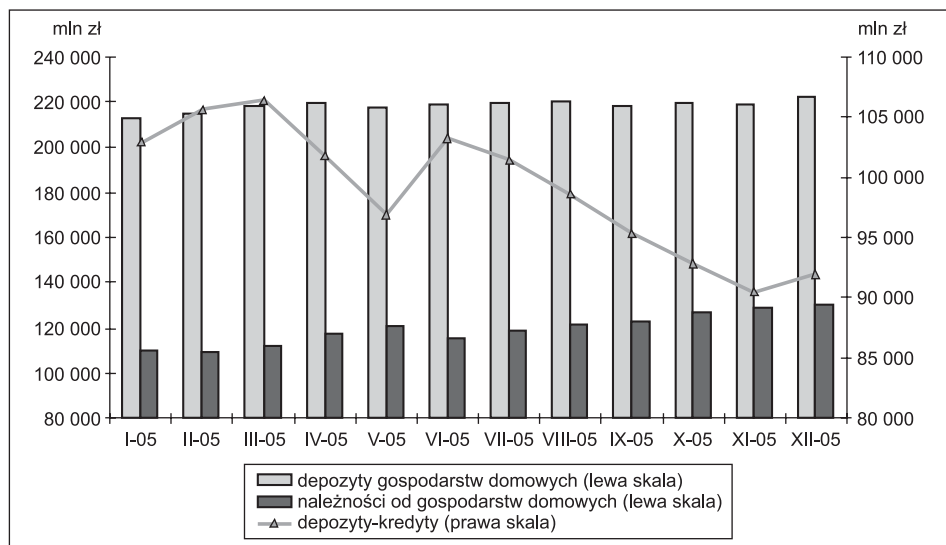
Alternatywną formą lokowania oszczędności gospodarstw domowych były również **skarbowe papiery wartościowe**. Na koniec 2005 r. ich wartość wyniosła 22 362 000 tys. zł, co oznacza **wzrost** w stosunku do poprzedniego roku o 1 984 000 tys. zł (**9,74%**).

*Skarbowe
papiery
wartościowe*

Rok 2005 był najlepszym rokiem od początku działania Giełdy Papierów Wartościowych. Odnotowano najwyższe w historii wolumeny obrotu akcjami i najwyższe poziomy indeksów giełdowych.

Akcje

Wykres 21. Depozyty gospodarstw domowych i ich należności w 2005 r.

Źródło: Dane BFG.

Poziom indeksu WIG zwiększył się z 26 636,19 na koniec 2004 r. do 35 600,79 na ostatniej sesji w 2005 r. Hossa na giełdzie zachęcała do lokowania oszczędności w akcjach. Na koniec 2005 r. wielkość ulokowanych w **akcjach** oszczędności gospodarstw domowych wynosiła 98 770 000 tys. zł, **o 45,66% więcej** niż rok wcześniej.

Ubezpieczenie na życie

Relatywnie mniejszym zainteresowaniem cieszyły się lokaty w **polisach ubezpieczeniowych na życie**. Na koniec 2005 r. gospodarstwa domowe przeznaczyły na ten cel 11,45% swoich oszczędności, tj. 42 600 000 tys. zł. W stosunku do 2004 r. oznacza to **przyrost o 26,91%**.

SKOK-i

W 2005 r. spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe (SKOK) dysponowały siecią ponad 1500 punktów (kasy i oddziały) i skupiały 1395 tys. członków. Na koniec 2005 r. wartość **depozytów w sieci SKOK** wyniosła 4 989 570 tys. zł (**wzrost o 26,71%**), a udzielonych **pożyczek 3 502 929 tys. zł (wzrost o 22,64%)**.

2. Podstawowe informacje o sektorze bankowym

2.1. Liczba banków

Liczba banków

Na koniec grudnia 2005 r. **działalność prowadziło 645** podmiotów – 57 krajowych banków komercyjnych i 588 banków spółdzielczych. W 2005 r. liczba banków zmniejszyła się o 9. W sektorze

Z działalności BFG

banków komercyjnych działalność zakończył Bank Svenska Handelsbanken Polska SA. W wyniku przejęć i połączeń z sektora banków spółdzielczych ubyło 8 banków. Przejęte zostały:

- BS w Kleczewie – przez BS w Słupcy,
- BS w Łukowicy – przez BS w Limanowej,
- BS w Łosiuwie – przez BS w Grodkowie,
- BS w Lubinie – przez BS we Wschowie,
- BS w Sulęczynie – przez BS w Sierakowicach,
- BS w Rajgrodzie – przez BS w Szczuczynie.

Połączenia dokonały:

- BS w Brwinowie z BS w Białej Rawskiej,
- BS w Płotach z BS w Wolinie.

Według stanu na koniec 2005 r. funkcjonowały 3 banki zrzeszające:

- Bank Polskiej Spółdzielczości SA,
- Gospodarczy Bank Wielkopolski SA,
- Mazowiecki Bank Regionalny SA.

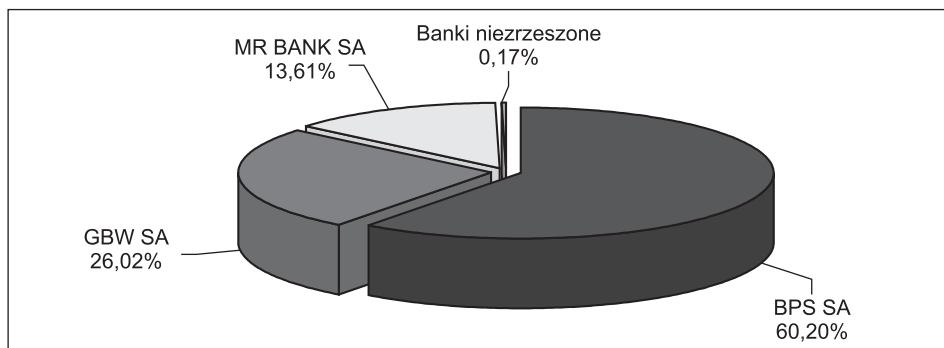
*Zrzeszenia
banków
spółdzielczych*

Tabela 6. Liczba banków spółdzielczych w poszczególnych zrzeszeniach

Zrzeszenie	Liczba banków			Zmiana	
	31.12.2004	30.06.2005	31.12.2005	31.12.2005-31.12.2004	31.12.2005-30.06.2005
BPS SA	358	355	354	-4	-1
GBW SA	157	156	153	-4	-3
MR BANK SA	80	80	80	0	0
Banki niezrzeszone	1	1	1	0	0
Razem	596	592	588	-8	-4

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Wykres 22. Banki spółdzielcze w poszczególnych zrzeszeniach według stanu na 31.12.2005 r.

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Bezpieczny Bank

Krakowski Bank Spółdzielczy jako jedyny funkcjonował poza strukturą zrzeseń.

2.2. Placówki i zatrudnienie

Tabela 7. Podstawowe informacje o sektorze bankowym według stanu na 31.12.2005 r.*

Wyszczególnienie	Jedn.	Razem	BK	BS	Zmiana wyników (szt. lub etat)	
					31.12. 2005- 31.12. 2004	31.12. 2005- 30.06. 2005
					31.12.2005	
Liczba banków działających**	szt.	654	57	588	-9	-5
Liczba placówek ogółem (w kraju i za granicą)	szt.	11 341	8327	3014	231	87
<i>Liczba placówek w kraju, w tym:</i>	szt.	11 338	8324	3014	237	87
liczba oddziałów	szt.	5078	3710	1368	76	46
<i>Liczba placówek za granicą***</i>	szt.	3	3	0	-6	0
Liczba zatrudnionych (w kraju i za granicą)	etat	154 785	124 122	30 663	5317	3445
<i>Zatrudnienie w kraju (centrala i placówki krajowe), w tym:</i>	etat	154 755	124 092	30 663	5324	3445
w centrali	etat	49 119	35 196	13 923	3081	1413
<i>Zatrudnienie w placówkach zagranicznych</i>	etat	30	30	0	-7	-2

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

* W tabeli użyto następujących oznaczeń: bk – banki komercyjne, bs – banki spółdzielcze.

** Bez oddziałów instytucji kredytowych.

*** Po 1 placówce posiadały: BGŻ SA, Raiffeisen Bank Polska SA i Bank Pekao SA.

Placówki i zatrudnienie

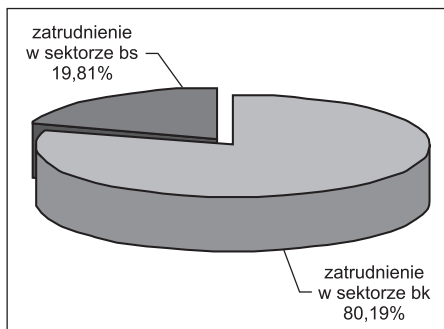
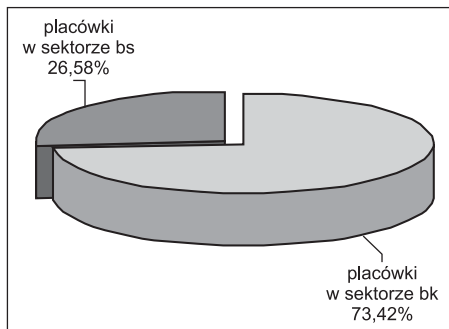
W 2005 r. w sektorze bankowym wzrosła zarówno liczba placówek¹¹⁾, jak i zatrudnienie. W sektorze banków komercyjnych liczba **placówek** zwiększyła się o 13, w bankach spółdzielczych o 218. Podobnie w przypadku zatrudnienia – większy wzrost odnotowano

¹¹⁾ Pojęcie „placówka” odnosi się do oddziału, przedstawicielstwa, filii, ekspozytury lub innych placówek obsługi klienta.

Z działalności BFG

w sektorze banków spółdzielczych (o 3 062 osoby) niż komercyjnych (o 2 255 osób). Największy wpływ na tę zmianę miał wzrost zatrudnienia w Lukas Banku SA (o 1 782 osoby), będący wynikiem zmiany struktury organizacyjnej Grupy Lukas. Przeciętne zatrudnienie w placówce bankowej zwiększyło się o 1 osobę i wyniosło 14 osób.

Wykresy 23 i 24. Placówki (A) i zatrudnienie (B) w sektorze bankowym (w kraju) według stanu na 31.12.2005 r.

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Według stanu na koniec 2005 r. 47 banków komercyjnych prowadziło działalność jako podmiot dominujący w holdingu finansowym, w tym 15 w bankowym holdingu krajowym¹²⁾.

Holdingi

Na koniec 2005 r. 8 banków komercyjnych oferowało usługi poprzez Internet¹³⁾.

Oddziały internetowe

2.3. Oddziały instytucji kredytowych

W 2005 r. liczba oddziałów instytucji kredytowych prowadzących działalność w naszym kraju zwiększyła się z 3 do 7¹⁴⁾. Działalność rozpoczęły oddziały¹⁵⁾:

- ❖ Nykredit Realkredit A/S SA,
- ❖ Banque PSA Finance SA,
- ❖ Jyske Bank A/S SA,
- ❖ Dresdner Bank AG SA.

¹²⁾ Informacje o działaniu w holdingu finansowym banki zaczęły przekazywać w sprawozdawczości zgodnie ze zmianami wprowadzonymi od dnia 30.06.2005 r.

¹³⁾ Informacje o posiadaniu oddziału internetowego banki zaczęły przekazywać w sprawozdawczości zgodnie ze zmianami wprowadzonymi od dnia 30.06.2005 r.

¹⁴⁾ W analizie sektora banków komercyjnych i całego sektora bankowego oddziały te zostały pominięte ze względu na fakt, iż nie są one członkami polskiego systemu gwarantowania depozytów.

¹⁵⁾ Pozostałe oddziały instytucji kredytowych to: Société Générale SA, Svenska Handelsbanken AB SA i Sygma Banque Société Anonyme (SA).

Do końca 2005 r. zamiar podjęcia działalności na terytorium Polski poprzez oddział zgłosiło 5 kolejnych banków:

- ❖ ABN AMRO Bank N.V. (Holandia),
- ❖ Calyon (Francja),
- ❖ Danske Bank A/S (Dania),
- ❖ BNP Paribas (Francja),
- ❖ EFG Eurobank Ergasias SA (Grecja)¹⁶⁾.

2.4. Działalność transgraniczna

Działalność transgraniczna – notyfikacje

W 2005 r. liczba notyfikacji od właściwych władz nadzorczych państw należących do Europejskiego Obszaru Gospodarczego informujących o zamiarze podjęcia przez instytucje kredytowe podlegające ich nadzorowi działalności transgranicznej na terytorium Polski zwiększyła się prawie dwukrotnie: z 57 w grudniu 2004 r. do 103. Łącznie notyfikacje nadeszły następujące kraje:

- ❖ Wielka Brytania (25),
- ❖ Niemcy (20),
- ❖ Austria (19),
- ❖ Francja (9),
- ❖ Irlandia i Luksemburg (po 5),
- ❖ Węgry (4),
- ❖ Dania i Holandia (po 3),
- ❖ Włochy i Cypr (po 2),
- ❖ Islandia, Malta, Hiszpania, Czechy, Liechtenstein i Norwegia (po 1).

Nie zmieniła się natomiast liczba notyfikacji informujących o zamiarze podjęcia działalności transgranicznej na terytoriach państw należących do Europejskiego Obszaru Gospodarczego przez banki krajowe. Od dnia wejścia Polski do Unii Europejskiej zamiar taki zgłosiły:

- ❖ NORD/LB Bank Polska Norddeutsche Landesbank SA,
- ❖ WestLB Bank Polska SA,
- ❖ Bank Millennium SA,
- ❖ ING Bank Śląski SA.

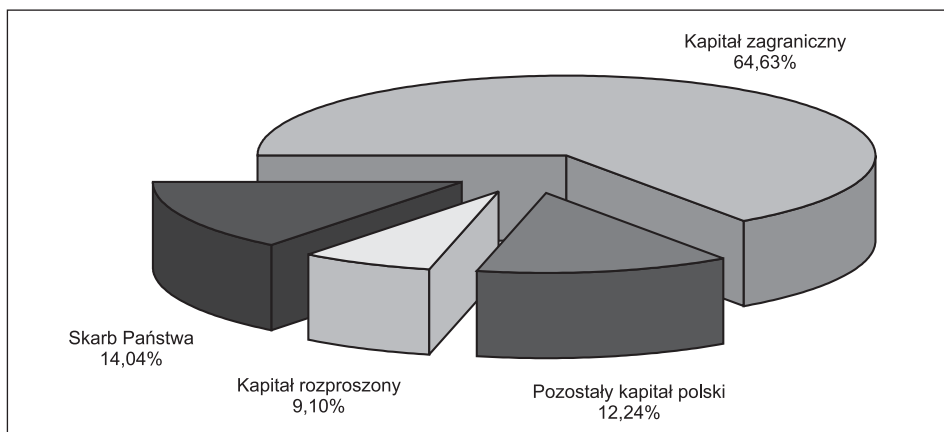
2.5. Struktura własnościowa w sektorze banków komercyjnych

Struktura kapitału zakładowego

Według stanu na koniec 2005 r. udział kapitału zagranicznego w kapitale zakładowym wyniósł 64,63% i w porównaniu ze stanem na koniec poprzedniego roku zmniejszył się o 0,52 p.p.

¹⁶⁾ Oddział EFG Eurobank Ergasias SA (pod nazwą Polbank EFG) rozpoczął działalność operacyjną 14 lutego 2006 r.

Wykres 25. Struktura kapitału zakładowego w sektorze banków komercyjnych według stanu na 31.12.2005 r.

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

3. Dynamika i struktura bilansu oraz pozycji pozabilansowych sektora bankowego

3.1. Aktywa

Mimo że w 2005 r. sektor bankowy wykazał wysoką dynamikę wzrostu sumy bilansowej netto (o 8,59%), to wzrost był wolniejszy niż rok wcześniej. W związku z obsługą środków unijnych przeznaczonych dla rolnictwa przyrost sumy bilansowej netto sektora banków spółdzielczych był szybszy niż komercyjnych (18,10% wobec 8,05%). Efektem tego był dalszy wzrost (o 0,47 p.p) udziału banków spółdzielczych w sumie bilansowej netto sektora bankowego.

Czynnikiem decydującym o wzroście aktywów sektora bankowego było rozszerzenie akcji kredytowej dla sektora niefinansowego. Wzrost należności od sektora niefinansowego przełożył się na przyrost sumy bilansowej netto o 21 246 725 tys. zł.

Znacznie szybciej niż suma bilansowa rosły również należności od sektora finansowego (kwotowo o 15 239 018 tys. zł), a także pozycja papiery wartościowe (o 17 601 870 tys. zł). Wysoka dynamika obu największych pozycji w sumie bilansowej netto, tj. należności od sektora niefinansowego i od sektora finansowego, wpłynęła na wzrost ich udziału w strukturze aktywów: należności od sektora niefinansowego o 0,32 p.p. i należności od sektora finansowego o 1,07 p.p.

Do przyspieszenia tempa wzrostu należności od podmiotów niefinansowych przyczynił się głównie wzrost należności od gospodarstw

Suma bilansowa

Kierunki zmian

Należności kredytowe

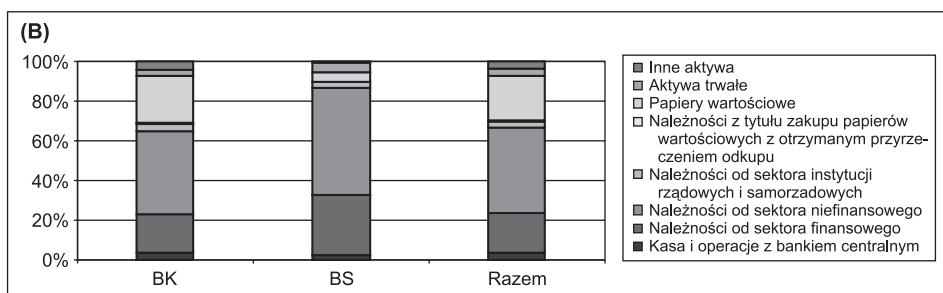
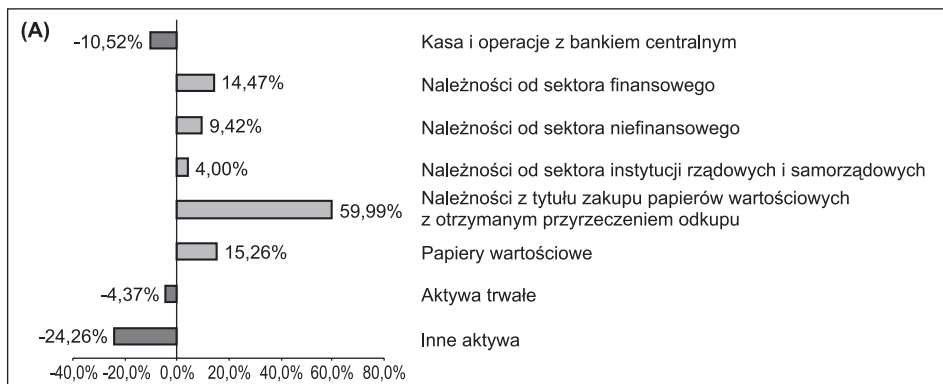
Tabela 8. Aktywa sektora bankowego według stanu na 31.12.2005 r.

Wyszególnienie [tys. zł]	BK	BS	Razem	Zmiana wyników sektora [%]		Udział BK/BS pozycji bilansowej sektora [%]		Struktura (udział w depozytach ogółem sektora w %) na 2005.12		
				2005.12/ 2004.12	2005.12/ 2005.06	BK	BS	BK	BS	Razem
Kasa i operacje z bankiem centralnym	16 947 530	804 021	17 751 551	-10,52	-4,84	95,47	4,53	3,10	2,37	3,05
Należności od sektora finansowego	110 116 658	10 445 310	120 561 968	14,47	-2,60	91,34	8,66	20,12	30,80	20,74
Należności od sektora niefinansowego	228 403 121	18 292 132	246 695 253	9,42	6,20	92,59	7,41	41,73	53,94	42,45
Należności od sektora instytucji rządowych i samorządowych	20 618 988	935 776	21 554 764	4,00	9,71	95,66	4,34	3,77	2,76	3,71
Należności z tytułu zakupu papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu	1 184 877	10 097	1 194 974	59,99	159,34	99,16	0,94	0,22	0,03	0,21
Papiery wartościowe	131 261 535	1 656 497	132 918 032	15,26	4,03	98,75	1,25	23,98	4,89	22,87
Aktywa trwałe	19 985 079	1 575 452	20 670 531	-4,37	5,21	92,38	7,62	3,49	4,65	3,56
Inne aktywa	19 671 751	189 834	19 861 685	-24,26	-15,94	99,04	0,96	3,59	0,56	3,42
Suma bilansowa netto	547 299 539	33 909 219	581 208 758	8,59	2,71	94,17	5,83	100,00	100,00	100,00

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Z działalności BFG

Wykresy 26 i 27. Zmiany aktywów w sektorze bankowym według stanu na 31.12.2005 r. w porównaniu z 31.12.2004 r. (A) i ich struktura na 31.12.2005 r. (B)*

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

* Ze względu na znikomy udział w strukturze aktywów (0,21%) na wykresie pominięto należności z tytułu zakupu papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu.

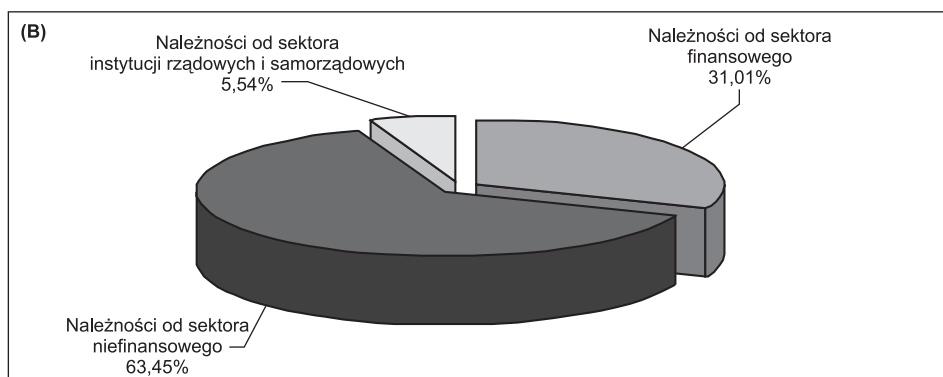
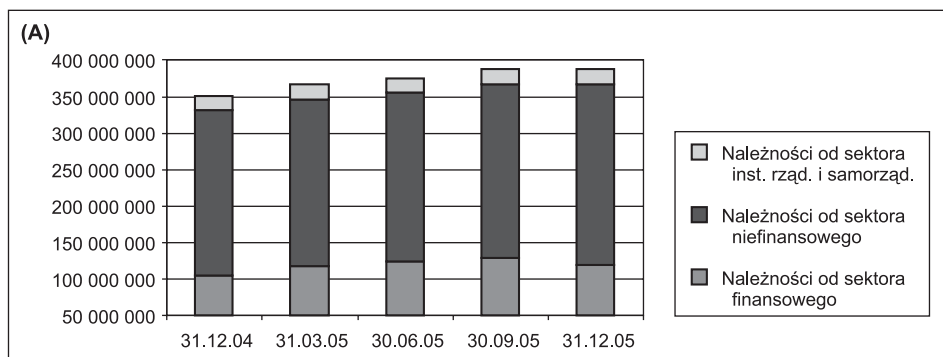
domowych, w tym od osób prywatnych. Zadłużaniu się gospodarstw domowych, zwłaszcza na cele mieszkaniowe i konsumpcyjne, sprzyjała prowadzona przez banki polityka łagodzenia warunków przyznawania kredytów oraz ogólna poprawa kondycji finansowej gospodarstw domowych. W sektorze banków komercyjnych należności od sektora niefinansowego zwiększyły się o 9,39%, w bankach spółdzielczych wzrost tej pozycji był nieznacznie wyższy i wyniósł 9,87%.

W obu sektorach wystąpiły te same tendencje – obniżył się poziom należności zagrożonych przy jednoczesnym wzroście należności ogółem, co spowodowało poprawę jakości należności.

Udział należności zagrożonych (bez odsetek) w należnościach ogółem zmniejszył się o 2,64 p.p. do 7,40%. Poprawa jakości dotyczyła przede wszystkim należności od sektora niefinanso-

*Jakość
należności*

Wykresy 28 i 29. Należności w sektorze bankowym w poszczególnych okresach (A) i według stanu na 31.12.2005 r. (B)

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

wego, w przypadku których wskaźnik jakości poprawił się o 3,74 p.p. W sektorze banków komercyjnych poprawa **wskaźnika jakości należności od sektora niefinansowego** wyniosła 4,00 p.p. (z 15,44% w 2004 r. do 11,44%), w sektorze banków spółdzielczych 0,54 p.p. (z 5,53% do 4,99%).

3.2. Pasywa

Kierunki zmian

Głównym źródłem finansowania przyrostu aktywów było zwiększenie **zobowiązań wobec sektora niefinansowego**¹⁷⁾ o 26 342 251 tys. zł. Pomimo wzrostu wartości, udział zobowiązań wobec sektora niefinansowego w sumie bilansowej netto nieznacznie się obniżył na rzecz **zobowiązań wobec sektora finansowego**. W ujęciu kwoto-

¹⁷⁾ W tym depozyty, kredyty i pożyczki oraz inne zobowiązania.

Z działalności BFG

Tabela 9. Wybrane wskaźniki jakości należności w sektorze bankowym według stanu na 31.12.2005 r.

Wyszczególnienie [%]	Razem	BK	BS	Zmiana wyników [p.p.]	
				31.12.2005- 31.12.2004	31.12.2005- 30.06.2005
Udział należności zagrożonych (z odsetkami) w należnościach:					
<i>Ogółem</i>	8,74%	9,12%	4,03%	-2,94 p.p.	-1,35 p.p.
<i>Od sektora finansowego</i>	0,94%	1,02%	0,09%	-0,59 p.p.	-0,31 p.p.
<i>Od sektora niefinansowego</i>	12,91%	13,40%	6,41%	-4,01 p.p.	-2,20 p.p.
<i>Od sektora instytucji rządowych i samorządowych</i>	0,91%	0,95%	0,12%	-0,85 p.p.	-0,38 p.p.
Udział należności zagrożonych (bez odsetek) w należnościach:					
<i>Ogółem</i>	7,40%	7,74%	3,12%	-2,64 p.p.	-1,30 p.p.
<i>Od sektora finansowego</i>	0,82%	0,89%	0,08%	-0,46 p.p.	-0,26 p.p.
<i>Od sektora niefinansowego</i>	10,98%	11,44%	4,99%	-3,74 p.p.	-2,14 p.p.
<i>Od sektora instytucji rządowych i samorządowych</i>	0,86%	0,89%	0,12%	-0,73 p.p.	-0,32 p.p.
Udział należności straconych (bez odsetek) w należnościach zagrożonych:					
<i>Ogółem</i>	73,48%	73,72%	65,99%	7,47 p.p.	3,53 p.p.
<i>Od sektora finansowego</i>	68,44%	68,18%	99,89%	-9,06 p.p.	-5,64 p.p.
<i>Od sektora niefinansowego</i>	73,87%	74,14%	65,76%	8,04 p.p.	3,90 p.p.
<i>Od sektora instytucji rządowych i samorządowych</i>	39,40%	39,59%	6,04%	2,38 p.p.	-2,69 p.p.
Wskaźniki dla wybranych wielkości:					
Udział należności od sektora niefinansowego w należnościach ogółem	65,65%	64,86%	62,06%	-0,39 p.p.	1,54 p.p.
Udział należności zagrożonych od sektora niefinansowego w należnościach zagrożonych ogółem	96,07%	95,98%	99,02%	0,71 p.p.	0,69 p.p.

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

wym wzrost zobowiązań wobec sektora finansowego przełożył się na wzrost pasywów o 12 178 476 tys. zł. **Zobowiązania wobec sektora niefinansowego** zwiększyły się głównie w wyniku przyrostu zobowiązań wobec podmiotów gospodarczych o 16,27%. Relatywnie słabszy wzrost wykazały **zobowiązania wobec gospodarstw**

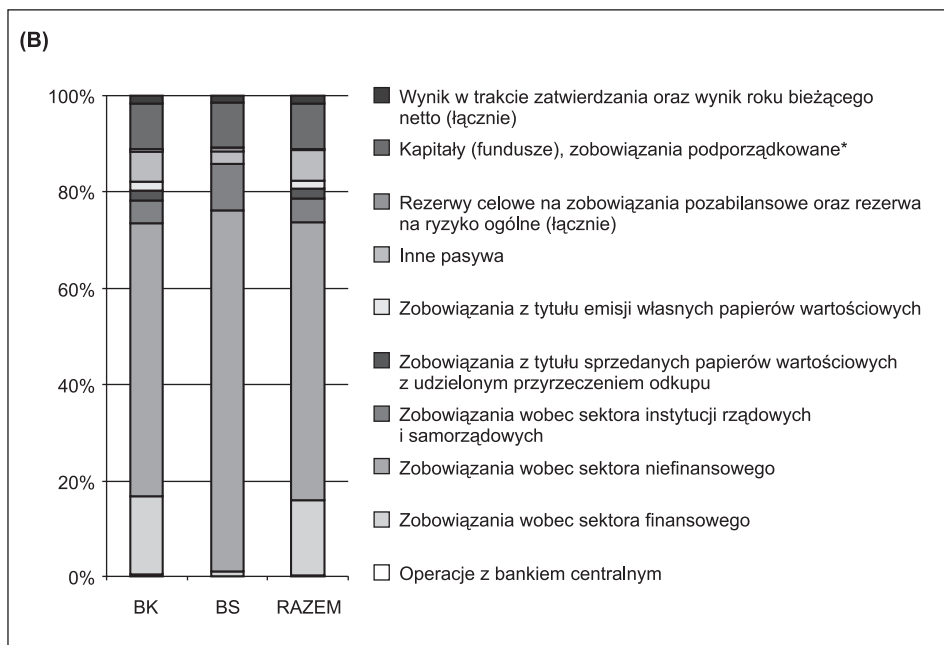
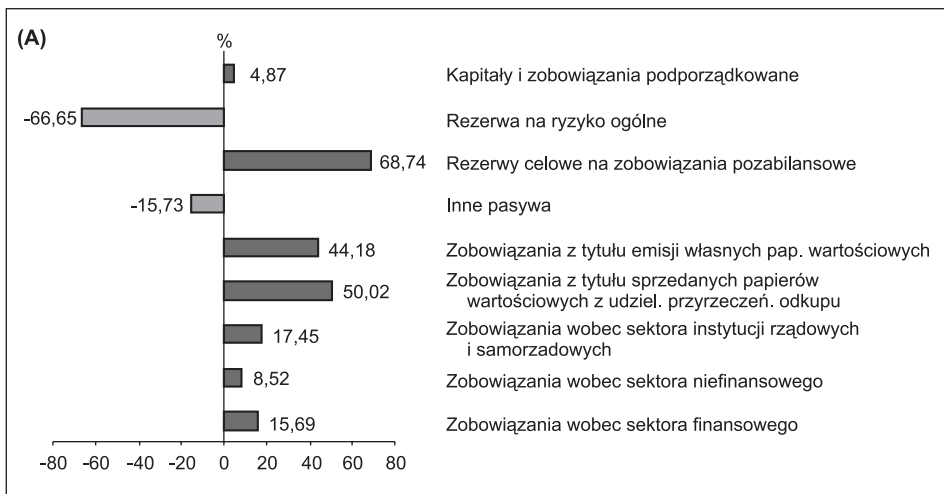
Tabela 10. Pasywa sektora bankowego według stanu na 31.12.2005 r.

Wyszczególnienie [tys. zł]	Razem	BK	BS	Zmiana wyników [%]		Udział bk/bs w pozycji bilansowej sekt. bank. [%]			Struktura (% sumy bilansowej netto) [%]			
				31.12. 2005/ 31.12. 2004	31.12. 2005/ 30.06. 2005	BK	BS	BK	BS	BK	BS	Razem
				31.12.2005			31.12.2005			31.12.2005		
Operacje z bankiem centralnym	2 506 514	2 506 468	46	16,20	16,87	100,00	0,00	0,46	0,00	0,43		
Zobowiązania wobec sektora finansowego	89 777 138	89 396 117	381 021	15,69	3,29	99,58	0,42	16,33	1,12	15,45		
Zobowiązania wobec sektora niefinansowego	335 480 399	310 014 883	25 465 516	8,52	5,31	92,41	7,59	56,64	75,10	57,72		
Zobowiązania wobec sektora instytucji rządowych i samorządowych	29 474 475	26 215 897	3 258 578	17,45	-4,27	88,94	11,06	4,79	9,61	5,07		
Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	11 495 020	11 495 020	0	50,02	-11,59	100,00	0,00	2,10	0,00	1,98		
Zobowiązania z tytułu emisji własnych papierów wartościowych	9, 395 990	9 395 990	0	44,18	4,59	100,00	0,00	1,72	0,00	1,62		
Inne pasywa	37 628 621	36 723 094	905 527	-15,73	-15,18	97,59	2,41	6,71	2,67	6,47		
Rezerwy celowe na zobowiązania pozabilansowe	419 981	418 321	1 660	68,74	8,78	99,60	0,40	0,08	0,00	0,07		
Rezerwa na ryzyko ogólne	878 266	784 809	93 457	-66,65	-25,54	89,36	10,64	0,14	0,28	0,15		
Kapitały (fundusze), zobowiązania podporządkowane oraz rezerwa na ryzyko i wydatki nie związane z podstawową działalnością banku sprawozdającego	55 011 164	51 715 680	3 295 484	4,87	0,65	94,01	5,99	9,45	9,72	9,46		
Wynik w trakcie zatwierdzenia	55 131	58 798	-3 667	11243,83	-71,91	106,65	-6,65	0,01	-0,01	0,01		
Wynik roku bieżącego (netto)	9 092 254	8 580 531	511 723	28,48	93,81	94,37	5,63	1,57	1,51	1,56		
Suma bilansowa netto	581 208 758	547 299 593	33 909 219	8,59	2,71	94,17	5,83	100,00	100,00	100,00		

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Z działalności BFG

Wykresy 30 i 31. Zmiany pasywów w sektorze bankowym według stanu na 31.12.2005 r. w porównaniu z 31.12.2004 r. (A) i ich struktura na 31.12.2005 r. (B)

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

* Pozycja ta zawiera również rezerwę na ryzyko i wydatki niezwiązane z podstawową działalnością banku sprawozdającego.

Tabela 11. Depozyty sektora bankowego według stanu na 31.12.2005 r.

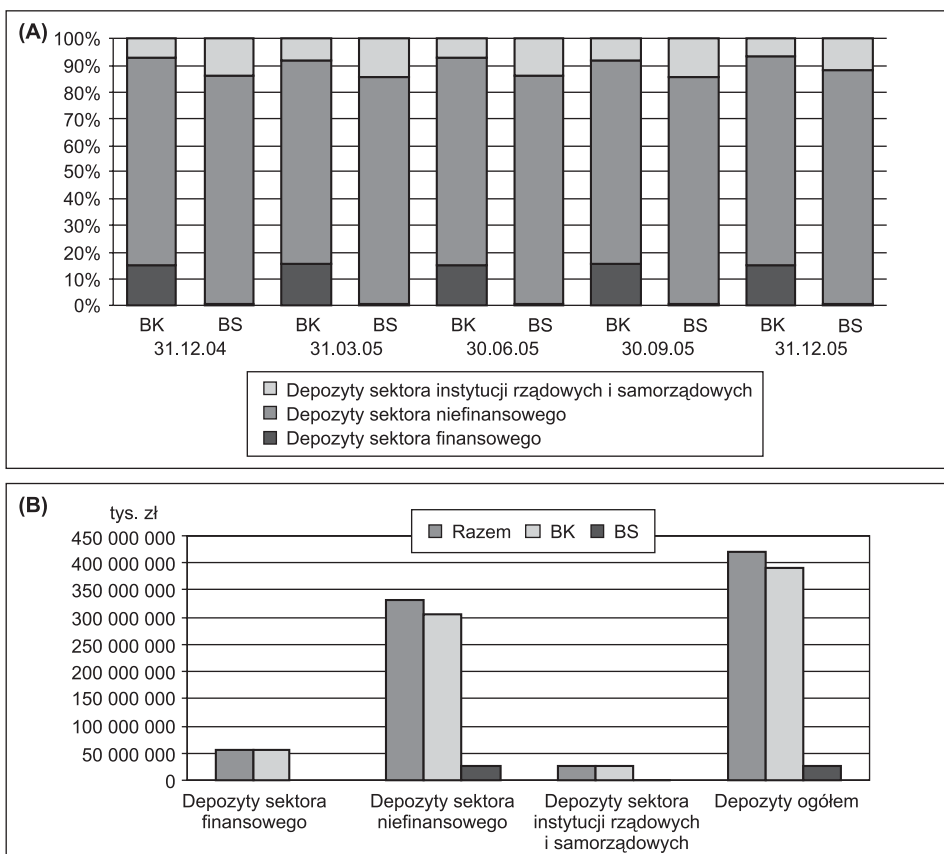
Wyszczególnienie [tys. zł]	Razem		BK	BS	Zmiana wyników [%]		Udział bk/bs w pozycji bilansowej sekt. bank. [%]			Struktura (udział w depozytach ogółem sektora) [%]			
			31.12.2005		31.12. 2005/ 2004	31.12. 2005/ 30.06. 2005	BK	BS	BK	BS	BK	BS	Razem
Depozyty sektora finansowego, w tym:	58 244 805	58 152 892	81 913	81 913	25,83	3,04	99,86	0,14	14,99	0,28	13,98		
banków	43 125 830	43 067 903	57 927	57 927	22,49	-1,85	99,87	0,13	11,10	0,20	10,35		
instytucji ubezpieczeniowych i funduszy emerytalnych	5 371 495	5 365 681	5 814	5 814	15,26	6,87	99,89	0,11	1,38	0,02	1,29		
Depozyty sektora niefinansowe- go, w tym:	329 859 265	304 445 150	25 414 115	25 414 115	8,29	5,18	92,30	7,70	78,46	88,38	79,15		
podmiotów gospodarczych	97 469 473	95 319 400	2 150 073	2 150 073	16,01	14,66	97,79	2,21	24,57	7,48	23,39		
gospodarstw domowych	222 342 708	199 868 695	22 474 013	22 474 013	5,20	1,62	89,89	10,11	51,51	78,16	53,35		
innych podmiotów	10 047 084	9 257 055	790 029	790 029	8,74	2,63	92,14	7,86	2,39	2,75	2,41		
Depozyty sektora instytucji rządowych i samorządowych, w tym:	28 657 934	25 398 819	3 259 115	3 259 115	29,24	-4,39	88,63	11,37	6,55	11,33	6,88		
instytucji rządowych szczebla centralnego	12 241 931	12 189 608	52 323	52 323	12,93	-4,66	99,57	0,43	3,14	0,18	2,94		
instytucji samorządowych	13 727 354	10 526 837	3 200 517	3 200 517	25,31	-9,81	76,69	23,31	2,71	11,13	3,29		
funduszy ubezpieczeń społecznych	2 688 649	2 682 374	6 275	6 275	609,88	40,61	99,77	0,23	0,69	0,02	0,65		
DEPOZYTY OGÓLEM	461 762 004	388 006 861	28 755 143	28 755 143	11,71	4,16	93,10	6,90	100,00	100,00	100,00		

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Z działalności BFG

domowych (o 5,22%). Tempo wzrostu zobowiązań wobec sektora niefinansowego w sektorze banków spółdzielczych było znacznie wyższe niż w sektorze banków komercyjnych (18,90% wobec 7,75%). Odnotowano znaczny wzrost **zobowiązań z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu** oraz **zobowiązań z tytułu emisji własnych papierów wartościowych**. Wzrosły również rezerwy celowe na zobowiązania pozabilansowe przy równoczesnym spadku rezerwy na ryzyko ogólne, związanym z jej rozwiązaniem przez banki stosujące MSR/MSSF¹⁸⁾.

Wykresy 32 i 33. Depozyty sektora finansowego, niefinansowego, instytucji rządowych i samorządowych w sektorze bankowym w poszczególnych okresach (A) i według stanu na 31.12.2005 r. (B)

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

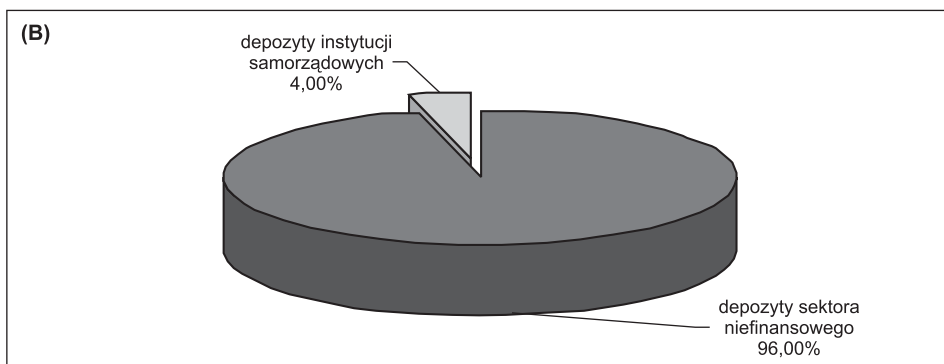
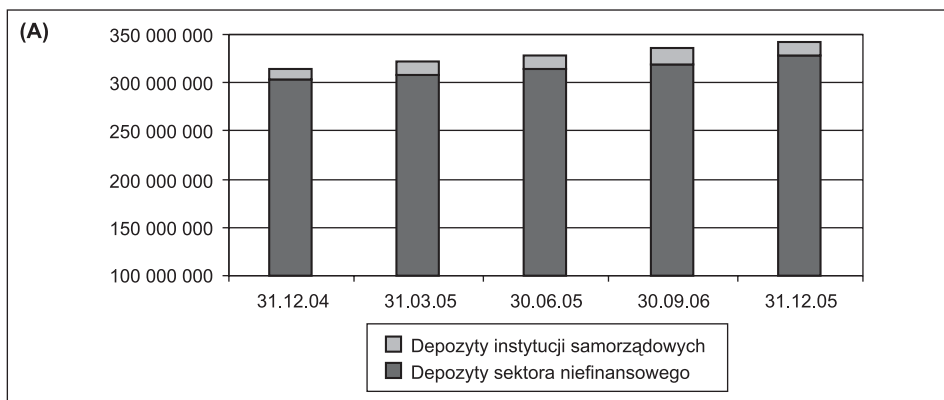
¹⁸⁾ Rezerwę na ryzyko ogólne tworzą tylko banki stosujące PSR, tj. według stanu na koniec 2005 r. 43 krajowe banki komercyjne i wszystkie banki spółdzielcze.

Baza depozytowa

W 2005 r. **depozyty ogółem** sektora bankowego zwiększyły się o **11,71%** (kwotowo o 43 686 533 tys. zł) i na koniec grudnia wyniosły 416 762 004 tys. zł. Przyrost depozytów ogółem w sektorze banków komercyjnych wyniósł 11,17%, w sektorze banków spółdzielczych 19,50%.

W 2005 r. nastąpił wyraźny przyrost wartości depozytów wszystkich sektorów. Największą dynamikę wykazały depozyty **sektora instytucji rządowych i samorządowych** oraz **depozyty sektora finansowego**. Słabsze tempo wzrostu odnotowały **depozyty sektora niefinansowego**, na co wpłynął przede wszystkim relatywnie niski przyrost depozytów gospodarstw domowych (5,20%). Należy jednak zaznaczyć, że w 2004 r. depozyty gospodarstw domowych wykazały spadek.

Wykresy 34 i 35. Depozyty sektora niefinansowego i instytucji samorządowych w sektorze bankowym w poszczególnych okresach (A) i według stanu na 31.12.2005 r. (B)

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Z działalności BFG

Depozyty sektora niefinansowego miały największy kwotowy udział w przyroście wielkości depozytów ogółem (tj. 25 246 207 tys. zł). Ich odsetek w strukturze depozytów ogółem obniżył się jednak w porównaniu do 2004 r. o 2,50 p.p. Depozyty sektora instytucji rządowych i samorządowych zwiększyły się o 6 484 087 tys. zł, co oznacza wzrost udziału o 0,94 p.p.

W analizowanym okresie wzrost depozytów podmiotów niefinansowych w sektorze banków komercyjnych wyniósł 7,49%. W sektorze banków spółdzielczych depozyty sektora niefinansowego zwiększyły się o 18,91%, na co wpływ miało otrzymywanie przez rolników dopłat bezpośrednich z Unii Europejskiej.

Depozyty sektora niefinansowego i instytucji samorządowych, stanowiące podstawę prognoz zobowiązań gwarancyjnych BFG, wyniosły łącznie na koniec 2005 r. 343 586 599 tys. zł i w porównaniu do poprzedniego roku zwiększyły się o 28 018 817 tys. zł, tj. o 8,88%.

W analizowanym okresie udział **kapitałów i zobowiązań podporządkowanych w pasywach zmniejszył się o 0,34 p.p.** przy jednoczesnym wzroście kapitałów o 4,87%.

*Baza
kapitałowa*

Tabela 12. Baza kapitałowa w sektorze bankowym

Wyszczególnienie [w tys. zł]	31.12.2004	30.06.2005	31.12.2005	Zmiana wyników [%]	
				31.12. 2005/ 31.12. 2004	31.12. 2005/ 30.06. 2005
Fundusze własne	42 844 595	46 492 763	45 762 533	6,81	-1,57
Fundusze podstawowe, w tym:	42 946 765	44 780 213	45 687 576	6,38	2,03
Kapitał podstawowy (fundusz statutowy, kapitał zakładowy, fundusz udziałowy)	11 891 846	12 443 232	12 651 019	6,38	1,67
Kapitał (fundusz) zapasowy (zasobowy)	18 119 988	18 893 664	19 080 515	5,30	0,99
Kapitały (fundusze) rezerwowe	12 020 556	11 753 298	11 766 767	-2,11	0,11
Fundusz ogólnego ryzyka	6 540 026	7 151 265	7 141 748	9,20	-0,13
Fundusze uzupełniające, w tym:	3 431 170	4 928 087	3 788 998	10,43	-23,11
Zobowiązania podporządkowane (zaliczane do funduszy własnych)	2 308 153	2 045 295	1 928 321	-16,46	-5,72
Fundusz z aktualizacji wyceny	1 264 698	2 061 856	1 076 473	-14,88	-47,79
Pomniejszenia sumy funduszy podstawowych i uzupełniających	3 533 340	3 216 513	3 714 129	5,12	15,47

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

W 2005 r. **fundusze własne** sektora bankowego zwiększyły się o 2 917 938 tys. zł, głównie na skutek wzrostu wartości kapitału zapasowego o 960 527 tys. zł i podstawowego o 759 173 tys. zł. Na zmianę tę wpłynął podział zysku za 2004 r. oraz zmniejszenie straty z lat ubiegłych.

3.3. Zobowiązania pozabilansowe

Dynamika Wielkość **zobowiązań pozabilansowych ogółem netto** w 2005 r. zwiększyła się o 10,09% i wyniosła 1 882 110 266 tys. zł.

Pozycje pozabilansowe stanowiły w **relacji do sumy bilansowej netto** 323,83% (wzrost w analizowanym roku o 4,41 p.p.) oraz ponad 43-krotnie przewyższały **fundusze zasadnicze** sektora bankowego.

Struktura Wśród **zobowiązań pozabilansowych ogółem netto** największy udział miały transakcje pochodne (84,34%)¹⁹⁾. W porównaniu do poprzedniego roku ich wartość wzrosła o 50,02%. Udział pozostałych pozycji był znacznie niższy i wyniósł: w przypadku zobowiązań warunkowych udzielonych 6,70% (wzrost wartości o 13,15%), warunkowych otrzymanych 4,30% (wzrost wartości o 6,11%) i bieżących transakcji pozabilansowych²⁰⁾ 1,98% (spadek wartości o 91,37%). Inne zobowiązania wykazały łącznie udział w wysokości 2,68%.

Zobowiązania pozabilansowe netto w sektorze banków komercyjnych stanowiły 99,68% tej pozycji w całym sektorze bankowym. Na sektor banków spółdzielczych przypadają zatem 0,32% zobowiązań pozabilansowych ogółem o wartości 6 044 643 tys. zł.

Jakość zobowiązań pozabilansowych W 2005 r. poprawiła się jakość udzielonych zobowiązań pozabilansowych. Udział zobowiązań pozabilansowych udzielonych zagrożonych w zobowiązaniach pozabilansowych udzielonych obniżył się o 1,72 p.p. (z 2,79% na koniec 2004 r. do 1,07%).

4. Dynamika i struktura rachunku zysków i strat

Wynik działalności bankowej W 2005 r. wynik działalności bankowej był wyższy o 2 249 370 tys. zł od wyniku wypracowanego w 2004 r. Dynamika wyniku działalności bankowej była wyższa w sektorze banków komercyjnych (7,89%) niż spółdzielczych (5,55%).

Wzrost wyniku działalności bankowej uzyskany został przede wszystkim dzięki zwiększeniu wyniku z tytułu odsetek o 1 968 189 tys. zł – na co wpłynęła wysoka dynamika przychodów odsetkowych – oraz wyniku z pozycji wymiany o 674 841 tys. zł, do czego przyczynił się wzrost wolumenu kredytów walutowych. Wyniki z tytułu

¹⁹⁾ Dla okresów przed czerwcem 2005 r. dane nie są w pełni porównywalne.

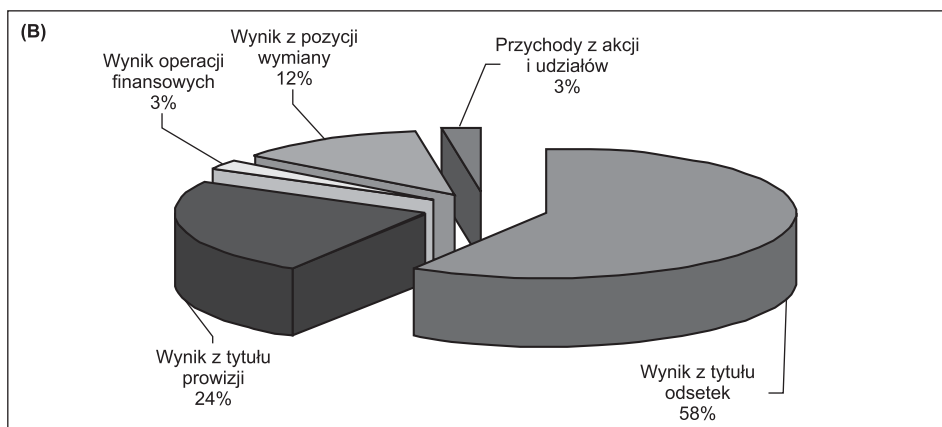
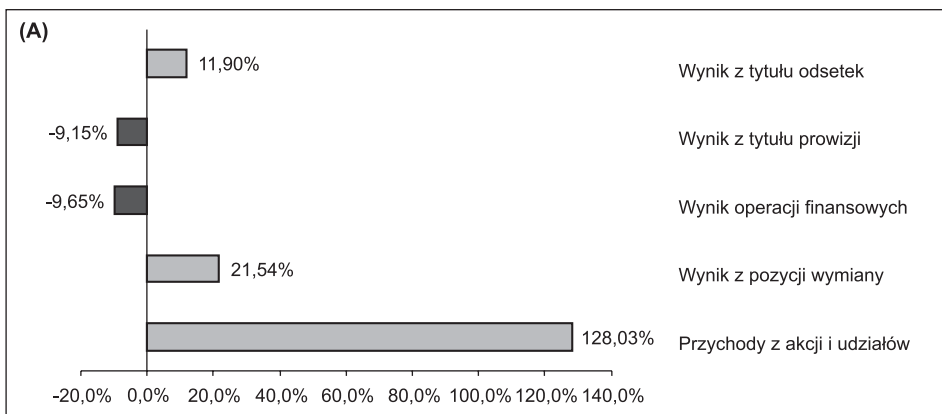
²⁰⁾ j.w.

Z działalności BFG

provizji i z operacji finansowych były niższe niż w roku poprzednim (odpowiednio o 755 274 tys. zł i 88 330 tys. zł). Na zmiany wyniku z tytułu odsetek i prowizji miało wpływ wprowadzenie w 2005 r. metody wyceny aktywów i zobowiązań finansowych według zamortyzowanego kosztu z uwzględnieniem efektywnej stopy procentowej i wynikających z niej nowych zasad rozliczania prowizji.

Podobnie jak w okresach poprzednich, w strukturze wyniku działalności bankowej dominowały dwie pozycje: wynik z tytułu odsetek i z tytułu prowizji. Odnotowany przyrost wyniku z tytułu odsetek wpłynął na wzrost jego znaczenia w strukturze wyniku działalności bankowej: udział zwiększył się o 2,21 p.p. Natomiast udział

Wykresy 36 i 37. Zmiany wyniku działalności bankowej w sektorze bankowym według stanu na 31.12.2005 r. w porównaniu z 31.12.2004 r. (A) i jego struktura na 31.12.2005 r. (B)

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Bezpieczny Bank

Tabela 13. Saldo rezerw i aktualizacji w sektorze bankowym według stanu na 31.12.2005 r.

Wyszczególnienie [tys. zł]	2004.12	2005.06	2005.12	Porównanie wyników [%]	
				2005.12/ 2004.12	2005.12/ 2005.06
Saldo rezerw i aktualizacji:	2 377 966	668 268	1 589 851	-33,14	137,91
Saldo rezerw celowych / utraty wartości aktywów finansowych wycenianych wg zamortyzowanego kosztu, w tym:	2 393 540	567 959	1 115 480	-53,40	96,40
na należności normalne	46 852	-7 660	-69 559	-248,47	-808,08
na należności pod obserwacją	-2 924	-27 760	-72 030	-2363,41	-159,47
na należności zagrożone, z tego na należności:	2 291 597	598 627	1 253 559	-45,30	109,41
<i>poniżej standardu</i>	-97 838	43 950	-8 635	91,17	-119,65
<i>wątpliwe</i>	76 061	-30 021	-157 260	-306,76	-423,83
<i>stracone</i>	2 313 738	584 643	1 419 454	-38,65	142,79
na aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności*	58 015	4 752	3 510	-93,95	-26,14
Saldo odpisów na utratę wartości pozostałych aktywów, w tym:	-	31 729	109 388	-	244,76
z tytułu trwałej utraty wartości akcji i udziałów w jednostkach zależnych, współzależnych i stowarzyszonych oraz pozostałych akcji i udziałów zaliczanych do aktywów trwałych	182 697	28 360	19 447	-89,36	-31,43
rzeczowych aktywów trwałych**	-	682	72 360	-	10509,97
wartości niematerialnych i prawnych**	-	10 921	12 339	-	12,98
Saldo pozostałych odpisów na rezerwy, w tym:	-198 656	89 142	13	100,01	-99,99
na zobowiązania pozabilansowe	-162 657	9 082	14 098	108,67	55,23
z tytułu tworzonych funduszy	525	4	37 189	-	-
inne	-48 477	66 346	195 429	503,14	194,56
na ryzyko ogólne	11 953	13 710	161 773	1253,41	1079,96

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

* Dane dla okresów przed czerwcem 2005 r. nie są w pełni porównywalne.

** Dla okresów przed czerwcem 2005 r. nie ma danych.

Z działalności BFG

wyniku z tytułu prowizji obniżył się o 4,42 p.p. Koszty działania sektora bankowego wyniosły na koniec 2005 r. 17 429 542 tys. zł i wzrosły w porównaniu z poprzednim rokiem o 971 602 tys. zł, tj. 5,90%. W sektorze banków spółdzielczych przyrost kosztów działania był wyższy niż w sektorze banków komercyjnych (przyrosty te wynosiły odpowiednio: 6,62% i 5,83%). W obu sektorach na wzrost kosztów działania wpłynęło zwiększenie zatrudnienia i związanych z tym wzrost wynagrodzeń.

Tabela 14. Wybrane pozycje rachunku zysków i strat w sektorze bankowym według stanu na 31.12.2005 r.

Wyszczególnienie [tys. zł]	BK	BS	Razem	Zmiana wyników dla sektora bankowego [%]		Udział BK/BS pozycji bilansowej sektora na 2005.12 [%]	
				2005.12/ 2004.12	2005.12/ 2005.06	BK	BS
				2004.12			
Wyniki:							
Wynik z tytułu odsetek	16 743 818	1 769 464	18 513 282	11,90	107,15	90,44	9,56
Wynik z tytułu prowizji	6 822 466	680 501	7 502 967	-9,15	97,36	90,93	9,07
Wynik operacji finansowych	815 249	11 845	827 094	-9,65	-1,66	98,57	1,43
Wynik z pozycji wymiany	3 798 253	9 631	3 807 884	21,54	114,44	99,75	0,25
Wynik działalności bankowej	28 976 515	2 476 093	31 452 608	7,70	98,36	92,13	7,87
Różnica wartości rezerw i aktualizacji	1 524 847	65 004	1 589 851	-33,14	137,91	95,91	4,09
Wynik z działalności operacyjnej	10 131 296	623 030	10 754 326	37,17	83,58	94,21	5,79
Wynik na operacjach nadzwyczajnych	529	-14	515	30,38	141,78	102,72	-2,72
Zysk (strata) brutto	10 280 162	623 017	10 903 179	39,06	90,41	94,29	5,71
Obowiązkowe zmniejszenie zysku (zwiększenie straty), w tym:							
podatek dochodowy	1 702 006	111 959	1 813 965	14,21	82,47	93,83	6,17
udział w zyskach (stratach) jednostek podporządkowanych wycenianych metodą praw własności	1 685 530	112 881	1 798 411	12,49	85,84	93,72	6,28
Udział w zyskach (stratach) jednostek podporządkowanych wycenianych metodą praw własności	145 133	0	145 133	-82,40	-206,94	100,00	0,00
Zysk (strata) netto	8 580 531	511 723	9 092 254	28,48	93,81	94,37	5,63

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Rezerwy	Różnica wartości rezerw i aktualizacji (saldo rezerw) zmniejszyła się o 788 113 tys. zł. Istotny wpływ na tę zmianę miała poprawa zdolności kredytowej klientów banków, a tym samym jakości portfela kredytowego.
Wynik finansowy brutto	W 2005 r. wynik finansowy brutto sektora bankowego wyniósł 10 903 179 tys. zł i był o 39,06% (tj. o 3 062 774 tys. zł) wyższy w porównaniu z rokiem poprzednim. O zmianie wyniku całego sektora zdecydował głównie wzrost wyniku finansowego brutto banków komercyjnych o 41,70%. Wynik finansowy brutto banków spółdzielczych zwiększył się w analizowanym okresie o 6,39%. Tabela 14 przedstawia wybrane pozycje rachunku zysków i strat na koniec 2005 r.
Wynik finansowy netto	W 2005 r. sektor bankowy wypracował wynik finansowy netto w wysokości 9 092 254 tys. zł. Był on wyższy w porównaniu do wielkości na koniec 2004 r. o 28,48%, tj. o 2 015 439 tys. zł. Wynik finansowy netto wykazał niższą dynamikę niż wynik brutto, na co wpływ miał spadek udziału w zyskach jednostek podporządkowanych wycenianych metodą praw własności, wynikający z wdrożenia MSR/MSSF przez 17 banków komercyjnych ²¹ . Wynik finansowy netto banków komercyjnych wzrósł o 29,99%, a banków spółdzielczych o 7,53%.

5. Wybrane wskaźniki finansowe

Efektywność	Znaczący wzrost wyniku działalności bankowej wpłynął na poprawę efektywności w sektorze bankowym (zarówno w ujęciu brutto, jak i netto). Zwiększyły się wszystkie wskaźniki rentowności aktywów i kapitału oraz rentowności obrotu. Dzięki wyższej dynamice wyniku działalności bankowej niż kosztów, poprawiło się także obciążenie wyniku kosztami działania. Banki wypracowały marżę odsetkową na poziomie wyższym niż w 2004 r., przy jednoczesnym spadku stopy redyskonta weksli o 2,25 p.p. i pozostałych stóp procentowych NBP o 2,00 p.p. Wzrost marży odsetkowej wynikał z wyższej dynamiki wyniku odsetkowego niż aktywów sektora bankowego. Marża odsetkowa w sektorze banków spółdzielczych obniżyła się o 0,32 p.p., w bankach komercyjnych wzrosła o 0,11 p.p.
Marża odsetkowa i prowizyjna	Marża prowizyjna obniżyła się o 0,25 p.p., na co wpłynął spadek wyniku prowizyjnego przy jednoczesnym wzroście aktywów sektora bankowego.

²¹ Banki stosujące MSR/MSSF nie uwzględniają w sprawozdaniach jednostkowych udziału w wynikach spółek podporządkowanych wycenianych metodą praw własności.

Z działalności BFG

Tabela 15. Wskaźniki efektywności w sektorze bankowym według stanu na 31.12.2005 r.

Wyszczególnienie [%]	Razem	BK	BS	Zmiana wyników [p.p.]	
				31.12.2005/31.12.2004	31.12.2005/30.06.2005
	31.12.2005				
Wskaźniki rentowności brutto:					
ROA	1,88	1,88	1,84	0,41	-0,15
ROE	25,10	25,43	20,64	6,41	-1,51
ROA(A)	2,08	2,08	2,11	0,18	0,01
ROE(A)	27,52	27,81	23,45	3,23	0,58
Rentowność obrotu	2,44	2,32	17,11	0,22	-0,07
Wskaźniki rentowności netto:					
ROA	1,56	1,57	1,51	0,24	-0,09
ROE	20,93	21,23	16,95	4,06	-0,87
ROA(A)	1,74	1,74	1,73	0,02	0,04
ROE(A)	22,95	23,21	19,26	1,02	0,88
Rentowność obrotu	2,04	1,94	14,05	0,03	-0,02
Wskaźniki marży:					
Marża odsetkowa	3,19	3,06	5,22	0,09	0,03
Marża prowizyjna	1,29	1,25	2,01	-0,25	-0,05
Marża handlowa	0,80	0,84	0,06	0,04	0,34
Wskaźniki obciążenia:					
Obciążenie wyniku działalności bankowej saldem rezerw	5,05	5,26	2,63	-3,09	0,84
Obciążenie wyniku działalności bankowej kosztami działania	55,42	54,46	66,65	-0,94	2,17

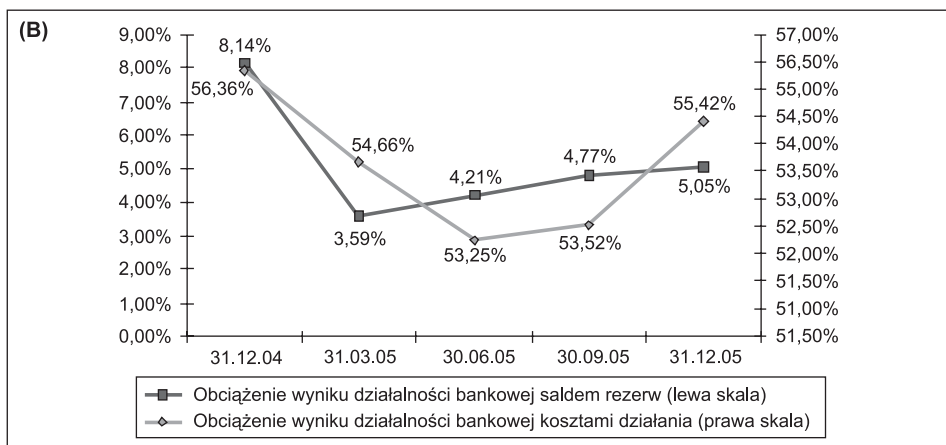
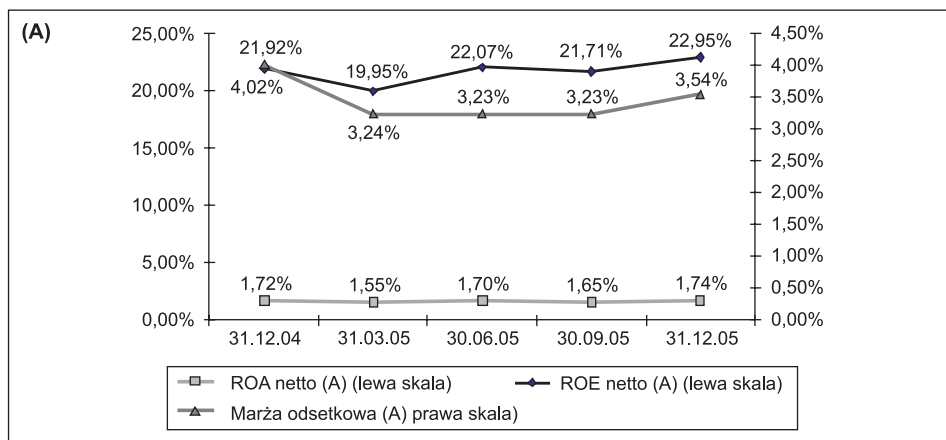
Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Rozszerzenie akcji kredytowej, szczególnie dla sektora podmiotów niefinansowych, wpłynęło na zmianę współczynnika wypłacalności. W wyniku większego przyrostu całkowitego wymogu kapitałowego (ogółem o 3 011 196 tys. zł, a z tytułu ryzyka kredytowego o 3 006 963 tys. zł) niż funduszy własnych (o 2 917 938 tys. zł) zmniejszył się współczynnik wypłacalności. Na koniec 2005 r. współczynnik wypłacalności w sektorze bankowym wyniósł 14,59%.

Wypłacalność

Bezpieczny Bank

Wykresy 38 i 39. Zmiany wybranych wskaźników efektywności w sektorze bankowym

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Tabela 16. Współczynnik wypłacalności i wymogi kapitałowe w sektorze bankowym

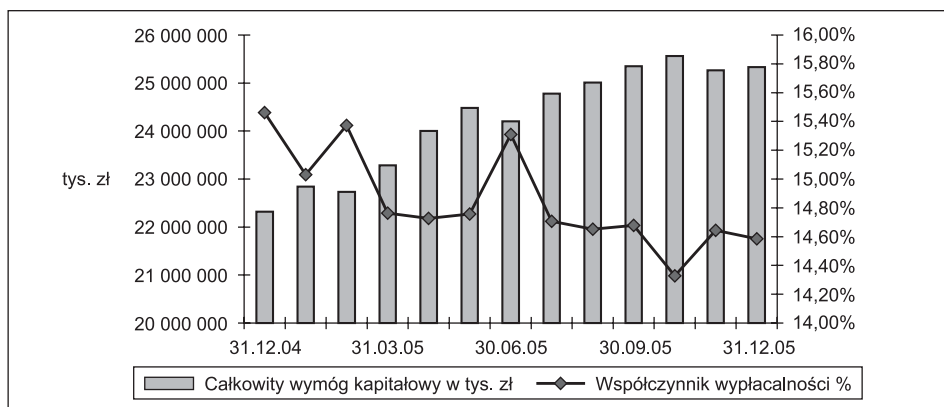
Wyszczególnienie	Jedn.	Stan na			Zmiana wyników	
		31.12.2004	30.06.2005	31.12.2005	31.12.2005/ 31.12.2004	31.12.2005/ 30.06.2005
Współczynnik wypłacalności	%	15,46%	15,31%	14,59%	-0,88 p.p.	-0,72 p.p.

Z działalności BFG

Całkowity wymóg kapitałowy:	tys. zł	22 321 147	24 203 158	25 332 343	13,49%	4,67%
Udział wymogu kapitałowego z tytułu:	%	100,00%	100,00%	100,00%	–	–
ryzyka kredytowego	%	93,19%	93,37%	93,98%	0,79 p.p.	0,61 p.p.
przekroczenia limitu koncentracji zaangażowań i limitu dużych zaangażowań	%	0,95%	1,90%	1,62%	0,68 p.p.	-0,27 p.p.
ryzyka rynkowego	%	4,58%	3,55%	3,37%	-1,20 p.p.	-0,18 p.p.
pozostałych ryzyk	%	1,29%	1,18%	1,03%	-0,27 p.p.	-0,15 p.p.

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Wykres 40. Współczynnik wypłacalności i całkowity wymóg kapitałowy

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

III. ANALIZA POGŁĘBIONA SYTUACJI W SEKTORZE BANKÓW KOMERCYJNYCH

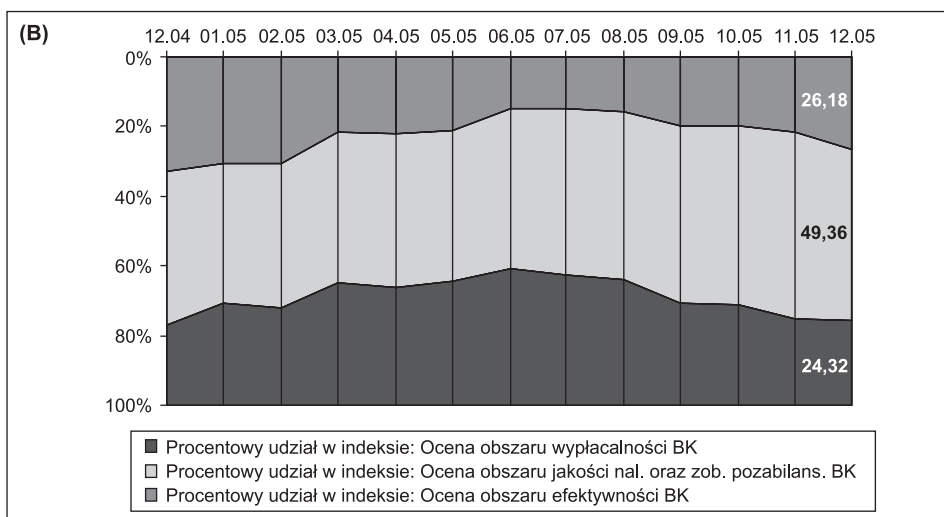
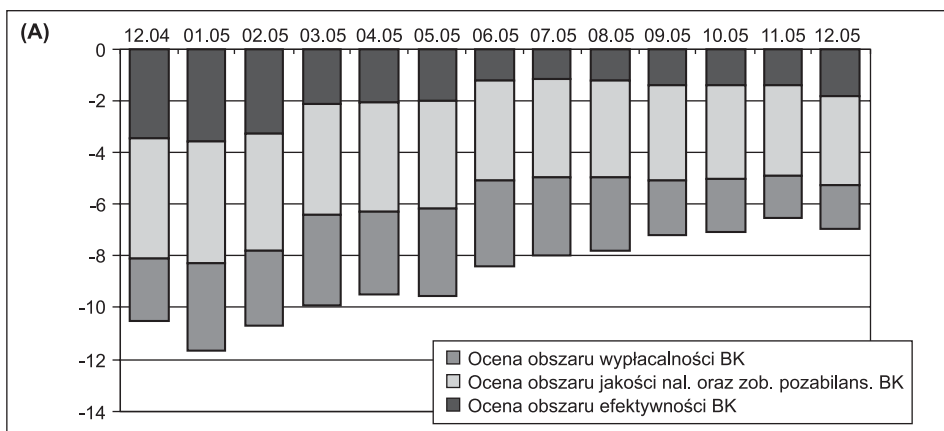
1. Indeks zagrożenia

W 2005 r. w porównaniu z rokiem poprzednim stwierdzono poprawę indeksu zagrożenia dla sektora banków komercyjnych o 3,54 punktu do poziomu -6,99 punktu.

Udział poszczególnych grup wskaźników w indeksie zagrożenia dla sektora banków komercyjnych prezentuje wykres 41. Największy wpływ na kształtowanie poziomu indeksu miała ocena obszaru

Udział poszczególnych grup wskaźników w indeksie zagrożenia

Wykresy 41 i 42. Punktacja (A) i udział grup (B) wskaźników w indeksie zagrożenia

Źródło: Dane BFG, opracowanie własne.

jakości należności²²⁾, a jej udział w wartości indeksu w 2005 r. utrzymywał się na stałym poziomie (49,36% na koniec 2005 r.). Udział ocen efektywności (26,18%), drugiego obszaru pod względem wpływu na poziom indeksu, zmniejszył się w 2005 r. na rzecz punktacji

²²⁾ Na wykresach jakość należności jest pokazywana łącznie z oceną jakości zobowiązań pozabilansowych.

Z działalności BFG

przydzielonej obszarowi jakości zobowiązań pozabilansowych (24,32%) i jakości należności.

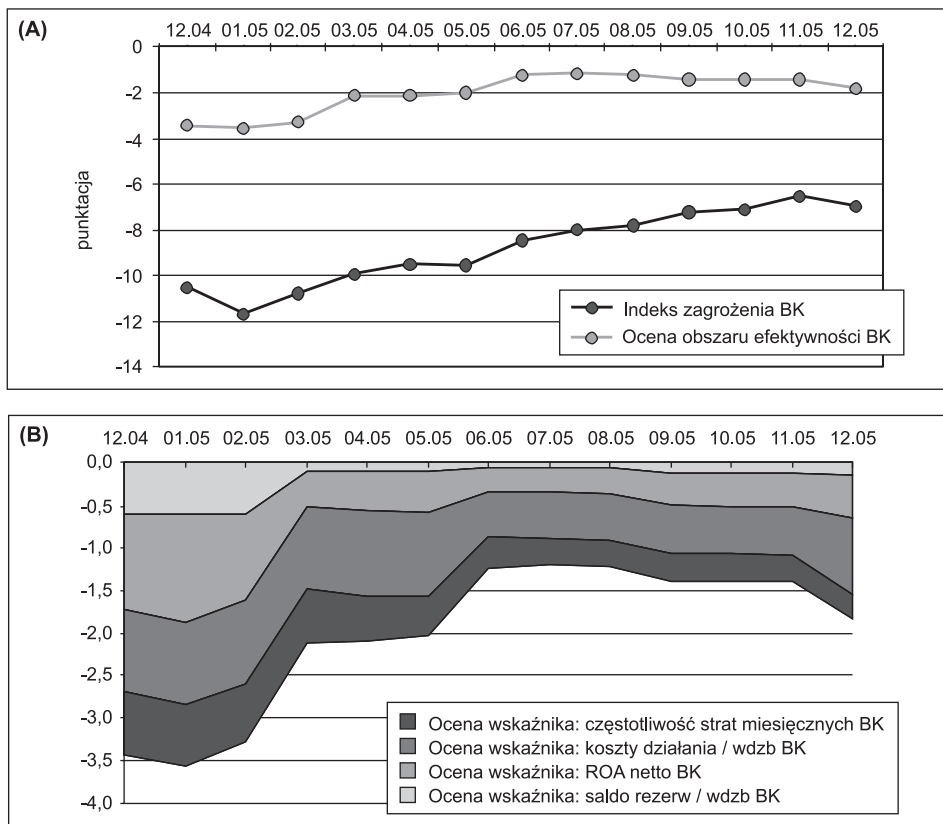
Indeks zagrożenia dla banków komercyjnych z grupy wysokiego i bardzo wysokiego ryzyka poprawiał się od początku 2005 r. i na koniec roku wyniósł 36,18%.

2. Analiza efektywności

W 2005 r. ocena efektywności sektora banków komercyjnych poprawiła się. Punktacja przypisana obszarowi efektywności zmniejszyła się o 1,62 do poziomu -1,83 punktu.

Ogólna ocena efektywności

Wykresy 43 i 44. Ocena efektywności w relacji do indeksu zagrożenia (A) oraz wpływ ocen cząstkowych na poziom oceny efektywności (B)

Źródło: Dane BFG, opracowanie własne.

Bezpieczny Bank

Wskaźniki rentowności

Na poprawę ocen efektywności sektora banków komercyjnych w 2005 r. wpływ miało m.in. zwiększenie poziomu podstawowych wskaźników rentowności (brutto i netto): ROA, ROE i rentowności obrotu. W ujęciu netto wskaźniki te zwiększyły się odpowiednio o 0,27 p.p. do 1,57%, o 4,46 p.p. do 21,23%, zaś rentowność obrotu netto o 0,05 p.p. do 1,94%.

Zwiększyły się również średnie wskaźniki ROA(A) i ROE(A) zarówno w ujęciu brutto, jak i netto.

Tabela 17. Wybrane wskaźniki efektywności brutto i netto dla sektora banków komercyjnych

Wyszczególnienie [tys. zł lub %]	2004.12	2005.06	2005.12	Porównanie wyników [% lub p.p.]	
				2005.12/ 2004.12	2005.12/ 2005.06
Wyniki finansowe:					
Zysk (strata) brutto	7 245 809	5 359 357	10 280 162	41,70%	91,82%
Zysk (strata) netto	6 600 948	4 400 161	8 580 531	29,99%	95,00%
Brakująca kwota rezerw celowych	57	287	245	329,82%	-14,63%
Zysk (strata) brutto skorygowana o brakującą kwotę rezerw celowych	7 254 752	5 359 070	10 279 917	41,70%	91,82%
Wskaźniki rentowności brutto:					
ROA	1,43%	2,01%	1,88%	0,45 p.p.	-0,13 p.p.
ROE	18,43%	26,76%	25,43%	7,00 p.p.	-1,33 p.p.
ROA(A)*	1,49%	2,05%	2,08%	0,59 p.p.	0,03 p.p.
ROE(A)**	18,83%	26,93%	27,81%	8,98 p.p.	0,88 p.p.
Rentowność obrotu	2,07%	2,37%	2,32%	0,25 p.p.	-0,05 p.p.
Wskaźniki rentowności netto:					
ROA	1,30%	1,65%	1,57%	0,27 p.p.	-0,08 p.p.
ROE	16,77%	21,97%	21,23%	4,46 p.p.	-0,74 p.p.
ROA(A)*	1,35%	1,69%	1,74%	0,39 p.p.	0,05 p.p.
ROE(A)**	17,13%	22,11%	23,21%	6,08 p.p.	1,10 p.p.
Rentowność obrotu	1,89%	1,94%	1,94%	0,05 p.p.	0,00 p.p.

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

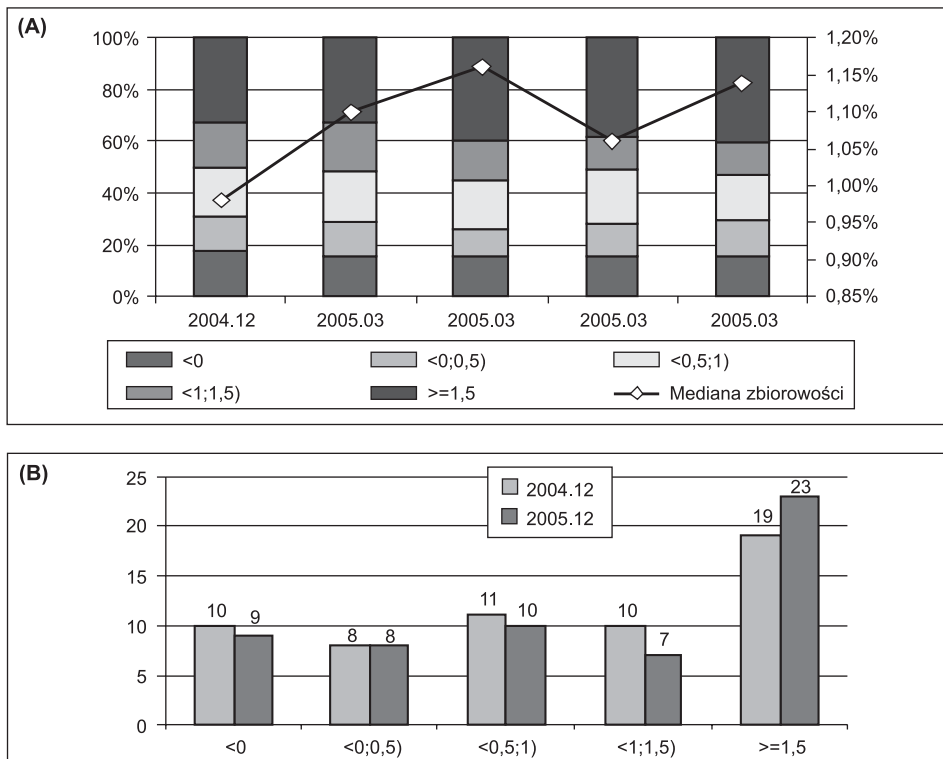
* ROA(A) – ROA wyliczony dla średnich aktywów

** ROE(A) – ROE wyliczony dla średnich kapitałów własnych

Z działalności BFG

Wśród banków komercyjnych w zakresie rentowności netto aktywów najliczniejszą grupą były banki o wskaźniku ponad 1,5% (23 banki). Grupa tych banków zwiększyła się w 2005 r. o 4. Zbiorowość banków o ujemnym wskaźniku ROA netto zmniejszyła się do 9.

Wykresy 45 i 46. Struktura banków komercyjnych pod względem poziomu ROA netto – udziały w poszczególnych okresach (A) i liczebności w przedsiębiorstwach (B)

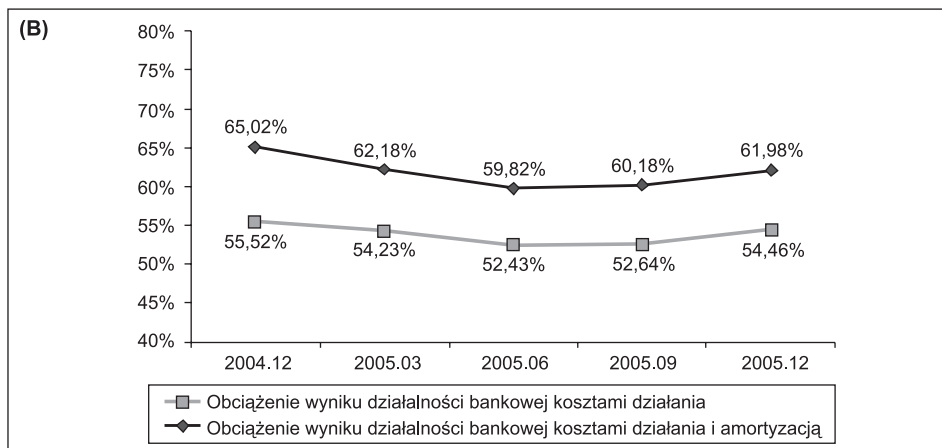
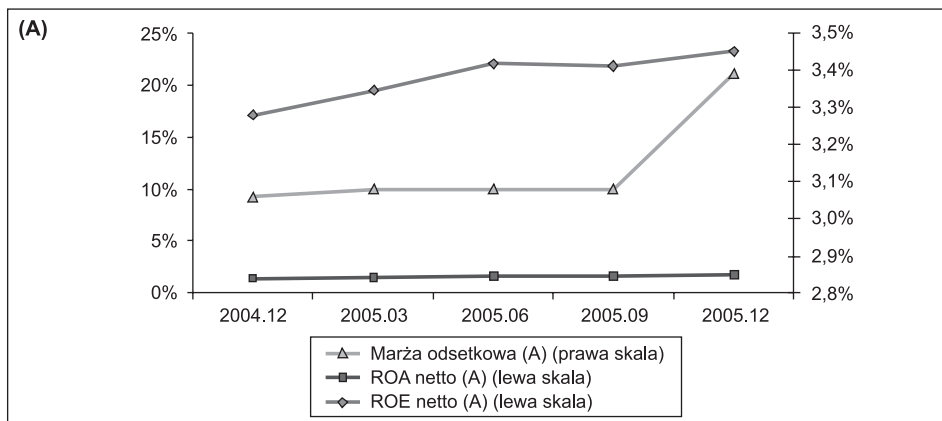

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Poprawa wskaźników rentowności możliwa była dzięki dynamicznemu zwiększeniu wyników finansowych. Zysk brutto wypracowany na koniec 2005 r. był wyższy od wypracowanego na koniec grudnia 2004 r. o 41,70%. Przyczynił się do tego przede wszystkim rosnący z kwartału na kwartał wynik z tytułu odsetek (który w 2005 r. wzrósł o 11,97% – należy mieć na uwadze, że wynik ten jest w części kształtowany również przychodami z prowizji rozliczanymi efektywną stopą procentową).

Bezpieczny Bank

Wykresy 47 i 48. Zestawienie poziomu wskaźników marży odsetkowej, rentowności aktywów i kapitałów (A) oraz obciążeń działalności bankowej kosztami działania i amortyzacją (B)

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

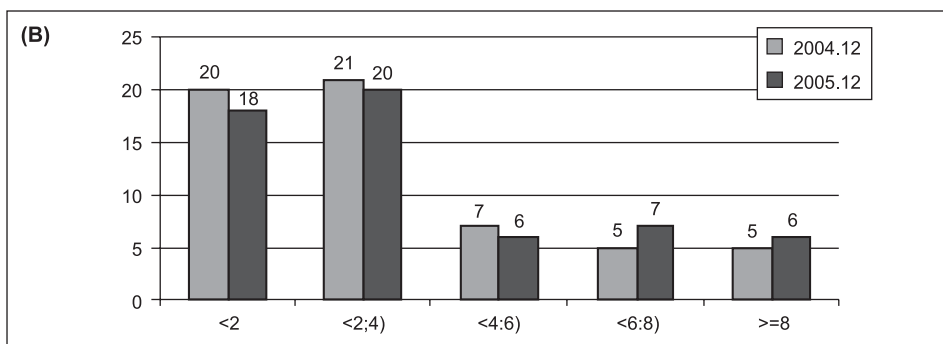
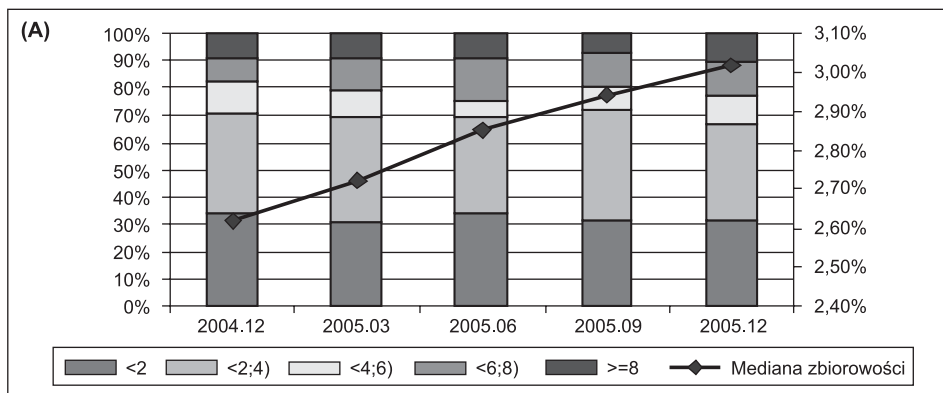
Marża odsetkowa

Marża odsetkowa²³⁾ wypracowana przez sektor banków komercyjnych w 2005 r. wyniosła 3,06% i w porównaniu ze stanem na koniec 2004 r. zwiększyła się o 0,11 p.p. przy spadku stóp procentowych banku centralnego o 2,00 p.p.

²³⁾ Wyliczona dla średnich aktywów.

Z działalności BFG

Wykresy 49 i 50. Struktura banków komercyjnych pod względem poziomu marży odsetkowej – udziały w poszczególnych okresach (A) i liczebności w przedziałach (B)

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Na koniec 2005 r. 39 banków komercyjnych wykazało marżę odsetkową na poziomie ponad 2,00%, z czego marża 6 banków była wyższa niż 8,00%.

Obciążenie wyniku działalności bankowej kosztami działania wyniosło w sektorze banków komercyjnych 54,46%, co stanowiło spadek o 1,06 p.p. w porównaniu z końcem 2004 r. Na koniec analizowanego okresu 6 banków wykazało wskaźnik wyższy od 100% (w tym jeden z nich zaklasyfikowany był do grupy najwyższego zagrożenia).

Obciążenia banków z tytułu obowiązkowych opłat²⁴⁾ wnoszonych na rzecz BFG przedstawiono w odniesieniu do kosztów działania,

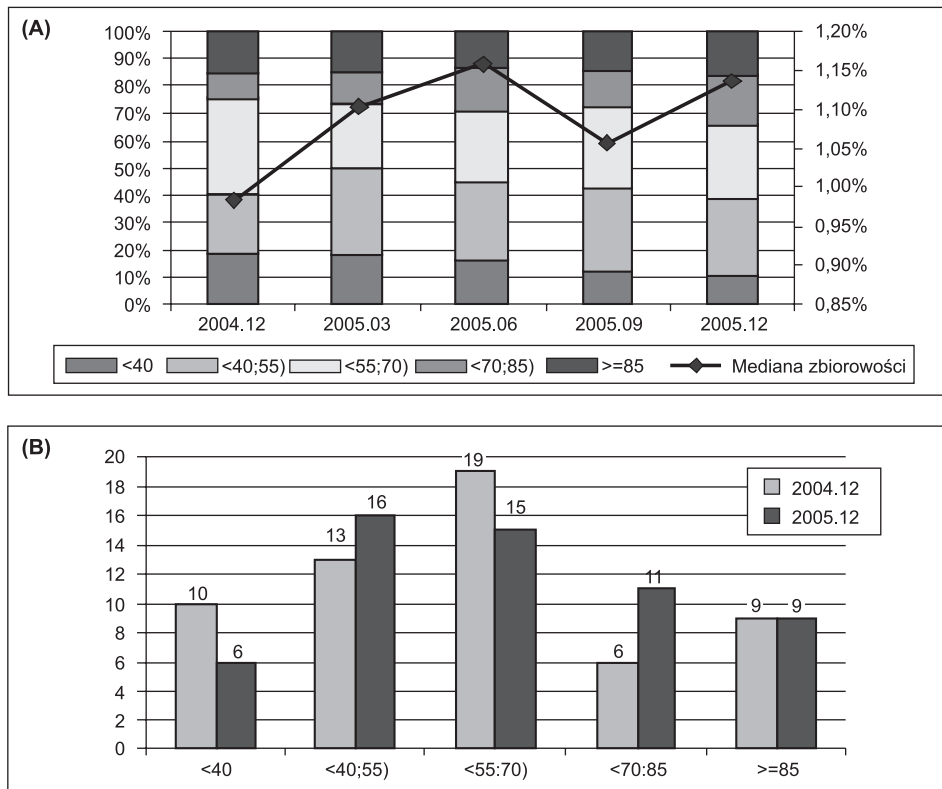
**Obciążenie
wyniku
działalności
bankowej**

**Obowiązkowa
opłata roczna
za 2005 r.**

²⁴⁾ W części wnoszonej przez banki.

Bezpieczny Bank

Wykresy 51 i 52. Struktura banków komercyjnych pod względem obciążenia wyniku działalności bankowej kosztami działania – udziały w poszczególnych okresach (A) i liczebności w przedziałach (B)

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

przychodów operacyjnych²⁵⁾ oraz wyniku działalności bankowej. W porównaniu z 2004 r. wymienione wskaźniki zmniejszyły się, co świadczy o obniżeniu się obciążeń sektora banków komercyjnych obowiązkowymi opłatami rocznymi. Przyczyną poprawy sytuacji w tym zakresie jest wyższa rentowność działalności banków w 2005 r. niż w 2004 r. oraz zmniejszenie stawek²⁶⁾ opłaty rocznej.

Średnia relacja obowiązkowej opłaty rocznej do kosztów działania wyniosła 0,36%, co stanowiło poprawę o 0,22 p.p. W porówna-

²⁵⁾ Przychody operacyjne zdefiniowane zostały jako przychody ogółem pomniejszone o przychody z rozwiązania rezerw i aktualizacji wyceny oraz zyski nadzwyczajne.

²⁶⁾ Stawka opłaty rocznej na 2005 r. zmniejszyła się w stosunku do stawki z 2004 r. do 0,05%, tj. o 0,025%.

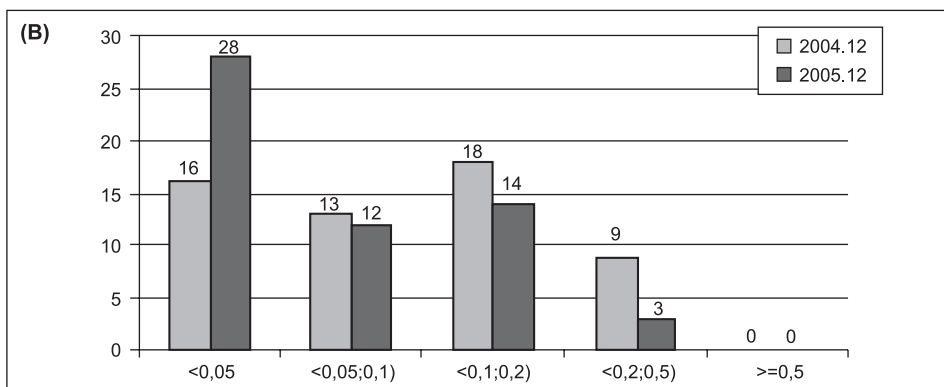
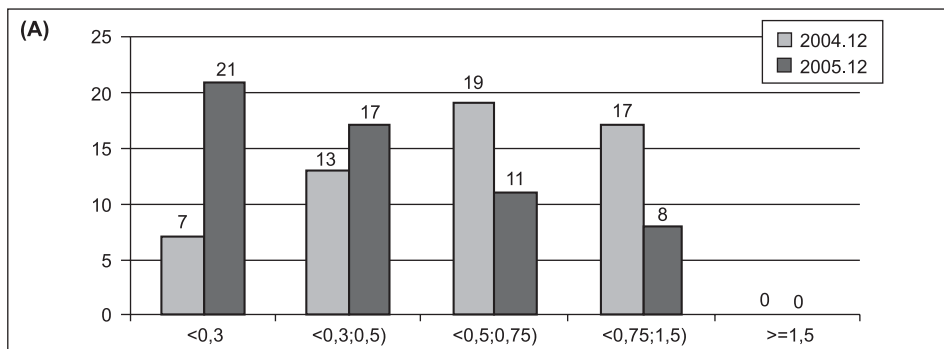
Z działalności BFG

niu do grudnia 2004 r. zwiększyła się grupa banków o obciążeniu mniejszym niż 0,5% do 38 banków. Jednocześnie żaden z banków nie wykazał udziału obowiązkowej opłaty rocznej w kosztach działania większego niż 1,5%.

Średni wskaźnik udziału obowiązkowej opłaty rocznej w przychodach operacyjnych zmniejszył się z 0,03% w 2004 r. do 0,01% w 2005 r. Na koniec 2005 r. we wszystkich bankach komercyjnych udział omawianego wskaźnika nie przekraczał 0,05% (przy czym ponad połowa z nich wykazała udział niższy niż 0,01%).

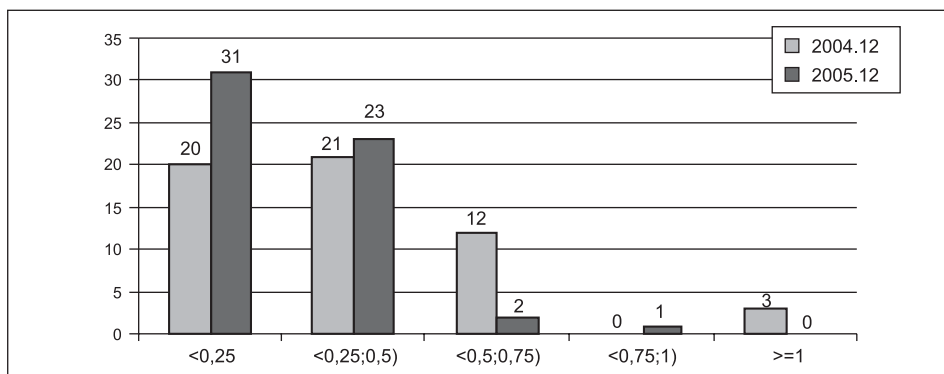
W przypadku relacji obowiązkowej opłaty rocznej do wyniku działalności bankowej także odnotowano poprawę – średnie obciążenia zmniejszyły się do 0,20%, tj. o 0,12 p.p., a grupa banków o obciążeniu wyniku działalności bankowej mniejszym niż 0,25% wzrosła o 11 banków do 31.

Wykresy 53 i 54. Struktura banków komercyjnych pod względem udziału opłaty rocznej w kosztach działania banku (A) oraz przychodach operacyjnych (B)

Źródło: Dane NBP i BFG, opracowanie własne.

Wykresy 55. Struktura banków komercyjnych pod względem udziału składki i opłaty na rzecz BFG w wyniku działalności bankowej

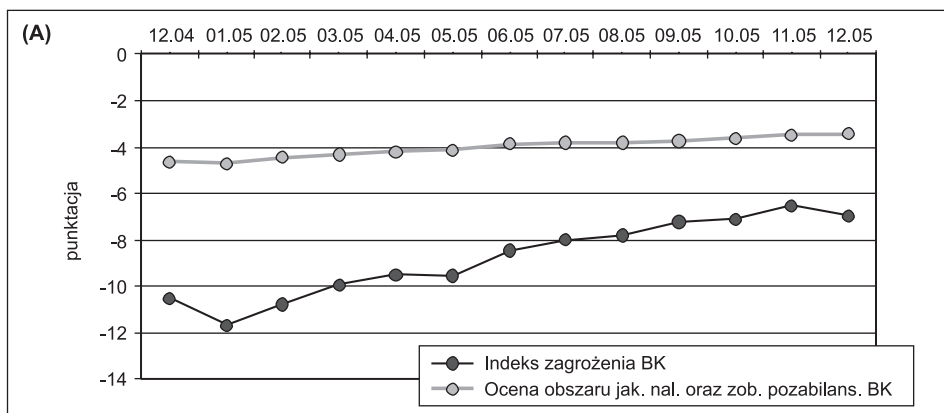
Źródło: Dane NBP i BFG, opracowanie własne.

3. Analiza jakości należności i zobowiązań pozabilansowych

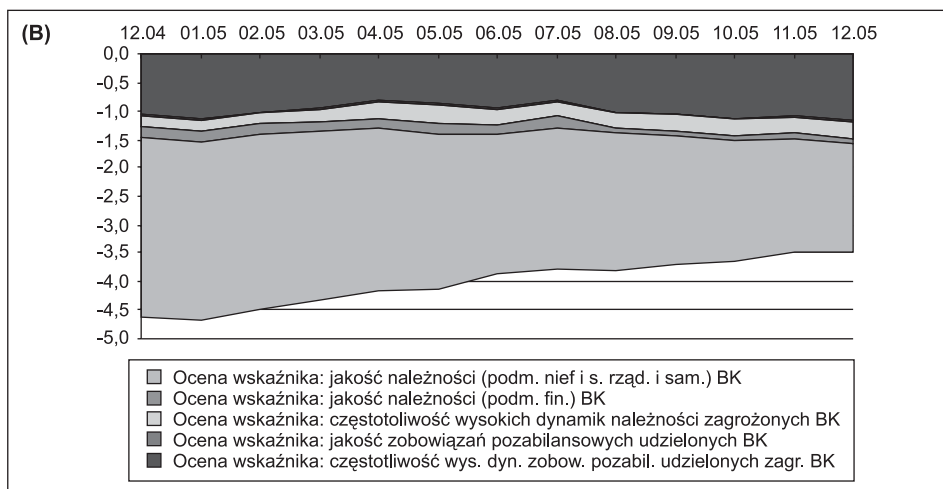
Ogólna ocena jakości należności i zobowiązań pozabilansowych

Jakość należności i zobowiązań pozabilansowych w sektorze banków komercyjnych poprawiła się. Znalazło to swoje odzwierciedlenie w poprawie punktacji przydzielonej temu obszarowi o 1,20 punktu do -3,45 punktu.

Wykresy 56 i 56. Ocena jakości należności i zobowiązań pozabilansowych wraz z indeksem zagrożenia (A) oraz wpływ ocen cząstkowych na poziom oceny jakości należności i zobowiązań pozabilansowych (B)

Z działalności BFG

Źródło: Dane BFG, opracowanie własne.

Tabela 18. Jakość należności banków komercyjnych wg PSR

Wyszczególnienie	Jedn.	2004.12	2005.06	2005.12	Porównanie wyników [%]	
					2005.12/ 2004.12	2005.12/ 2005.06
Jakość należności						
Należności ogółem brutto	tys. zł	333 866 788	362 301 304	371 907 745	11,39%	2,65%
Należności zagrożone brutto, w tym:	tys. zł	35 106 931	32 915 028	28 788 176	-18,00%	-12,54%
poniżej standardu	tys. zł	6 266 272	5 205 843	3 610 675	-42,38%	-30,64%
wątpliwe	tys. zł	5 688 950	4 661 818	3 988 533	-29,89%	-14,44%
stracone	tys. zł	23 151 709	23 047 367	21 222 699	-8,33%	-7,92%
Rezerwy celowe ogółem, w tym na należności:	tys. zł	19 533 721	20 932 818	19 751 949	1,12%	-5,64%
poniżej standardu	tys. zł	473 923	700 813	660 817	39,44%	-5,71%
wątpliwe	tys. zł	1 154 776	1 217 324	1 284 912	11,27%	5,55%
stracone	tys. zł	17 905 022	19 014 681	17 828 890	-0,43%	-6,24%
Udział należności pod obserwacją w należnościach ogółem	%	4,58%	4,51%	4,02%	-0,56	-0,49
Udział należności zagrożonych w należnościach ogółem	%	10,52%	9,08%	7,74%	-2,77	-1,34

Bezpieczny Bank

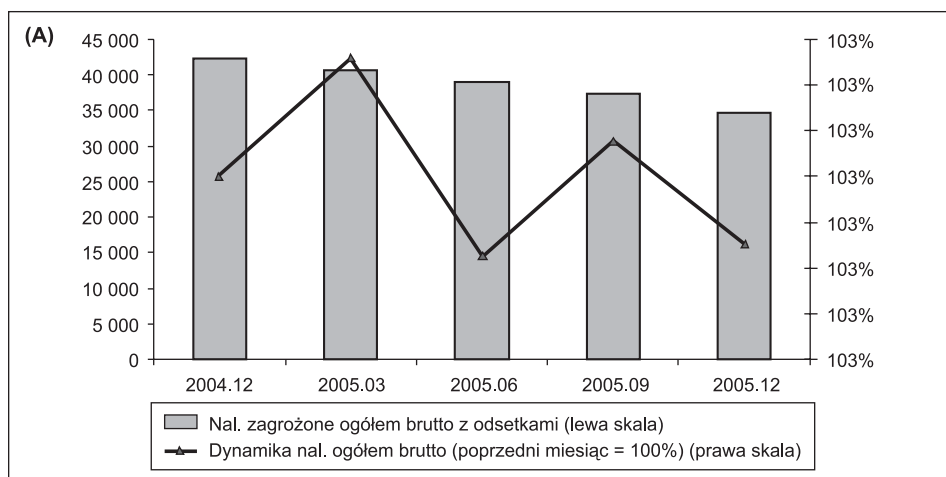
Wyszczególnienie	Jedn.	2004.12	2005.06	2005.12	Porównanie wyników [%]	
					2005.12/ 2004.12	2005.12/ 2005.06
Udział należności poniżej standardu w należnościach zagrożonych	%	17,85%	15,82%	12,54%	-5,31	-3,27
Udział należności wątpliwych w należnościach zagrożonych	%	16,20%	14,16%	13,85%	-2,35	-0,31
Udział należności straconych w należnościach zagrożonych	%	65,95%	70,02%	73,72%	7,77	3,70
Jakość zobowiązań pozabilansowych						
Udział zobowiązań pozabilansowych zagrożonych w zobowiązaniach pozabilansowych udzielonych	%	2,82%	1,73%	1,08%	-1,75	-0,66

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

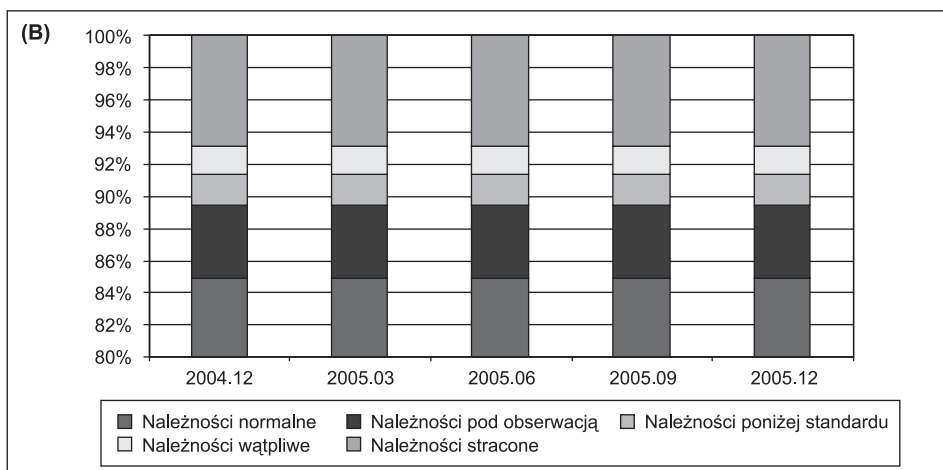
Jakość należności wg PSR

Wskaźnik jakości należności (bez odsetek) poprawił się w 2005 r. o 2,77 p.p. do poziomu 7,74%. Poprawa wskaźnika była skutkiem dynamicznego obniżenia poziomu należności zagrożonych w sektorze banków komercyjnych do 28 788 176 tys. zł, tj. o 18,00% przy równie dynamicznym wzroście należności ogółem do 371 907 745 tys. zł, tj. o 11,39%.

Wykresy 58 i 59. Należności zagrożone ogółem brutto z dynamiką należności ogółem (A) oraz struktura należności ogółem* (B)

Z działalności BFG

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

* Na wykresie B skalę na osi rzędnych rozpoczęto od 80%.

W 2005 r. zwiększył się udział należności normalnych w kwocie należności ogółem o 3,29 p.p. do 88,20%. Pozostałe składowe struktury zmniejszyły swój udział, w tym w największym stopniu należności stracone o 1,21 p.p. do 5,72% (były one jednocześnie drugą pod względem wielkości pozycją w strukturze należności). Tendencja poprawy struktury należności na korzyść należności normalnych była widoczna w całym 2005 r.

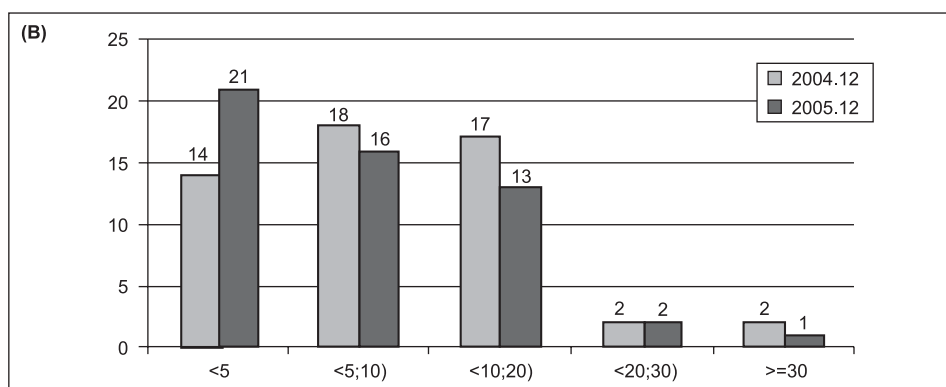
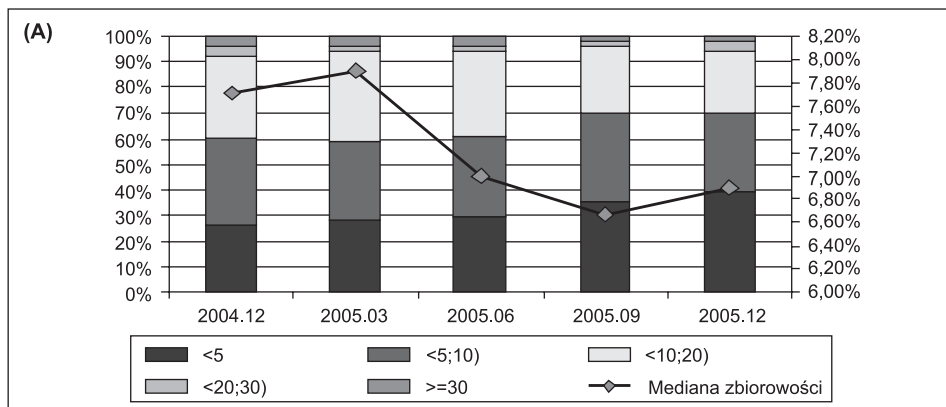
Najliczniejszą grupą w sektorze banków komercyjnych pod względem jakości należności były banki, w których wskaźnik kształtował się poniżej 10%. Grupa ta zwiększyła się na koniec 2005 r. o 5 banków do 37, co również świadczy o poprawie jakości należności. Najmniej liczna była grupa banków, w których wskaźniki jakości były wyższe od 20% – należały do niej 3 banki.

Na koniec 2005 r. największy udział w należnościach ogółem, jak i zagrożonych miały należności od sektora niefinansowego. W należnościach ogółem udział ten wyniósł 64,97% i nie zmienił się istotnie w porównaniu z końcem 2004 r., natomiast w należnościach zagrożonych wyniósł 95,98%.

W przypadku należności od sektora niefinansowego kwota należności zagrożonych (bez odsetek) obniżyła się w 2005 r. o 17,40% (do 27 630 473 tys. zł), zaś wskaźnik jakości poprawił swoją wartość o 4,00 p.p., osiągając poziom 11,44%.

Wykazywane w bilansie rezerwy celowe ogółem zmniejszyły się w 2005 r. o 1,12% do kwoty 19 751 949 tys. zł.

Wykresy 60 i 61. Struktura banków komercyjnych pod względem jakości należności* – udziały w poszczególnych okresach (A) i zmian liczebności przedziałów w 2005 r. (B)

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

* Dla banków wykazujących należności zagrożone.

**Jakość
należności
wg MSR/MSSF**

Zgodnie z informacjami zawartymi w sprawozdaniach finansowych, 17 banków krajowych stosowało MSR/MSSF do sprawozdań jednostkowych²⁷⁾. Należności zagrożone utratą wartości wynosiły na koniec 2005 r. 60 936 145 tys. zł. Kwota tych należności była o 40 050 276 tys. zł wyższa niż kwota należności zagrożonych tych banków wyznaczonych zgodnie z PSR. Należności zagrożone utratą

²⁷⁾ Te informacje były po raz pierwszy prezentowane w sprawozdaniach za czerwiec 2005 r.

Z działalności BFG

wartości w tych bankach miały 22,92% udziału w należnościach ogółem (brutto bez odsetek).

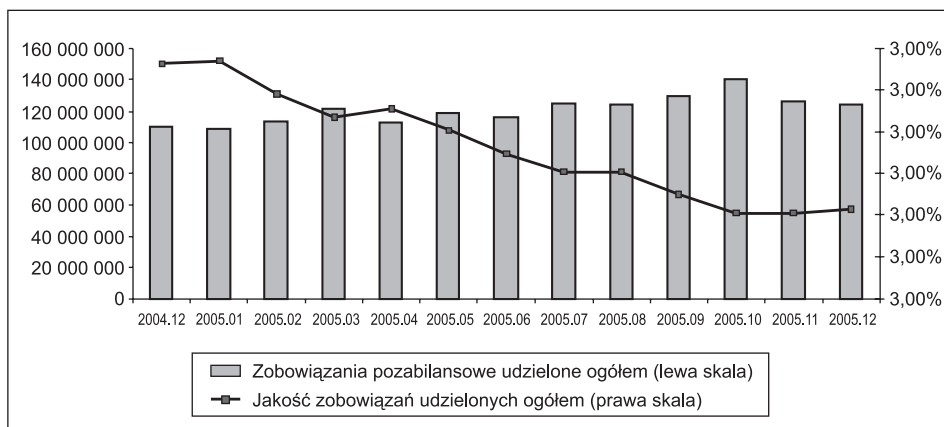
Z wyłączeniem banków stosujących do sprawozdań jednostkowych standardy międzynarodowe (MSR/MSSF), brakującą kwotę rezerw celowych wykazały 4 banki na łączną kwotę 245 tys. zł. Kwota ta w stosunku do wyniku finansowego netto sektora banków komercyjnych nie była znacząca.

W 2005 r. w sektorze banków komercyjnych poziom zobowiązań udzielonych ogółem zwiększył się do 126 608 759 tys. zł, tj. o 13,03%, przy równoczesnym zmniejszeniu zobowiązań pozabilansowych udzielonych zagrożonych ogółem o 56,90% do kwoty 1 338 296 tys. zł. Wskaźnik jakości tych zobowiązań poprawił się w stosunku do końca 2004 r. o 1,75 p.p. do poziomu 1,08%. Podobną tendencję stwierdzono w przypadku zobowiązań pozabilansowych udzielonych zagrożonych od sektora niefinansowego.

Brakująca kwota rezerw celowych

Jakość zobowiązań pozabilansowych udzielonych

Wykres 62. Wartość i jakość zobowiązań pozabilansowych udzielonych w sektorze banków komercyjnych

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

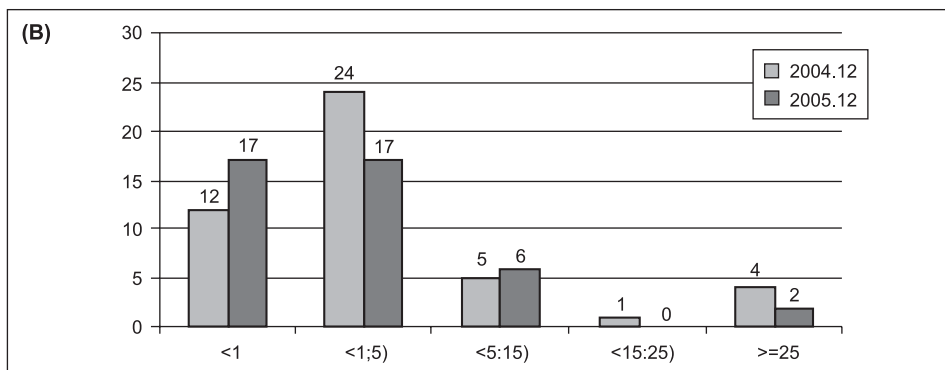
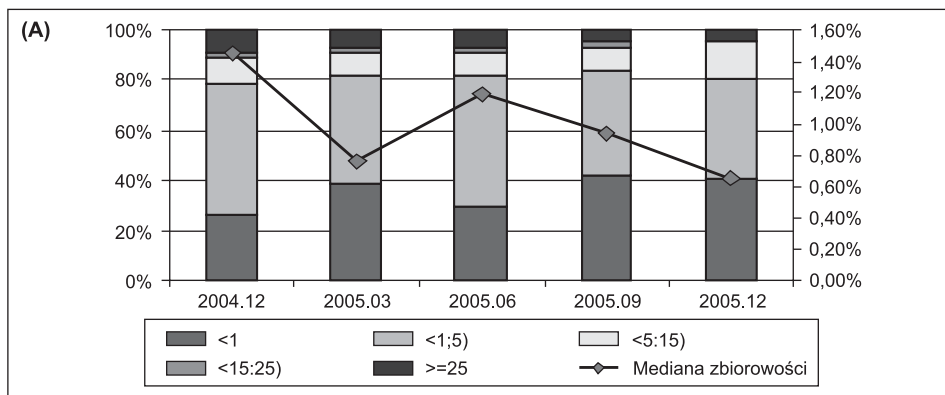
Na koniec 2005 r. 34 banki wykazały wskaźnik jakości zobowiązań pozabilansowych niższy od 5%.

Na koniec 2005 r. saldo rezerw i aktualizacji wyniosło 1 524 847 tys. zł i w porównaniu z końcem 2004 r. zmniejszyło się o 33,58%. Największy kwotowo spadek (1 399 354 tys. zł, tj. 53,99%) wystąpił w odniesieniu do salda rezerw celowych/odpisów na utratę wartości aktywów finansowych wycenianych wg zamortyzowanego kosztu

Saldo rezerw i aktualizacji

Bezpieczny Bank

Wykresy 63 i 64. Struktura banków komercyjnych pod względem jakości zobowiązań pozabilansowych – udziały w poszczególnych okresach (A) i liczebności w przedziałach (B)

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

(głównie w zakresie należności straconych). Pogorszyło się natomiast saldo pozostałych odpisów na rezerwy do poziomu 386 856 tys. zł.

**Obciążenie
wyniku saldem
rezerw**

Obciążenie wyniku działalności bankowej saldem rezerw wyniosło na koniec 2005 r. 5,26% i w porównaniu z końcem 2004 r. obniżyło się o 3,29 p.p.

Z działalności BFG

Tabela 19. Saldo rezerw i aktualizacji w sektorze banków komercyjnych

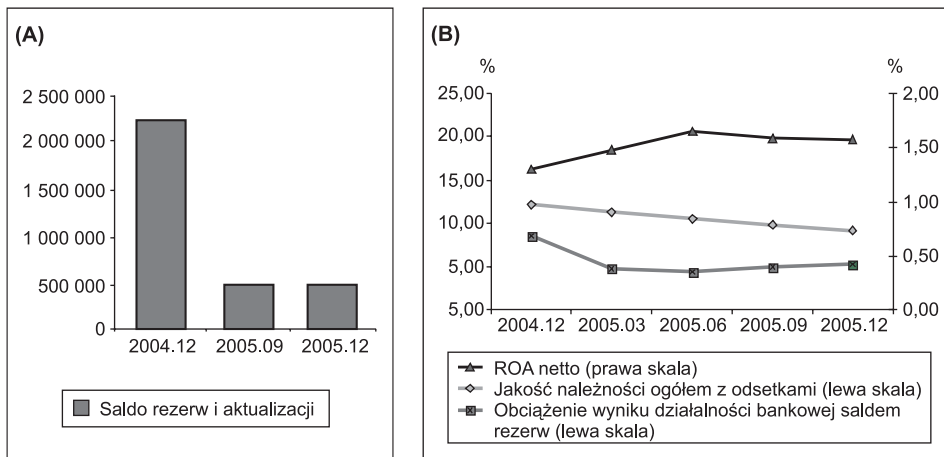
Wyszczególnienie [tys. zł]	2004.12	2005.06	2005.12	Porównanie wyników [%]	
				2005.12/ 2004.12	2005.12/ 2005.06
Saldo rezerw i aktualizacji:	2 295 841	641 562	1 524 847	-33,58	137,68
Saldo rezerw celowych / utraty wartości aktywów finansowych wycenianych wg zamortyzowanego kosztu, w tym:	2 332 456	547 558	1 073 082	-53,99	95,98
na należności normalne	46 106	-7 911	-66 849	-244,99	-745,01
na należności pod obserwacją	-4 490	-28 181	-72 539	-1515,57	-157,40
na należności zagrożone, z tego na należności:	2 232 589	578 916	1 208 960	-45,85	108,83
<i>poniżej standardu</i>	-73 046	43 589	-13 502	81,52	-130,98
<i>wątpliwe</i>	77 532	-31 996	-160 966	-307,61	-403,08
<i>stracone</i>	2 228 103	567 323	1 383 428	-37,91	142,85
na aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności*	58 251	4 734	3 510	-93,97	-25,86
Saldo odpisów na utratę wartości pozostałych aktywów, w tym:	-	30 814	107 426	-	248,63
z tytułu trwałej utraty wartości akcji i udziałów w jednostkach zależnych, współzależnych i stowarzyszonych oraz pozostałych akcji i udziałów zaliczanych do aktywów trwałych	180 659	27 910	18 949	-89,51	-32,11
rzeczowych aktywów trwałych**	-	644	72 117	-	11098,29
wartości niematerialnych i prawnych**	-	10 737	11 480	-	6,92
Saldo pozostałych odpisów na rezerwy, w tym:	-217 274	83 686	386 856	278,05	362,27
na zobowiązania pozabilansowe	-162 873	8 851	13 996	108,59	58,13
z tytułu tworzonych funduszy	0	0	36 979	-	-
inne	-52 403	65 135	188 918	460,51	190,04
na ryzyko ogólne	-1 998	9 700	146 963	7455,51	1415,08

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

* Dane dla okresów przed czerwcem 2005 r. nie są w pełni porównywalne.

** Dla okresów przed czerwcem 2005 r. nie ma danych.

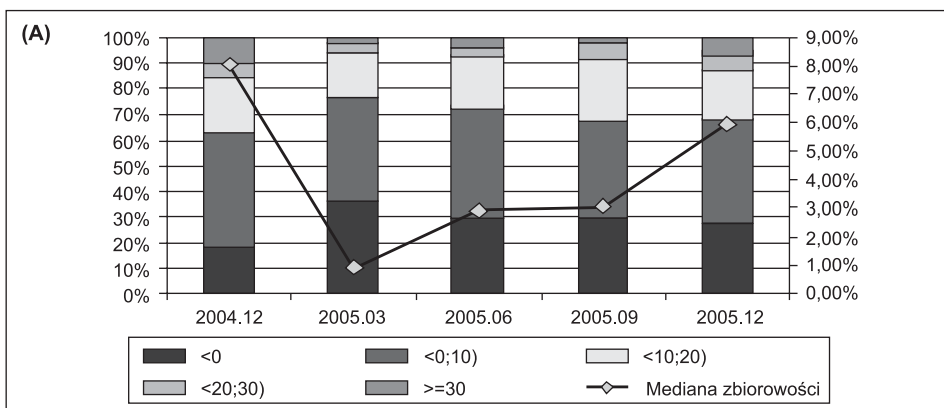
Wykres 65. Zmiany salda rezerw i aktualizacji (A) oraz obciążenia saldem rezerw i aktualizacji wyniku działalności bankowej na tle wskaźników rentowności i jakości należności (B)

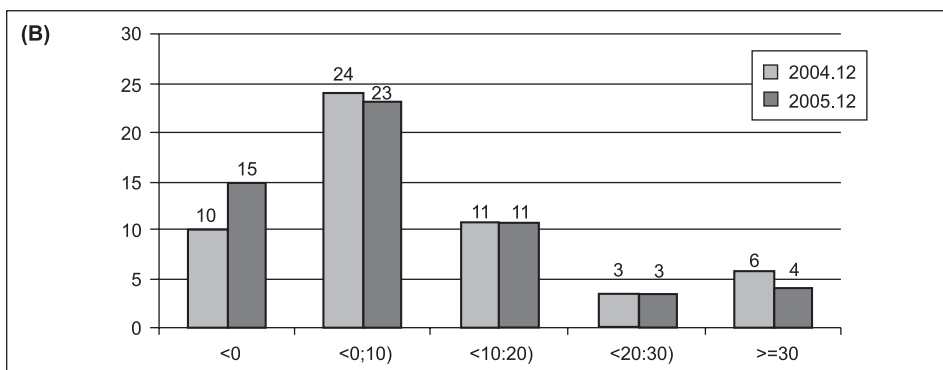
Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

38 banków wykazało wskaźnik obciążenia wyniku działalności bankowej saldem rezerw na poziomie mniejszym od 10%, z czego grupa banków o ujemnym saldzie wzrosła o 5.

Wykresy 66 i 67. Struktura banków komercyjnych pod względem obciążenia wyniku działalności bankowej saldem rezerw – udziały w poszczególnych okresach (A) i liczebności w przedziałach (B)

Z działalności BFG

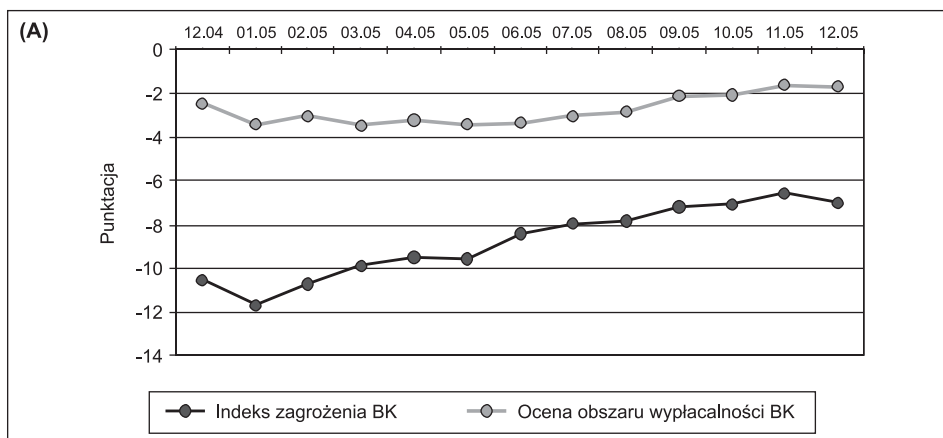
Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

4. Analiza wypłacalności

Na koniec 2005 r. punktacja przyznana za ocenę wypłacalności sektora banków komercyjnych poprawiła się o 0,73 punktu do poziomu -1,70 punktu, pomimo obniżenia współczynnika wypłacalności²⁸⁾.

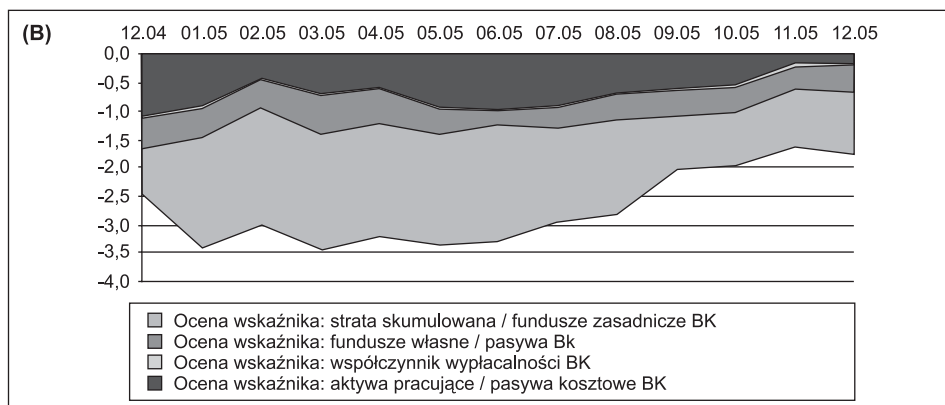
Ogólna ocena wypłacalności

Wykres 68 i 69. Ocena wypłacalności i indeks zagrożenia (A) oraz wpływ ocen cząstkowych na poziom oceny wypłacalności (B)

²⁸⁾ Współczynnik wypłacalności jest jednym z czterech wskaźników poddawanych ocenie w tej sferze (pozostałe to relacja straty skumulowanej do funduszy zasadniczych, relacja funduszy własnych do pasywów i relacja aktywów dochodowych do pasywów kosztowych).

Bezpieczny Bank

Źródło: Dane BFG, opracowanie własne.

Współczynnik wypłacalności Według stanu na 31.12.2005 r. współczynnik wypłacalności wyniósł 14,58% i w porównaniu z końcem 2004 r. zmniejszył się o 0,98 p.p. Poziom współczynnika obniżył się na skutek zwiększenia całkowitego wymogu kapitałowego do 23 601 073 tys. zł, tj. o 13,55%.

Tabela 20. Współczynnik wypłacalności i wymogi kapitałowe w sektorze banków komercyjnych

Wyszczególnienie	Jedn.	Stan na			Porównanie wyników	
		2004.12	2005.06	2005.12	2005.12/ 2004.12	2005.12/ 2005.06
Współczynnik wypłacalności	%	15,56%	15,32%	14,58%	-0,98 p.p.	-0,74 p.p.
Całkowity wymóg kapitałowy:	tys. zł	20 784 298	22 563 790	23 601 073	13,55%	4,60%
Udział wymogu kapitałowego z tytułu:	%	100,00%	100,00%	100,00%	0,00%	-
<i>ryzyka kredytowego</i>	%	92,71%	92,91%	93,56%	0,85 p.p.	0,65 p.p.
<i>przekroczenia limitu koncentracji zaangażowań i limitu dużych zaangażowań</i>	%	1,01%	2,03%	1,74%	0,73 p.p.	-0,30 p.p.
<i>ryzyka rynkowego</i>	%	4,89%	3,80%	3,61%	-1,28 p.p.	-0,19 p.p.
<i>pozostałych ryzyk</i>	%	1,39%	1,26%	1,10%	-0,29 p.p.	-0,16 p.p.

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

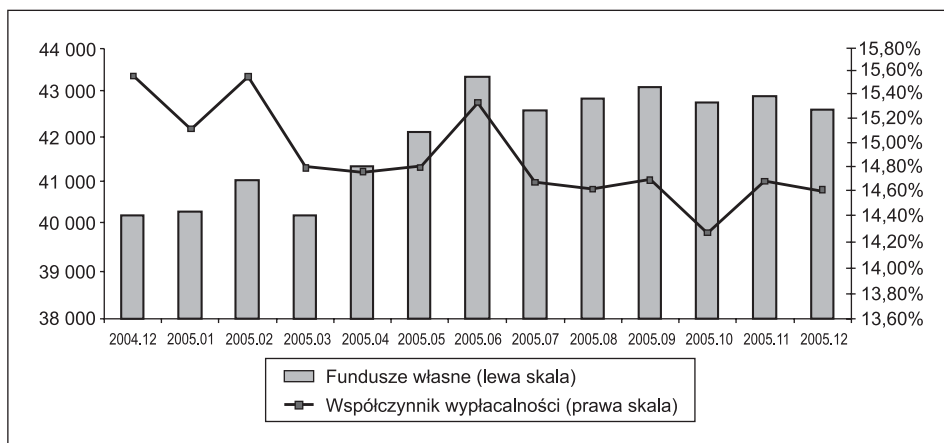
Z działalności BFG

Największy udział w wymienionym wzroście miał wymóg z tytułu ryzyka kredytowego.

Udział wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka kredytowego zwiększył się w 2005 r. o 0,85 p.p. do poziomu 93,56%.

Zwiększenie wysokości wymogu kapitałowego objęło również wymóg z tytułu ryzyka koncentracji wierzytelności, który wzrósł do 409 810 tys. zł, tj. o 95,00%. Pozostałe wymogi kapitałowe zmniejszyły się.

Wykres 70. Współczynnik wypłacalności i fundusze własne w sektorze banków komercyjnych

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

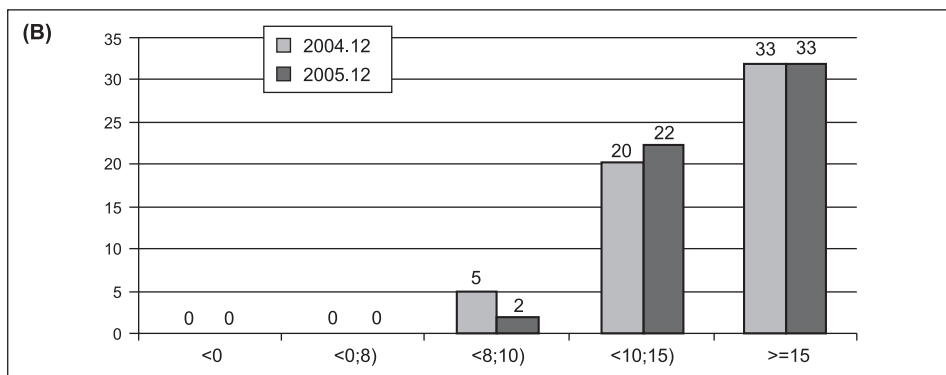
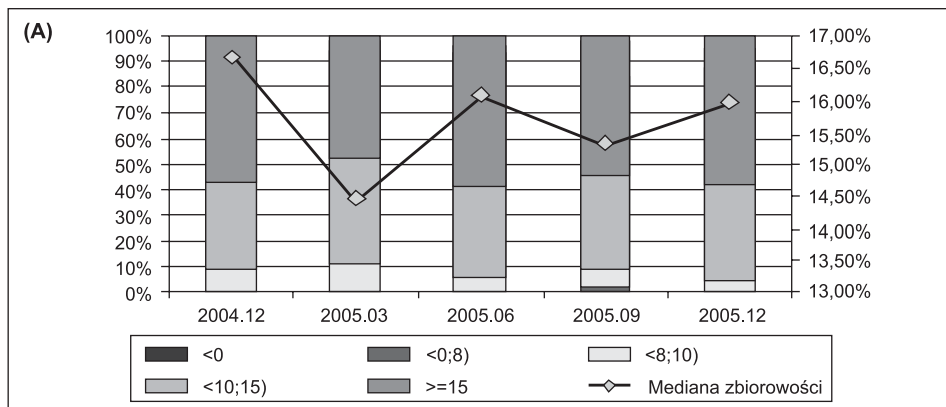
Żaden z banków komercyjnych nie wykazał współczynnika wypłacalności poniżej 8%, natomiast najniższy (poniżej 10%) poziom współczynnika wykazały 2 banki. W 33 bankach współczynnik ukształtował się na poziomie większym od 15%.

Fundusze własne sektora banków komercyjnych wzrosły o 2 488 835 tys. zł, tj. o 6,10%, głównie na skutek zwiększenia kapitału (funduszu) podstawowego (6,57%), a w dalszej kolejności funduszu ogólnego ryzyka (9,00%).

Liczba banków wykazujących znaczącą skalę działalności handlowej wyniosła 27 i w porównaniu z końcem 2004 r. wzrosła o 2 banki.

Bezpieczny Bank

Wykresy 71 i 72. Struktura banków komercyjnych pod względem współczynnika wypłacalności – udziały w poszczególnych okresach (A) i liczebności w przedziałach (B)

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Strata skumulowana

Na koniec 2005 r. 36 banków wykazało stratę skumulowaną. Wysokość straty skumulowanej netto wyniosła na koniec 2005 r. 1 463 715 tys. zł i w odniesieniu do końca 2004 r. obniżyła się o 31 023 tys. zł, tj. o 2,08%. 15 banków, które wykazywały stratę zarówno na koniec 2004 r. jak i 2005 r., obniżyło stratę w ogólnej kwocie 338 642 tys. zł.

W 3 bankach zaklasyfikowanych do grupy bardzo wysokiego zagrożenia wygenerowana strata skumulowana przekraczała 10% funduszy zasadniczych.

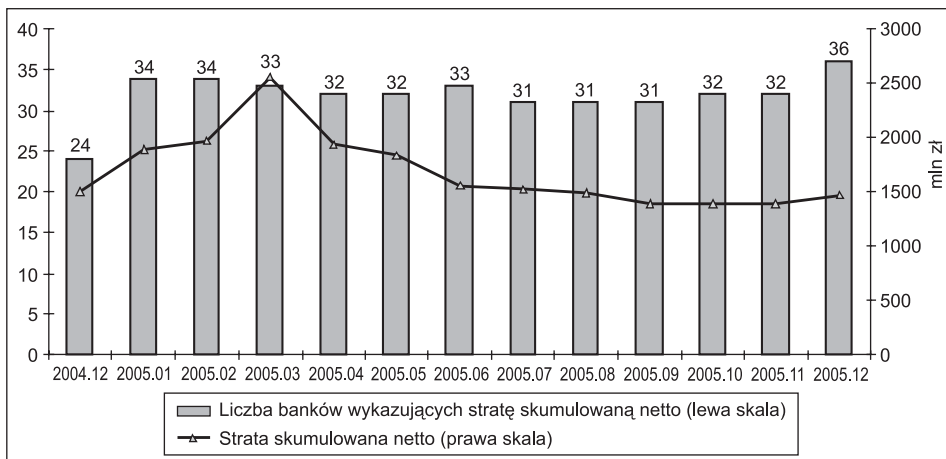
Z działalności BFG

Tabela 21. Baza kapitałowa w sektorze banków komercyjnych

Wyszczególnienie [w tys. zł]	2004.12	2005.06	2005.12	Porównanie wyników [%]	
				2005.12/2004.12	2005.12/2005.06
Fundusze własne	40 130 415	43 374 318	42 579 601	6,10	-1,83
Fundusze podstawowe, w tym:	40 262 591	41 704 899	42 557 828	5,70	2,05
Kapitał podstawowy (fundusz statutowy, kapitał za- kładowy, fundusz udziałowy)	11 367 430	11 931 917	12 114 338	6,57	1,53
Kapitał (fundusz) zapasowy (zasobowy)	16 021 770	16 412 111	16 585 531	3,52	1,06
Kapitały (fundusze) rezerwowe	11 974 667	11 711 232	11 725 989	-2,08	0,13
Fundusz ogólnego ryzyka	6 390 673	6 975 242	6 965 965	9,00	-0,13
Fundusze uzupełniające, w tym:	3 228 740	4 783 283	3 640 920	10,71	-23,88
Zobowiązania podporządkowane (zaliczane do funduszy własnych)	2 279 007	2 014 282	1 892 961	-16,94	-6,02
Fundusz z aktualizacji wyceny	1 149 913	1 948 303	963 994	-16,17	-50,52
Pomniejszenia sumy funduszy podstawowych i uzupełniających	3 420 916	3 113 864	3 619 210	5,80	16,23

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Wykres 73. Strata skumulowana netto i liczba banków ją wykazujących w sektorze banków komercyjnych

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

5. Analiza płynności

Płynność W analizie płynności skupiono się na ocenie udziału łatwo zbywalnych papierów wartościowych²⁹⁾ w sumie bilansowej i dostępie do rynku międzybankowego. Tabela 22 przedstawia podstawowe wskaźniki służące do oceny płynności.

Tabela 22. Wskaźniki płynności w sektorze banków komercyjnych

Wyszczególnienie	2004. 12	2005. 06	2005. 12	Porównanie wyników [p.p.]	
	[%]			2005.12/ 2004.12	2005.12/ 2005.06
Wskaźnik płynności strukturalnej I: (gotówka + rachunki bieżące w NBP i innych bankach + rezerwa obowiązkowa + bony pieniężne i skarbowe) / (depozyty bieżące sektora niefinansowego bez odsetek + depozyty bieżące sektora instytucji rządowych i samorządowych)	40,45	77,17	53,34	12,89	-23,83
Wskaźnik płynności strukturalnej II: łatwo zbywalne papiery wartościowe / (depozyty bieżące sektora niefinansowego bez odsetek + depozyty bieżące sektora instytucji rządowych i samorządowych bez odsetek)	22,63	32,16	26,35	3,72	-5,81
Wskaźnik płynności strumieniowej I (1 miesiąc)	43,85	77,16	68,24	24,39	-8,92
Wskaźnik płynności strumieniowej II (3 miesiące)	44,26	71,34	62,37	18,11	-8,97
Udział łatwo zbywalnych papierów wartościowych w sumie bilansowej netto	5,05	6,52	5,82	0,77	-0,70
Relacja łatwo zbywalnych papierów wartościowych do depozytów sektora niefinansowego oraz sektora instytucji rządowych i samorządowych	8,46	11,10	9,76	1,30	-1,34
Udział papierów wartościowych w sumie bilansowej netto	22,52	23,60	23,98	1,46	0,38
Relacja lokat międzybankowych do depozytów międzybankowych*	237,01	224,59	218,58	-18,44	-6,01
Udział lokat międzybankowych w sumie bilansowej netto	15,97	18,02	16,91	0,94	-1,11
Udział depozytów międzybankowych w sumie bilansowej netto	6,74	8,02	7,74	1,00	-0,29

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

* Jako lokaty międzybankowe rozumie się środki zdeponowane przez bank w innym banku na określony termin wraz z lokatami jednodniowymi. Jako depozyty międzybankowe zaś – środki obcego banku zdeponowane w innym banku na określony termin wraz z depozytami zablokowanymi. Pozycja ta obejmuje również depozyty jednodniowe.

²⁹⁾ Jako łatwo zbywalne papiery wartościowe potraktowano bony skarbowe i bony pieniężne NBP (handlowe i dostępne do sprzedaży).

Z działalności BFG

W 2005 r. wzrosły prawie wszystkie wskaźniki płynności sektora banków komercyjnych z wyjątkiem relacji lokat międzybankowych do depozytów międzybankowych, które zmniejszyły się odpowiednio o 18,44 p.p. Najbardziej znaczące wzrosty wskaźników miały miejsce w przypadku płynności strumieniowej do 1 i 3 miesięcy (wzrost o 24,39 p.p. i o 18,11 p.p.) – wskaźniki te wyniosły 68,24% i 62,37%, stanowiąc niezmiennie bezpieczny poziom. Sytuacja w zakresie płynności sektora banków komercyjnych na koniec 2005 r. była stabilna.

6. Ocena zmian bazy depozytowej

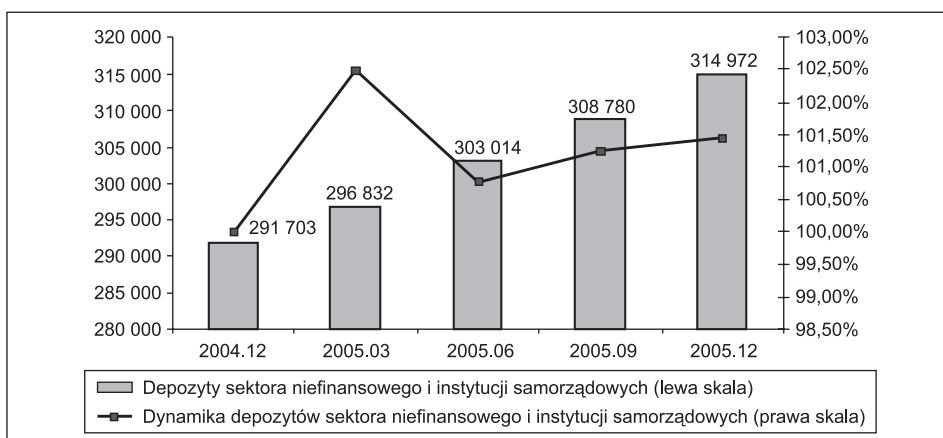
Depozyty ogółem wyniosły na koniec 2005 r. 388 006 861 tys. zł i wzrosły w odniesieniu do końca 2004 r. o 11,17%. W tym okresie największy kwotowo przyrost wystąpił w depozytach sektora niefinansowego w wysokości 21 205 289 tys. zł, tj. o 7,49%, który miał głównie miejsce za sprawą podmiotów gospodarczych oraz w mniejszym stopniu depozytów gospodarstw domowych i innych podmiotów. Dynamicznie, choć w mniejszym wymiarze kwotowym, wzrosły depozyty sektora finansowego (o 12 040 406 tys. zł, tj. o 26,06%) oraz instytucji rządowych i samorządowych (o 5 764 988 tys. zł, czyli o 29,36%).

Na koniec 2005 r. największą pozycją depozytów ogółem były depozyty podmiotów niefinansowych. Udział depozytów podmiotów niefinansowych wyniósł 78,46% i w analizowanym okresie obniżył

Depozyty

Depozyty od sektora niefinansowego

Wykres 74. Depozyty sektora niefinansowego i instytucji samorządowych w bankach komercyjnych (w mln zł)

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Bezpieczny Bank

Tabela 23. Depozyty w sektorze banków komercyjnych

Wyszczególnienie [tys. zł]	Złote	Waluta	Razem	Porównanie wyników [%]		Udział w depozy- tach ogółem [%]		
				2005. 12/ 2004. 12	2005. 12/ 2005. 06	2004. 12	2005. 06	2005. 12
				2005.12			12	06
Depozyty sektora finansowego, w tym:	47 116 082	11 046 810	58 162 892	26,06	3,09	13,22	15,08	14,99
depozyty banków	32 985 410	10 082 493	43 067 903	22,79	-1,78	10,05	11,72	11,10
depozyty instytucji ubezpieczeniowych i funduszy emerytalnych	4 982 723	382 958	5 365 681	15,22	6,84	1,33	1,34	1,38
Depozyty sektora niefinansowego, w tym:	250 550 240	53 894 910	304 445 150	7,49	4,49	81,15	77,88	78,46
depozyty podmiotów gospodarczych	75 810 387	19 509 013	95 319 400	15,77	14,23	23,59	22,30	24,57
depozyty gospodarstw domowych	166 091 508	33 777 187	199 868 695	3,91	0,49	55,11	53,16	51,51
depozyty innych pod- miotów	8 648 345	608 710	9 257 055	8,10	2,66	2,45	2,41	2,39
Depozyty sektora instytucji rządowych i samorządowych, w tym:	24 949 206	449 613	25 398 819	29,36	-3,56	5,63	7,04	6,55
depozyty instytucji rządowych szczebla centralnego	11 857 070	332 538	12 189 608	12,95	-4,69	3,09	3,42	3,14
depozyty instytucji samorządowych	10 419 212	107 625	10 526 837	24,38	-9,64	2,42	3,11	2,71
depozyty funduszy ubez- pieczeń społecznych	2 672 924	9 450	2 682 374	608,35	41,32	0,11	0,51	0,69
Depozyty ogółem	322 615 528	65 391 333	388 006 861	11,17	3,71	100,00	100,00	100,00

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

**Depozyty
sektora nie-
finansowego
i instytucji sa-
morządowych**

się o 2,69 p.p. W strukturze terminowej omawianych depozytów dominowały depozyty terminowe i zablokowane.

W związku z tym, że do prognoz wysokości zobowiązań gwarancyjnych BFG przyjmuje się jako podstawę wartość depozytów sektora niefinansowego i instytucji samorządowych, odrębnej ocenie poddano tę grupę depozytów.

Z działalności BFG

Depozyty sektora niefinansowego i instytucji samorządowych wyniosły na koniec 2005 r. 314 971 987 tys. zł i w porównaniu z końcem 2004 r. wzrosły o 7,98%.

Łączne depozyty sektora niefinansowego i instytucji samorządowych banków, które posiadają ponad 2% udziału w depozytach sektora niefinansowego i instytucji samorządowych, stanowiły 86,44% depozytów całego sektora banków komercyjnych. Udział ten zmniejszył się o 0,73 p.p., mimo kwotowego wzrostu poziomu depozytów tych banków (o 17 987 050 tys. zł).

Ocena zagrożenia wynikającego z koncentracji bazy depozytowej

7. Analiza instrumentów pochodnych

W 2005 r. wzrosła wartość nominalna instrumentów pochodnych o 11,76%. Podobnie jak w poprzednich latach największy udział w wartości nominalnej wykazywały instrumenty pochodne na stopę procentową (68,21%). Instrumenty spekulacyjne stanowiły 98,70% ogółu instrumentów.

Instrumenty pochodne – wartość nominalna

Tabela 24. Wartość nominalna instrumentów pochodnych

Wyszczególnienie [tys. zł]	2004.12	2005.06	2005.12	Porównanie wyników [%]		Struktura [%]		
				2005. 12/ 2004. 12	2005. 12/ 2005. 06	2004. 12	2005. 06	2005. 12
Instrumenty pochodne na stopę procentową	970 373 703	980 258 584	1 083 306 919	11,64	10,51	68,28	66,59	68,21
Instrumenty pochodne na walutę	445 481 385	484 865 484	499 190 400	12,06	2,95	31,35	32,94	31,43
Instrumenty pochodne pozostałe	5 271 722	6 994 709	5 798 680	10,00	-17,10	0,37	0,48	0,37
Instrumenty pochodne kredytowe	-	300 000	131 477	-	-	-	0,02	0,01
Razem	1 421 126 810	1 472 118 777	1 588 295 999	11,76	7,89	100,00	100,00	100,00

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

W strukturze instrumentów pochodnych na stopę procentową największy udział miały operacje FRA (52,49%). Ich znaczenie w 2005 r. zwiększyło się o 24,45 p.p. kosztem udziału operacji SWAP, który obniżył się o 25,83 p.p.

Wśród instrumentów pochodnych na walutę najwyższy udział utrzymały transakcje SWAP (67,39%).

Instrumenty pochodne na stopę procentową i walutę

Bezpieczny Bank

Tabela 25. Wartość nominalna instrumentów pochodnych na stopę procentową

Wyszczególnienie [tys. zł]	ZABEZP*	SPEKU- LAC**	Porównanie wyników [%]		Struktura [%]		
	2005.12		2005.12/ 2004.12	2005.12/ 2005.06	2004. 12	2005. 12	2005. 12
SWAP	14 341 306	479 075 489	-28,77	14,92	71,38	43,80	45,55
FUTURES	0	1 075 055	-24,22	-55,10	0,15	0,24	0,10
FRA	0	568 635 320	108,98	6,43	28,04	54,51	52,49
OPCJE KUPIONE	1 380 436	1 375 103	-	22,98	0,00	0,23	0,25
OPCJE SPRZEDANE	0	0	-	-	0,00	0,00	0,00
Inne	0	17 424 210	316,03	45,55	0,43	1,22	1,61
Razem	15 721 742	1 067 585 177	11,64	10,51	100,00	100,00	100,00

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

* ZABEZP – wartość nominalna zabezpieczających instrumentów pochodnych na stopę procentową.

** SPEKULAC – wartość nominalna spekulacyjnych instrumentów pochodnych na stopę procentową.

Tabela 26. Wartość nominalna instrumentów pochodnych na walutę w sektorze banków komercyjnych wg stanu na 31.12.2005 r.

Wyszczególnienie [tys. zł]	ZABEZP*	SPEKU- LAC**	Porównanie wyników [%]		Struktura [%]		
	2005.12		2005.12/ 2004.12	2005.12/ 2005.06	2004. 12	2005. 12	2005. 12
SWAP	4 474 549	331 949 829	6,43	2,38	70,96	67,77	67,39
FUTURES	0	15 132	-72,72	-98,07	0,01	0,16	0,00
FORWARD	315 088	87 409 509	10,25	-1,16	17,86	18,31	17,57
OPCJE KUPIONE	0	38 087 617	50,45	17,64	5,68	6,68	7,63
OPCJE SPRZEDANE	0	36 935 899	51,64	12,10	5,47	6,80	7,40
Inne	0	2 777	-96,34	-99,80	0,02	0,29	0,00
Razem	4 789 637	494 400 763	12,06	2,95	100,00	100,00	100,00

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

* ZABEZP – wartość nominalna zabezpieczających instrumentów pochodnych na stopę procentową.

** SPEKULAC – wartość nominalna spekulacyjnych instrumentów pochodnych na stopę procentową.

8. Analiza wyniku na zobowiązaniach pozabilansowych i instrumentach pochodnych

Na koniec 2005 r. sektor banków komercyjnych wygenerował zysk na operacjach pozabilansowych w wysokości 119 995 tys. zł. W porównaniu z wynikiem uzyskanym na koniec 2004 r. w wysokości 5 491 100 tys. zł stanowiło to ponad 97% spadek.

Wynik z tytułu operacji pozabilansowych

Tabela 27. Udział wyniku z tytułu operacji pozabilansowych w wyniku działalności bankowej sektora banków komercyjnych

Wyszczególnienie [tys. zł]	2004.12	2005.06	2005.12	Porównanie wyników [%]		Struktura [%]		
				2005. 12/ 2004. 12	2005. 12/ 2005. 06	2004. 12	2005. 06	2005. 12
				Wynik z tytułu operacji pozabilansowych, w tym:	5 491 000	-617 987	119 995	-97,81
z tytułu operacji pochodnymi instrumentami finansowymi	5 234 383	-661 490	19 996	-99,62	-103,02	17,92	-2,27	0,07
z tytułu prowizji od operacji pozabilansowych	93 844	52 354	113 995	21,47	117,74	0,32	0,18	0,39
Saldo rezerw na zobowiązania pozabilansowe	-162 873	8 851	13 996	-108,59	58,13	-0,56	0,03	0,05

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Najkorzystniej kształtował się wynik z tytułu prowizji od operacji pozabilansowych, który zwiększył się w 2005 r. o 21,47% i stanowił znaczną część (94,99%) wyniku na operacjach pozabilansowych. Wynik na operacjach pochodnymi instrumentami finansowymi, który w 2004 r. stanowił niemal całość wyniku z tytułu operacji pozabilansowych (tj. 95,32%) obniżył się o ponad 99%. Na koniec 2005 r. sektor banków komercyjnych wygenerował dodatnie saldo rezerw na zobowiązania pozabilansowe w wysokości 13 996 tys. zł.

Dodatni wynik na pochodnych instrumentach finansowych wyniósł w 2005 r. 19 996 tys. zł stanowiąc zaledwie 0,38% wyniku z końca 2004 r. Znaczny spadek wyniku uwarunkowany był stratą na spekulacyjnych transakcjach pochodnych walutowych, a także istotnym pogłębieniem straty na transakcjach na stopę procentową.

Na instrumentach pochodnych zabezpieczających sektor banków komercyjnych wypracował w 2005 r. zysk w wysokości 40 398 tys. zł (tj. o 16,66% większy niż w 2004 r.).

Wynik na operacjach instrumentami pochodnymi

Tabela 28. Struktura wyniku na instrumentach pochodnych (w podziale na zabezpieczające i spekulacyjne) w sektorze banków komercyjnych

Wyszczególnienie [tys. zł]	2004.12	2005.06	2005.12	Porównanie wyników [%]		Struktura [%]	
				2005.12/	2005.12/	2004.12	2005.06
				2004.12	2005.06	2004.12	2005.12
Wynik z operacji pochodnymi instrumentami finansowymi	5 234 383	-661 490	19 996	-99,62	-103,02	100,00	100,00
Zabezpieczające transakcje pochodne	34 628	16 764	40 398	16,66	140,98	0,66	-2,53
walutowe	12 943	22 064	-5 222	-140,35	-123,67	0,25	-3,34
na stopę procentową	33 875	-482	45 620	34,67	-9564,73	0,65	0,07
związane z papierami wartościowymi	-4 942	0	0	-	-	-0,09	0,00
pozostałe	-7 248	-4 818	0	-	-	-0,14	0,73
Spekulacyjne transakcje pochodne	5 199 755	-678 254	-20 402	-100,39	-96,99	99,34	102,53
walutowe	5 339 451	-328 181	325 020	-93,91	-199,04	102,01	49,61
na stopę procentową	-117 463	-353 123	-357 415	204,28	1,22	-2,24	53,38
związane z papierami wartościowymi	-18 068	391	2 517	-113,93	543,73	-0,35	-0,06
pozostałe	910	11 661	18 719	1957,03	60,53	0,02	-1,76

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

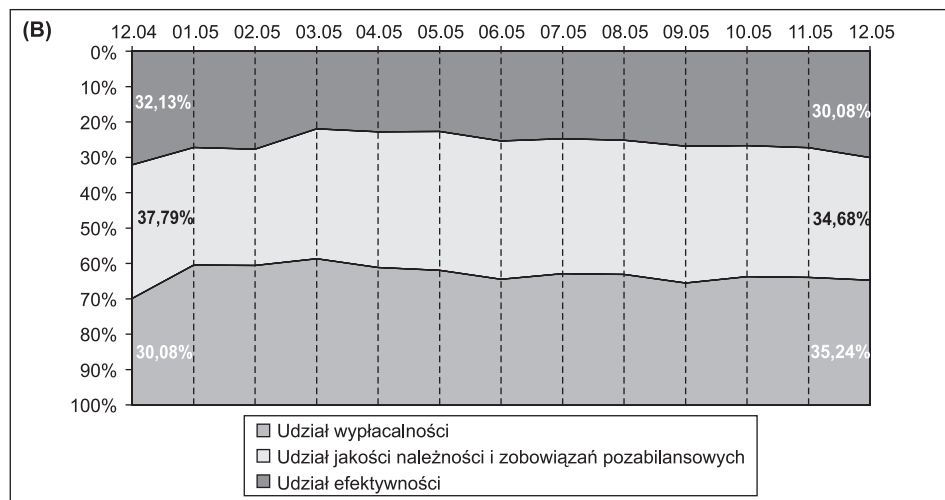
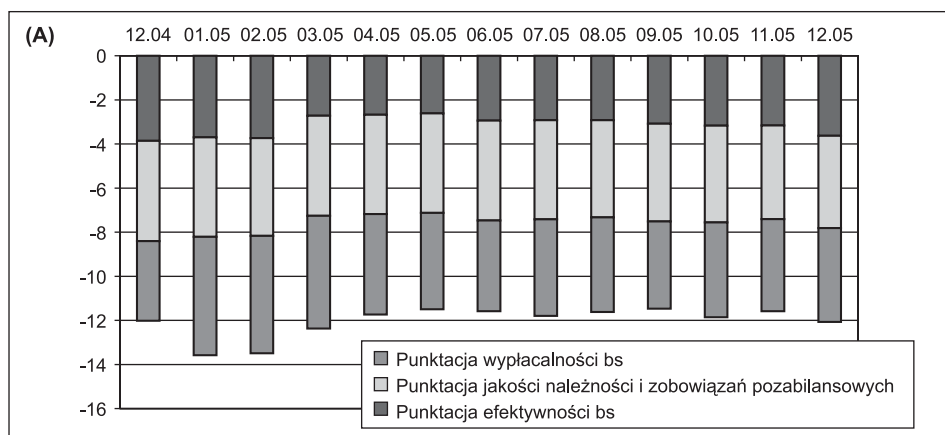
IV. ANALIZA POGŁĘBIONA SYTUACJI W SEKTORZE BANKÓW SPÓŁDZIELCZYCH

1. Indeks zagrożenia

W 2005 r., w porównaniu z 2004 r., indeks zagrożenia dla sektora banków spółdzielczych pogorszył się nieznacznie – o 0,05 punktu – do poziomu -12,07 punktu. Poziom indeksu analizowany w okresie rocznym wykazywał stabilny trend. W okresie krótszym nastą-

Zmiany indeksu zagrożenia

Wykresy 75 i 76. Punktacja (A) i udział (B) grup wskaźników w indeksie zagrożenia

Źródło: Dane BFG, opracowanie własne.

pił jednak spadek indeksu w I kwartale 2005 r., głównie w wyniku pogorszenia oceny wypłacalności. Pogorszenie to wynikało przede wszystkim ze wzrostu liczby banków wykazujących stratę z lat ubiegłych (przy czym w większości przypadków strata ta powstała w związku z wprowadzeniem wyceny aktywów i zobowiązań finansowych według zamortyzowanego kosztu z uwzględnieniem efektywnej stopy procentowej).

Największy wpływ na kształtowanie poziomu indeksu miała ocena wypłacalności, która uległa pogorszeniu w 2005 r., w wyniku czego wzrósł jej udział w indeksie zagrożenia (o 5,16 p.p. do 35,24%).

2. Analiza efektywności

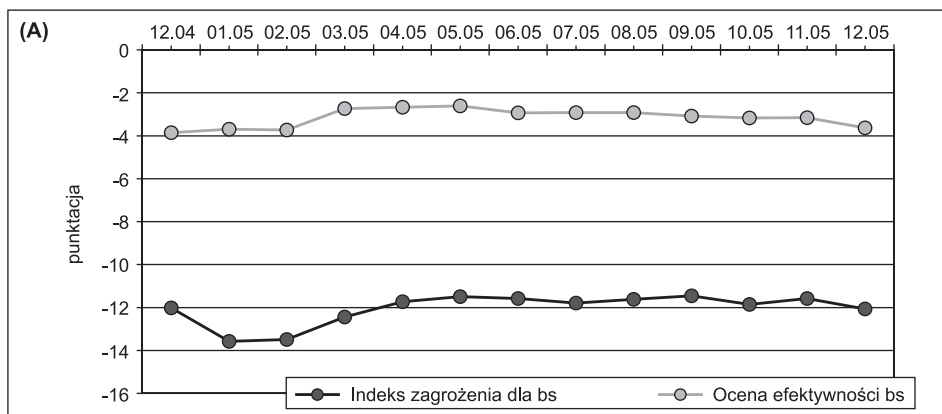
Ogólna ocena efektywności

Efektywność sektora banków spółdzielczych poprawiła się w porównaniu z 2004 r. o 0,23 punktu do -3,63 punktu, pomimo obniżenia poziomu wskaźnika ROA, który jest jednym z czterech wskaźników analizowanych w tej grupie.

Wskaźniki rentowności

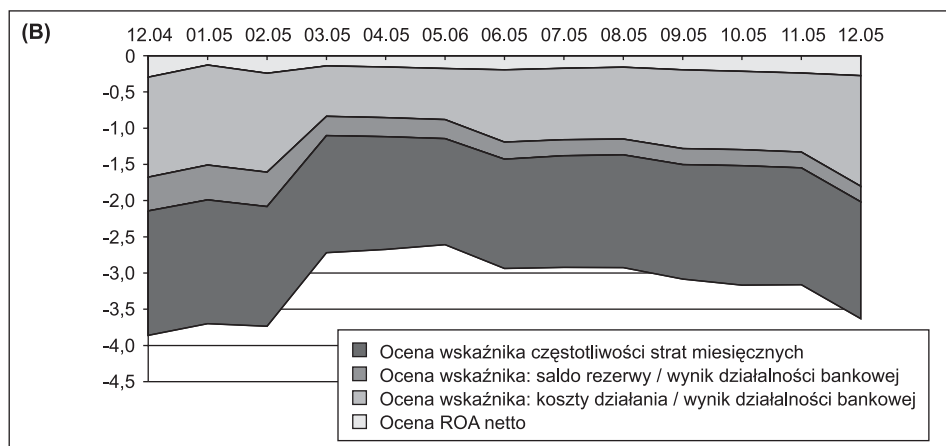
W 2005 r., w porównaniu z 2004 r., nastąpiło pogorszenie **efektywności brutto i netto** sektora banków spółdzielczych, mierzonej wskaźnikami ROA, ROE, i ROA(A)³⁰⁾, poprawiła się natomiast rentowność obrotu oraz wskaźnik ROE(A). Nadal jednak rentowność sektora kształtowała się na dobrym poziomie.

Wykresy 77 i 78. Ocena efektywności w relacji do indeksu zagrożenia (A) oraz wpływ ocen cząstkowych na poziom oceny efektywności (B)

³⁰⁾ Wskaźniki wyliczone dla średnich aktywów i średnich funduszy zasadniczych są oznaczone dodatkową literą (A).

Z działalności BFG

Źródło: Dane BFG, opracowanie własne.

Tabela 29. Wybrane wskaźniki efektywności brutto i netto dla sektora banków spółdzielczych

Wyszczególnienie [tys. zł lub %]	2004.12	2005.06	2005.12	Porównanie wyników [% lub p.p.]	
				2005.12/ 2004.12	2005.12/ 2005.06
1	2	3	4	5	6
Wyniki finansowe:					
Zysk (strata) brutto	585 596	366 889	623 017	6,39%	69,81%
Zysk (strata) netto	475 867	291 253	511 723	7,53%	75,70%
Brakująca kwota rezerw celowych	661	773	530	-19,82%	-31,44%
Zysk (strata) brutto skorygowana o brakującą kwotę rezerw celowych	584 935	366 116	622 487	6,42%	70,02%
Wskaźniki rentowności brutto:					
ROA	2,04%	2,34%	1,85%	-0,20 p.p.	-0,50 p.p.
ROE	22,54%	24,61%	20,64%	-1,90 p.p.	-3,97 p.p.
ROA(A)	2,16%	2,37%	2,11%	-0,05 p.p.	-0,27 p.p.
ROE(A)	23,41%	26,93%	23,45%	0,04 p.p.	-3,48 p.p.
Rentowność obrotu	16,81%	20,06%	17,11%	0,30 p.p.	-2,95 p.p.

Bezpieczny Bank

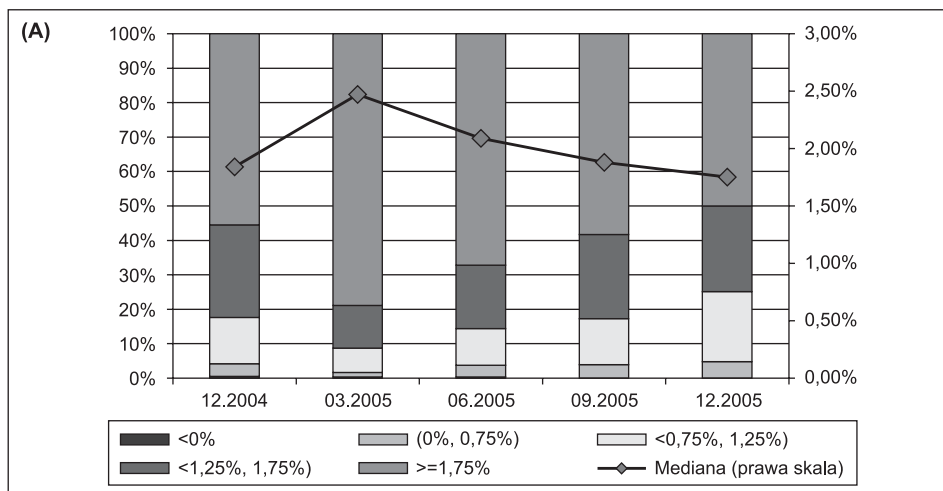
1	2	3	4	5	6
Wskaźniki rentowności netto:					
ROA	1,66%	1,86%	1,51%	-0,15 p.p.	-0,35 p.p.
ROE	18,31%	19,54%	16,95%	-1,36 p.p.	-2,59 p.p.
ROA(A)	1,75%	1,88%	1,73%	-0,02 p.p.	-0,16 p.p.
ROE(A)	19,02%	21,38%	19,26%	0,24 p.p.	-2,12 p.p.
Rentowność obrotu	13,66%	15,93%	14,05%	0,40 p.p.	-1,87 p.p.

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

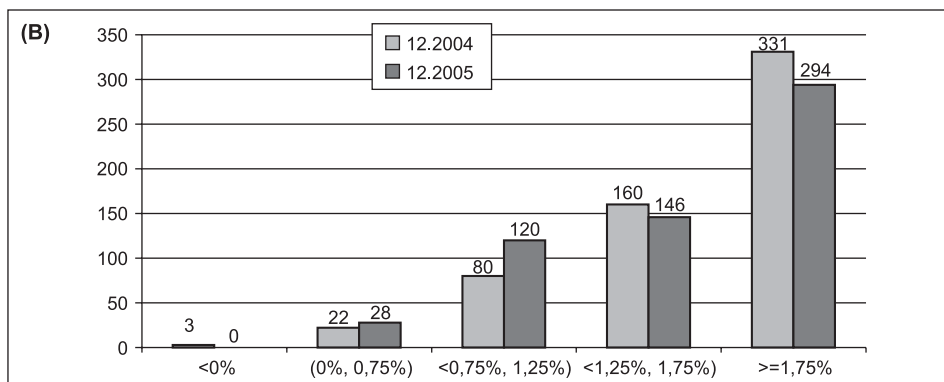
Przyczyną pogorszenia wskaźników rentowności aktywów i kapitałów w 2005 r. było wyższe tempo wzrostu sumy bilansowej (18,1%), średniej sumy bilansowej (8,98%), funduszy zasadniczych (16,18%) niż tempo wzrostu wyniku finansowego brutto (6,39%) oraz netto (7,53%). Z kolei poprawa wskaźnika rentowności obrotu oraz wskaźnika ROE(A) była efektem niższego tempa wzrostu przychodów ogółem (4,51%) oraz średnich funduszy zasadniczych (6,2%) niż tempo wzrostu wyników finansowych.

Pogorszenie rentowności znajduje potwierdzenie w zmniejszeniu w 2005 r. w porównaniu z 2004 r. o 37 liczby banków wykazujących poziom ROA netto powyżej 1,75%. Jednak na koniec 2005 r.

Wykresy 79 i 80. Struktura banków spółdzielczych pod względem poziomu ROA netto – udziały w poszczególnych okresach (A) i liczebności w przedsiębiorstwach (B)

Z działalności BFG

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

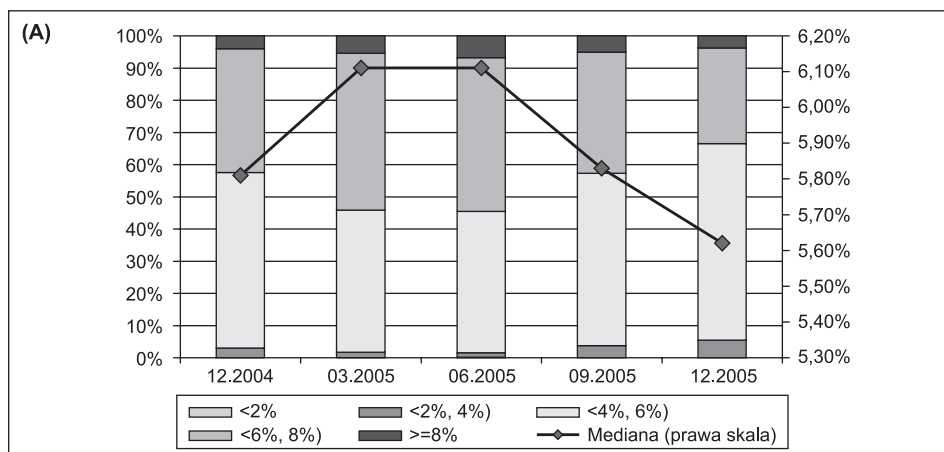
440 banków (74,83% populacji) wykazywały wskaźnik ROA netto powyżej 1,25%. Żaden z banków nie wykazał straty bieżącej netto.

Na koniec 2005 r. mediana wskaźnika ROA netto wyniosła 1,75% (spadek w porównaniu z grudniem 2004 r. o 0,09 p.p.). Wartość minimalna w sektorze wyniosła 0,17%, natomiast najwyższy wskaźnik w sektorze wynosił 5,42%.

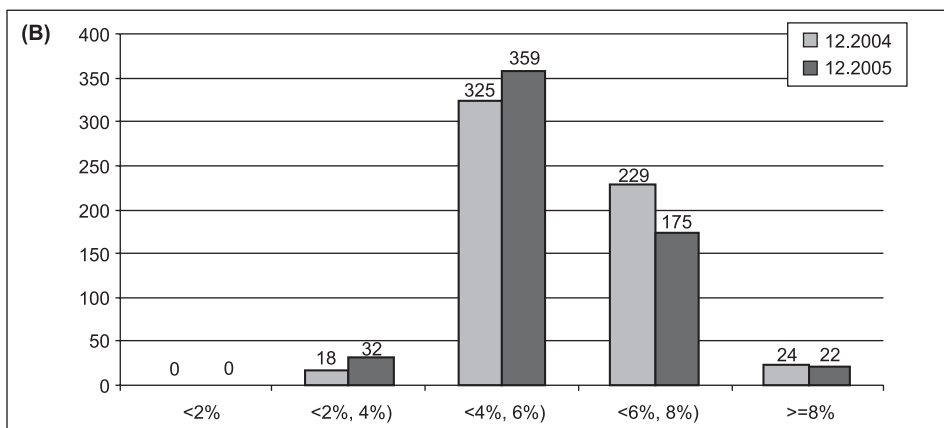
W 2005 r. obniżyła się także **marża odsetkowa**. Wyniosła ona na koniec 2005 r. 5,22% (spadek w porównaniu z 2004 r. o 0,32 p.p.). Pogorszenie wskaźnika wywołane było niższym tempem wzro-

**Marża
odsetkowa**

Wykresy 81 i 82. Struktura banków spółdzielczych pod względem poziomu marży odsetkowej – udziały w poszczególnych okresach (A) i liczebności w przedziałach (B)

Bezpieczny Bank

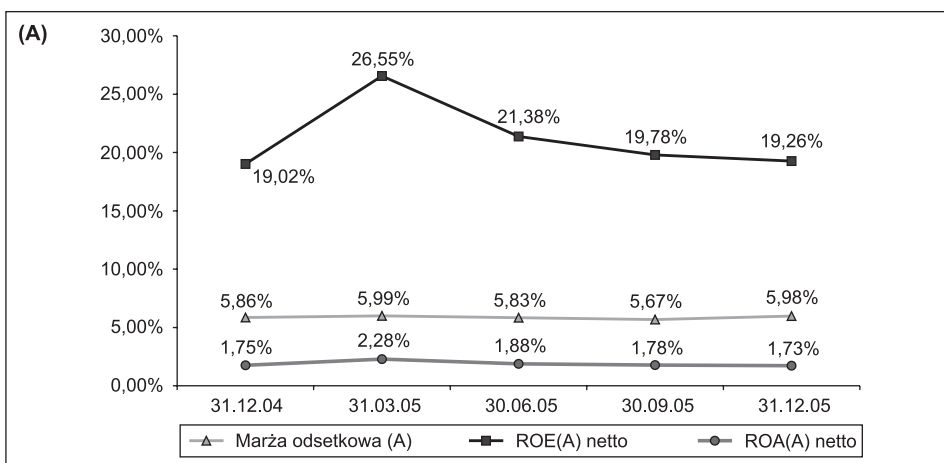

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

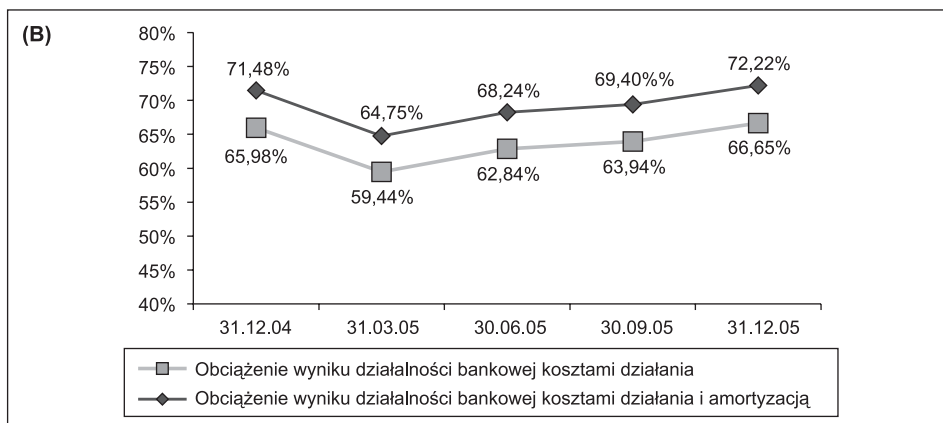
stu wyniku odsetkowego (11,20%) niż tempo wzrostu aktywów. Marża odsetkowa średnia wyniosła 5,98% (wzrosła o 0,12 p.p.). Główna pozycja wyniku odsetkowego – wynik na operacjach z podmiotami niefinansowymi – stanowiąca na koniec 2005 r. 58,10% w strukturze tego wyniku, wzrosła w okresie rocznym o 7,01%.

Mediana marży odsetkowej obniżyła się z 5,81% (grudzień 2004 r.) do 5,62% (grudzień 2005 r.). Najniższa marża w sektorze wynosiła 2,74%, zaś najwyższa 10,07%.

Wykresy 83 i 84. Zestawienie poziomu wskaźników marży odsetkowej, rentowności aktywów i kapitałów (A) oraz obciążeń działalności bankowej kosztami działania oraz kosztami działania i amortyzacji (B)

Z działalności BFG

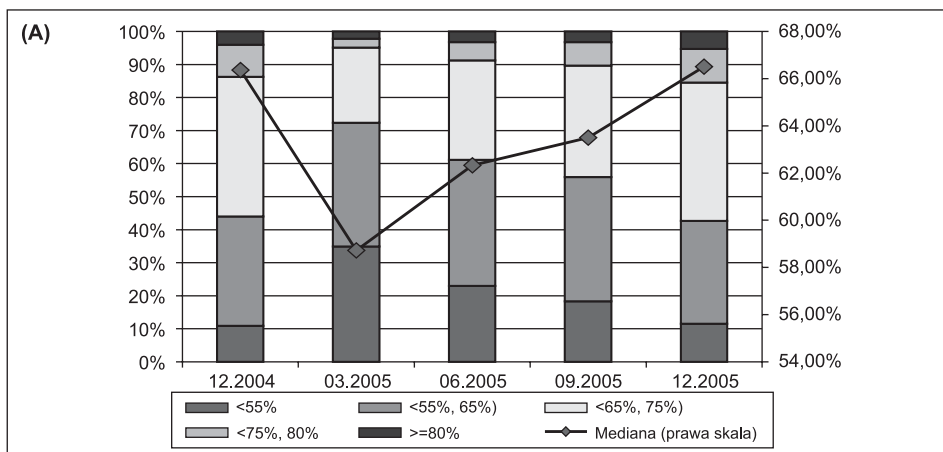

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

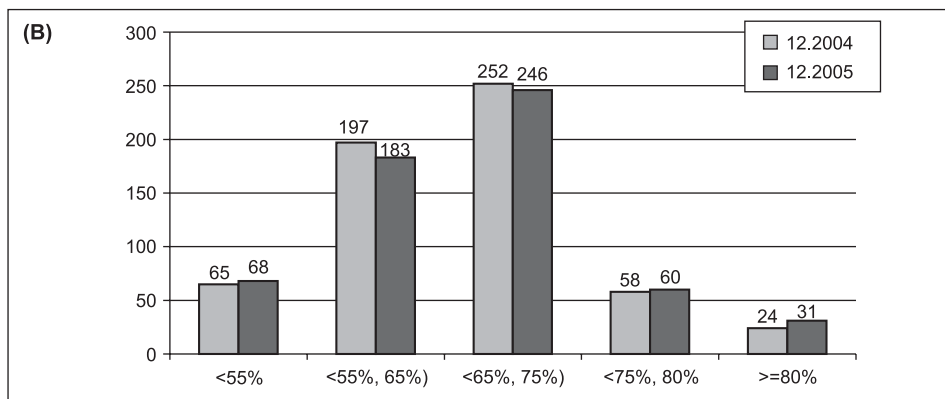
W rezultacie wyższego tempa wzrostu kosztów działania (6,62%) niż tempo wzrostu wyniku działalności bankowej (5,55%), **jego obciążenie kosztami działania** wzrosło w porównaniu z grudniem 2004 r. o 0,67 p.p. do poziomu 66,65%. Największy wpływ na wzrost kosztów działania w 2005 r. miały wynagrodzenia (pozycja z udziałem blisko 60%), które zwiększyły się o 6,89%. Wzrost wynagrodzeń był głównie pochodną wzrostu zatrudnienia w sektorze o 3 062 etaty, tj. o 11,09%. **Koszty stałe (koszty działania i amor-**

**Obciążenie
wyniku
działalności
bankowej**

Wykresy 85 i 86. Struktura banków spółdzielczych pod względem obciążenia wyniku działalności bankowej kosztami działania – udziały w poszczególnych okresach (A) i liczebności w przedziałach (B)

Bezpieczny Bank

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

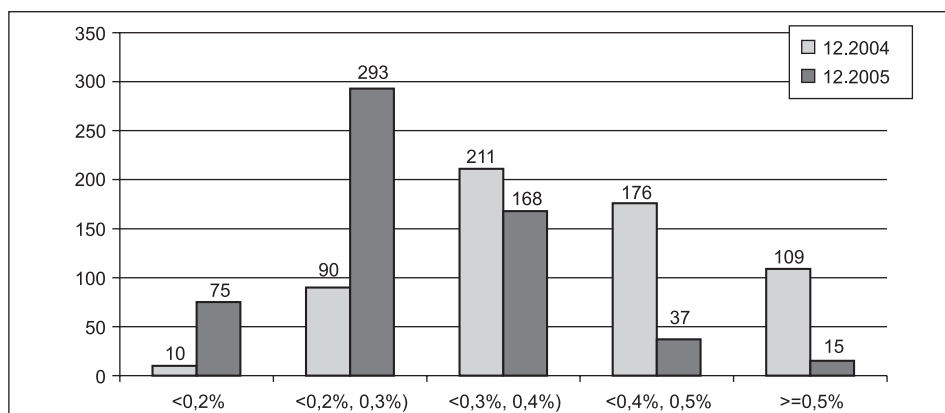
tyzacja) stanowiły na koniec grudnia 2005 r. 72,22% wyniku działalności bankowej (wzrost w porównaniu z analogicznym okresem roku poprzedniego o 0,74 p.p.).

Mediana dla relacji kosztów działania do wyniku działalności bankowej nieznacznie wzrosła z 66,36% na koniec 2004 r. do 66,51% na koniec 2005 r. Najniższy wskaźnik w sektorze wynosił 25,57%, natomiast najwyższy 93,29%.

Obowiązkowa opłata roczna za 2005 r.

Analizie poddane zostały obciążenia banków spółdzielczych kosztami **obowiązkowej opłaty rocznej za 2005 r.** Wartość opłaty odniesiono do kosztów działania, przychodów operacyjnych oraz wy-

Wykres 87. Struktura banków spółdzielczych pod względem relacji obowiązkowej opłaty rocznej do kosztów działania

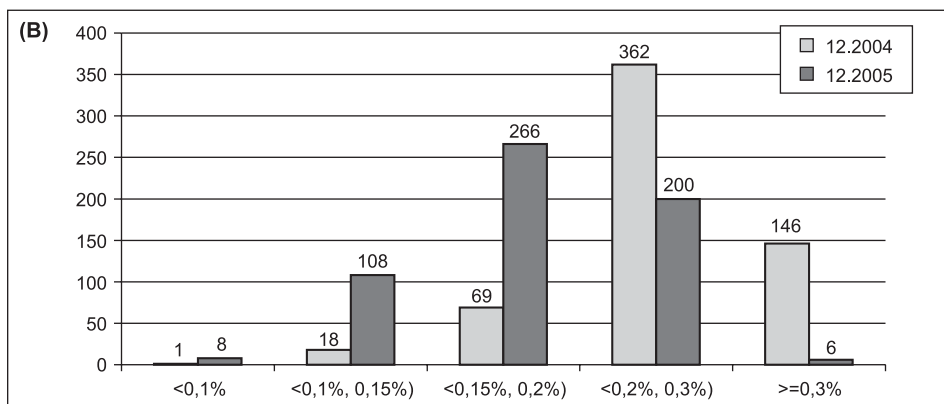
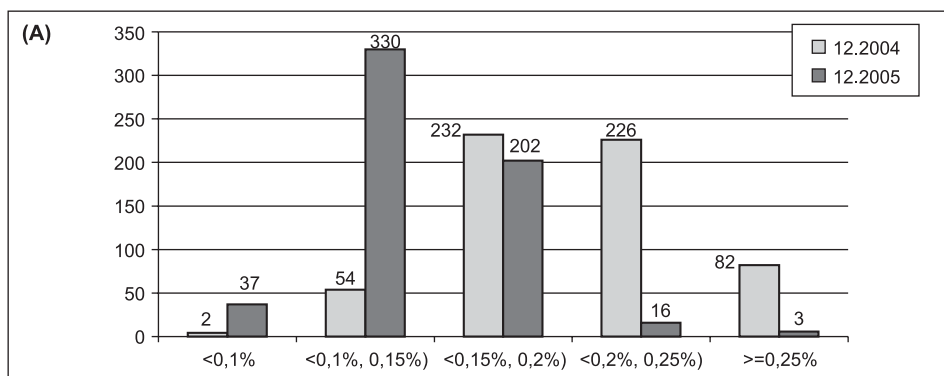
Źródło: Dane NBP i BFG, opracowanie własne.

Z działalności BFG

niku działalności bankowej. W porównaniu z 2004 r. nastąpiło **obniżenie** wartości tych wskaźników w sektorze banków spółdzielczych, co świadczy o zmniejszeniu obciążenia banków. Niższe obciążenie wynikało z jednej strony z niższej stawki opłaty rocznej, zaś z drugiej – ze wzrostu kosztów działania, przychodów operacyjnych oraz wyniku działalności bankowej.

W przypadku **relacji obowiązkowej opłaty rocznej do kosztów działania**, średni poziom wskaźnika wyniósł w sektorze banków spółdzielczych **0,29%**, co oznacza poprawę w odniesieniu do 2004 r. o 0,12 p.p. W porównaniu z grudniem 2004 r. liczba banków wykazujących najniższe obciążenie z tego tytułu zwiększyła się o 65 do 75 na koniec 2005 r. (12,76% populacji). Najwyższa relacja opła-

Wykresy 88 i 89. Struktura banków spółdzielczych pod względem relacji obowiązkowej opłaty rocznej do przychodów operacyjnych (A) oraz wyniku działalności bankowej (B)

Źródło: Dane NBP i BFG, opracowanie własne.

ty rocznej do kosztów działania wyniosła 1,37%, zaś najniższa – 0,09%.

Relacja obowiązkowej opłaty rocznej do przychodów operacyjnych wyniosła średnio **0,14%** (obniżenie o 0,06 p.p. w porównaniu z końcem 2004 r.). W 2005 r. nastąpił wzrost liczby banków – o 311 do 367 (62,41% populacji) wykazujących tę relację w 2 najniższych przedziałach, tj. do 0,15%. Najwyższa wartość wskaźnika wyniosła 0,76%, zaś najniższa – 0,06%.

Relacja obowiązkowej opłaty rocznej do wyniku działalności bankowej wyniosła średnio **0,19%** (spadek w porównaniu z 2004 r. o 0,08 p.p.). W porównaniu z 2004 r. nastąpił wzrost liczby banków wykazujących ten wskaźnik w najniższych przedziałach. Najwyższa wartość wskaźnika wyniosła 0,96%, a najniższa – 0,07%.

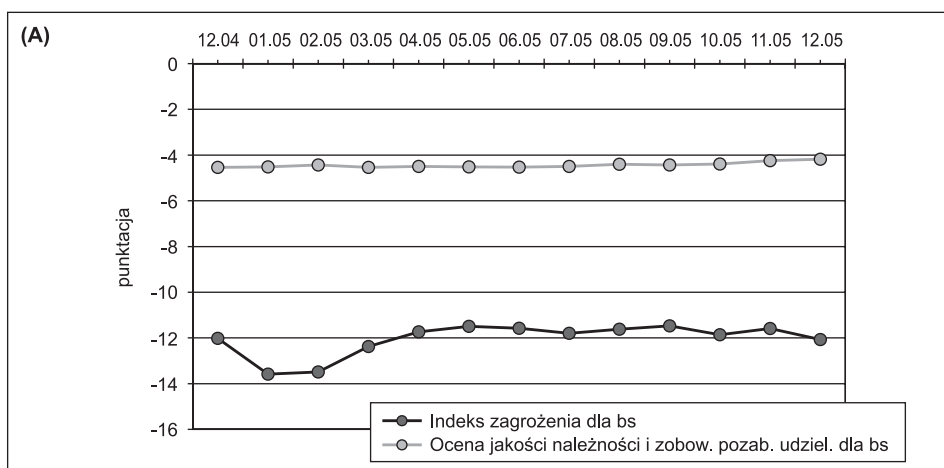
3. Analiza jakości należności i zobowiązań pozabilansowych

Ogólna ocena jakości należności i zobowiązań pozabilansowych udzielonych

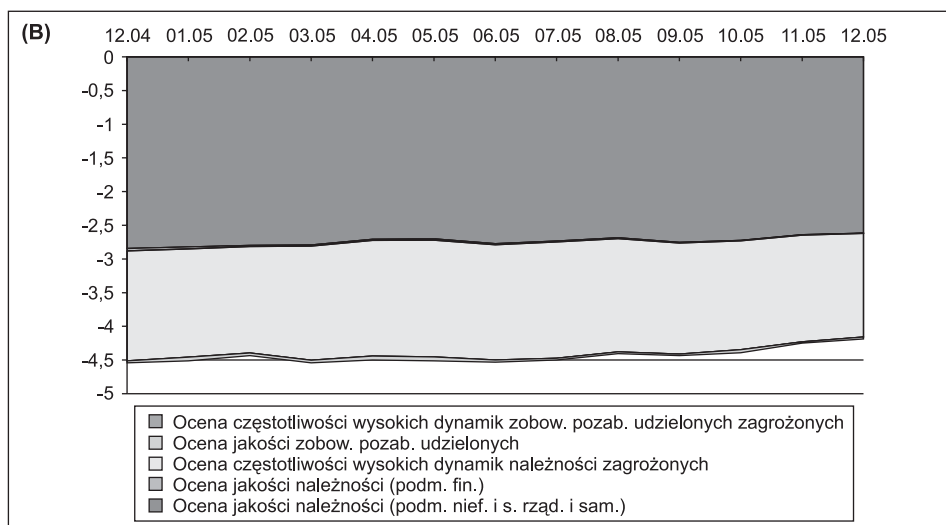
W porównaniu z 2004 r. poprawiła się ocena jakości należności i zobowiązań pozabilansowych udzielonych, o czym świadczy poprawa punktacji za ten obszar o 0,36 punktu do -4,19 punktu.

Wskaźnik jakości należności wyniósł na koniec 2005 r. 3,12% i **poprawił się** w porównaniu z 2004 r. o 0,62 p.p. Poprawa wskaźnika wynikała ze wzrostu **należności ogółem** o 4 547 117 tys. zł,

Wykresy 90 i 91. Ocena jakości należności i zobowiązań pozabilansowych udzielonych w relacji do indeksu zagrożenia (A) oraz wpływ ocen cząstkowych na poziom oceny jakości należności i zobowiązań pozabilansowych udzielonych (B)

Z działalności BFG

Źródło: Dane BFG, opracowanie własne.

Tabela 30. Wybrane wielkości i wskaźniki jakości należności dla sektora banków spółdzielczych

Wyszczególnienie	Jedn.	13.12.2004	30.06.2005	31.12.2005	Porównanie wyników [% lub p.p.]	
					31.12.2005/ 31.12.2004	31.12.2005/ 30.06.2005
1	2	3	4	5	6	7
Należności ogółem brutto	tys. zł	25 145 098	26 908 609	29 692 215	18,08%	10,34%
Należności zagrożone brutto, w tym:	tys. zł	941 055	952 459	927 046	-1,49%	-2,67%
<i>poniżej standardu</i>	tys. zł	171 237	169 538	183 973	7,44%	8,51%
<i>wątpliwe</i>	tys. zł	126 983	141 130	131 285	3,39%	-6,98%
<i>stracone</i>	tys. zł	642 835	641 791	611 788	-4,83%	-4,67%
Rezerwy celowe ogółem, w tym na należności:	tys. zł	481 060	484 116	454 708	-5,48%	-6,07%
<i>poniżej standardu</i>	tys. zł	20 784	17 761	19 537	-6,00%	10,00%
<i>wątpliwe</i>	tys. zł	31 535	31 157	28 684	-9,04%	-7,94%
<i>stracone</i>	tys. zł	428 741	435 198	406 487	-5,19%	-6,60%
Udział należności pod obserwacją w należnościach ogółem	%	1,16%	1,27%	1,32%	0,16	0,05

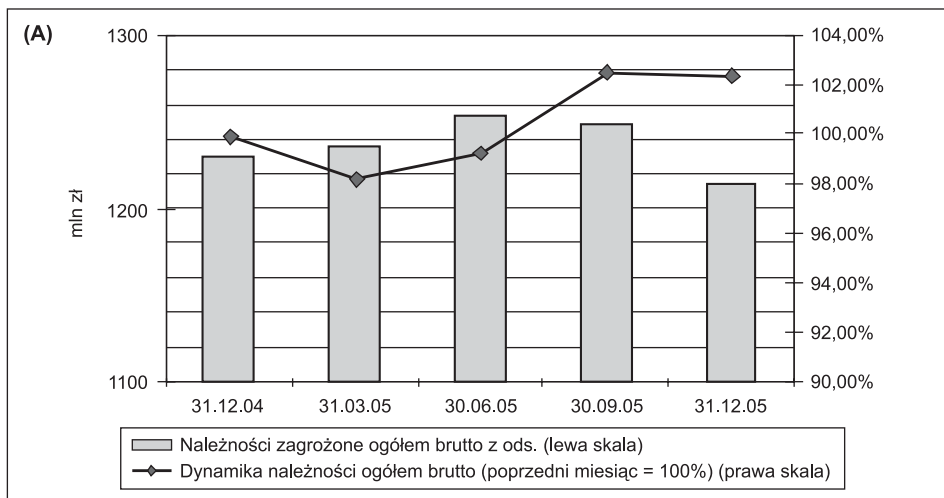
Bezpieczny Bank

1	2	3	4	5	6	7
Udział należności zagrożonych w należnościach ogółem	%	3,74%	3,54%	3,12%	-0,62	-0,42
Udział należności poniżej standardu w należnościach zagrożonych	%	4,80%	4,57%	4,03%	-0,77	-0,54
Udział należności wątpliwych w należnościach zagrożonych	%	18,20%	17,80%	19,85%	1,65	2,05
Udział należności straconych w należnościach zagrożonych	%	13,49%	14,82%	14,16%	0,67	-0,66
Udział zobowiązań pozabilansowych zagrożonych w zobowiązaniach pozabilansowych udzielonych	%	68,31%	67,38%	65,99%	-2,32	-1,39

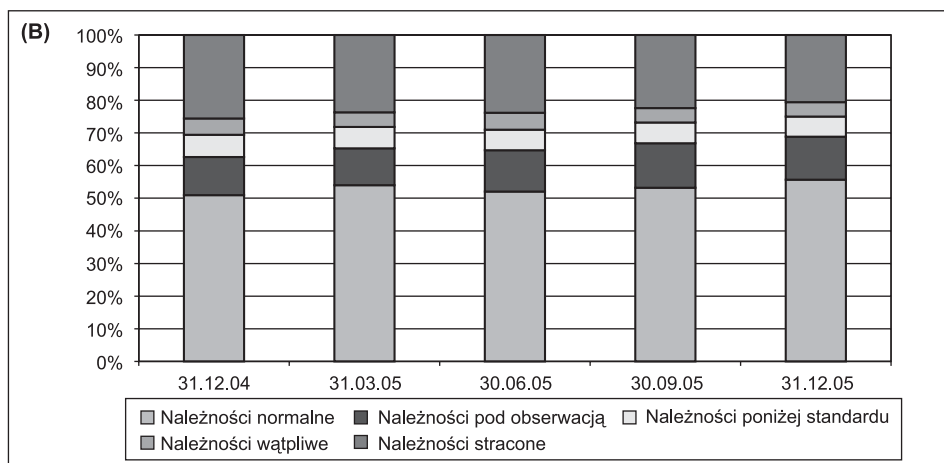
Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Jakość należności tj. o 18,08% przy równoczesnym spadku należności zagrożonych o 14 009 tys. zł, tj. o 1,49%. Wartość należności ogółem wyniosła na koniec 2005 r. 29 692 215 tys. zł, a kwota należności zagrożonych – 927 046 tys. zł. W analizowanym okresie w grupie należności zagrożonych obniżyły się jedynie należności stracone (o 4,83%). Spadek ten związany był także z ich spisywaniem bez umorzenia w ciężar rezerw celowych. Stan należności spisanych wyniósł na koniec 2005 r. 158 750 tys. zł wobec 95 536 tys. zł na koniec 2004 r. i stanowił 17,12% w relacji do należności zagrożonych na koniec 2005 r. (10,15% na koniec 2004 r.).

Wykresy 92 i 93. Należności zagrożone ogółem brutto z dynamiką należności ogółem (A) oraz struktura należności ogółem* (B)

Z działalności BFG

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

* W celu bardziej czytelnego przedstawienia struktury skalę na osi rzędnych przedstawiono od 90% do 100%.

Na koniec 2005 r. kwota należności zagrożonych nieobsługiwanych od sektora niefinansowego wyniosła 484 819 tys. zł, stanowiąc 52,82% należności zagrożonych. W porównaniu z końcem 2004 r. relacja ta poprawiła się o 5,2 p.p.

W wyniku spadku należności straconych obniżył się w 2005 r. ich udział w należnościach zagrożonych (o 2,32 p.p. do poziomu 65,99%) na rzecz wzrostu udziału należności poniżej standardu (o 1,65 p.p. do poziomu 19,85%) oraz należności wątpliwych (o 0,67 p.p. do poziomu 14,16%).

Udział należności pod obserwacją w należnościach ogółem wyniósł 1,32% (pogorszenie w analizowanym okresie o 0,16 p.p.).

Rezerwy celowe utworzone na należności zagrożone wyniosły na koniec 2005 r. 454 708 tys. zł (89,40% tej kwoty stanowiły rezerwy celowe na należności stracone). Rezerwy celowe obniżyły się w porównaniu z 2004 r. o 5,48%, co wpłynęło na spadek relacji rezerw celowych do podstawy ich naliczania³¹⁾ o 1,48 p.p. Wyniosła ona na koniec 2005 r. 49,87%.

Najwyższy udział należności zagrożonych występował wśród należności powstałych do 2000 r. (25,89%). W odniesieniu do należności powstałych w 2005 r. wskaźnik ten kształtował się na niskim poziomie 0,64%.

Na koniec 2005 r. należności zagrożone od sektora niefinansowego stanowiły 99,02% ogółu należności zagrożonych w sektorze

Należności nieobsługiwane

Relacja rezerw celowych do należności zagrożonych

Jakość należności ogółem z uwzględnieniem roku ich powstania

³¹⁾ Należności zagrożone pomniejszone o odsetki skapitalizowane.

Tabela 31. Relacje rezerw celowych do należności zagrożonych

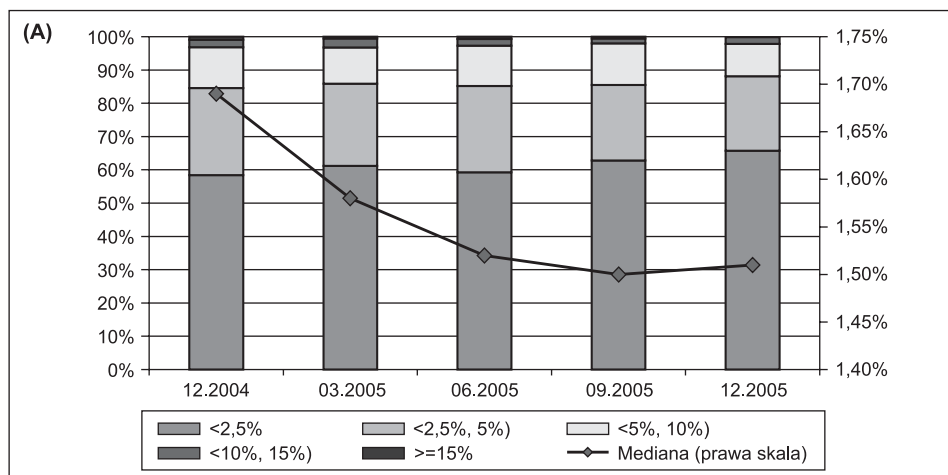
Wyszczególnienie	Stan na			Zmiana	
	31.12.2004	30.06.2005	31.12.2005	31.12.2005/ 31.12.2004	31.12.2005/ 30.06.2005
Pokrycie należności zagrożonych, pomniejszonych o odsetki skapitalizowane, rezerwami celowymi, dla należności:					
Zagrożonych ogółem	51,35%	91,98%	49,87%	-1,48 p.p.	-42,12 p.p.
Poniżej standardu	12,15%	-7,12%	10,72%	-1,43 p.p.	17,83 p.p.
Wątpliwych	24,90%	22,23%	22,13%	-2,77 p.p.	-0,09 p.p.
Straconych	67,08%	68,46%	67,75%	0,67 p.p.	-0,70 p.p.

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

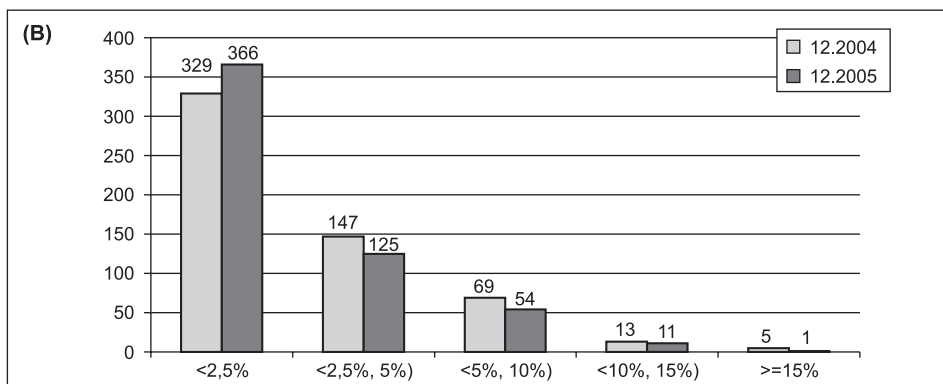
banków spółdzielczych. Wskaźnik jakości tych należności wyniósł 4,99% (poprawa o 0,54 p.p.).

Potwierdzeniem poprawy jakości należności jest struktura banków pod względem poziomu wskaźnika jakości. 366 banków (62,24% populacji sektora) wykazało wskaźnik poniżej 2,5% (w tym w 213 bankach wskaźnik ten nie przekraczał 1%). Jedynie w 12 bankach wskaźnik kształtował się powyżej 10% (ich liczba obniżyła się o 6). Mediana obniżyła się z 1,69% (grudzień 2004 r.) do 1,51% (grudzień 2005 r.).

Wykresy 94 i 95. Struktura banków spółdzielczych pod względem jakości należności* – udziały w poszczególnych okresach (A) i zmiany liczebności w przedziałach (B)

Z działalności BFG

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

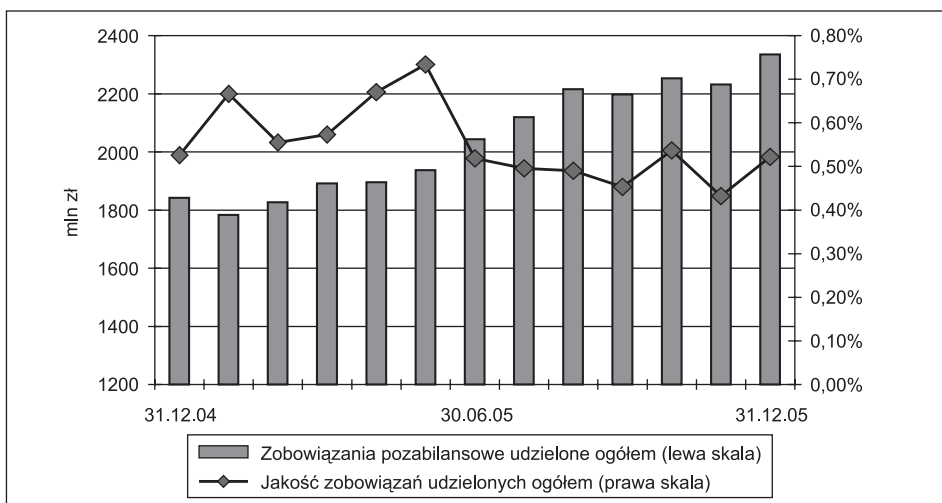
* Dla banków wykazujących należności zagrożone.

Na koniec 2005 r. 31 banków (5,27% populacji banków spółdzielczych) nie wykazywało należności zagrożonych (w porównaniu z 2004 r. ich liczba zmniejszyła się o 2).

Brakująca kwota rezerw celowych wyniosła na koniec 2005 r. 530 tys. zł. Wykazało ją 61 banków, przy czym jedynie w 2 bankach relacja brakującej kwoty rezerw celowych do zysku netto kształtowała się powyżej 9%.

Brakująca kwota rezerw celowych

Wykres 96. Wartość i jakość zobowiązań pozabilansowych udzielonych w sektorze banków spółdzielczych

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Bezpieczny Bank

Tabela 32. Saldo rezerw w sektorze banków spółdzielczych

Wyszczególnienie [tys. zł]	31.12.2004	30.06.2005	31.12.2005	Porównanie wyników [%]	
				31.12.2005/ 31.12.2004	31.12.2005/ 30.06.2005
Saldo rezerw i aktualizacji:	82 125	26 706	65 006	-20,85	143,41
Saldo rezerw celowych / utraty wartości aktywów finansowych wycenianych wg zamortyzowanego kosztu*, w tym:	61 084	20 401	42 398	-30,59	107,82
na należności normalne	746	251	-2 710	-463,27	-1179,68
na należności pod obserwacją	1 566	421	509	-67,50	20,90
na należności zagrożone, z tego na należności:	59 008	19 711	44 599	-24,42	126,26
<i>poniżej standardu</i>	<i>-24 792</i>	<i>361</i>	<i>4 867</i>	<i>119,63</i>	<i>1248,20</i>
<i>wątpliwe</i>	<i>-1 471</i>	<i>1 975</i>	<i>3 706</i>	<i>351,94</i>	<i>87,65</i>
<i>stracone</i>	<i>85 635</i>	<i>17 320</i>	<i>36 026</i>	<i>-57,93</i>	<i>108,00</i>
na aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności*	-236	18	0	100,00	-100,00
Saldo odpisów na utratę wartości pozostałych aktywów**, w tym:	-	915	1 962	-	114,43
z tytułu trwałej utraty wartości akcji i udziałów w jednostkach zależnych, współzależnych i stowarzyszonych oraz pozostałych akcji i udziałów zaliczanych do aktywów trwałych*	2 038	450	498	-75,56	10,67
rzeczowych aktywów trwałych	-	38	243	-	539,47
wartości niematerialnych i prawnych	-	184	859	-	366,85
Saldo pozostałych odpisów na rezerwy, w tym:	18 618	5 456	21 633	16,19	296,50
na zobowiązania pozabilansowe	216	231	102	-52,78	-55,84
z tytułu tworzonych funduszy	525	4	210	-60,00	5150,00
inne	3 926	1 211	6 511	65,84	437,65
na ryzyko ogólne	13 951	4 010	14 810	6,16	269,33

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

* Dane dla okresów przed czerwcem 2005 r. nie są w pełni porównywalne.

** Dla okresów przed czerwcem 2005 r. nie ma danych.

Z działalności BFG

Wskaźnik jakości zobowiązań pozabilansowych udzielonych wyniósł na koniec 2005 r. 0,52% (0,53% na koniec 2004 r.). Większe zmiany zaszły w strukturze zobowiązań pozabilansowych zagrożonych – zobowiązania wątpliwe i stracone zwiększyły swój udział odpowiednio o 6,59 p.p. do 48,13% oraz o 1,34 p.p. do poziomu 14,37%. Zobowiązania pozabilansowe zagrożone wykazało 49 banków, w tym w 35 bankach relacja ta kształtowała się poniżej 2%. Najwyższa wartość wynosiła 16,63%.

Jakość zobowiązań pozabilansowych udzielonych

W porównaniu z 2004 r. **relacja salda rezerw do wyniku działalności bankowej** obniżyła się o 0,87 p.p. i wyniosła na koniec 2005 r. 2,63% wobec 3,50% na koniec 2004 r. Poprawa wartości wskaźnika w 2005 r. była łącznym efektem wypracowania wyższego wyniku działalności bankowej (wzrost o 5,55%) i niższego salda rezerw (spadek o 20,85%). Nie zmieniły się główne pozycje salda rezerw – na jego wysokość największy wpływ miało saldo rezerw na należności stracone oraz wzrost rezerwy na ryzyko ogólne.

Saldo rezerw i aktualizacji

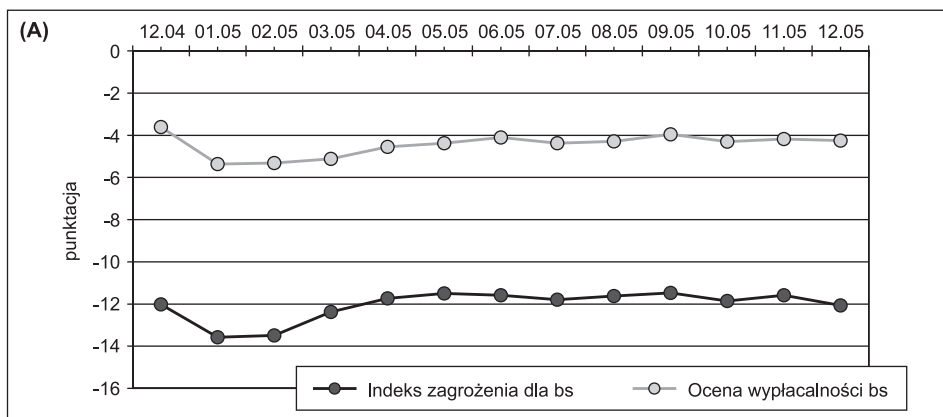
Zerowe saldo rezerw wykazało 11 banków. 212 banków (o 24 mniej niż na koniec 2004 r.) czyli 36,05% populacji, wykazało ujemne saldo rezerw. Najniższy poziom wskaźnika wyniósł -26,89%, zaś najwyższy 53,18%.

4. Analiza wypłacalności

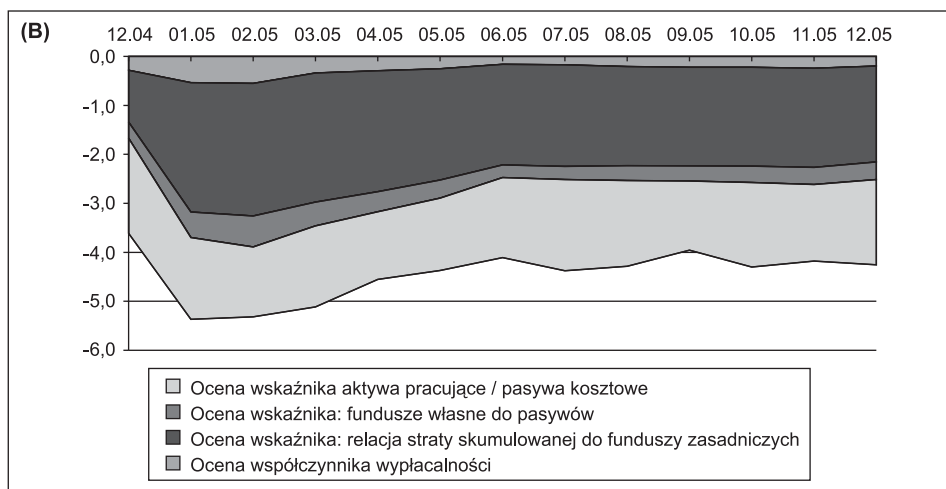
W porównaniu z 2004 r. pogorszyła się ocena wypłacalności, na co największy wpływ miało pogorszenie relacji straty skumulowanej do funduszy zasadniczych. Punktacja za ten obszar obniżyła się o 0,64 punktu do -4,25 punktu.

Ogólna ocena wypłacalności

Wykresy 97 i 98. Ocena wypłacalności w relacji do indeksu zagrożenia (A) oraz wpływ ocen cząstkowych na poziom oceny wypłacalności (B)

Bezpieczny Bank

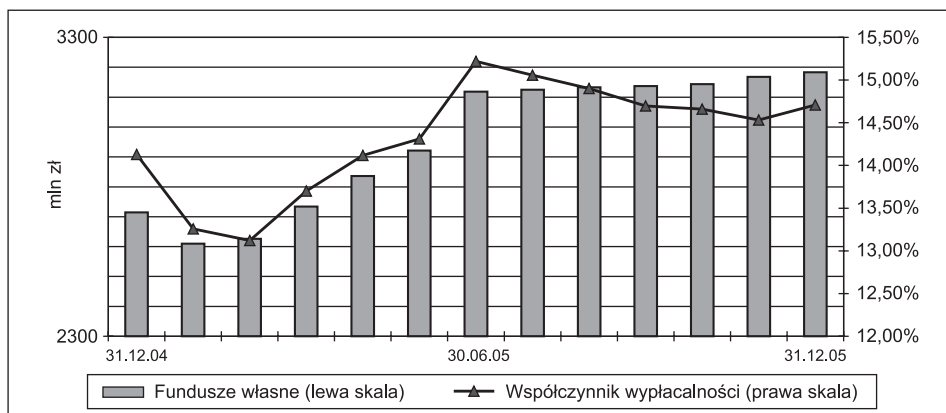

Źródło: Dane BFG, opracowanie własne.

Współczynnik wypłacalności

Wzrost **współczynnika wypłacalności** w porównaniu z 2004 r. był wynikiem wyższego tempa wzrostu funduszy własnych (17,27%) niż tempo wzrostu całkowitego wymogu kapitałowego (12,65%). Wzrost funduszy własnych o 468 752 tys. zł był przede wszystkim skutkiem przeznaczenia zysków wypracowanych w 2004 r. na zwiększenie funduszy zasobowych, w wyniku czego wzrosły one o 396 766 tys. zł.

Wykres 99. Współczynnik wypłacalności i fundusze własne w sektorze banków spółdzielczych

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

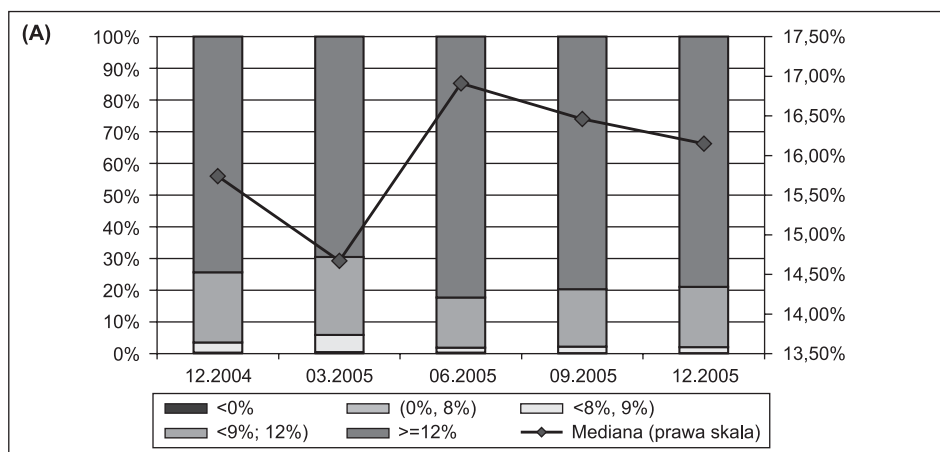
Z działalności BFG

Tabela 33. Współczynnik wypłacalności i wymogi kapitałowe w sektorze banków spółdzielczych

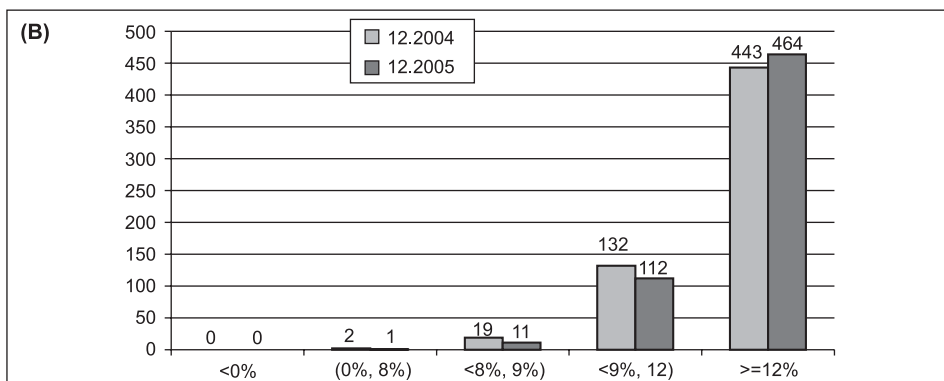
Wyszczególnienie	Jedn.	Stan na			Porównanie wyników	
		31.12. 2004	30.06. 2005	31.12. 2005	31.12. 2005/ 31.12. 2004	31.12. 2005/ 30.06. 2005
Współczynnik wypłacalności	%	14,13%	15,22%	14,71%	0,58 p.p.	-0,51 p.p.
Całkowity wymóg kapitałowy:	tys. zł	1 436 849	1 639 368	1 731 270	12,65%	5,61%
Udział wymogu kapitałowego z tytułu:	%	100,00%	100,00%	100,00%	-	-
<i>ryzyka kredytowego</i>	%	99,61%	99,79%	99,73%	0,12 p.p.	-0,06 p.p.
<i>przekroczenia limitu koncentracji zaangażowań i limitu dużych zaangażowań</i>	%	0,06%	0,02%	0,10%	0,03 p.p.	0,08 p.p.
<i>ryzyka rynkowego</i>	%	0,29%	0,15%	0,12%	-0,16 p.p.	-0,03 p.p.
<i>pozostałych ryzyk</i>	%	0,03%	0,04%	0,06%	0,03 p.p.	0,02 p.p.

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Wykresy 100 i 101. Struktura banków spółdzielczych pod względem współczynnika wypłacalności – udziały w poszczególnych okresach (A) i zmian liczebności w przedziałach (B)

Bezpieczny Bank

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

W porównaniu z 2004 r., w strukturze banków spółdzielczych pod względem poziomu współczynnika wypłacalności zaszły pozytywne zmiany. Liczba banków o współczynniku wypłacalności poniżej 9% zmalała o 9 do 12. 78,91% populacji sektora wykazywało wskaźnik na poziomie powyżej 12%. Jest to szczególnie ważne ze względu na wejście w życie od 1 stycznia 2007 r. nowych uregulowań w zakresie adekwatności kapitałowej.

Tylko 1 bank spółdzielczy wykazał współczynnik wypłacalności poniżej wymaganego minimum. Mediana dla wskaźnika wzrosła z 15,74% na koniec 2004 r. do 16,15% na koniec 2005 r.

Fundusze własne

Wzrost funduszu zasobowego wykazało 585 banków na 588 działających na koniec 2005 r., przy czym ok. 40% przyrostu koncentrowało się w 86 bankach. W znacznie niższym stopniu wzrósł fundusz ogólnego ryzyka (o 26 430 tys. zł) oraz w dalszej kolejności – fundusz udziałowy (o 12 265 tys. zł).

Fundusze podporządkowane zaliczane do funduszy własnych wzrosły w porównaniu z 2004 r. o 6214 tys. zł, na co wpłynęło przede wszystkim ich zwiększenie w 2 bankach, które przejęły inne banki. Wzrost funduszy podporządkowanych nastąpił w 20 bankach.

W 2005 r. następowało stopniowe zmniejszanie liczby banków o funduszach własnych poniżej 500 tys. euro³²⁾ z 98 na koniec marca do 57 na koniec czerwca oraz do 46 na koniec września. Według stanu na koniec 2005 r. 6 banków nie spełniło wymogu II progu kapitałowego dla banków spółdzielczych (500 tys. euro)³³⁾.

³²⁾ Zgodnie z art. 172 ustawy Prawo bankowe według kursu z dnia 31 grudnia 2004 r. (1 euro = 4,0790 zł).

³³⁾ Cztery banki z tej grupy połączyły się w 2006 r. z innymi bankami spółdzielczymi, natomiast 2 pozostałe osiągnęły wymagany próg kapitałowy po podziale zysku za 2005 r.

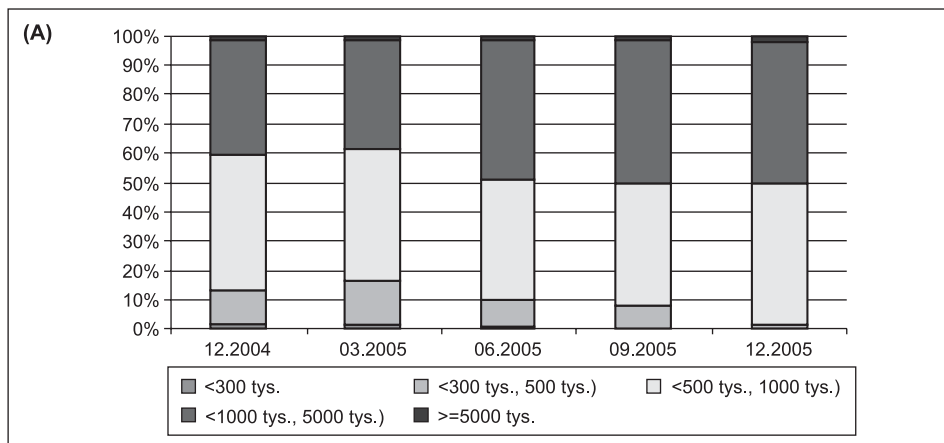
Z działalności BFG

Tabela 34. Baza kapitałowa w sektorze banków spółdzielczych

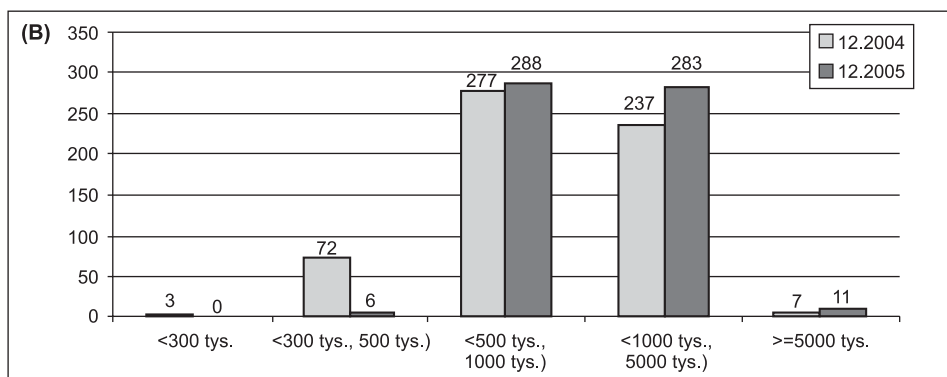
Wyszczególnienie [w tys. zł]	31.12.2004	30.06.2005	31.12.2005	Porównanie wyników [%]	
				31.12. 2005/ 31.12. 2004	31.12. 2005/ 30.06. 2005
Fundusze własne	2 714 180	3 118 445	3 182 932	17,27	2,07
Fundusze podstawowe, w tym:	2 684 174	3 075 314	3 129 748	16,60	1,77
Kapitał podstawowy (fundusz udziałowy)	524 416	511 315	436 681	2,34	4,96
Fundusz zasobowy	2 098 218	2 481 553	2 494 984	18,91	0,54
Kapitały (fundusze) rezerwowe	45 889	42 066	40 778	-11,14	-3,06
Fundusz ogólnego ryzyka	149 353	176 023	175 783	17,70	-0,14
Fundusze uzupełniające, w tym:	142 430	144 804	148 078	3,97	2,26
Zobowiązania podporządkowane (zaliczane do funduszy własnych)	29 146	31 013	35 360	21,32	14,02
Kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny	114 785	113 553	112 479	-2,01	-0,95
Pomniejszenia sumy funduszy podstawowych i uzupełniających	112 424	102 649	94 919	-15,57	-7,53

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Wykresy 102 i 103. Struktura banków spółdzielczych pod względem wielkości funduszy własnych (kurs walutowy z 31.12.2004 r.) – udziały w poszczególnych okresach (A) i zmiany liczebności w przedziałach (B)

Bezpieczny Bank

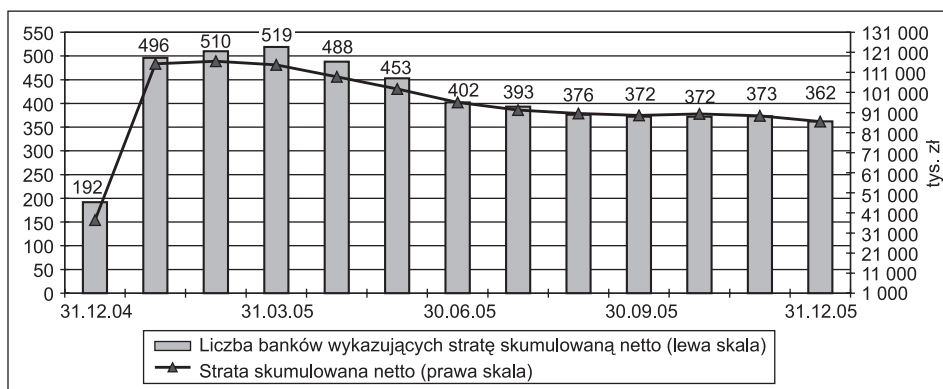
Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

W porównaniu z grudniem 2004 r. grupa banków wykazujących fundusze własne przekraczające równowartość 5 mln euro wzrosła o 4 i obejmowała na koniec 2005 r. 11 banków. Na koniec 2005 r. banki te miały 11,11% udziału w sumie bilansowej netto sektora spółdzielczego oraz 11,13% udziału w depozytach sektora niefinansowego i instytucji samorządowych.

**Strata
skumulowana
netto**

W porównaniu z 2004 r. **strata skumulowana netto** wzrosła o 49 076 tys. zł do poziomu 86 534 tys. zł, tj. o 131,02%.

Wykres 104. Strata skumulowana netto i liczba banków ją wykazujących w sektorze banków spółdzielczych

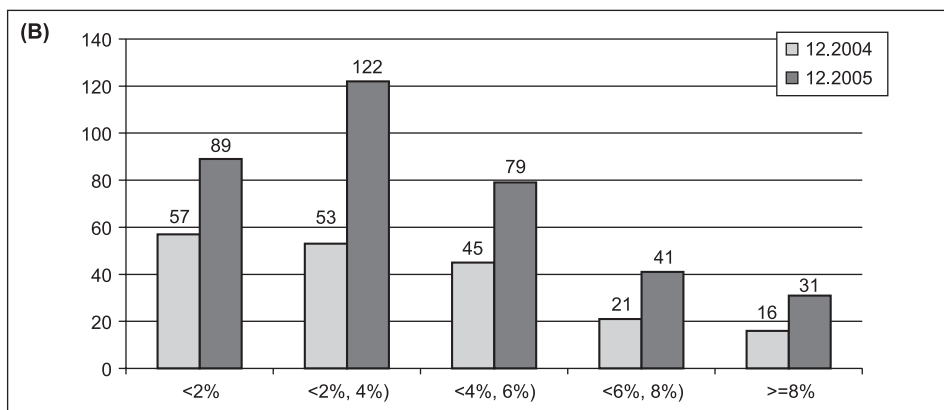
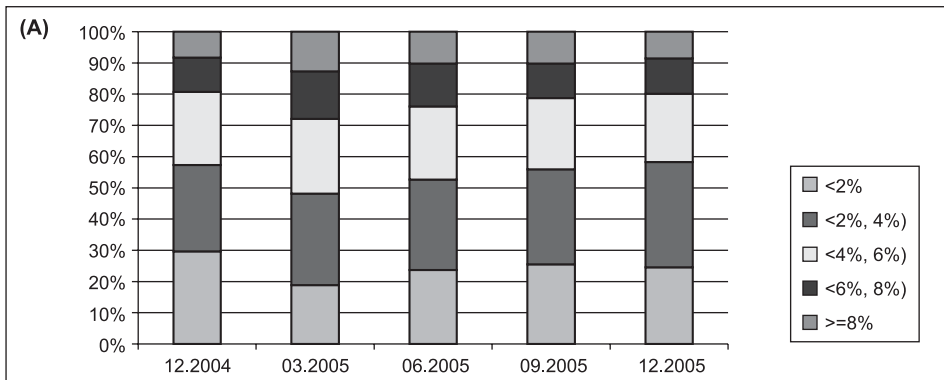

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Z działalności BFG

Relacja straty skumulowanej do funduszy zasadniczych w grupie banków wykazujących stratę wyniosła średnio 4,37% (więcej o 0,08 p.p. w porównaniu z końcem 2004 r.). W 31 bankach relacja ta przekroczyła 8%, przy czym najwyższa relacja wynosiła 43,55%.

Wykresy 105 i 106. Struktura banków spółdzielczych pod względem relacji straty skumulowanej do funduszy zasadniczych – udziały w poszczególnych okresach (A) i zmian liczebności w przedziałach (B)

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

5. Analiza płynności

W porównaniu z grudniem 2004 r. poprawiły się wskaźniki płynności strumieniowej oraz wskaźnik płynności strukturalnej I. W stopniu nieznacznym pogorszył się drugi wskaźnik płynności strukturalnej, tj. relacja łatwo zbywalnych papierów wartościowych do de-

Płynność

Tabela 35. Wskaźniki płynności w sektorze banków spółdzielczych

Wyszczególnienie	31.12. 2004	30.06. 2005	31.12. 2005	Porównanie wyników [p.p.]	
				31.12. 2005/ 31.12. 2004	31.12. 2005/ 30.06. 2005
	[%]				
Wskaźnik płynności strukturalnej I: (gotówka + rachunki bieżące w NBP i innych bankach + rezerwa obowiązkowa + bony pieniężne i skarbowe) / (depozyty bieżące sektora niefinansowego bez odsetek + depozyty bieżące sektora instytucji rządowych i samorządowych)	14,31	27,67	25,03	10,71	-2,64
Wskaźnik płynności strukturalnej II: łatwo zbywalne papiery wartościowe / (depozyty bieżące sektora niefinansowego bez odsetek + depozyty bieżące sektora instytucji rządowych i samorządowych bez odsetek)	0,97	2,23	0,77	-0,20	-1,47
Wskaźnik płynności strumieniowej I (1 miesiąc)	61,16	76,25	71,86	10,70	-4,40
Wskaźnik płynności strumieniowej II (3 miesiące)	41,04	46,23	47,00	5,96	0,77
Udział łatwo zbywalnych papierów wartościowych w sumie bilansowej netto	0,35	0,59	0,23	-0,12	-0,36
Relacja łatwo zbywalnych papierów wartościowych do depozytów sektora niefinansowego oraz sektora instytucji rządowych i samorządowych	0,42	0,72	0,28	-0,15	-0,45
Udział papierów wartościowych w sumie bilansowej netto	4,26	5,19	4,89	0,62	-0,30
Relacja lokat międzybankowych do depozytów międzybankowych	10209,92	23134,59	30115,27	19905,34	6980,68
Udział lokat międzybankowych w sumie bilansowej netto	23,53	24,46	27,26	3,73	2,80
Udział depozytów międzybankowych w sumie bilansowej netto	0,23	0,11	0,09	-0,14	-0,02

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

pozytów bieżących sektora niefinansowego oraz instytucji rządowych i samorządowych.

Niski udział łatwo zbywalnych papierów wartościowych w sumie bilansowej netto oraz relatywnie niski poziom wskaźników płynności strukturalnej (w porównaniu z sektorem banków komercyjnych) wynika ze specyfiki działania zrzeszonych banków spółdzielczych, które zgodnie z umowami zrzeszeń lokują wolne środki na lokatach w bankach zrzeszających. O skali ulokowania tych środków świadczy wysoka relacja lokat międzybankowych do depozytów międzybankowych.

Z działalności BFG

6. Ocena zmian bazy depozytowej

Depozyty ogółem wyniosły na koniec 2005 r. 28 755 143 tys. zł *Depozyty* i **wzrosły** w porównaniu z 2004 r. o 19,50%, na co wpłynął głównie wzrost depozytów od sektora niefinansowego.

Tabela 36. Depozyty w sektorze banków spółdzielczych

Wyszczególnienie [tys. zł]	Złote	Waluta	Razem	Porównanie wyników [%]		Udział w depozy- tach ogółem [%]		
				31.12. 2005/ 31.12. 2004	31.12. 2005/ 30.06. 2005	31.12. 2004	30.06. 2005	31.12. 2005
				31.12.2005				
Depozyty sektora finansowego, w tym:	76 950	4 963	81 913	-45,42	-22,39	0,62	0,41	0,28
depozyty banków	52 964	4 963	57 927	-56,36	-34,00	0,55	0,34	0,20
depozyty instytucji ubezpieczeniowych i funduszy emerytalnych	5 814	0	5 814	69,41	34,61	0,01	0,02	0,02
Depozyty sektora niefinansowego, w tym:	25 221 401	192 714	25 414 115	18,91	14,27	88,82	85,60	88,38
depozyty podmiotów gospodarczych	2 130 810	19 263	2 150 073	28,12	37,78	6,97	6,01	7,48
depozyty gospodarstw domowych	22 301 505	172 508	22 474 013	18,16	12,90	79,04	76,62	78,16
depozyty innych podmiotów	789 086	943	790 029	16,93	2,26	2,81	2,97	2,75
Depozyty sektora instytucji rządowych i samorządowych, w tym:	3 257 869	1 246	3 259 115	28,31	-10,36	10,56	13,99	11,33
depozyty instytucji rządowych szczebla centralnego	52 323	0	52 323	7,72	1,99	0,20	0,20	0,18
depozyty instytucji samorządowych	3 199 271	1 246	3 200 517	28,46	-10,36	10,35	13,74	11,13
depozyty funduszy ubezpieczeń społecznych	6 275	0	6 275	8864,29	-55,40	0,00	0,05	0,02
Depozyty ogółem	28 556 220	198 923	28 755 143	19,50	10,68	100,00	100,00	100,00

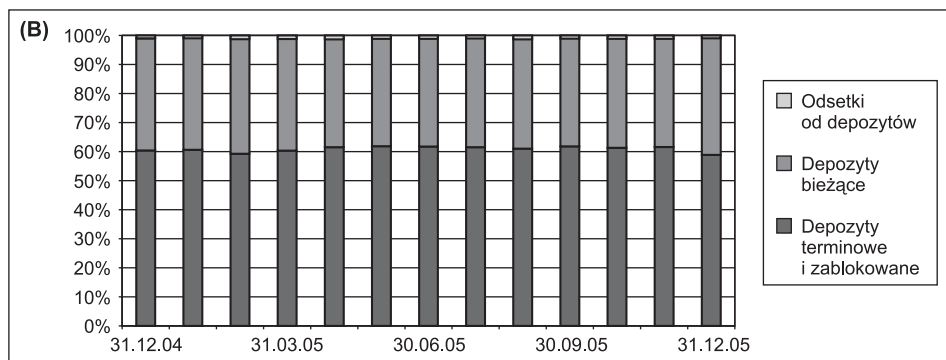
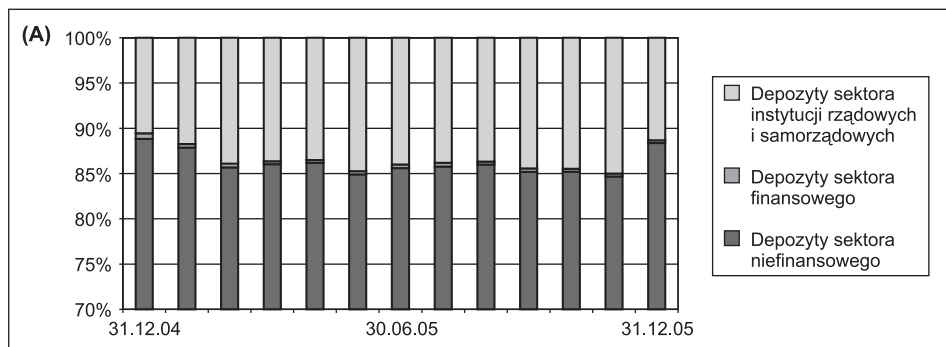
Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Bezpieczny Bank

Depozyty sektora niefinansowego

W porównaniu z 2004 r. udział depozytów od sektora niefinansowego w depozytach ogółem zmniejszył się o 0,44 p.p. do 88,38% na koniec 2005 r.

Wykresy 107 i 108. Struktura depozytów w sektorze banków spółdzielczych* (A) i struktura terminowa depozytów sektora niefinansowego w bankach spółdzielczych (B)

Źródło: Dane NBP; opracowanie własne.

* W celu bardziej czytelniejszego przedstawienia struktury skalę na osi rzędnych przedstawiono od 70% do 100%.

Struktura depozytów sektora niefinansowego

Udział największej pozycji w depozytach podmiotów niefinansowych, depozytów **gospodarstw domowych**, **obniżył się** w porównaniu z 2004 r. o 0,56 p.p. do 88,43%. Udział depozytów podmiotów gospodarczych wyniósł na koniec 2005 r. 8,46% (wzrost o 0,61 p.p.). Depozyty innych podmiotów niefinansowych stanowiły 3,11% depozytów podmiotów niefinansowych (spadek o 0,05 p.p.). Biorąc pod uwagę strukturę terminową, największa pozycja depozytów tego sektora – depozyty terminowe i zablokowane z udziałem 58,87%,

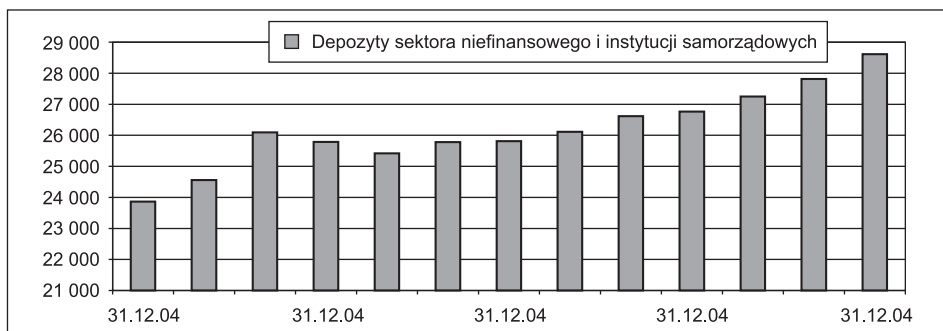
Z działalności BFG

obniżyła się, w porównaniu z grudniem 2004 r. o 1,53 p.p. Depozyty bieżące stanowiły 40,64% depozytów od tego sektora (wzrost o 1,58 p.p.), natomiast odsetki 0,49% (spadek udziału o 0,05 p.p.).

Wartość **depozytów sektora niefinansowego i instytucji samorządowych** przyjmowanych do prognoz wysokości zobowiązań gwarancyjnych BFG wynosiła na koniec 2005 r. **28 614 612 tys. zł** i **wzrosła** w odniesieniu do 2004 r. o 19,90%.

Depozyty sektora niefinansowego i instytucji samorządowych

Wykres 109. Poziom depozytów sektora niefinansowego i instytucji samorządowych w bankach spółdzielczych

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

7. Zrzeszenia na tle krajowego sektora bankowego

Poniższe wykresy prezentują udział zrzeszonych banków spółdzielczych oraz zrzeszeń³⁴⁾ w krajowym sektorze bankowym, liczony dla wybranych pozycji bilansowych oraz rachunku zysków i strat.

Udział zrzeszonych banków spółdzielczych w sumie bilansowej netto sektora bankowego wyniósł na koniec 2005 r. 5,70%, zaś udział zrzeszeń – 7,97%.

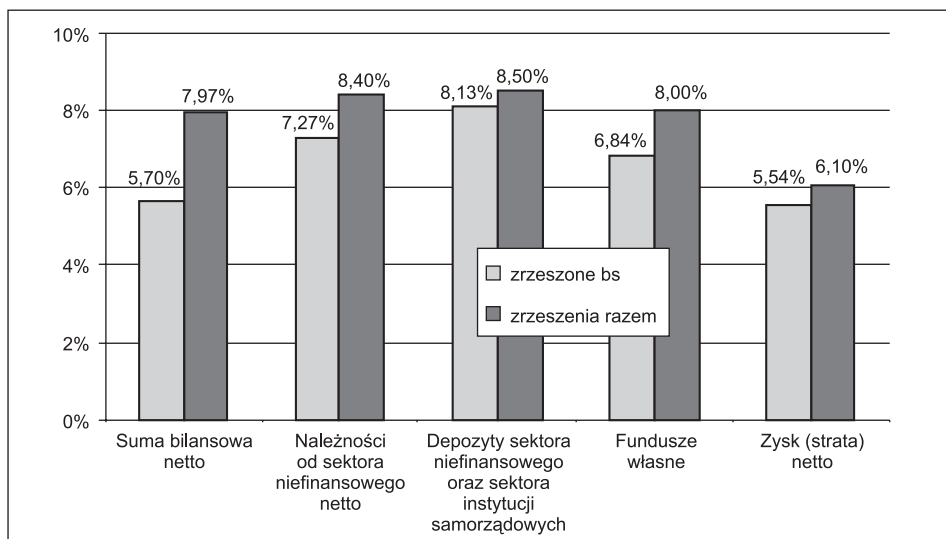
Dla depozytów od sektora niefinansowego i instytucji samorządowych oraz zysku netto wpływ uwzględnienia banków zrzeszających jest najmniejszy. Udziały te zwiększyły się odpowiednio o 0,37 p.p. do 8,50% oraz o 0,56 p.p. do poziomu 6,10%. Niższy udział w tych dwóch pozycjach można tłumaczyć specyfiką działania banków zrzeszających, tj. ich znacznym zaangażowaniem w operacje z bankami zrzeszonymi.

Zrzeszenia na tle krajowego sektora bankowego

³⁴⁾ Banki zrzeszające i zrzeszone banki spółdzielcze. Nie uwzględniono w tej części analizy niezrzeszonego banku spółdzielczego.

Bezpieczny Bank

Wykres 110. Udział banków spółdzielczych w krajowym sektorze bankowym w wybranych pozycjach bilansu oraz rachunku zysków i strat wg stanu na 31.12.2005 r.

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Tabela 37. Statystyczny bank spółdzielczy wg stanu na 31.12.2005 r.

Wyszczególnienie	Jedn.	Sektor BS	Banki spółdzielcze zrzeszone w:		
			BPS	GBW	MR BANK
Statystyczny bank					
Suma bilansowa netto	tys. zł	57 669	53 521	63 760	55 431
Depozyty sektora niefinansowego oraz sektora instytucji samorządowych	tys. zł	48 664	45 046	53 581	47 342
Fundusze własne	tys. zł	5 413	5 155	5 778	5 267
Fundusze własne (kurs z dnia 31 grudnia 2005 roku 1 euro = 3,9166 zł)	tys. euro	1 382	1 316	1 475	1 345
Zysk (strata) netto	tys. zł	870	838	948	777
Średnia liczba osób zatrudnionych w placówce	liczba	9	9	9	8
Suma bilansowa netto na 1 zatrudnionego	tys. zł	1 106	1 030	1 153	1 308
Wynik finansowy netto na 1 zatrudnionego	tys. zł	16,69	16,13	17,14	18,35

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Największą sumę bilansową, wartość depozytów i funduszy własnych posiadał statystyczny bank spółdzielczy w zrzeszeniu GBW.

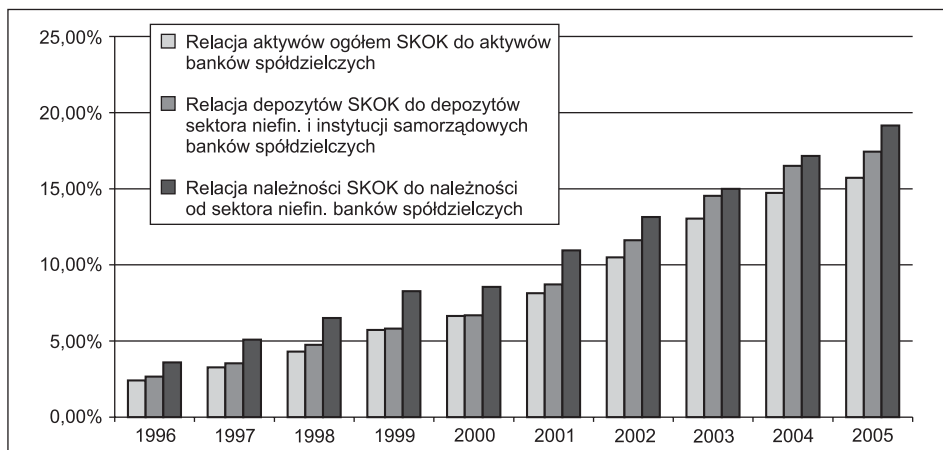
W przypadku relacji sumy bilansowej netto na 1 zatrudnionego oraz wyniku finansowego netto na 1 zatrudnionego, wyższy poziom wskaźników wystąpił w zrzeszeniu MR Bank.

*Statystyczny
bank
spółdzielczy*

8. Porównanie banków spółdzielczych ze spółdzielczymi kasami oszczędnościowo-kredytowymi

W 2005 r. nastąpił dalszy wzrost relacji analizowanych pozycji bilansowych SKOK-ów do banków spółdzielczych. Relacja aktywów wzrosła od 2,41% (1996 r.) do 15,72% (2005 r.). Średnioroczne tempo wzrostu aktywów SKOK-ów w latach 1997–2005 wyniosło 43,16% wobec 15,83% w sektorze banków spółdzielczych.

Wykres 111. Relacja aktywów, depozytów i kredytów w SKOK-ach i w bankach spółdzielczych

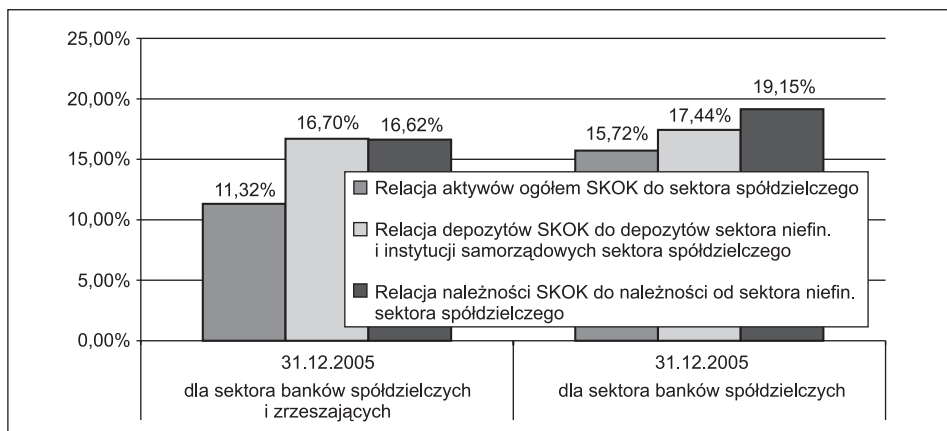

Źródło: Dane NBP, www.skok.pl; opracowanie własne.

Tempo wzrostu sumy bilansowej netto, depozytów i należności w SKOK-ach w 2005 r. było wyższe niż w sektorze banków spółdzielczych, pomimo zasilenia sektora banków spółdzielczych środkami pochodzącymi z dopłat unijnych. W porównaniu z 2004 r. aktywa SKOK-ów wzrosły o 26,02%, natomiast banków spółdzielczych o 18,10%³⁵⁾.

³⁵⁾ Z uwzględnieniem niezrzeszonego banku spółdzielczego.

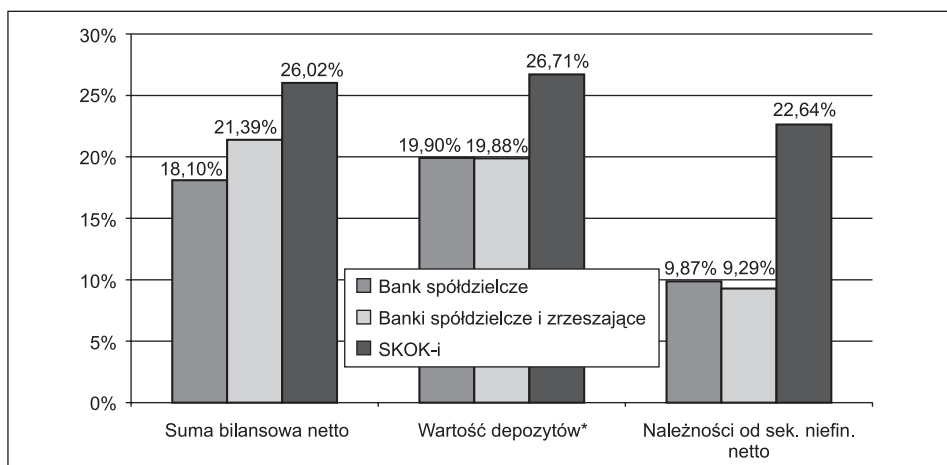
Wykres 112. Relacja aktywów, depozytów i kredytów w SKOK-ach i w bankach spółdzielczych według stanu na 31.12.2005 r.

Źródło: Dane NBP, www.skok.pl; opracowanie własne.

W przypadku uwzględnienia banków zrzeszających, tempo wzrostu sumy bilansowej netto zwiększyło się o 3,29 p.p., ale nadal kształtowało się poniżej tempa wzrostu w SKOK-ach. Dla operacji z sek-

Wykres 113. Tempo zmian wybranych wielkości bilansowych sektora spółdzielczego i spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych w porównaniu z 31.12.2004 r.

Źródło: Dane NBP, www.skok.pl; opracowanie własne.

* Dla bs – depozyty sektora niefinansowego i instytucji samorządowych.

torem niefinansowym, przy uwzględnieniu banków zrzeszających tempo wzrostu było nieznacznie niższe niż tempo wzrostu samych banków spółdzielczych.

V. PODSUMOWANIE

W 2005 r. **sektor bankowy** osiągnął bardzo dobre wyniki finansowe. Zyski brutto i netto wyniosły odpowiednio: 10 903 179 tys. zł (wzrost o 39,06%) i 9 092 254 tys. zł (wzrost o 28,48%). Nastąpił wzrost sumy bilansowej sektora o 8,59%, zwiększyła się liczba placówek i zatrudnienie.

Dynamikę wyższą niż suma bilansowa netto sektora bankowego wykazały papiery wartościowe (15,26%), należności od sektora finansowego (14,47%) i niefinansowego (9,42%), przy czym czynnikiem, który w największym stopniu wpłynął na przyrost aktywów sektora bankowego, były należności od sektora niefinansowego, w tym zwłaszcza od osób prywatnych. Do zwiększenia zadłużenia z jednej strony zachęcała szeroka oferta kredytów konsumpcyjnych oraz niskoprocentowanych mieszkaniowych kredytów walutowych, z drugiej zaś poprawa sytuacji finansowej klientów banków. W 2005 r. jakość należności ogółem poprawiła się o 2,64 p.p.

Istotnym źródłem finansowania przyrostu aktywów były depozyty. Odnotowany został wzrost depozytów ogółem o 11,71% (tj. o 43 686 533 tys. zł), w tym depozytów sektora niefinansowego i instytucji samorządowych o 8,88% (tj. o 28 018 817 tys. zł).

Na uzyskanie przez sektor bankowy bardzo dobrych wyników finansowych wpłynęło niższe o 788 113 tys. zł (o 33,14%) saldo tworzonych i rozwiązywanych rezerw. Wzrost wyniku działalności bankowej o 7,70% przyczynił się do poprawy wszystkich podstawowych wskaźników rentowności: aktywów, kapitału i obrotu. Wzrost wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka kredytowego o 13,49% związany z rozszerzeniem akcji kredytowej wpłynął na obniżenie się współczynnika wypłacalności z 15,46% w 2004 r. do 14,59%.

W 2005 r. **sytuacja ekonomiczno-finansowa w sektorze banków komercyjnych** poprawiła się, co było widoczne zwłaszcza w aspekcie efektywności działania, jakości należności i wypłacalności.

Banki komercyjne wykazały lepsze niż na koniec 2004 r. wskaźniki rentowności (brutto i netto), na wroście których zaważyły głównie dobre wyniki finansowe sektora banków komercyjnych (w odniesieniu do 2004 r. wynik brutto wzrósł o 41,70%, natomiast wynik netto o 29,99%).

Poprawę stwierdzono także w zakresie jakości należności – odnotowano dalsze obniżenie się należności zagrożonych wraz z równoczesnym dynamicznym wzrostem należności normalnych. Dzia-

łania te spowodowały poprawę wskaźnika jakości należności. Zmniejszyły się także obciążenia wyniku saldem rezerw.

Wypłacalność banków komercyjnych również oceniono pozytywnie mimo obniżenia się współczynnika wypłacalności (współczynnik w analizowanym okresie zmniejszył się o 0,98 p.p. do 14,58% na skutek zwiększenia wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka kredytowego) – żaden z banków komercyjnych nie wykazał współczynnika poniżej 8%, a kwota funduszy własnych banków komercyjnych zwiększyła się o 6,10% do 42 579 601 tys. zł.

Depozyty sektora niefinansowego i instytucji samorządowych wyniosły na koniec 2005 r. 314 971 987 tys. zł i wzrosły w odniesieniu do końca 2004 r. o 7,98%.

W 2005 r. **sytuacja ekonomiczno-finansowa w sektorze banków spółdzielczych** była stabilna. Pogorszyła się rentowność, ale nadal można uznać ją za dobrą. Przyczyny spadku rentowności leżą w szybszym rozwoju działalności oraz szybszym wzroście kosztów działania niż wzrost wyniku działalności bankowej. Wzrost kosztów działania był związany głównie ze wzrostem zatrudnienia.

Poprawiła się natomiast jakość należności oraz ich struktura. W części jest to efekt spisywania należności zagrożonych w ciężar rezerwy celowej bez umorzenia.

W 2005 r. działania podjęte przez banki w celu wypełnienia wymogu II progu kapitałowego wpłynęły na poprawę wypłacalności. Jedynie w 6 bankach poziom funduszy własnych nie przekraczał 500 tys. euro. Pomimo tendencji spadkowej obserwowanej od kwietnia 2005 r., na koniec 2005 r. nadal 362 (61,56% populacji sektora) wykazywały stratę z lat ubiegłych, związaną przede wszystkim z wprowadzeniem metody wyceny aktywów i zobowiązań finansowych według zamortyzowanego kosztu z uwzględnieniem efektywnej stopy procentowej. Proces niwelowania skutków nowej metody wyceny powinien zostać zakończony w 2006 r. (w wyniku wzrostu funduszy własnych po podziale zysków wypracowanych w 2005 r.). Na koniec 2005 r. depozyty podmiotów niefinansowych i instytucji samorządowych wynosiły 28 614 612 tys. zł i wzrosły w odniesieniu do 2004 r. o 19,90%.

*Opracował Zespół Analiz Systemowych
Departamentu Analiz BFG w składzie:
Tomasz Bugajny, Małgorzata Iwanicz-Drozdowska,
Halina Polijaniuk, Anna Pszkit, Iwona Sowińska*

Problemy i poglądy

Anna Pszkit

PROJEKCJA STRUKTURY SEKTORA BANKÓW SPÓŁDZIELCZYCH W POLSCE ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM SPEŁNIENIA USTAWOWYCH WYMOGÓW KAPITAŁOWYCH^{*)}

Celem niniejszego opracowania było zbadanie i zaprezentowanie możliwości osiągnięcia przez banki spółdzielcze progu kapitałowego w kwocie 1 mln euro do dnia 31 grudnia 2007 r. wraz z projekcją struktury sektora banków spółdzielczych¹⁾. Badaniem objęto 584 banki spółdzielcze działające na koniec września 2006 r.²⁾

1. Obowiązujące przepisy prawne dotyczące osiągnięcia trzeciego progu kapitałowego przez banki spółdzielcze

Zgodnie z art. 172. ust. 3 pkt 3 Prawa bankowego „Bank spółdzielczy, który przeszedł się z bankiem zrzeszającym, jest obowiązany uzyskać zwiększenie sumy funduszy własnych do poziomu nie niższego niż równowartość 1 000 000 euro – do dnia 31 grudnia 2010 r., obliczonych w złotych według średniego kursu wynikającego z tabeli kursów ogłaszanej przez Narodowy Bank Polski, obowiązującego na koniec roku poprzedzającego rok osiągnięcia wymaganego progu kapitałowego”.

^{*)} Autorka jest pracownikiem Departamentu Analiz w Bankowym Funduszu Gwarancyjnym.

¹⁾ Przedstawione prognozy w opracowaniu mają jedynie charakter poglądowy.

²⁾ Niniejszy materiał opracowano na podstawie publikacyjnych baz danych sprawozdawczych WEBIS otrzymanych przez BFG z NBP, przy czym na koniec września 2006 r. na podstawie danych sprawozdawczych otrzymanych w dniu 20 października 2006 r.

Jednakże zgodnie z *Aktem*³⁾ dotyczącym warunków przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej postanowiono, iż „*mając na uwadze artykuł 5 dyrektywy 2000/12/WE*⁴⁾, *do dnia 31 grudnia 2007 r. nie stosuje się określonego w ust. 2 wymogu dotyczącego kapitału początkowego do spółdzielczych instytucji kredytowych już istniejących w Polsce w dniu przystąpienia... Jednakże Polska zapewni, aby kapitał początkowy przewidziany dla tych spółdzielczych instytucji kredytowych nie był niższy niż 300 000 EUR do 31 grudnia 2005 r. oraz nie był niższy niż 500 000 EUR od 1 stycznia 2006 roku do 31 grudnia 2007 r. W okresie przejściowym, zgodnie z artykułem 5 ust. 4, fundusze własne tych przedsiębiorstw nie mogą spaść poniżej maksymalnej kwoty osiągniętej począwszy od dnia przystąpienia*”.

Ratyfikacja Traktatu Akcesyjnego, po przeprowadzonym ogólnonarodowym referendum powoduje, że wzrost funduszy własnych do wysokości 1 mln euro winien nastąpić w terminie w nim przewidzianym.

Przepisy określające harmonogram osiągania progów kapitałowych nie przewidują sankcji za nieterminowe ich wykonanie. Jednakże zgodnie z art. 138 Prawa bankowego Komisja Nadzoru Bankowego (od 1 stycznia 2008 r. Komisja Nadzoru Finansowego) może w ramach nadzoru zalecić bankowi zwiększenie funduszy własnych, z określeniem terminu wykonania zalecenia. W przypadku braku jego realizacji może m.in.: ograniczyć zakres wykonywanych czynności, teren działania banku oraz uchylić zezwolenie na utworzenie banku i podjąć decyzję o likwidacji banku.

³⁾ *Akt dotyczący warunków przystąpienia Republiki Czeskiej, Republiki Estońskiej, Republiki Cypryjskiej, Republiki Łotewskiej, Republiki Litewskiej, Republiki Węgierskiej, Republiki Malty, Rzeczypospolitej Polskiej, Republiki Słowenii i Republiki Słowackiej oraz dostosowań w Traktatach stanowiących podstawę Unii Europejskiej* Dz.U.UE L z dnia 23 września 2003 r. (Dz.U.UE.L.03.236.33) – Załącznik XII Wykaz, o którym mowa w artykule 24 Aktu Przystąpienia: Polska pkt 3. Swobodny przepływ usług.

⁴⁾ Obecnie odnosi się to do artykułu 9 i 10 (wersji preredagowanej) dyrektywy 2006/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 czerwca 2006 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje kredytowe (Dz.U.UE.L.06.177.1). Zgodnie z artykułem 9 ust. 1. „Bez uszczerbku dla innych ogólnych warunków przewidzianych w prawie krajowym, właściwe organy nie udzielają zezwolenia, gdy instytucja kredytowa nie posiada wydzielonych funduszy własnych oraz w przypadkach, gdy kapitał założycielski danej instytucji wynosi mniej niż 5 milionów EUR (...).

2. Państwa Członkowskie mogą jednak udzielać zezwolenia poszczególnym kategoriom instytucji kredytowych, których kapitał założycielski wynosi mniej aniżeli określono w ust. 1, z zastrzeżeniem następujących warunków:

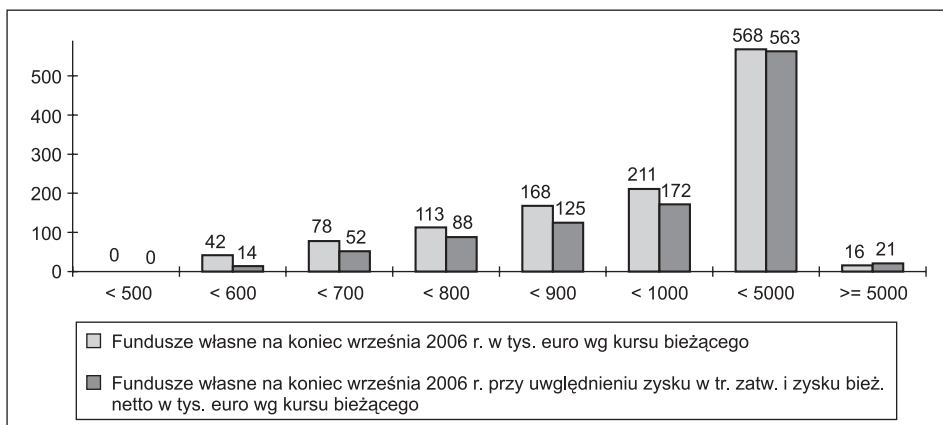
- a) kapitał założycielski wynosi nie mniej niż 1 milion EUR;
- b) zainteresowane Państwa Członkowskie powiadamiają Komisję o powodach, którymi się kierują przy korzystaniu z tej możliwości; oraz
- c) w wykazie wymienionym w art. 14 dokonuje się odpowiedniej adnotacji przy nazwie każdej instytucji kredytowej, która nie spełnia minimalnych wymogów kapitałowych określonych w ust. 1.

Kapitał założycielski składa się z elementów wymienionych w art. 57 lit. a) i b) dyrektywy 2006/48/WE.

2. Wielkość funduszy własnych w bankach spółdzielczych na koniec września 2006 r.

Według stanu na 30 września 2006 r. 211 banków spółdzielczych (tj. 36,13% wszystkich banków spółdzielczych) wykazało fundusze własne poniżej 1 mln euro⁵⁾. Fundusze własne wynosiły co najmniej 1 mln euro w 373 bankach (tj. 63,87% wszystkich banków), przy czym w 16 bankach przekroczyły 5 mln euro (w tym w trzech przekroczyły 10 mln euro). Po uwzględnieniu zysków bieżących netto na koniec września 2006 r. oraz zysków w trakcie zatwierdzania⁶⁾, liczba banków o funduszach własnych niższych od 1 mln euro zmniejszyła się do 172 (co stanowi 29,45% wszystkich banków).

Rys. 1. Rozkład liczby banków spółdzielczych według funduszy własnych na koniec września 2006 r.

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

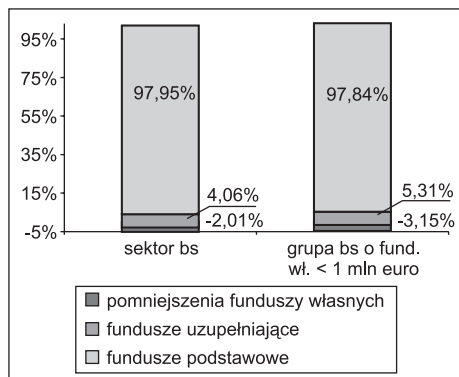
W strukturze funduszy własnych w sektorze banków spółdzielczych dominują fundusze podstawowe (ok. 98%), przy czym fundusze zasobowe stanowią przeciętnie ok. 80% funduszy podstawowych, a fundusze udziałowe ok. 14%. Podstawowe źródło zwiększania funduszy własnych w bankach spółdzielczych stanowi wypracowana nadwyżka bilansowa⁷⁾.

⁵⁾ Kurs euro na koniec września 2006 r. wynosił 1 euro=3,9835 zł (w niniejszym opracowaniu kurs ten zdefiniowano jako „kurs bieżący”).

⁶⁾ Na koniec września 2006 r. 4 banki spółdzielcze wykazały zysk w trakcie zatwierdzania.

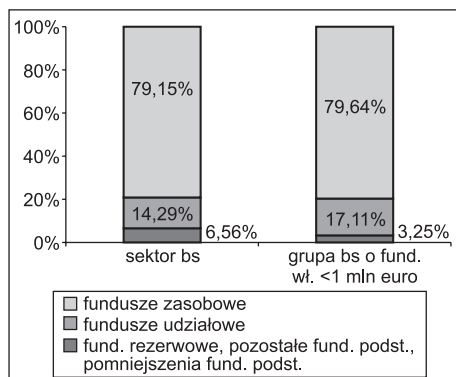
⁷⁾ W 2006 r. banki spółdzielcze przeznaczyły średnio ok. 86% zysku za 2005 r. na zwiększenie funduszy własnych (przy czym banki o funduszach własnych poniżej 1 mln euro – ok. 92%, a banki o funduszach własnych wynoszących co najmniej 1 mln euro – ok. 84%). Ponadto ok. 9% zysku za 2005 r. przeznaczono na pokrycie strat (powstałych głównie w wyniku wprowadzenia efektywnej stopy procentowej). Również w latach ubiegłych przeciętnie przeznaczano co najmniej 80% zysków na zwiększenie funduszy własnych (tj. 89% zysku za 2004 r., 93% zysku za 2003 r., 92% zysku za 2002 r. i 85% zysku za 2001 r.).

Rys. 2. Struktura funduszy własnych w sektorze banków spółdzielczych na koniec września 2006 r.

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Rys. 3. Struktura funduszy podstawowych w sektorze banków spółdzielczych na koniec września 2006 r.

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Na koniec września 2006 r. zobowiązania podporządkowane zaliczone do funduszy własnych uzupełniających wykazało 57 banków, w tym 41 banków ze zrzeczenia BPS SA, 15 – z GBW SA i 1 – z MR Banku SA. Relacja tych zobowiązań podporządkowanych do funduszy własnych podstawowych kształtowała się w przedziale od 1% do 40%. W grupie banków korzystających ze zwiększenia funduszy własnych o zobowiązania podporządkowane znajdowały się 33 banki o funduszach własnych poniżej 1 mln euro (30 banków było zrzeszonych w BPS SA, a 3 w GBW SA)⁸⁾.

Ponadto według stanu na 30 września 2006 r. żaden z banków spółdzielczych nie wykazał dodatkowej kwoty odpowiedzialności członków zwiększającej fundusze uzupełniające.

3. Projekcja funduszy własnych w bankach spółdzielczych na koniec 2007 r.

Jak już wspomniano, na koniec III kwartału 2006 r. grupa banków, których fundusze własne nie przekroczyły 1 mln euro, liczyła 211 banków (w tym 10 banków korzystających z pomocy BFG z FRBS⁹⁾), po uwzględnieniu zysku w trakcie zatwier-

⁸⁾ W dalszej części opracowania przedstawiono potencjalne możliwości zwiększenia funduszy własnych o zobowiązania podporządkowane w bankach, których szacowane fundusze własne na koniec 2007 r. były niższe od 1 mln euro. Aby ukazać skalę zapotrzebowania na środki pomocowe (pożyczki podporządkowane) w ramach poszczególnych zrzeczeń w oszacowaniu uwzględniono jedynie możliwość zwiększenia funduszy własnych o zobowiązania podporządkowane (pomijając np. możliwość wykazywania, za zgodą nadzoru bankowego, kwoty dodatkowej odpowiedzialności członków zwiększającej fundusze uzupełniające).

⁹⁾ Fundusz restrukturyzacji banków spółdzielczych.

dzania i zysku bieżącego netto na koniec września 2006 r. – 172 banki (w tym 7 banków korzystających z pomocy z FRBS). W macierzy zagrożeń BFG¹⁰⁾ jedynie 1 bank o funduszach własnych poniżej 1 mln euro został zakwalifikowany do grupy o średnim zagrożeniu. Pozostałe banki znajdowały się w grupie bardzo niskiego lub niskiego zagrożenia.

Między innymi z uwagi na dobrą kondycję ekonomiczno-finansową banków, których fundusze własne nie przekroczyły 1 mln euro, przy szacowaniu funduszy własnych na koniec 2007 r. przyjęto następujące założenia (wariant I):

- ❖ fundusze własne oraz wyniki finansowe nie ulegną obniżeniu,
- ❖ banki przeznaczają całą nadwyżkę bilansową roku 2006 i 2007 na zwiększenie funduszy własnych¹¹⁾,
- ❖ w 2007 r. banki skorzystają z możliwości powiększenia funduszy własnych o zaudytowany zysk netto roku bieżącego, który będzie nie niższy niż wynik roku ubiegłego, ponadto uwzględniono przewidywaną wartość ulgi podatkowej z tytułu zastosowania pomocy de minimis¹²⁾,

¹⁰⁾ W systemie oceny banków stosowanym w BFG w macierzy zagrożeń banki klasyfikowane są do pięciu grup, tj. do grupy bardzo niskiego, niskiego, średniego, wysokiego i bardzo wysokiego zagrożenia.

¹¹⁾ Założenie o przeznaczeniu całości zysków na zwiększenie funduszy własnych przyjęto dla wszystkich banków spółdzielczych, również tych których fundusze własne na koniec września 2006 r. były wyższe od 1 mln euro. Z uwagi na to, że banki te nie są zobligowane do powiększania funduszy własnych, istnieje duże prawdopodobieństwo, że nie będą przeznaczać całości zysku na ich zwiększenie, w związku z czym prognozowany rozkład liczby banków wg funduszy własnych może być obciążony błędem. Pomimo to ww. założenie przyjęto, aby pokazać potencjalne możliwości zwiększenia funduszy własnych w tych bankach i ich wpływ na kształtowanie się struktury sektora banków spółdzielczych.

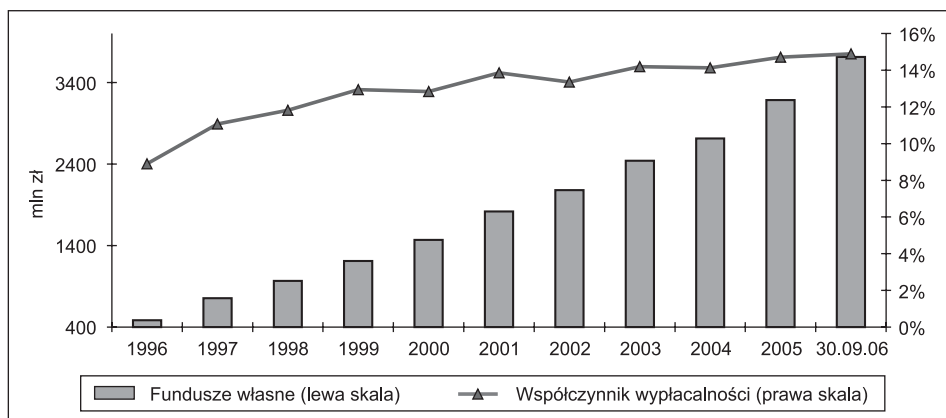
¹²⁾ Zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 14 grudnia 2004 r. „do czasu uzyskania przez banki spółdzielcze zwiększenia sumy funduszy własnych do równowartości 1 mln euro, przeliczonej na złote według kursu średniego ogłoszonego przez NBP, obowiązującego w ostatnim dniu roku poprzedzającego rok osiągnięcia wymaganego progu kapitałowego, banki spółdzielcze odliczają od kwoty należnego podatku dochodowego od osób prawnych kwotę równą kwocie dochodu, jaki uzyskalyby z nabycia, za kwotę odpowiadającą ich funduszom podstawowym, 52-tygodniowych bonów skarbowych. Odliczenie to dotyczy banków spółdzielczych, które:

1) w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy nie spełniały wymogu określonego w art. 172 ust. 3 pkt 3 ustawy – Prawo bankowe oraz

2) przekazały na zwiększenie funduszu zasobowego co najmniej 80% wypracowanego zysku netto ustalonego zgodnie z przepisami ustawy o rachunkowości - w terminie 14 dni od dnia uprawomocnienia się uchwały walnego zgromadzenia w sprawie przeznaczenia tych środków finansowych; w tym przypadku podatek oraz zaliczki uprzednio zapłacone za dany rok podlegają zwrotowi w terminie 30 dni od dnia złożenia korekty zeznania”. Pomoc de minimis przyznana jednemu beneficjentowi nie może przekroczyć pułapu 100 tys. euro w dowolnie określonym okresie trzech lat. „Komisja Europejska przygotowuje rozporządzenie dotyczące nowej edycji pomocy de minimis, zgodnie z którym zwiększono by maksymalny pułap pomocy do 200 tys. euro w okresie kolejnych trzech lat budżetowych. Rozporządzenie będzie mogło być zastosowane od 1 stycznia 2007 r. do 31 grudnia 2013 r. Powinno ono pozostać bez wpływu na wszelką pomoc indywidualną przyznaną zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 69/2001.” (Nowoczesny Bank Spółdzielczy, listopad 2006 r.).

- ❖ stawka podatku dochodowego od osób prawnych w 2007 r. będzie taka sama jak w 2006 r.,
- ❖ do obliczenia funduszy własnych przyjęto prognozowany średni kurs euro na koniec 2006 r.¹³⁾

Rys. 4. Suma funduszy własnych i współczynnik wypłacalności w sektorze banków spółdzielczych w okresie od 31.12.1996 r. do 30.09.2006 r.

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

W wariantcie II (bardziej optymistycznym¹⁴⁾) założono dodatkowo, że dynamika funduszy własnych w latach 2006–2007 będzie równa przeciętnej dynamice funduszy własnych w latach 1997–2006.

Przyjmując powyższe założenia oszacowano, iż na koniec 2007 r. liczba banków o funduszach własnych poniżej 1 mln euro będzie wahać się od 80 (wariant II) do 96 (wariant I).

Natomiast szacowana na koniec 2007 r. łączna brakująca kwota funduszy własnych w sektorze banków spółdzielczych wyniesie od ok. 46 mln zł (wariant II) do ok. 70 mln zł (wariant I). Największe zapotrzebowanie na dokapitalizowanie występuje w zrzeszeniu BPS SA (brakująca kwota funduszy własnych w zrzeszonych bankach spółdzielczych wyniesie od ok. 32 mln zł do 48 mln zł).

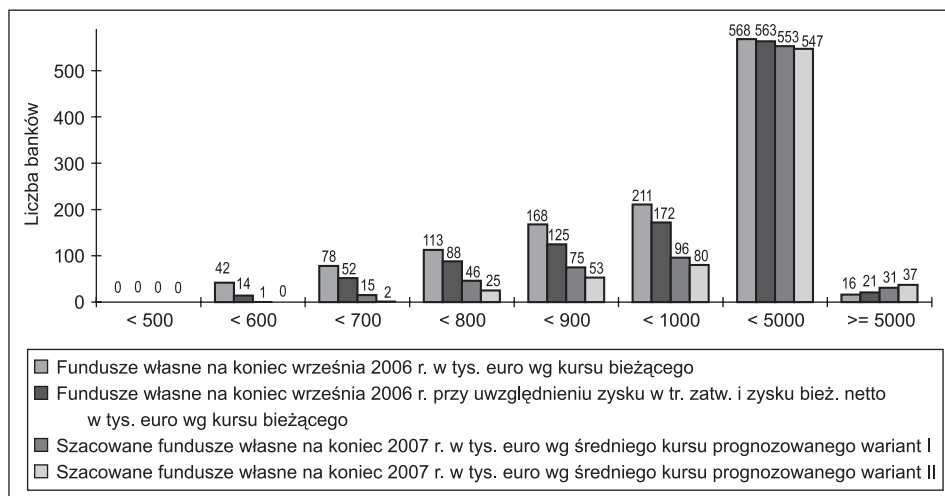
W niniejszym opracowaniu przy szacowaniu funduszy własnych w bankach spółdzielczych uwzględniono dotychczasowy maksymalny pułap pomocy de minimis, tj. 100 tys. euro, zgodny z rozporządzeniem z dnia 12 stycznia 2001 (WE) nr 69/2001, które pozostaje w mocy do dnia 31 grudnia 2006 r., a systemy pomocy de minimis wchodzące w jego zakres będą nadal z niego korzystać w ciągu sześciomiesięcznego okresu dostosowawczego, tj. do dnia 30 czerwca 2007 r.

¹³⁾ Prognozowany kurs wynosi 1 euro = 3,8821 zł i jest średnim kursem z prognozowanych kursów PLN/EUR na koniec 2006 r. w 4 dużych bankach komercyjnych oraz na GPW SA.

¹⁴⁾ Na wysokość funduszy własnych wpływa nie tylko podział nadwyżki bilansowej, ale szereg innych czynników – np. zmiany funduszu udziałowego, funduszy uzupełniających i zmiany pomniejszeń funduszy własnych.

Problemy i poglądy

Rys. 5. Rozkład liczby banków spółdzielczych według funduszy własnych na koniec września 2006 r. i prognoza na koniec 2007 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych NBP.

Tabela 1. Liczba banków spółdzielczych w poszczególnych zrzeszeniach o funduszach własnych poniżej 1 mln euro

Zrzeszenie	30.09.2006				31.12.2007			
	Fundusze własne		Fundusze wł. przy uwzgl. zysku w tr. zatw. i zysku bież. netto		Szacowane fund. wł. wariant I		Szacowane fund. wł. wariant II	
	liczba bs o fund. wł. < 1 mln euro	brak. kwota fund. wł. (tys. zł)	liczba bs o fund. wł. < 1 mln euro	brak. kwota fund. wł. (tys. zł)	liczba bs o fund. wł. < 1 mln euro	szac. brak. kwota fund. wł. (tys. zł)	liczba bs o fund. wł. < 1 mln euro	szac. brak. kwota fund. wł. (tys. zł)
BPS SA	143	138 220	116	98 493	67	48 038	54	31 911
GBW SA	39	34 055	30	22 509	15	10 469	13	5 970
MR BANK SA	29	30 057	26	22 537	14	11 924	13	7 835
Razem	211	202 331	172	143 539	96	70 431	80	45 716

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

W tabeli 2 zaprezentowano relację szacowanych brakujących kwot funduszy własnych w zrzeszonych bankach spółdzielczych do wybranych wielkości bilansowych banków zrzeszających.

Bezpieczny Bank

Tabela 2. Relacja szacowanych brakujących kwot funduszy własnych w zrzeszonych bankach spółdzielczych do wybranych wielkości bilansowych banków zrzeszających

Zrzeszenie	Relacja szacowanych na koniec 2007 r. brakujących kwot funduszy własnych w zrzeszonych bankach spółdzielczych do:					
	funduszy własnych banku zrzeszającego*		należności ogółem netto banku zrzeszającego*		sumy bilansowej netto banku zrzeszającego*	
	wariant I	wariant II	wariant I	wariant II	wariant I	wariant II
BPS SA	17,16%	11,40%	1,10%	0,73%	0,63%	0,42%
GBW SA	5,69%	3,25%	0,44%	0,25%	0,24%	0,14%
MR BANK SA	11,09%	7,28%	1,01%	0,66%	0,61%	0,40%
Razem	12,33%	8,00%	0,89%	0,58%	0,50%	0,33%

* Według stanu na 30.09.2006 r.

Z informacji GINB wynika, iż „wszystkie banki zrzeszające zadeklarowały dalsze udzielanie pożyczek podporządkowanych bankom spółdzielczym. BPS SA uzależnia wysokość pożyczek podporządkowanych od zdolności banków do ich spłaty oraz samodzielnego podnoszenia funduszy własnych. Ponadto GBW SA deklaruje, że udzieli pożyczki podporządkowanej w przypadku gdy brakująca kwota do osiągnięcia trzeciego progu kapitałowego nie przekroczy 500 tys. zł (ze wstępnych szacunków wynika, że w 10 bankach zrzeszonych w GBW SA kwota ta zostanie prawdopodobnie przekroczona – przypis autora). Natomiast MR Bank SA udzieli w 2007 r. pożyczek podporządkowanych 13 bankom, pod następującymi warunkami:

- ❖ bank musi uzyskać w 2006 r. i 2007 r. wyniki finansowe netto na poziomie nie niższym niż annualizowany zysk netto na koniec czerwca 2006 r.,
- ❖ bank skorzysta z ulgi podatkowej w ramach pomocy de minimis,
- ❖ zysk netto za 11 miesięcy 2007 r. zostanie zaliczony do funduszy podstawowych¹⁵⁾.

Poniżej zaprezentowano potencjalne możliwości¹⁶⁾ zaliczenia zobowiązań podporządkowanych do funduszy uzupełniających banków spółdzielczych, których szacowane fundusze własne na koniec 2007 r. będą niższe niż 1 mln euro:

- ❖ w wariantach I, spośród 96 banków o szacowanych funduszach własnych poniżej 1 mln euro, 83 banki mogłyby osiągnąć trzeci próg kapitałowy po uwzględnieniu zobowiązań podporządkowanych,

¹⁵⁾ Informacja z dnia 2 sierpnia 2006 r. NB BBS-IV-511-51/06.

¹⁶⁾ Zbadano jedynie limit wynikający z art. 127 ust. 3 pkt 2b) Prawa bankowego, zgodnie z którym suma kwoty zobowiązania podporządkowanego zaliczonego (za zgodą KNB, a od 1 stycznia 2008 r. za zgodą KNF) do funduszy uzupełniających banku i dodatkowej kwoty odpowiedzialności członków banku spółdzielczego nie może przewyższać połowy funduszy podstawowych banku spółdzielczego.

- ❖ w wariantcie II, spośród 80 banków o szacowanych funduszach własnych poniżej 1 mln euro, 73 banki mogłyby osiągnąć trzeci próg kapitałowy po uwzględnieniu zobowiązań podporządkowanych¹⁷⁾.

Jeśli ww. banki uzyskiwałyby pożyczki podporządkowane oraz zgodę KNB na zaliczenie ich do funduszy uzupełniających, to (w wariantcie I) jedynie 13 banków spółdzielczych (9 ze zrzeczenia BPS SA, 3 z GBW SA i 1 z MR Banku SA) nie osiągnęłyby trzeciego progu kapitałowego na koniec 2007 r. (w wariantcie II odpowiednio: 7 banków spółdzielczych, tj. 6 ze zrzeczenia BPS SA i 1 z GBW SA). Chcąc dalej funkcjonować banki te musiałyby poszukiwać innych źródeł zwiększenia funduszy własnych lub połączyć się z innym, silniejszym kapitałowo bankiem. W takich przypadkach również środki finansowe będące w dyspozycji BFG mogłyby stanowić wsparcie dla banków spółdzielczych podejmujących decyzję w sprawie połączenia¹⁸⁾. Należy zaznaczyć, że wszystkie banki z tej grupy na koniec III kwartału 2006 r. były w dobrej kondycji ekonomiczno-finansowej, a w systemie oceny banków BFG zostały zaklasyfikowane do grupy bardzo niskiego i niskiego zagrożenia.

4. Projekcja struktury sektora banków spółdzielczych

W dalszej części opracowania przedstawiono kilka scenariuszy mogących mieć wpływ na zmianę struktury sektora banków spółdzielczych.

4.1. Powstanie obecnej struktury sektora banków spółdzielczych

Dotychczas na kształtowanie się struktury sektora banków spółdzielczych decydujący wpływ miały rozwiązania prawne przyjęte przez ustawodawcę. *Ustawa z dnia 7 grudnia 2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających*, która weszła w życie dnia 28 stycznia 2001 r., **przekształciła strukturę bankowości spółdzielczej z trójstopniowej w dwustopniową**. W myśl ustawy BGŻ SA przestał być bankiem krajowym, a mógł stać się jednym z banków zrzeszających. Określenie „banki regionalne” zostało zastąpione określeniem „banki zrzeszające”. Według stanu na 31 grudnia 2001 r. działało w Polsce 10 banków zrzeszających¹⁹⁾.

Zapisy ustawy dotyczące osiągnięcia w określonym terminie minimalnej wartości **funduszy własnych przez banki zrzeszające** (równowartość 10 mln euro do

¹⁷⁾ Przedstawione prognozy mają jedynie charakter poglądowy.

¹⁸⁾ Na koniec września 2006 r. fundusz restrukturyzacji banków spółdzielczych możliwy do wykorzystania wynosił 14 734 tys. zł, natomiast na koniec 2006 r. szacuje się, iż będzie wynosił 31 605 tys. zł.

¹⁹⁾ Bankami regionalnymi i zrzeszającymi były: Bank Unii Gospodarczej SA (BUG SA), Gospodarczy Bank Południowo-Zachodni SA (GBP-Z SA), Gospodarczy Bank Wielkopolski SA (GBW SA), Lubelski Bank Regionalny SA (LBR SA), Małopolski Bank Regionalny SA (MBR SA), Mazowiecki Bank Regionalny SA (MR BANK SA), Pomorsko-Kujawski Bank Regionalny SA (PKBR SA), Warmińsko-Mazurski Bank Regionalny SA (WMBR SA), Dolnośląski Bank Regionalny SA (DBR SA), Rzeszowski Bank Regionalny SA (RBR SA).

dnia 28 lipca 2001 r., 15 mln euro do dnia 31 grudnia 2003 r. i 20 mln euro do dnia 31 grudnia 2006 r.)²⁰⁾ miały wpływ na konieczność łączenia się banków. W maju 2001 r. Sąd w Poznaniu zarejestrował połączenie dwóch banków zrzeszających banki spółdzielcze: GBW SA z BBR SA. W 2002 r. po połączeniu GBW SA i PKBR SA powstała Spółdzielcza Grupa Bankowa. Ponadto w tym samym roku powstał Bank Polskiej Spółdzielczości SA (BPS SA) w wyniku przyłączenia do GBP-Z SA pięciu banków zrzeszających, tj. LBR SA, RBR SA, MBR SA, BUG SA i WMBR SA, w trybie przeniesienia majątku w zamian za akcje. Następnie na podstawie uchwały KNB nr 178/KNB/02 z dnia 3 lipca 2002 r. w trybie art. 147 ust. 2 w dniu 19 lipca BPS SA przejął DBR SA²¹⁾. Od początku istnienia BPS SA zrzesza prawie dwie trzecie banków spółdzielczych. Trzecim bankiem zrzeszającym pozostał Mazowiecki Bank Regionalny SA (MR Bank SA), który postanowił funkcjonować samodzielnie.

Zgodnie ze znowelizowanymi zapisami *Ustawy z dnia 7 grudnia 2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających* obecnie bankiem zrzeszającym jest: GBW SA, BPS SA, MR Bank SA, jak również może być bank powstały w wyniku połączenia się co najmniej dwóch z tych banków, pod warunkiem że zrzesza co najmniej jeden bank spółdzielczy i którego fundusze własne stanowią co najmniej czterokrotność kwoty określonej w art. 32 ust. 1 Prawa bankowego, tj. 20 mln euro.

4.2. Struktura sektora banków spółdzielczych w latach 2002–2006

Na koniec września 2006 r. w sektorze bankowym funkcjonowały trzy banki zrzeszające: BPS SA, GBW SA i MR Bank SA. Fundusze własne tych banków przekraczały wymagany trzeci próg kapitałowy dla banków zrzeszających.

Według stanu na 30 września 2006 r. w BPS SA zrzeszonych było 351 banków spółdzielczych, w GBW SA – 152, a w MR Banku SA – 80. Ponadto jeden bank (KBS w Krakowie) funkcjonował poza zrzeszeniami.

W latach 2002–2006 struktura sektora spółdzielczego była stabilna. Od końca lipca 2002 r. do końca września 2006 r. w wyniku procesów łączeniowych liczba banków spółdzielczych zmniejszyła się o 22.

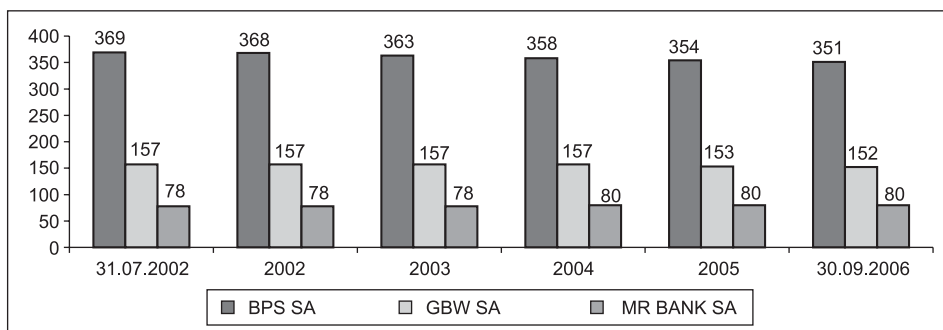
Udział poszczególnych zrzeszeń w strukturze sektora banków spółdzielczych (mierzony liczbą zrzeszonych banków spółdzielczych oraz wielkością ich sumy bilansowej) w zasadzie nie uległ istotnej zmianie. Największą część stanowią banki zrzeszone w BPS SA (na koniec września 2006 r. BPS SA zrzeszał 60% banków spółdzielczych, których suma bilansowa netto stanowiła 55,11% sumy bilansowej sektora banków spółdzielczych).

²⁰⁾ Suma funduszy własnych obliczona w złotych według średniego kursu NBP obowiązującego na koniec roku poprzedzającego rok osiągnięcia wymaganego progu kapitałowego.

²¹⁾ Zgodnie z art. 147 ust. 2 Prawa bankowego „decyzję o przejęciu banku przez inny bank lub o likwidacji banku Komisja Nadzoru Bankowego może podjąć, jeżeli wystąpiły okoliczności grożące niewypłacalnością banku lub obniżeniem sumy funduszy własnych banku w takim stopniu, że nie byłyby spełnione wymagania obowiązujące przy tworzeniu banku”.

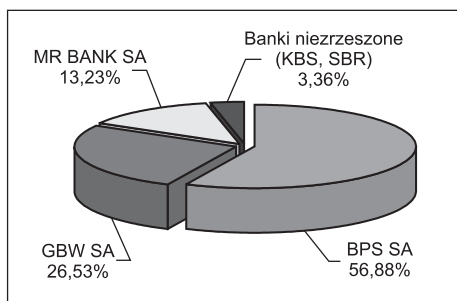
Problemy i poglądy

Rys. 6. Liczba banków spółdzielczych w poszczególnych zrzeszeniach w okresie od 31.07.2002 r. do 30.09.2006 r.

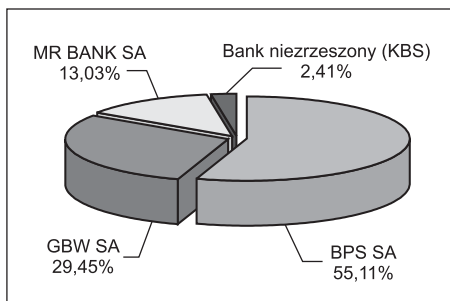
Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Rys. 7. Udział zrzeszonych banków spółdzielczych w sumie bilansowej stan na 31.07.2002 r.

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Rys. 8. Udział zrzeszonych banków spółdzielczych w sumie bilansowej stan na 30.09.2006 r.

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Tabela 3. Macierz migracji banków spółdzielczych w ramach zrzeszeń

Zrzeszenie – stan na 31.07.2002 r.	Zmiany zrzeszenia od 31.07.2002 do 30.09.2006				
	BPS SA	GBW SA	MR BANK SA	niezrz.	Razem
BPS SA	351	2	2		355
GBW SA		150			150
MR BANK SA			78		78
niezrz.				1	1
Razem	351	152	80	1	584

Źródło: Dane BFG, opracowanie własne.

Bezpieczny Bank

W badanej populacji 584 banków spółdzielczych nie zaobserwowano silnych migracji pomiędzy zrzeszeniami. W latach 2002–2006 jedynie 4 banki spółdzielcze zmieniły bank zrzeszający. Zmiana ta dotyczyła banków zrzeszonych w BPS SA, 2 z nich podpisały umowy zrzeszeniowe z GBW SA, a 2 z MR Bankiem SA.

Tabela 4. Wybrane wielkości i wskaźniki finansowe w sektorze banków spółdzielczych według stanu na 30.09.2006 r.

Wyszczególnienie	Jedn.	Sektor BS	Banki spółdzielcze zrzeszone w:		
			BPS SA	GBW SA	MR BANK SA
Udział w sektorze bs					
Suma bilansowa netto	%	–	55,11	29,45	13,03
Należności ogółem brutto	%	–	52,47	31,59	13,82
Depozyty sektora niefinan. oraz samorząd.	%	–	54,97	29,21	13,32
Fundusze własne	%	–	57,37	27,99	13,01
Zysk (strata) netto	%	–	56,03	30,98	11,50
Statystyczny bank					
Suma bilansowa netto	tys. zł	67 548	61 850	76 341	64 149
Depozyty sektora niefinan. oraz samorząd.	tys. zł	56 710	51 866	63 644	55 159
Fundusze własne	tys. zł	6 359	6 069	6 839	6 038
ROA netto	%	1,35	1,38	1,42	1,20
Współczynnik wypłacalności	%	14,89	16,13	13,39	14,10
Jakość należności ogółem	%	3,57	4,05	3,18	2,71
Koszty działania banku/koszty ogółem	%	56,32	56,36	55,97	57,42

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

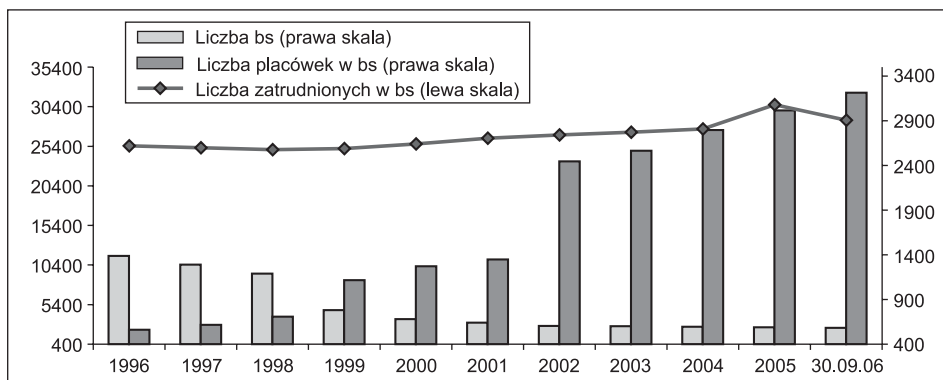
Na koniec września br. „przeciętne” banki spółdzielcze w poszczególnych zrzeszeniach charakteryzowały się podobną wysokością podstawowych wielkości i wskaźników finansowych.

4.3. Wybrane czynniki zmiany struktury sektora banków spółdzielczych

Konieczność osiągnięcia kolejnych progów kapitałowych wpłynęła na konsolidację banków spółdzielczych i zrzeszających (najwięcej połączeń banków spółdzielczych miało miejsce w 1999 r.). Koszty połączeń były łagodzone m.in. pomocą udzielaną przez banki zrzeszające, NBP i BFG. W latach 1996–2006 malejącej liczbie banków

Problemy i poglądy

Rys. 9. Liczba banków spółdzielczych, placówek oraz zatrudnionych w okresie od 31.12.1996 r. do 30.09.2006 r.

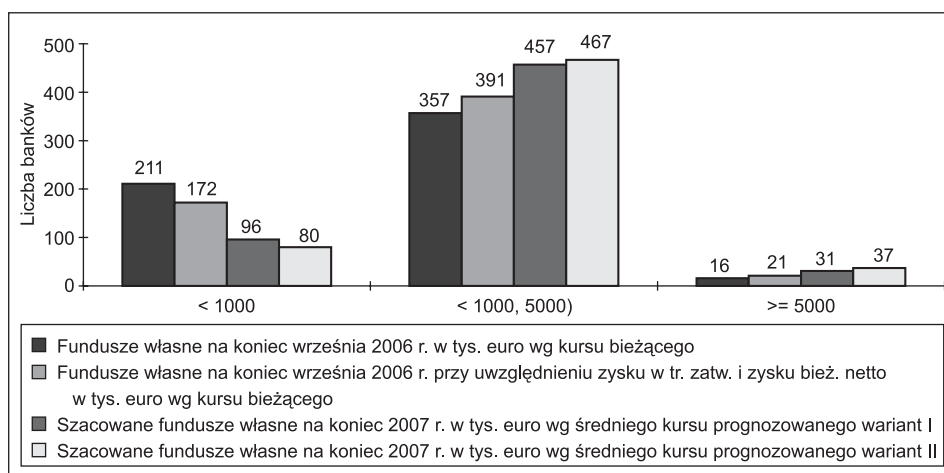

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

spółdzielczych towarzyszył znaczący wzrost liczby placówek, przy czym liczba zatrudnionych utrzymywała się na stabilnym poziomie.

Na koniec 2007 r. prawdopodobnie ok. 80–96 banków spółdzielczych nie osiągnie trzeciego progu kapitałowego. Jeśli banki te nie pozyskają środków zwiększających ich fundusze własne, to będą musiały połączyć się z innymi bankami. W związku z czym liczba banków spółdzielczych może zmniejszyć się do ok. 488–504.

Rys. 10. Rozkład liczby banków spółdzielczych według funduszy własnych na koniec września 2006 r. i prognoza na koniec 2007 r.

Jednocześnie systematycznie wzrasta liczba banków spółdzielczych, które mogłyby działać jako banki niezrzeszone. Według wstępnych szacunków liczba banków spółdzielczych o funduszach własnych powyżej 5 mln euro może wzrosnąć z 16²²⁾ na koniec września 2006 r. do ponad 30 na koniec 2007 r.²³⁾ Większość z tych banków funkcjonuje na terenie Polski południowej i zachodniej. Pozostałe rozproszone są na terenie całego kraju. „Wyjście” tych banków ze struktur zrzeszeniowych lub ich migracja pomiędzy zrzeszeniami miałyby wpływ na zmianę struktury sektora spółdzielczego. Banki te mogłyby nawiązać współpracę między sobą lub utworzyć „własny” bank zrzeszający. Przy czym należy zwrócić uwagę na to, że największe banki spółdzielcze za kilka lat osiągną fundusze własne na poziomie wymaganym dla banków zrzeszających. Dlatego też, jeśli przepisy prawne uległyby zmianie, możliwe byłoby przejście przez te banki funkcji banków zrzeszających. Prawdopodobieństwo wystąpienia takich scenariuszy jest trudne do oszacowania²⁴⁾, ale niewątpliwie zdarzenia te osłabiłyby pozycję i kondycję ekonomiczno-finansową obecnych zrzeszeń.

W obowiązujących rozwiązaniach prawnych bankiem zrzeszającym może być także bank powstały z połączenia co najmniej dwóch funkcjonujących banków zrzeszających. Aby uzyskać efekt skali, wzrost konkurencyjności oraz zrealizować strategię zwiększania udziału w rynku²⁵⁾, banki zrzeszające mogłyby połączyć się. Korzyści z połączenia poszczególnych zrzeszeń trudno jednak jednoznacznie ocenić. Realizacja tego scenariusza mogłaby wiązać się ze wzrostem ryzyka systemowego oraz ryzyka dla BFG²⁶⁾. W przypadku połączenia zrzeszenia największego – BPS SA z najmniejszym – MR Bankiem SA nastąpiłoby również pogłębienie niezrównoważonego układu w strukturze sektora banków spółdzielczych (łącznie oba banki zrzeszają 73,80% banków spółdzielczych, których suma bilansowa netto stanowi 68,14% sektora banków spółdzielczych), co w przyszłości może doprowadzić do połączenia tak powstałego banku z trzecim bankiem zrzeszającym – GBW SA²⁷⁾. Jednakże przede

²²⁾ W tym 9 banków zrzeszonych było w BPS SA, 4 – w GBW SA, 2 – w MR Banku SA, a 1 – funkcjonował jako niezrzeszony.

²³⁾ W wariantcie I liczba ta wzrosła do 31 (w tym: do 16 banków w BPS SA, do 9 – w GBW SA, do 5 – w MR Banku SA). Natomiast w wariantcie II liczba ta wzrosła do 37 (w tym: do 18 w BPS SA, do 12 – w GBW SA, do 6 – w MR Banku SA).

²⁴⁾ W latach 1996-2006 tylko 3 banki spółdzielcze działały poza zrzeszeniami (SBR Samopomoc Chłopska do czasu przejścia przez Bank BPH SA w 2004 r., MBS w Mikołowie przez I półrocze 2003 r. do czasu „powrotu” do zrzeszenia BPS SA oraz od 2002 r. KBS w Krakowie, który działa nadal jako bank niezrzeszony, ale podpisał umowę o współpracy ze zrzeszeniem BPS SA).

²⁵⁾ Na III Kongresie Jedności Polskich Banków Spółdzielczych określono ambitny cel strategiczny w postaci osiągnięcia 15% udziału w rynku bankowym (obecnie udział ten wynosi ok. 6%).

²⁶⁾ Między innymi z uwagi na to, że banki zrzeszające w macierzy zagrożeń BFG klasyfikowane są do różnych grup zagrożenia. Ponadto z punktu widzenia oceny kondycji ekonomiczno-finansowej zrzeszeń bankowych należałoby powrócić do dyskusji w sprawie konsolidacji sprawozdań finansowych w ramach zrzeszeń.

²⁷⁾ „Biorąc pod uwagę zidentyfikowane różnice ilościowo-jakościowe banków spółdzielczych, zrzeszanie ich w jednym banku zrzeszającym niesie ryzyko konfliktu interesów lub nadmiernego rozbudowania funkcji banku zrzeszającego, co w świetle rachunku ekonomicznego byłoby nieracjonalne” – J. Szambelańczyk *Banki spółdzielcze w Polsce w procesach zmian systemowych*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, 2006 r., str. 85.

wszystkim z uwagi na dążenie banków do utrzymania autonomii, a także konkurencję pomiędzy zrzeszeniami połączenie trzech banków zrzeszających wydaje się mało prawdopodobne, choć w kontekście osiągnięcia celu strategicznego przez sektor banków spółdzielczych scenariusz taki należałoby brać pod uwagę²⁸⁾.

Niewątpliwie czynnikami mogącymi mieć wpływ na zmianę struktury bankowości spółdzielczej jest rosnąca konkurencja ze strony PKO BP SA, Banku Pocztowego SA, BGŻ SA (pośrednio Rabobanku) i SKOK. Aby móc konkurować z tymi instytucjami, banki spółdzielcze powinny podejmować działania mające na celu sprostanie coraz wyższym oczekiwaniom klientów, a także utrzymanie i umacnianie pozycji zdobytej na rynku. Banki spółdzielcze, na przykład, zyskały nową sferę działalności, tj. obsługę środków unijnych²⁹⁾, a także charakteryzują się relatywnie wyższym udziałem w obsłudze jednostek samorządowych niż banki komercyjne.

Kolejnym wyzwaniem, które może zintegrować sektor bankowości spółdzielczej jest wdrożenie odpowiednich rozwiązań niezbędnych dla prawidłowej realizacji postanowień CRD/NUK. Zdaniem GINB „niezbędne jest wsparcie banków zrzeszających, które realizuje się w ramach opracowywanego łącznie przez wszystkie zrzeszenia modelu oceny adekwatności kapitału wewnętrznego banków spółdzielczych oraz w ramach współpracy w zakresie wyboru i funkcjonowania systemów informatycznych banków danego zrzeszenia jak również w organizowaniu szkoleń dla zrzeszonych banków spółdzielczych”³⁰⁾. Z informacji GINB wynika, że wszystkie banki sektora spółdzielczego (zrzeszające i spółdzielcze – w tym jeden niezrzeszony) złożyły deklaracje stosowania w 2007 r. dotychczasowych przepisów dotyczących ryzyka kredytowego, co w konsekwencji oznacza wprowadzenie zasad Filaru II i III od dnia 1 stycznia 2008 r., tj. wydłużenie okresu przygotowawczego do wdrożenia CRD/NUK.

Działania banków spółdzielczych i zrzeszających koncentrują się wokół osiągnięcia trzeciego progu kapitałowego oraz wdrożenia rozwiązań związanych z postanowieniami dyrektywy w sprawie wymogów kapitałowych.

Podsumowanie

Wstępne szacunki wskazują na to, że bez uruchomienia dodatkowej pomocy (np. w formie pożyczek podporządkowanych) liczba banków spółdzielczych, które

²⁸⁾ W pracach nad kierunkiem rozwoju struktury bankowości spółdzielczej ważnym elementem byłoby zbadanie efektywności wykonywania funkcji zrzeszeniowych przez dotychczasowe banki zrzeszające oraz w rezultacie zaproponowanie modyfikacji lub zmian aktualnie funkcjonujących rozwiązań.

²⁹⁾ BFG nie posiada informacji na temat zaangażowania banków w obsługę tych środków, ale po 1 maja 2004 r. zaobserwowano wzrost liczby rachunków, a także okresowy wzrost sumy bilansowej w związku z wpływem na rachunki rolników dopłat bezpośrednich. Według informacji z prasy wynika, że „tylko w grudniu 2005 r. z tytułu dopłat do gruntów rolnych wpłynęło na rachunki banków spółdzielczych ponad 600 mln zł. W bankach spółdzielczych ulokowano ok. 80% środków pochodzących z dopłat unijnych.” (M. Zaleska, *Konkurencja i ryzyko*, Gazeta Bankowa nr 45 (941), 6–12 listopada 2006 r.).

³⁰⁾ *Informacja z dnia 18 października 2006 r. w sprawie postępu prac we wdrażaniu postanowień Nowej Umowy Kapitałowej* (NB-BPN VII-078-102/06).

mogą nie osiągnąć trzeciego progu kapitałowego na koniec 2007 r. wahać się będzie pomiędzy 80 a 96 (brakująca kwota funduszy własnych w zrzeszonych bankach spółdzielczych wyniesie od ok. 46 mln zł do 70 mln zł). Jednakże, przy uwzględnieniu dodatkowej pomocy, możliwe jest, że tylko od 7 do 13 banków będzie zmuszonych połączyć się z innym bankiem w związku z koniecznością osiągnięcia trzeciego progu kapitałowego.

Dotychczasowe doświadczenia wskazują, że intensywność procesów łączeniowych w sektorze banków spółdzielczych zwiększa się w miarę zbliżania się terminu osiągnięcia kolejnego progu kapitałowego. Decyzja o połączeniu traktowana jest raczej jako ostateczność (w I półroczu 2006 r. połączenia trzech banków wynikały z trudności osiągnięcia drugiego progu kapitałowego). Ponadto w wielu przypadkach członkowie banków spółdzielczych, chcąc utrzymać samodzielność jednostki, dokonują wpłat na udziały powodujące wzrost funduszu udziałowego.

W ostatnich czterech latach struktura sektora spółdzielczego ustabilizowała się. W przyszłości, z uwagi na konieczność osiągnięcia trzeciego progu kapitałowego, liczba banków spółdzielczych może ulec zmniejszeniu. Kolejnym ważnym i bieżącym wyzwaniem dla sektora jest współpraca przy wdrożeniu CRD/NUK.

Jak wcześniej zasygnalizowano, banki spółdzielcze i zrzeszające dążą do utrzymania własnej autonomii, dlatego też nastawione są raczej na rozwijanie współpracy³¹⁾ niż na podejmowanie decyzji o dobrowolnym połączeniu. Jednakże z uwagi na rosnące oczekiwania klientów oraz silniejszą presję konkurencji konieczne jest podejmowanie dyskusji na temat dalszego rozwoju sektora spółdzielczości bankowej³²⁾.

Doświadczenia z przeszłości³³⁾ wskazują, iż koncepcja rozwoju sektora banków spółdzielczych winna być wypracowana i zaakceptowana przez ten sektor we współpracy z instytucjami sieci bezpieczeństwa finansowego³⁴⁾. W przeciwnym wypadku nie będzie możliwe skuteczne wdrożenie oraz efektywne działanie projektowanych rozwiązań.

³¹⁾ Na przykład w ramach tej współpracy „klienti banków spółdzielczych mają obecnie bezpłatny dostęp do Spółdzielczej Sieci Bankomatowej, tj. sieci bankomatów wszystkich banków spółdzielczych i zrzeszających w Polsce liczącej łącznie 1432 bankomaty (w tym: zrzeszenia BPS SA – 765 bankomatów, zrzeszenia MR Banku SA – 140, zrzeszenia GBW SA – 506 oraz KBS w Krakowie – 21). Ponadto zrzeszenie BPS SA ma również umowę o współpracy z BGŻ SA (342 bankomaty) i Kredyt Bankiem SA (343), co daje klientom zrzeszenia dostęp do 2117 bankomatów (J. Szafraniec, *Spółdzielcze bankomaty*, Gazeta Bankowa nr 46 (942), 13–19 listopada 2006 r.).

³²⁾ Dyskusja jest podejmowana m.in. przez Krajowy Związek Banków Spółdzielczych i sekcję banków spółdzielczych działającą przy Związku Banków Polskich. Ponadto ZBP bierze udział w pracach zmierzających do wypracowania rozwiązań służących podniesieniu konkurencyjności bankowości spółdzielczej.

³³⁾ Po roku 90-tym w relatywnie krótkim okresie próbowano wdrożyć dwa różne modele struktury bankowości spółdzielczej: trójstopniową i dwustopniową. W konsekwencji słabe kapitałowo banki spółdzielcze zostały równocześnie zobowiązane do ponoszenia kosztów związanych m.in. z utworzeniem banków regionalnych i zrzeszających, a także do osiągania kolejnych progów kapitałowych. Dotychczas koszty wprowadzanych zmian legislacyjnych w tym zakresie nie zostały oszacowane.

³⁴⁾ Wszelkie zmiany legislacyjne powinny być przeprowadzane dopiero po rzetelnej analizie kosztów i korzyści związanych z ich wprowadzeniem.

Konsultacje dla banków

Paweł Mizerski

ROZWÓJ ARBITRAŻU KAPITAŁOWEGO W ŚWIETLE REGULACJI BAZYLEJSKICH

Tradycyjnym obszarem działalności bankowej jest działalność kredytowa, z którą wiąże się relatywnie wysokie ryzyko zwane ryzykiem kredytowym. Ryzyko kredytowe można zdefiniować jako niebezpieczeństwo polegające na tym, że kredytobiorca nie wypełni zobowiązań i warunków umowy, w konsekwencji czego bank ponosi stratę finansową¹⁾. Wymienione definicje obejmują ryzyko kredytowe w ujęciu *sensu stricto*. W szerszym ujęciu ryzyko kredytowe można rozumieć jako zagrożenie stratą finansową wynikającą z nieuregulowania przez klienta jakiegokolwiek zobowiązania w stosunku do banku. Tradycyjnym obszarem objętym regulacjami w przypadku ryzyka kredytowego jest kapitał regulacyjny – służący jako bufor bezpieczeństwa w przypadku wystąpienia nieoczekiwanych strat i określony współczynnikiem wypłacalności. Koszt kapitału jest jednak znaczny, stąd banki dążą do utrzymywania takich aktywów, z którymi są związane mniejsze obciążenia kapitałowe w stosunku do otrzymywanej stopy zwrotu. Przykładowo dzięki procesowi sekurytyzacji można sprzedać część aktywów, zwłaszcza o wysokiej jakości kredytowej, a jednocześnie o zbyt niskiej rentowności w stosunku do kosztu kapitału. W takiej sytuacji należności pozostawione w portfelu banku będą się jednak charakteryzowały wyższym ryzykiem kredytowym. Jeśli podjęcie takich działań nie wiąże się z wyższym obciążeniem kapitałowym, ma miejsce skuteczny arbitraż. Bazylea I ze względu na sztywno określone reguły obliczania współczynnika wypłacalności zachęcała banki do podejmowania tego rodzaju prób. Bazylea II ma za zadanie je ograniczyć. Celem artykułu jest przedstawienie możliwości arbitrażu w ramach Bazylei I oraz rozwiązań Nowej Umowy Kapitałowej w zakresie próby jego ograniczenia.

¹⁾ M. Wiatr, *Wybrane mechanizmy redukcji indywidualnego ryzyka kredytowego*, Bank i Kredyt 05/1998.

Kapitał ekonomiczny a kapitał regulacyjny

W odróżnieniu od innych podmiotów gospodarczych główną funkcją kapitału w przypadku instytucji bankowej jest pokrycie nieprzewidzianych okresowych strat wynikających z ponoszonego ryzyka kredytowego, rynkowego czy operacyjnego, gdyż jest ono nierozzerwalnie związane z podstawową działalnością banku, jaką jest udzielanie kredytów oraz działalność na rynkach finansowych²⁾. Kapitał ekonomiczny to właśnie szacowana przez dany podmiot wartość kapitału służąca pokryciu nieoczekiwanych strat. Banki mogą posiadać znaczącą ilość kapitału ekonomicznego z wielu powodów, np. w celu sfinansowania ekspansji rynkowej czy zwiększenia elastyczności podejmowanych decyzji. Kapitał pełni również funkcję gwarancyjną wobec wierzycieli banku w przypadku jego upadłości. Kapitał regulacyjny stanowi bazę kapitałową, której wielkość została zdefiniowana przez władze regulacyjne i nadzorcze w relacji do ryzyka działalności ponoszonej przez bank. W związku z kosztem utrzymywania kapitału obecność regulacji nadzorczych określających jego właściwą ilość jest jednak niezbędna. Zniekształcenia w procesie zarządzania bankiem pojawiają się, gdy wybór wielkości kapitału utrzymywanego przez bank wynika nie z sytuacji rynkowej, ale z ograniczeń regulacyjnych. W takim przypadku kapitał ekonomiczny i regulacyjny nie są zbieżne³⁾.

Istnieją dwa powody różnic w ujęciu kapitału ekonomicznego i regulacyjnego. Z jednej strony, banki mają często swobodę wyboru metod, jakie chcą zastosować przy obliczeniu kapitału ekonomicznego, który odzwierciedla właściwie ryzyko odpowiednich części portfela. Metody obliczenia kapitału regulacyjnego są jednak często określone z góry przez nadzorcę w sposób uniwersalny dla wszystkich podmiotów. Zapewnia to większą porównywalność banków przy założeniu, że żadne ryzyko nie zostało pominięte lub nie jest faworyzowane w relacji do pozostałych. Po drugie, kapitał regulacyjny cechuje opóźnienie czasowe wprowadzanych metod oszacowania ryzyka⁴⁾.

Arbitraż kapitałowy a wymogi kapitałowe

Arbitraż na rynkach finansowych oznacza jednoczesne kupno i sprzedaż aktywów (jednakowych lub o tych samych cechach) w celu osiągnięcia korzyści z różnic w koszcie ich nabycia i cenie sprzedaży. Kosztem w przypadku należności bankowych będzie obciążenie kapitałowe. Z tego powodu, kiedy standardy regulacyjne wymagają od banków utrzymywania kapitału przewyższającego wielkość, którą utrzymywałyby one ze względu na aktualną sytuację rynkową, banki mogą próbować utrzymywać ekspozycje o podobnej charakterystyce ryzyka, ale o wyższej rentowności (związane z mniejszym obciążeniem kapitałem regulacyjnym). Arbitraż kapitałowy

²⁾ D. Rowe, D. Jovic, R. Reeves, *Bank Capital Management in the Light of Basel II*, Journal of Performance Management, No. 1 2004.

³⁾ R.M. Lastra, *Risk-based capital requirements and their impact upon the banking industry: Basel II and CAD III*, Journal of Financial Regulation and Compliance 12/ 2004.

⁴⁾ D. Rowe, D. Jovic, R. Reeves, *Bank Capital Management...*, op.cit.

oznacza uzyskiwanie korzyści w drodze zmniejszenia ilości kapitału regulacyjnego związanego z daną ekspozycją dzięki zastosowaniu różnych technik i instrumentów finansowych, między innymi sekurytyzacji i kredytowych instrumentów pochodnych. Przyczynami występowania arbitrażu kapitałowego są:

- ❖ znaczne rozbieżności w wielkościach kapitału regulacyjnego i ekonomicznego szacowanego przez banki,
- ❖ brak elastyczności przepisów w wycenie ryzyka,
- ❖ rosnąca liczba podmiotów nie-bankowych mających na celu osiągnięcie korzyści poprzez przejęcie na siebie ryzyka kredytowego innych podmiotów,
- ❖ duża konkurencja na rynku wymuszająca ograniczanie kosztów.

Bazylea I a Bazylea II

Dokumentem, który wywarł największy wpływ na funkcjonowanie międzynarodowego rynku finansowego, była tzw. Pierwsza Umowa Kapitałowa⁵⁾. Umowa kapitałowa z 1988 roku wprowadziła współczynnik wypłacalności zdefiniowany jako iloraz kapitału regulacyjnego do aktywów ważonych ryzykiem. Kapitał regulacyjny banku reprezentowały fundusze własne banku określone jako kapitał pierwszej i drugiej kategorii. Aktywa ważone ryzykiem w mianowniku współczynnika wypłacalności powstawały poprzez pomnożenie należności bilansowych i pozabilansowych przez odpowiednie wagi ryzyka (0%, 10%, 20%, 50%, 100%) w zależności od zakwalifikowania pozycji do konkretnej grupy. Nadane wagi były skalkulowane na podstawie historycznych danych o wypłacalności poszczególnych instytucji, dostępnych w momencie tworzenia Umowy. Właśnie wymienione wagi ryzyka stały się z czasem jedną z przyczyn arbitrażu kapitałowego, gdyż Pierwsza Umowa Kapitałowa różnicowała podmioty pod względem obciążenia kapitałowego jedynie ze względu na przynależność do OECD, która nie gwarantowała jednakowej jakości należności kredytowych dla poszczególnych członków organizacji. Kryterium podmiotowe wyróżniało poza tym jedynie podmioty państwowe, bankowe i korporacyjne.

Wymienione sztywno określone wagi szybko okazały się niewystarczające do prawidłowej oceny ryzyka podejmowanego przez banki. Pojawiły się nowe instrumenty finansowe, dynamicznie zaczęto stosować techniki wcześniej nieznane lub pomijane (jak choćby sekurytyzacja). Odpowiedzią banków na wprowadzenie regulacji we wspomnianym kształcie były próby wykorzystania istniejących przepisów do obniżania kosztów utrzymywania kapitału poprzez stosowanie metod arbitrażowych. Pojawiły się krytyczne uwagi dotyczące zbyt małej elastyczności istniejących regulacji wobec banków prowadzących różnego rodzaju działalność, udzielających kredytów podmiotom o niejednakowych charakterystykach wypłacalności oraz posiadających w swym portfelu produkty mniej lub bardziej ryzykowne. Co więcej, Umowa Kapitałowa z 1988 roku dotyczyła tylko ryzyka kredytowego, a kolejne dokumenty rozszerzyły jej zasięg jedynie na ryzyko rynkowe.

⁵⁾ *International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards*, Basel Committee on Banking Supervision, July 1988.

Konstrukcja Nowej Umowy Kapitałowej opiera się na trzech filarach:

- ❖ minimalnych wymogach kapitałowych,
- ❖ procesie nadzoru nad bankami, ich adekwatnością kapitałową i procesem oceny wewnętrznej,
- ❖ dyscyplinie rynkowej obejmującej wymianę informacji i bezpieczne praktyki bankowe.

Nowa wersja Umowy reguluje minimalne wymogi kapitałowe z tytułu trzech rodzajów ryzyka bankowego:

- ❖ ryzyka kredytowego,
- ❖ ryzyka rynkowego⁶⁾ oraz
- ❖ ryzyka operacyjnego.

Zmiany w podejściu do kalkulacji wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka kredytowego dotyczą wprowadzenia możliwości stosowania modeli wewnętrznych. W przypadku wersji podstawowej bank przyporządkowuje rating każdemu kredytobiorcy, obliczając dla poszczególnych podmiotów prawdopodobieństwo niewypłacalności, a pozostałe parametry niezbędne do obliczenia wymogu kapitałowego zapewnia organ nadzorczy. W podejściu zaawansowanym bank, poza wyżej wymienionymi parametrami jest odpowiedzialny za kalkulację pozostałych parametrów: straty i wielkości ekspozycji w przypadku niewypłacalności oraz terminu zapadalności.

Ryzyko kredytowe w Bazylei I

W okresie obowiązywania zasad Bazylei I uwypukliły się jej główne wady, do których należy zaliczyć: brak uwzględnienia jakości kredytu, wąski zakres uznawanych zabezpieczeń, brak korelacji z danym okresem zapadalności należności kredytowej czy brak uwzględnienia efektów dywersyfikacji portfela⁷⁾.

Pierwsza Umowa Kapitałowa tworzyła strukturę wag ryzyka opartą jedynie na dwóch kryteriach: przynależności do OECD oraz rodzaju kredytobiorcy. Stąd na przykład kredyty udzielane krajom z rynków wschodzących zostały znacznie zróżnicowane pod względem wymogów kapitałowych: wszystkie kraje nie należące do OECD otrzymały wagę ryzyka 100%, a kraje, takie jak Turcja, Meksyk czy Korea Południowa wagę ryzyka 0%⁸⁾ (ze względu na przynależność do OECD). O tym jednak, że przynależność do OECD nie jest wystarczającą przesłanką wypłacalności kredytobiorcy świadczy kryzys walutowy meksykańskiego peso w 1995 roku oraz kryzys finansowy w Korei Południowej zaraz po jej przyjęciu do OECD.

⁶⁾ Choć Bazylea II nie zmienia generalnie podejścia do pomiaru ryzyka rynkowego, warto zwrócić uwagę na powstanie regulacji dotyczących transz typu *double default* w przypadku portfeli sekurytyzacyjnych czy zmian w podejściu do ekspozycji księgi handlowej.

⁷⁾ R. Boyd, M. Polich, *The New Basel Capital Accord: Impact on corporate borrowers*, The Banker, 26.01.2004.

⁸⁾ B. Weder, M. Wedow, *Will Basel II affect International Capital Flows to Emerging Markets?*, University of Mainz and Center for Financial Studies, Frankfurt, March 2002.

Bazyilea I nadawała tę samą wagę ryzyka w przypadku kredytowania typu *venture capital* lub *private equity* (na przykład dla spółki w początkowym okresie jej rozwoju, tzw. *start-up*) oraz w przypadku kredytu dla wypłacalnej spółki o bardzo dobrej kondycji kredytowej (na przykład spółki typu *blue-chip* posiadającej rating AAA). W rezultacie banki zaczęły udzielać droższych kredytów podmiotom charakteryzującym się wyższym prawdopodobieństwem niewypłacalności przy niezmienionym obciążeniu kapitałowym. Jest to jedna z technik arbitrażowych, tzw. „*cherry picking*”, polegająca na utrzymywaniu w portfelu bardziej ryzykownych aktywów (lecz i bardziej rentownych) w ramach danej kategorii.

Redukcja obciążenia kapitałowego była możliwa jedynie w przypadku zabezpieczenia kredytu w formie gotówki, papierów wartościowych wyemitowanych przez władze państwowe kraju-członka OECD lub hipotek mieszkalnych. Pierwotne regulacje nie brały także pod uwagę możliwości pomniejszenia ryzyka kredytowego, jakie dają instrumenty pochodne czy netting. Przepisy bazylejskie nie uwzględniały również efektów dywersyfikacji. Obciążenie kapitałowe było takie samo niezależnie od długości okresu kredytowania, z wyjątkiem niektórych należności o okresie zapadalności krótszym niż jeden rok. Stąd innym z przykładów arbitrażu było rolowanie⁹⁾ kredytów dla banków z państw nie należących do OECD w takich sposób, aby uniknąć zapadalności powyżej jednego roku. Fakt ten tłumaczy częściowo, dlaczego 60% z 380 miliardów USD międzynarodowych pożyczek bankowych udzielonych Azji pod koniec 1997 roku miało zapadalność poniżej jednego roku¹⁰⁾.

W celu prezentacji arbitrażu typu „*cherry picking*” rozważam przykład dwóch banków A oraz B (tabele 1 i 2), których pozycje bilansowe oraz odpowiadające im wartości współczynników kapitałowych zostały zaprezentowane poniżej.

Oba banki posiadają podobną strukturę należności – 10% aktywów stanowi gotówka, 20% – należności od państw, 10% – należności od banków, 40% – należności korporacyjne, 20% – należności detaliczne¹¹⁾. Wskaźnik kapitałowy obliczony na podstawie zasad Bazylei I wskazuje, że bank B posiada wyższy niż bank A poziom kapitału w odniesieniu do ryzyka prowadzonej działalności. Ratingi niezależnej agencji oraz wewnętrzne oszacowania banków wskazują jednak, iż należności banku B są dużo bardziej ryzykowne niż należności banku A (w odniesieniu do należności państwowych, bankowych i korporacyjnych). W związku z tym można się spodziewać, iż

⁹⁾ Bazyleia I nadawała wagę ryzyka 20% dla należności od banków spoza OECD o zapadalności do 1 roku oraz 100% dla należności powyżej jednego roku. Stąd preferowana była w tym przypadku struktura czasowa oparta na kilku kredytach krótkoterminowych zamiast jednego kredytu długoterminowego.

¹⁰⁾ L.J. Rodriguez, *Banking Stability and the Basel Capital Standards*, Cato Journal No. 1, Spring/Summer 2003.

¹¹⁾ W celu uproszczenia obliczeń zakładam, że wszystkie kredyty banków mają charakter długoterminowy (tzn. powyżej jednego roku). Podmioty w ramach każdej z kategorii należności zaprezentowanych w bilansach banków posiadają jednakowe charakterystyki ryzyka. Kategoria SME banku A obejmuje przedsiębiorstwa, których roczny przychód wynosi 10 mln euro. Ratingi podane w nawiasach dotyczą rynkowej wyceny należności obu banków (w tym wypadku są to ratingi S&P lub w przypadku należności detalicznych i hipotecznych wewnętrzne oszacowania średniego PD przez bank, którego wartość odpowiada średniemu historycznemu PD dla ratingów S&P).

Bezpieczny Bank

Tabela 1. Profil bilansu Banku A w ramach Pierwszej Umowy Kapitałowej

Aktywa	Bank A		
	Wartość w EUR	Waga ryzyka	Aktywa ważone ryzykiem
Gotówka	10	0%	0
Kredyty udzielone rządowi Singapuru (AAA)	10	100%	10
Kredyty udzielone rządowi Hongkongu (A+)	10	100%	10
Należności od banku chilijskiego (BBB)	5	100%	5
Należności od banku niemieckiego (AA-)	5	20%	1
Kredyty udzielone przedsiębiorstwom (AA-)	20	100%	20
Kredyty udzielone SME (BBB-)	20	100%	20
Kredyty detaliczne (BB+)	20	100%	20
Aktywa razem	100		86
Fundusze własne		10	
Wskaźnik kapitałowy		11,6%	

Źródło: Obliczenia własne.

Tabela 2. Profil bilansu Banku B w ramach Pierwszej Umowy Kapitałowej

Aktywa	Bank B		
	Wartość w EUR	Waga ryzyka	Aktywa ważone ryzykiem
Gotówka	10	0%	0
Kredyty udzielone rządowi Turcji (B-)	10	0%	0
Kredyty udzielone rządowi Ekwadoru (CCC+)	10	100%	10
Należności od banku meksykańskiego (BB+)	5	20%	1
Należności od banku polskiego (BBB-)	5	20%	1
Kredyty udzielone przedsiębiorstwom (B+)	20	100%	20
Kredyty udzielone przedsiębiorstwom (BBB-)	20	100%	20
Należności mieszkaniowo-hipoteczne (BB+)	20	50%	10
Aktywa razem	100		62
Fundusze własne		10	
Wskaźnik kapitałowy		16,1%	

Źródło: Obliczenia własne.

kapitał ekonomiczny banku A będzie mniejszy niż jego odpowiednik w banku B. Bank B korzysta jednak z faktu, że podmiot państwowy, któremu udziela kredytu (Turcja), jest członkiem OECD i podlega 0% wadze ryzyka. W ramach poszczególnych kategorii aktywów wybiera poza tym podmioty bardziej ryzykowne, co nie znaj-

duje odzwierciedlenia w wymogach kapitałowych, a z drugiej strony może gwarantować wyższe marże. Bank A, mimo iż udziela kredytów podmiotom o wyższych ratingach, musi obciążać większość pozycji 100% wagą ryzyka. Stąd, ze względu na brak członkostwa w OECD, oba podmioty państwowe, którym udziela kredytów, posiadają wagę ryzyka 100% pomimo uznanej przez rynek wysokiej jakości wyemitowanych instrumentów dłużnych.

Ryzyko kredytowe w Bazylei II – podejście standardowe

Nowa Umowa Kapitałowa w najprostszym, standardowym podejściu obliczania obciążenia kapitałowego z tytułu ryzyka kredytowego bazuje na zewnętrznych ocenach nadanych przez agencje ratingową. Uzyskuje się dzięki temu oszacowanie ryzyka zbliżone do wyceny rynkowej. Nadzór lokalny może obniżyć wagę ryzyka dla należności od rządu i banku centralnego denominowanych i refinansowanych w walucie krajowej. Z kolei zgodnie z Dyrektywą 2006/48/EC w przypadku należności od rządów i banków centralnych z krajów Unii Europejskiej w walucie krajowej nadaje się 0% wagę ryzyka niezależnie od rzeczywistego ratingu zewnętrznego. Dla należności bankowych uwzględnia się dodatkowo państwo, z którego pochodzi dana instytucja. W przypadku należności od sektora publicznego nadzorca lokalny decyduje, czy będą one traktowane jak należności od kraju pochodzenia, czy jak od banków¹²⁾. Mniejsze obciążenia kapitałowe zachęcają banki do zwiększenia skali działania w sektorze kredytobiorców detalicznych. Szczególne preferencje będą dotyczyć kredytów hipotecznych, których waga ryzyka zostanie zredukowana do 35% w przypadku należności zabezpieczonych na hipotece mieszkalnej.

Bazylea II umożliwi nadanie 4 wag ryzyka należnościom od przedsiębiorstw: 20%, 50%, 100%, 150%. Biorąc jednak pod uwagę fakt, iż podmioty nie posiadające ratingu otrzymują wagę ryzyka 100%, a podmioty o ratingu poniżej B- wagę ryzyka 150%, kredytobiorcy o słabszej sytuacji finansowej nie będą mieli zachęty do występowania o nadanie ratingu, a tym samym powstanie nowa możliwość arbitrażu poprzez udzielanie kredytów podmiotom bardziej ryzykownym, ale nie ocenianym przez agencje ratingowe. Uważa się, co więcej, że ze względu na dużą liczbę podmiotów nie objętych ratingami kategoria „bez ratingu” będzie bardzo liczna, stąd problem zróżnicowania wag ryzyka ze względu na rzeczywiste prawdopodobieństwo niewypłacalności nie został do końca rozwiązany¹³⁾.

Oceny agencji ratingowych nie zawsze są skorelowane z rzeczywistą sytuacją finansową spółki. W szeroko komentowanym przypadku Enrona amerykańska spółka posiadała rating inwestycyjny od wszystkich agencji jeszcze na pięć dni przed ogłoszeniem bankructwa¹⁴⁾. W 1997 roku agencje ratingowe zostały skrytykowane za nieobniżenie ratingów państwom azjatyckim aż do momentu kryzysu ich walut. Poza

¹²⁾ *International convergence of capital measurement and capital standards*, Basel Committee on Banking Supervision, June 2004, art. 58.

¹³⁾ B. Weder, M. Wedow, *Will Basel II...*, *op.cit.*

¹⁴⁾ J. Rodriguez, *International Banking Regulation. Where's the market discipline in Basel II?*, Policy Analysis 455/2002.

tym, podejście standardowe NUK, podobnie jak obecnie obowiązujące przepisy, zakłada, że pojedyncze aktywa z danej kategorii charakteryzuje homogeniczne ryzyko. Problemem jest więc brak dostatecznej liczby kategorii ryzyka kredytobiorców. Poziom wymogu kapitałowego dla konkretnych aktywów nadal zależy jedynie od ich indywidualnej charakterystyki, a nie od charakterystyki portfela, jaki tworzą wraz z innymi aktywami.

Powracam w tym miejscu do wcześniej rozpatrywanego przykładu bilansów dwóch banków¹⁵⁾.

Z analizy danych zawartych w tabelach 3 i 4 wynika, że wprowadzenie metody standardowej NUK spowodowało zmiany w obciążeniu kapitałowym obu banków. W przypadku banku A współczynnik wypłacalności wzrósł z 11,6% do 21,7%, natomiast w przypadku banku B zmalał z 16,1% do 11,0%. Metoda standardowa NUK lepiej niż przepisy poprzedniej Umowy rozpoznała bardziej ryzykowne ekspozycje banku B, nadając im wyższe wagi ryzyka. Na wzrost współczynnika wypłacalności banku A wpłynął fakt, iż w przypadku metody standardowej NUK należności państwowe posiadane przez ten podmiot nie będą obciążone żadnym kapitałem regulacyjnym (Singapur) lub ich obciążenie będzie znacząco niższe (Hongkong) ze uwagi na bardzo wysokie ratingi. Ze względu na wysoki rating obniżone zostało również

Tabela 3. Profil bilansu Banku A wg NUK – podejście standardowe

Aktywa	Bank A		
	Wartość w mln EUR	Waga ryzyka	Aktywa ważone ryzykiem
Gotówka	10	0%	0
Kredyty udzielone rządowi Singapuru (AAA)	10	0%	0
Kredyty udzielone rządowi Hongkongu (A+)	10	20%	2
Należności od banku chilijskiego (BBB)	5	50%	2,5
Należności od banku niemieckiego (AA-)	5	20%	1
Kredyty udzielone przedsiębiorstwom (AA-)	20	20%	4
Kredyty udzielone SME (BBB-)	20	100%	20
Kredyty detaliczne (BB+)	20	75%	15
Aktywa razem	100		44,5
Wymóg kapitałowy		46	
Fundusze własne		10	
Wskaźnik kapitałowy		21,7%	

Źródło: Obliczenia własne.

¹⁵⁾ Wszystkie założenia obowiązujące poprzednio zostają utrzymane. Zakładam, iż w przypadku wyliczenia obciążenia kapitałowego z tytułu ryzyka operacyjnego banki stosują metodę podstawowego wyznacznika, a ich wynik brutto wynosi 10 mln euro w obu przypadkach, co rodzi dodatkowy wymóg kapitałowy 1,5 mln euro. Dodatkowo w przypadku należności od banków przyjęta została opcja oparcia wag ryzyka na zewnętrznych ratingach banków.

Konsultacje dla banków

Tabela 4. Profil bilansu Banku B wg NUK – podejście standardowe

Aktywa	Bank B		
	Wartość w mln EUR	Waga ryzyka	Aktywa ważone ryzykiem
Gotówka	10	0%	0
Kredyty udzielone rządowi Turcji (B-)	10	100%	10
Kredyty udzielone rządowi Ekwadoru (CCC+)	10	150%	15
Należności od banku meksykańskiego (BB+)	5	100%	5
Należności od banku polskiego (BBB-)	5	50%	2,5
Kredyty udzielone przedsiębiorstwom (B+)	20	150%	30
Kredyty udzielone przedsiębiorstwom (BBB-)	20	100%	20
Należności mieszkaniowo-hipoteczne (BB+)	20	35%	7
Aktywa razem	100		89,5
Wymóg kapitałowy		91	
Fundusze własne		10	
Wskaźnik kapitałowy		11,0%	

Źródło: Obliczenia własne.

obciążenie kapitałowe należności od banku chilijskiego. Jednak największą „oszczędność” kapitału bank A zanotował w odniesieniu do należności korporacyjnych o wysokim ratingu. Bardziej preferencyjnie zostały potraktowane należności detaliczne, które otrzymały stałą wagę ryzyka 75% (niezależnie od wewnętrznego ratingu nadanego im przez bank A na poziomie BB+). Z kolei bank B zanotował znaczny wzrost aktywów ważonych ryzykiem w przypadku należności od Ekwadoru i Turcji posiadających niską ocenę agencji ratingowych. Metoda standardowa zróżnicowała pod względem ryzyka wyceniane poprzednio na jednym poziomie należności od państw nie będących członkami OECD (Singapuru, Hongkongu oraz Ekwadoru). Wyższe wagi ryzyka otrzymały również należności od banków, przy czym ze względu na odmienne ratingi bardziej wzrósł wymóg kapitałowy z tytułu należności od banku meksykańskiego. Wymóg kapitałowy wzrósł w przypadku należności korporacyjnych o niskim ratingu. Bank B będzie jednak utrzymywał niższy niż poprzednio kapitał z tytułu należności hipotecznych (bez względu na rating).

Ryzyko kredytowe w Bazylei II – metoda wewnętrznych ratingów

Metoda wewnętrznych ratingów (IRB – ang. *Internal Rating-Based*) umożliwiła bankom oszacowanie kapitału narażonego na ryzyko na podstawie własnej oceny prawdopodobieństwa niewypłacalności kredytobiorcy i pozostałych charakterystyk danej ekspozycji. Funkcja ryzyka modelu opartego na podejściu IRB została wyprzewadzona z modelu portfelowego (modelu Mertona), którego założenia miały na celu

taką kalibrację jego parametrów, aby utrzymać niezmienny średni poziom 8% wymogu kapitałowego. W założeniu Komitetu Bazylejskiego elementy wykorzystywane w obliczaniu wymogów kapitałowych w metodzie zaawansowanej powinny stanowić integralny składnik wewnętrznego systemu szacowania ryzyka kredytowego banku. Ratingi wewnętrzne zawierają dodatkowo informacje publicznie niedostępne, a więc nieuwzględniane również przez agencje ratingowe. Im bliższy jest model zaawansowany IRB modelowi wewnętrznemu, tym bardziej kapitał regulacyjny zbliża się do kapitału ekonomicznego, a więc tym mniejsza powinna być zachęta do stosowania metod arbitrażowych.

W celu oszacowania obciążenia kapitałowego po wprowadzeniu NUK banki, które wybiorą metodę wewnętrznych ratingów, muszą podzielić swój portfel kredytowy na pięć kategorii: ekspozycji korporacyjnych, detalicznych, bankowych, państwowych oraz kapitałowych. Dla wszystkich kategorii ekspozycji określa się charakterystyki ryzyka (bądź w podejściu uproszczonym część z nich dostarcza nadzorca)¹⁶⁾. Następnie oszacowane charakterystyki w formie parametrów funkcji ryzyka służą do określenia wielkości aktywów ważonych ryzykiem i wymogów kapitałowych.

Warto zwrócić uwagę na fakt, iż jedną z cech NUK jest zróżnicowanie wymogów kapitałowych wśród banków stosujących metodę IRB w zależności od wewnętrznego modelu użytego do oszacowania prawdopodobieństwa niewypłacalności¹⁷⁾. Na pod-

Tabela 5. Profil bilansu Banku A wg NUK – podejście IRB

Aktywa	Bank A		
	Wartość w mln EUR	Waga ryzyka	Aktywa ważone ryzykiem
Gotówka	10	0%	0,00
Kredyty udzielone rządowi Singapuru (AAA)	10	0%	0,00
Kredyty udzielone rządowi Hongkongu (A+)	10	11,32%	1,13
Należności od banku chilijskiego (BBB)	5	46,22%	2,31
Należności od banku niemieckiego (AA-)	5	14,43%	0,72
Kredyty udzielone przedsiębiorstwom (AA-)	20	14,43%	2,89
Kredyty udzielone SME (BBB-)	20	47,70%	9,54
Kredyty detaliczne (BB+)	20	30,07%	6,01
Aktywa razem	100		22,60
Wymóg kapitałowy		24	
Fundusze własne		10	
Wskaźnik kapitałowy		41,5%	

Źródło: Obliczenia własne.

¹⁶⁾ Proces przypisywania prawdopodobieństwa niewypłacalności poszczególnym klasom należności nosi nazwę *mappingu*.

¹⁷⁾ Problem poruszony został w artykule C. Karacadag, M. Taylor, *The New Capital Adequacy Framework: Institutional Constraints and Incentive Structures*, SUERF, Vienna 2000.

Konsultacje dla banków

Tabela 6. Profil bilansu Banku B wg NUK – podejście IRB

Aktywa	Bank B		
	Wartość w mln EUR	Waga ryzyka	Aktywa ważone ryzykiem
Gotówka	10	0%	0,00
Kredyty udzielone rządowi Turcji (B-)	10	195,34%	19,53
Kredyty udzielone rządowi Ekwadoru (CCC+)	10	241,14%	24,11
Należności od banku meksykańskiego (BB+)	5	65,63%	3,28
Należności od banku polskiego (BBB-)	5	58,77%	2,94
Kredyty udzielone przedsiębiorstwom (B+)	20	127,36%	25,47
Kredyty udzielone przedsiębiorstwom (BBB-)	20	58,77%	11,75
Należności mieszkaniowo-hipoteczne (BB+)	20	32,05%	6,41
Aktywa razem	100		93,50
Wymóg kapitałowy		95	
Fundusze własne		10	
Wskaźnik kapitałowy		10,5%	

Źródło: Obliczenia własne.

stawie uzyskanych rezultatów banki mogą więc zastosować arbitraż regulacyjny polegający na wyborze modelu, w którym uzyskują bardziej korzystne (niższe) wagi ryzyka dla poszczególnych należności portfela. Głównym problemem modelu IRB może się jednak okazać brak wystarczająco dobrych danych. Bardzo trudno bowiem o oszacowanie prawdopodobieństwa niewypłacalności ze względu na zbyt krótkie szeregi czasowe¹⁸⁾.

Zmiana wymogu kapitałowego dla konkretnego banku będzie oczywiście zależeć od jakości jego portfela kredytowego. Tabele 5 i 6 stanowią kontynuację prezentacji zmian wymogów kapitałowych banków A i B w zależności od zastosowanej metody oszacowania ryzyka kredytowego.

Obecnie wymogi kapitałowe banków A oraz B zostały obliczone przy użyciu metody uproszczonej IRB, tzn. wartość LGD = 45%, a M = 2,5 roku. Zakładam, że oba banki sto-

Tabela 7. Wartość PD dla ratingów agencji Moody's i S&P

Rating agencji	Moody's	S&P
Aaa/AAA	0	0
Aa1/AA+	0	0
Aa2/AA	0	0
Aa3/AA-	0,06	0,03
A1/A+	0	0,02
A2/A	0	0,05
A3/A-	0	0,05
Baa1/BBB+	0,07	0,12
Baa2/BBB	0,06	0,22
Baa3/BBB-	0,39	0,35
Ba1/BB+	0,64	0,44
Ba2/BB	0,54	0,94
Ba3/BB-	2,47	1,33
B1/B+	3,48	2,91
B2/B	6,23	8,38
B3/B-	11,88	10,32
CCC	18,85	21,32

Źródło: B. Weder, M. Wedow, *Will Basel II Affect...*, op.cit.

¹⁸⁾ M. Bank, J. Lawrenz, *Why simple, when it can be difficult? Some remarks on the Basel IRB Approach*, Universitat Innsbruck.

sują taki sam model wewnętrznych ratingów wykorzystujący przy obliczaniu wag ryzyka średnie prawdopodobieństwa niewypłacalności, zgodne z historycznymi wartościami PD dla odpowiednich ratingów S&P. Zostały one przedstawione w tabeli 7¹⁹⁾. Wskaźnik kapitałowy banku A wzrósł w stosunku do metody standardowej do 41,5%, a w przypadku banku B zmalał do 10,5%. W przypadku banku A wymóg kapitałowy zmalał dzięki zmniejszeniu obciążenia ryzykiem należności od rządu Hongkongu. Było to możliwe dzięki indywidualnemu podejściu metody IRB do wyznaczania wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka kredytowego poszczególnych ekspozycji. Metoda standardowa nadal bowiem nie różnicuje kredytobiorców posiadających ten sam rating. Również dzięki temu zmalał wymóg kapitałowy w stosunku do części należności od banków i od przedsiębiorstw. W przypadku MSP bank A korzysta z preferencyjnej formuły funkcji ryzyka korygującej obciążenie kapitałowe dla firm osiągających przychód poniżej 50 mln euro²⁰⁾. Dzięki temu wymóg kapitałowy wobec należności od tych podmiotów jest niższy niż od przedsiębiorstw o identycznym ratingu nie zaliczonych do MSP i znajdujących się w portfelu banku B. Jednak największą obniżkę bank A zanotował w przypadku należności od podmiotów detalicznych – w tym przypadku bowiem zamiast stałej wagi ryzyka 75% z metody standardowej zastosowana została odpowiednia funkcja ryzyka wykorzystująca prefe-

Tabela 8. Profil bilansu Banku A wg NUK – podejście IRB

Aktywa	Bank A		
	Wartość w mln EUR	Waga ryzyka	Aktywa ważone ryzykiem
Gotówka	10	0,00%	0,00
Kredyty udzielone rządowi Singapuru (Aaa)	10	0,00%	0,00
Kredyty udzielone rządowi Hongkongu (A1)	10	0,00%	0,00
Należności od banku koreańskiego (Baa2)	5	21,92%	1,10
Należności od banku niemieckiego (Aa3)	5	21,92%	1,10
Kredyty udzielone przedsiębiorstwom (Aa3)	20	21,92%	4,38
Kredyty udzielone SME (Baa3)	20	50,29%	10,06
Kredyty detaliczne (Ba1)	20	37,01%	7,40
Aktywa razem	100		24,04
Wymóg kapitałowy		26	
Fundusze własne		10	
Wskaźnik kapitałowy		39,2%	

Źródło: Obliczenia własne.

¹⁹⁾ Dodatkowo zakładam, że portfel detaliczny obu banków składa się z homogenicznych kredytobiorców o prawdopodobieństwie niewypłacalności zgodnym z danymi w tabeli. Inne wartości parametrów ryzyka w przypadku klientów detalicznych (LGD i M) odpowiadają wartościom dla pozostałych klas aktywów. Pozostałe założenia nie uległy zmianie.

²⁰⁾ W przykładzie jest to 10 mln euro.

Konsultacje dla banków

Tabela 9. Profil bilansu Banku B wg NUK – podejście IRB

Aktywa	Bank B		
	Wartość w mln EUR	Waga ryzyka	Aktywa ważone ryzykiem
Gotówka	10	0,00%	0,00
Kredyty udzielone rządowi Turcji (B3)	10	205,43%	20,54
Kredyty udzielone rządowi Ekwadoru (CCC+)	10	235,23%	23,52
Należności od banku meksykańskiego (Ba1)	5	77,56%	3,88
Należności od banku polskiego (Baa3)	5	61,96%	3,10
Kredyty udzielone przedsiębiorstwom (B1)	20	133,95%	26,79
Kredyty udzielone przedsiębiorstwom (Baa3)	20	61,96%	12,39
Należności mieszkaniowo-hipoteczne (Ba1)	20	41,67%	8,33
Aktywa razem	100		98,56
Wymóg kapitałowy		100	
Fundusze własne		10	
Wskaźnik kapitałowy		10,0%	

Źródło: Obliczenia własne.

rencyjne podejście Komitetu Bazylejskiego dla należności od podmiotów detalicznych (ze względu na współczynnik korelacji). W przypadku banku B nastąpiło dalsze zwiększenie obciążenia kapitałem należności od podmiotów państwowych.

Jedną z cech NUK jest zróżnicowanie wymogów kapitałowych wśród banków stosujących metodę IRB w zależności od wewnętrznego modelu ratingowego użytego do oszacowania parametru PD. W tabelach 8 i 9 zostały zaprezentowane wagi ryzyka dla obu banków uzyskane po zastosowaniu modelu wewnętrznych ratingów wykorzystującego oszacowania PD na podstawie historycznych danych agencji Moody's. W tym wypadku współczynnik kapitałowy obu banków uległ obniżeniu odpowiednio o 2,3 p.p. w przypadku banku A oraz o 0,5 p.p. w przypadku banku B. Większa zmiana dla banku A może wynikać z faktu, iż posiada on należności o niższych wartościach PD – dla takich wartości zmiennych funkcja wag ryzyka zgodnie z wyżej opisaną charakterystyką rośnie szybciej wraz z dodatnim kierunkiem zmian prawdopodobieństwa niewypłacalności. Na podstawie uzyskanych rezultatów banki mogą zastosować arbitraż regulacyjny polegający na wyborze modelu, w którym uzyskują bardziej korzystne (niższe) wagi ryzyka dla poszczególnych należności portfela.

Sekurytyzacja w zarządzaniu ryzykiem kredytowym

Sekurytyzacja umożliwia przemodelowanie kredytów poprzez ich zgrupowanie i sprzedaż jako zbywalnych papierów wartościowych. Pod pojęciem sekurytyzacji ujmuje się, czasami bezzasadnie, wiele różnorodnych struktur, jak np.: papiery war-

tościowe oparte na aktywach, hipoteczne papiery wartościowe, instrumenty wspomagania jakości kredytowej, instrumenty płynnościowe czy kredytowe instrumenty pochodne. W najprostszej formie sekurytyzacja jest metodą służącą odseparowaniu finansowania kredytów od ich obsługi. Jeśli mamy do czynienia z typową transakcją, w której następuje rzeczywista sprzedaż aktywów, podmiot inicjujący otrzymuje przychody ze sprzedaży od nowo utworzonego podmiotu – spółki specjalnego przeznaczenia – SPV (ang. *Special Purpose Vehicle*). W celu sfinansowania nabycia ekspozycji kredytowych od podmiotu inicjującego transakcję, SPV emituje papiery dłużne nabywane przez inwestorów. Najczęściej sekurytyzowane są aktywa średnio- i długoterminowe, które wyróżniają się jednorodnością, terminowością i wysokim prawdopodobieństwem spłaty należności (powyżej 97–98%)²¹⁾. Spółka specjalnego przeznaczenia może skupować ekspozycje od kilku inicjatorów. Mamy wtedy do czynienia z podmiotem w formie tzw. *master trust*. W rzeczywistości jednak takie transakcje występują jedynie na rozwiniętym rynku amerykańskim. Ponieważ oddzielenie ryzyka kredytowego inicjatora transakcji od puli sekurytyzowanych kredytów stanowi istotę procesu sekurytyzacji, agencje ratingowe zwracają w takim przypadku uwagę głównie na jakość aktywów bazowych i rodzaj zabezpieczeń. Stąd, sekurytyzowane aktywa często otrzymują wyższy rating niż inicjator sekurytyzacji. Według przedstawicieli nadzoru duża część emisji sekurytyzacyjnych w Stanach Zjednoczonych, Kanadzie, Japonii czy Europie Zachodniej miała jak dotychczas również podłoże arbitrażowe²²⁾.

Zachęta do transakcji sekurytyzacyjnych jest większa, gdy wycena rynkowa ryzyka kredytowego ekspozycji bazowych różni się znacząco od kosztu obciążenia regulacyjnego. Nie bez znaczenia pozostają również uregulowania legislacyjne. W większości przypadków w celu podwyższenia ratingu SPV poprawia jakość emitowanych papierów poprzez zapewnienie wzmocnienia kredytowego. Dostawca wzmocnienia kredytowego gwarantuje ciągłość płatności z sekurytyzowanych kredytów w przypadku wystąpienia zdarzenia kredytowego²³⁾. Dodatkowo, w procesie sekurytyzacji może uczestniczyć podmiot, dzięki któremu emitowane papiery posiadają charakterystykę żadaną przez inwestorów, np. eliminujący ryzyko rynkowe lub część ryzyka kredytowego.

Nadrzędna klasa sekurytyzowanych aktywów posiada zazwyczaj rating AAA, natomiast transza najbardziej podporządkowana często nie posiada ratingu i jest obejmowana najczęściej przez inicjatora transakcji. Transza taka, o niewielkim rozmiarze, pokrywa zazwyczaj większość strat kredytowych. Na przykład w transakcjach związanych z sekurytyzacją kredytów dla przedsiębiorstw wynosi ona zazwyczaj od 1% do 3% transferowanego portfela aktywów²⁴⁾. Rozmiar najbardziej podpo-

²¹⁾ I. Styn, *Co to jest sekurytyzacja aktywów*, Rynek Terminowy 04/2001.

²²⁾ K. Petrou, *Basel II Regulation: U.S. Market and Competitiveness Implications*, US House of Representatives, 11.05.2005.

²³⁾ Definicja zdarzenia kredytowego w przypadku transakcji sekurytyzacyjnych jest zazwyczaj szersza niż w przypadku zdarzenia kredytowego zdefiniowanego w NUK.

²⁴⁾ M. Pielasa, *Sekurytyzacja aktywów własnych w celu arbitrażu kapitałowego*, Rynek Terminowy 04/2003.

rządkowanej transzy zależy od: jakości kredytów, wielkości zatrzymanego ryzyka kredytowego²⁵⁾ oraz możliwości uplasowania na rynku papierów o niskich ratingach.

Sekurytyzacja tradycyjna w regulacjach bazylejskich

Komitet Bazylejski rozwinął w NUK zagadnienie obciążenia kapitałem sekurytyzowanych aktywów zarówno dla banków stosujących podejście standardowe jak i zaawansowane, które występują w transakcji jako inicjator lub inwestor. W przypadku metody standardowej nowe regulacje wprowadzają wymóg stosowania ratingu agencji przy określaniu odpowiedniej wagi ryzyka również w procesie sekurytyzacji. Bazylea II wymaga, aby banki wprowadziły regulacje dotyczące obciążenia kapitałowego transakcji sekurytyzacyjnych według ich charakteru ekonomicznego a nie formy prawnej. Nawet jeśli inicjator transakcji sprzedaje aktywa do SPV, jego ekspozycja na ryzyko może nie ulec zmianie ze względu na poziom wsparcia finansowego po sprzedaży, które wspiera transakcję. Nowa Umowa Kapitałowa stanowi bowiem, iż podmiotem inicjującym proces sekurytyzacji jest nie tylko bank, który bezpośrednio lub pośrednio generuje aktywa bazowe objęte sekurytyzacją, ale na przykład również bank-sponsor emisji programu komercyjnych papierów wartościowych opartych na aktywach²⁶⁾. Kapitał regulacyjny dla transzy sekurytyzacyjnej zależy od charakterystyki ryzyka ekspozycji bazowych, współczynnika korelacji niewypłacalności ekspozycji, efektywnej liczby ekspozycji w pakiecie, wzmocnienia jakości kredytowej oraz grubości transzy²⁷⁾. W zakresie tradycyjnej sekurytyzacji kryterium NUK wymaga, aby znaczna część ryzyka kredytowego została przetransferowana stronie trzeciej, a aktywa bazowe były prawnie odizolowane. Przepływy pieniężne z bazowego pakietu aktywów powinny służyć do obsługi co najmniej dwóch warstw lub transz reprezentujących różny stopień ryzyka kredytowego²⁸⁾.

W przypadku zastosowania metody standardowej do szacowania wagi ryzyka ekspozycji bazowej, bank musi ją również stosować w ramach metody sekurytyzacji. NUK określa wagi ryzyka ekspozycji sekurytyzacyjnych w zależności od ratingu aktywów bazowych. W przypadku aktywów bazowych nie posiadających ratingu ekspozycje sekurytyzacyjne mogą otrzymać wagę ryzyka będącą średnią wag ryzyka ekspozycji bazowych. Bank dostarczający ochronę kredytową ekspozycji sekurytyzacyjnej oblicza wymóg kapitałowy z tytułu takiej ochrony tak jak gdyby występował w tej transakcji jako inwestor.

Banki, które mogą stosować metodę wewnętrznych ratingów dla ekspozycji bazowych, mogą to również czynić w przypadku ekspozycji sekurytyzacyjnych opartych na tych aktywach. W takim wypadku stosuje się metodę opartą na ratingach dla ekspozycji sekurytyzacyjnych posiadających zewnętrzne oceny, a metodę opartą na formule nadzorczej lub metodę ocen wewnętrznych w pozostałych przypadkach. Je-

²⁵⁾ Im mniejsza jest bowiem podporządkowana transza aktywów przejęta przez bank-inicjatora, tym niższy będzie rating transzy nadrzędnej przejętej przez inwestorów.

²⁶⁾ *International Convergence...*, *op.cit.*, art. 543.

²⁷⁾ J. Zombirt, *Sekurytyzacja w Bazylei – nadal dużo niewiadomych*, Bank 12/2003–01/2004.

²⁸⁾ *International Convergence...*, *op.cit.*, art. 539.

śli do ekspozycji sekurytyzacyjnej nie można zastosować żadnej z wymienionych metod, pomniejsza ona kapitał regulacyjny²⁹⁾. W ramach metody opartej na ratingach wymóg kapitałowy zależy od oceny zewnętrznej, długoterminowego charakteru ratingu, granulacji aktywów bazowych oraz stopnia uprzywilejowania ekspozycji³⁰⁾. W metodzie opartej na formule nadzorczej obciążenie kapitałowe ekspozycji sekurytyzacyjnej jest funkcją pięciu zmiennych:

- ❖ obciążenia kapitałowego w metodzie IRB dla ekspozycji bazowych,
- ❖ poziomu wspomagania jakości kredytowej aktywów,
- ❖ grubości transzy,
- ❖ efektywnej liczby ekspozycji,
- ❖ średniej straty z tytułu wystąpienia zdarzenia niewypłacalności w pakiecie.

Bazylea I nie obejmowała sekurytyzacji czy kredytowych instrumentów pochodnych, gdyż jej regulacje dotyczyły głównie ryzyka pozycji bilansowych. Korzystając z tego faktu, banki stosując techniki sekurytyzacyjne były w stanie często zawyżać raportowane współczynniki kapitałowe dzięki pozornemu transferowi ryzyka kredytowego. Arbitraż kapitałowy oparty na sekurytyzacji był kosztowny, jednak innowacje finansowe w ostatnim czasie przyczyniły się do znacznej redukcji wspomnianych kosztów.

Techniki sekurytyzacyjne wykorzystywane w arbitrażu kapitałowym

Przeważają trzy typy sekurytyzacji:

- ❖ sekurytyzacja z częściowym regresem,
- ❖ sekurytyzacja aktywów o odległym pochodzeniu (ang. *remote origination*),
- ❖ sekurytyzacja z zastosowaniem pośrednich wzmocnień kredytowych³¹⁾.

Sekurytyzacja z częściowym regresem jest najczęściej spotykaną metodą zmniejszenia kapitału regulacyjnego. Wymaga ona przemodelowania przepływów pieniężnych związanych z kredytem w taki sposób, że większa część ryzyka kredytowego jest skoncentrowana w ramach instrumentów finansowych posiadających mniejsze obciążenie kapitałowe niż pierwotny portfel ekspozycji bazowych. Emitowane przez SPV papiery wartościowe są zabezpieczone lub posiadają odpowiednie wzmocnienie kredytowe. Najprostszemu podejściu polega na utworzeniu kilku transz z koszyka kredytowego, gdzie roszczenia z każdej niższej transzy są podporządkowane wobec roszczeń transz na wyższym poziomie. Wynika z tego, że każda transza podporządkowana działa jako wzmocnienie kredytowe dla wszystkich transz z wyższych poziomów. Nadwyżka związana z różnicą pomiędzy oprocentowaniem aktywów bazowych a instrumentów dłużnych emitowanych przez SPV może być traktowana jak nadzabezpieczenie i służyć jako pokrycie ewentualnych strat z aktywów bazowych. Bank

²⁹⁾ *International Convergence...*, *op.cit.*, art. 609.

³⁰⁾ *International Convergence...*, *op.cit.*, art. 611.

³¹⁾ P. Jackson, *Capital requirements and bank behaviour: The impact of the Basle Accord*, Basel Committee on Banking Supervision Working Papers, No. 1, April 1999.

może również udzielić spółce kredytu. Zazwyczaj w takich transakcjach bardzo mało ryzyka kredytowego jest transferowane z banku do inwestorów. Jeśli sekurytyzowane aktywa były poprzednio własnością banku, wzmocnienie kredytowe traktuje się jako regres, który zwykle podlega 100% wymogowi kapitałowemu. Jeśli jednak wielkość regresu jest mniejsza niż 8% sekurytyzowanego koszyka aktywów współczynnik kapitałowy wprowadzony przez Bazyleę II wzrośnie bez względu na to, jaka część ryzyka została przeniesiona za pomocą emitowanych papierów.

Inaczej działa sekurytyzacja aktywów o odległym pochodzeniu. Wiele banków może osiągnąć niższe wskaźniki kapitałowe poprzez restrukturyzację swoich programów sekurytyzacyjnych tak, aby wzmocnienia kredytowe były traktowane jako bezpośrednie substytuty kredytowe, a nie regres, co pociąga za sobą jedynie 8% wymóg kapitałowy. Efekt taki uzyskuje się, jeśli źródłem pochodzenia sekurytyzowanych należności jest SPV a nie bank. Ponieważ sekurytyzowane aktywa nie będą w posiadaniu banku ani nie będą przez niego sprzedane, wzmocnienie kredytowe dostarczane przez inicjatora inwestorom nie jest formalnie uznawane jako regres. Ta forma arbitrażu jest związana najczęściej z programami ABCP (ang. *Asset-Backed Commercial Papers*) – emisją papierów komercyjnych, które otrzymują wzmocnienie kredytowe ze strony banku.

Sekurytyzacja z zastosowaniem pośrednich wzmocnień kredytowych jest najbardziej zaawansowaną metodą sekurytyzacji. Występują ich dwa główne rodzaje: techniki dostarczające pewnej ochrony inwestorom, a jednocześnie ocenione jako niosące ryzyko zbliżone do instrumentów, którym Umowa przypisuje wagę 0% (np. krótkoterminowe wzmocnienia kredytowe) oraz techniki, które wystawiają bank na ryzyko tylko w momencie zajścia pewnych scenariuszy operacyjnych³²⁾. Przykładem pierwszych z nich są wzmocnienia płynnościowe: wczesna amortyzacja oraz klauzule szybkich płatności, które zastępują tradycyjne gwarancje finansowe. W drugim przypadku wzmocnienia kredytowe przyjmują postać kontraktowych klauzul działających na niekorzyść banku, jeśli nie będzie on w stanie zapewnić wystarczającej jakości kredytów, aby utrzymać średnią jakość koszyka sekurytyzowanych kredytów powyżej standardu wymaganego przez agencje ratingowe do utrzymania wysokiej oceny emisji. Ponieważ jednak ryzyko takich klauzul ma bardziej charakter operacyjny, organ nadzorczy może nie mieć podstaw do nałożenia na bank obciążenia kapitałowego z tego tytułu.

Sekurytyzacja może nie doprowadzić do znacznego obniżenia ryzyka kredytowego, na jakie narażony jest bank-inicjator. Inicjator zatrzymuje bowiem część ryzyka sekurytyzowanych aktywów w postaci najbardziej podporządkowanej transzy, którą nabywa od SPV. W przypadku ekspozycji o gorszej jakości kredytowej proces sekurytyzacji inicjuje się w celach regulacyjnych – istnieje możliwość obniżenia wagi ryzyka, choć koszt transakcji zwiększa się ze względu na ocenę ryzyka kredytowego przez rynek (konieczność zapłaty inwestorom wyższej premii za ryzyko).

³²⁾ D. Jones, *Emerging problems with Basel Capital Accord: Regulatory capital arbitrage and related issues*, Journal of Banking & Finance 24/2000.

Sekurytyzacja syntetyczna

Termin „syntetyczna sekurytyzacja” oznacza połączenie tradycyjnej sekurytyzacji oraz pochodnych kredytowych. W ramach tego procesu inicjator transferuje ryzyko kredytowe do SPV przy użyciu kredytowych instrumentów pochodnych. SPV emituje papiery dłużne, których spłata jest uzależniona od zachowania się aktywów bazowych. Z posiadanych aktywów finansowych SPV rekompensuje inicjatorowi straty poniesione na instrumentach bazowych, jeśli dojdzie do określonych umową zdarzeń kredytowych. Podobnie, jak w przypadku sekurytyzacji tradycyjnej, spółka specjalnego przeznaczenia emituje kilka klas papierów o różnym stopniu podporządkowania. Dzięki pochodnym kredytowym bank może zabezpieczyć się nie tylko przed niewypłacalnością kredytobiorcy (zajściem określonego w umowie zdarzenia kredytowego), ale również przed pogorszeniem się jakości kredytu (np. zwiększeniem się prawdopodobieństwa niewypłacalności). Do najczęściej używanych struktur pochodnych instrumentów kredytowych należą:

- ❖ swap na zaprzestanie obsługi długu,
- ❖ swap na zwrot całkowity,
- ❖ opcja na zaprzestanie obsługi długu,
- ❖ papiery dłużne indeksowane do zdarzeń kredytowych.

Nowa Umowa Kapitałowa przewiduje możliwości zmniejszenia obciążenia kapitałowego przy użyciu swapów na zaprzestanie obsługi długu oraz na zwrot całkowity, czyli niefinansowanych pochodnych kredytowych³³). Są one w nowych przepisach traktowane równoważnie z gwarancjami. Papiery dłużne indeksowane do zdarzeń kredytowych finansowane gotówką są traktowane jak transakcje zabezpieczone gotówką, czyli przypisuje się im wagę ryzyka 0%. Zabezpieczona część aktywów bazowych otrzymuje z kolei wagę ryzyka sprzedawcy zabezpieczenia. Podmiotami sprzedającymi ochronę kredytową mogą być:

- ❖ podmioty państwowe i bankowe,
- ❖ wielostronne banki rozwoju,
- ❖ jednostki sektora publicznego,
- ❖ firmy obrotu papierami wartościowymi o niższej wadze ryzyka niż kupujący zabezpieczenie
- ❖ inne podmioty o ratingu powyżej BBB+.

Zgodnie z wytycznymi Komitetu Bazylejskiego pochodna kredytowa zmniejszająca wymogi kapitałowe musi opierać się na definicji zdarzenia kredytowego, które obejmuje przynajmniej niewypłacalność dłużnika, jego niezdolność do uregulowania zobowiązań w terminie wymagalności ekspozycji lub restrukturyzację zobowiązania³⁴). Co więcej, muszą istnieć jasno określone w umowie podmioty (poza sprzedawcą ochrony kredytowej), których zadaniem jest określenie, czy doszło do wystąpienia zdarzenia kredytowego.

³³) J. Zombirt, *Pochodne dziś i jutro*, Bank 12/2004–01/2005.

³⁴) M. Pawliszyn, *Rozwój rynku pochodnych instrumentów kredytowych*, Bank i Kredyt, listopad–grudzień 2004.

Sekurytyzacja syntetyczna była dotychczas wygodnym sposobem dopasowania kapitału regulacyjnego do potrzeb konkretnych banków. W przypadku zastosowania metody IRB zachęty dla banków powinny jednak zniknąć ze względu na fakt zbliżenia w tej metodzie kapitału regulacyjnego do kapitału ekonomicznego. Porównanie pozostałych różnic pomiędzy wymienionymi rodzajami kapitału i kosztów zawierania transakcji sekurytyzacji syntetycznej będzie w przyszłości decydowało o zapotrzebowaniu banków na tego rodzaju transakcje. Nowe regulacje wpłyną na wybór podmiotów, jakie banki wybierają do zabezpieczania własnych ekspozycji. Dotyczy to również transakcji opartych na pochodnych instrumentach kredytowych. Zgodnie z nowymi zasadami faworyzowane będą transakcje aktywów bazowych o wysokiej jakości kredytowej oraz sprzedawane przez banki o wysokich ratingach. Z drugiej strony ekspozycje, którym Nowa Umowa Kapitałowa przypisuje niskie wagi ryzyka, nie będą brane pod uwagę w transferze ryzyka kredytowego na inne podmioty w celach arbitrażowych. Wprowadzenie Bazylei II spowoduje więc spadek zachęt dla banków do zawierania transakcji kredytowymi instrumentami pochodnymi w celu redukcji kapitału regulacyjnego. NUK w podejściu standardowym, uzależniając wagi ryzyka od ratingu, spowoduje na przykład, iż jeśli bank-gwarant posiada rating AA podobny do sekurytyzowanej należności przedsiębiorstwa, zawarcie transakcji swapu na zaprzestanie obsługi długu nie zmniejszy tego ryzyka. Dodatkowo można się spodziewać, że rynek wyceni ryzyko podobnie do dostępnego publicznie ratingu uznanej agencji. Jeśli natomiast rating banku będzie gorszy, np. A, spowoduje to wzrost wagi ryzyka do 50%.

Pod względem wymogów kapitałowych pochodne instrumenty kredytowe traktuje się w Umowie z 1988 roku jako ekwiwalent kredytów. Dokonuje się konwersji 100% ich wartości nominalnej, a następnie waży zgodnie z kategorią, do której należy ekspozycja bazowa. Również w przypadku pochodnych kredytowych było możliwe wyprowadzenie z portfela kredytów, których wysoka jakość nie odzwierciedlała potrzeby obciążenia wagą ryzyka 100%. Bank mógł stać się stroną pochodnej transakcji kredytowej (np. kupić swap na zaprzestanie obsługi długu), aby zastąpić wagę ryzyka emitenta wagą ryzyka sprzedawcy zabezpieczenia. Poprzez kredytowe instrumenty pochodne ryzyko takich kredytów mogło być rozłożone na elementy, które następnie sprzedawano na rynkach finansowych. W ramach dotychczasowych przepisów zawarcie swapu na zaprzestanie obsługi długu z bankiem o wysokim ratingu i pochodzącego z państwa-członka OECD, w którym aktywem bazowym była np. ekspozycja wobec przedsiębiorstwa, było opłacalne, gdyż redukowało wagę ryzyka ze 100% do 20%. Zysk spowodowany koniecznością utrzymywania dużo mniejszego kapitału regulacyjnego był większy niż koszt zwiększenia marży ochrony kredytowej ze strony sprzedawcy.

Podsumowanie

Pierwsza Umowa Kapitałowa doprowadziła do rozwoju stosowania przez banki technik arbitrażowych. Często zjawisko to było konsekwencją niekorzystnych efektów obciążeń kapitałowych, niewspółmiernych do ponoszonego przez banki ryzyka. Z drugiej strony, nieelastyczne przepisy umożliwiały w pewnych obszarach działaa-

ności instytucji finansowych podejmowanie nadmiernego ryzyka, które nie było odzwierciedlone w wysokości współczynnika wypłacalności. Nowa Umowa Kapitałowa ogranicza możliwość arbitrażu regulacyjnego w ramach przepisów nadzorczych poprzez zastosowanie metody pomiaru adekwatności kapitałowej elastycznie dostosowującej się do warunków rynkowych oraz uwzględniającej rozwój nowych produktów finansowych. Będzie to związane nie tylko z zablokowaniem możliwości zastosowania niektórych technik arbitrażowych poprzez zwiększenie obciążenia kapitałowego wobec poszczególnych rozwiązań tego typu, ale również, a może nawet przede wszystkim, poprzez stworzenie przepisów lepiej odzwierciedlających we współczynniku kapitałowym poziom ryzyka podejmowanego przez instytucje finansowe w prowadzonej działalności. W przypadku ryzyka kredytowego odejście od zasady kryterium przynależności do OECD zmniejszy możliwość arbitrażu w wyborze ryzykownych ekspozycji kredytowych o niskim obciążeniu kapitałem regulacyjnym. Zwiększy się również zakres klas ekspozycji. W metodzie standardowej oparcie wag ryzyka na ocenach agencji ratingowych doprowadzi do lepszego odzwierciedlenia we współczynniku wypłacalności jakości poszczególnych aktywów. W ramach podejścia wewnętrznych ratingów banki uzyskają możliwość określania kapitału regulacyjnego w ramach modeli bazujących na własnych oszacowaniach wartości prawdopodobieństwa niewypłacalności, terminu zapadalności oraz straty w momencie wystąpienia zdarzenia kredytowego. Przepisy bazylejskie ograniczą także uzyskiwanie korzyści przy użyciu technik sekurytyzacji tradycyjnej stosując wyższe wagi ryzyka dla transz o większym ryzyku kredytowym, definicje podmiotów uczestniczących w procesie oparte na kryterium ekonomicznym oraz powodując spadek obciążenia kapitałowego dla ekspozycji bazowych o niskich wagach ryzyka niezależnie od kryterium podmiotowego. Zmniejszenie opłacalności wspomnianych metod wiąże się z faktem, iż do wyceny rynkowej ryzyka transz sekurytyzacyjnych wykorzystuje się te same ratingi, na których opierać się będzie regulacyjne oszacowanie obciążenia kapitałowego.

Bibliografia

- Amendment to the Capital Accord to Incorporate Market Risks*, Basel Committee on Banking Supervision, January 1996
- An Explanatory Note on the Basel II IRB Risk Weight Functions*, Basel Committee on Banking Supervision, July 2005
- Bank M., Lawrenz J., *Why simple, when it can be difficult? Some remarks on the Basel IRB Approach*, Universität Innsbruck
- Bankowość. Podręcznik akademicki*, pod red. W. Jaworskiego i Z. Zawadzkiej, Poltext, Warszawa 2001
- Boyd R., Polich M., *The New Basel Capital Accord: Impact on corporate borrowers*, *The Banker* 26.01.2004
- International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards*, Basel Committee on Banking Supervision, July 1988
- Iwanicz-Drozdowska M., Nowak A., *Ryzyko bankowe*, SGH, Warszawa 2002

- Jackson P., *Capital requirements and bank behaviour: The impact of the Basle Accord*, Basel Committee on Banking Supervision Working Papers, No. 1, April 1999
- Jones D., *Emerging problems with Basel Capital Accord: Regulatory capital arbitrage and related issues*, Journal of Banking & Finance 24/2000
- Karacadag C., Taylor M.W., *The new capital adequacy framework: Institutional Constraints and Incentive Structures*, SUERF, Vienna 2000
- Lastra R.M., *Risk-based capital requirements and their impact upon the banking industry: Basel II and CAD III*, Journal of Financial Regulation and Compliance 12/ 2004
- Pawliszyn M., *Rozwój rynku pochodnych instrumentów kredytowych*, Bank i Kredyt, listopad–grudzień 2004
- Petrou K., *Basel II Regulation: U.S. Market and Competitiveness Implications*, US House of Representatives, 11.05.2005
- Pielasa M., *Sekurytyzacja aktywów własnych w celu arbitrażu kapitałowego*, Rynek Terminowy 04/2003
- Rodriguez L.J., *Banking Stability and the Basel Capital Standards*, Cato Journal No.1, Spring/Summer 2003
- Rodriguez L.J., *International Banking Regulation. Where's the market discipline in Basel II?*, Policy Analysis 455/2002
- Rowe D., Jovic D., Reeves R., *Bank Capital Management in the Light of Basel II*, Journal of Performance Management, No. 1 2004
- Styn I., *Co to jest sekurytyzacja aktywów*, Rynek Terminowy 04/2001
- Weder B., Wedow M., *Will Basel II affect International Capital Flows to Emerging Markets?*, University of Mainz and Center for Financial Studies, Frankfurt, March 2002
- Wiatr M., *Wybrane mechanizmy redukcji indywidualnego ryzyka kredytowego*, Bank i Kredyt 05/1998
- Zombirt J., *Pochodne dziś i jutro*, Bank 12/2004–01/2005
- Zombirt J., *Sekurytyzacja w Bazylei – nadal dużo niewiadomych*, Bank 12/2003–01/2004

PODSTAWOWE WIELKOŚCI MAKROEKONOMICZNE I ZMIANY ORGANIZACYJNO-PRAWNE W SEKTORZE BANKOWYM W IV KWARTALE 2006 ROKU^{*)}

OTOCZENIE MAKROEKONOMICZNE

Oficjalne stopy: rezerwy obowiązkowej i procentowe

Tabela 1. Stopa rezerwy obowiązkowej i podstawowe stopy procentowe NBP

<i>%</i>	X–XII 2006 r.
Stopa rezerwy obowiązkowej	3,50
Stopa kredytu lombardowego	5,50
Stopa redyskonta weksli	4,25
Stopa referencyjna	4,00
Stopa depozytowa	2,50

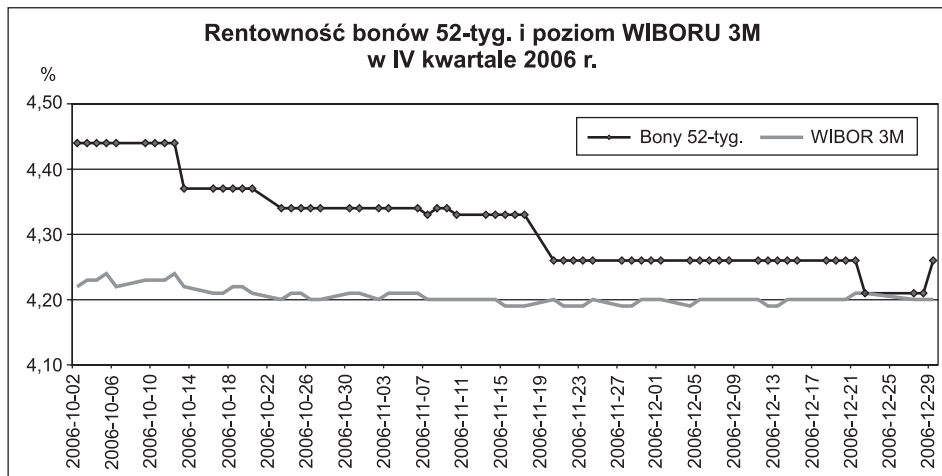
Źródło: Dziennik Urzędowy NBP.

W IV kwartale 2006 r. Rada Polityki Pieniężnej nie zmieniła podstawowych stóp procentowych NBP. Pozostały one na poziomie obowiązującym od 1 marca 2006 r.

^{*)} Autorka jest pracownikiem Departamentu Analiz w Bankowym Funduszu Gwarancyjnym.

Podstawowe rynkowe stopy procentowe

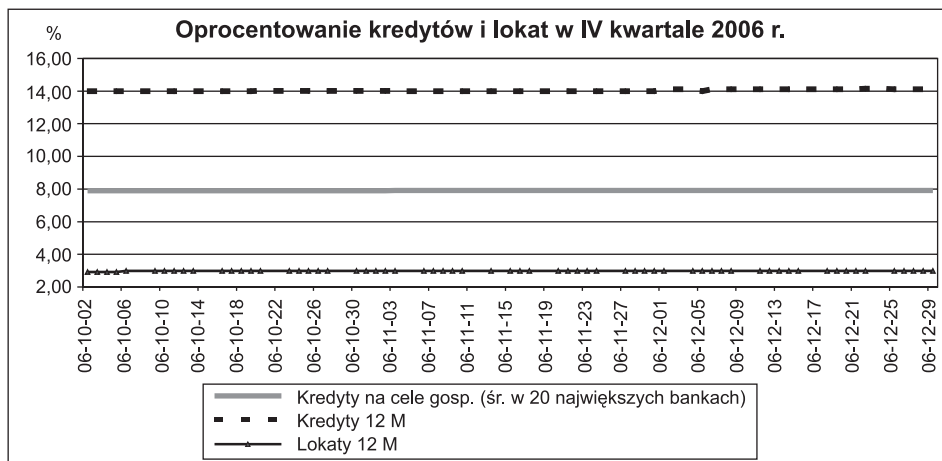
Wykres 1

Źródło: Dane publikowane w „Rzeczpospolitej”; opracowanie własne.

- ❖ W IV kwartale 2006 r. – w porównaniu z III kwartałem – średnia rentowność 52-tygodniowych bonów skarbowych obniżyła się o 0,06 p.p. do 4,32%. Średni poziom 3-miesięcznego WIBOR-u w okresie październik–grudzień 2006 r. wyniósł 4,21% i był wyższy od średniej wielkości z poprzedniego kwartału o 0,02 p.p.

Wykres 2

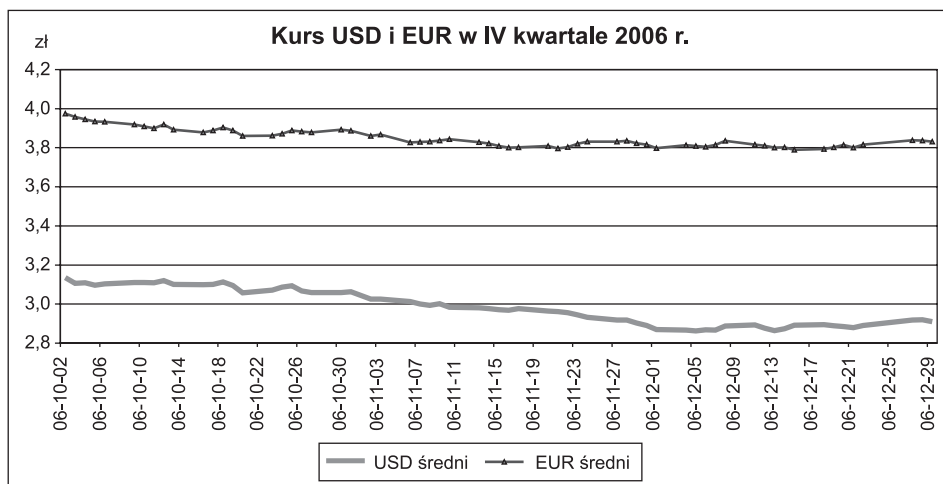

Źródło: Dane publikowane w „Rzeczpospolitej”; opracowanie własne.

- ❖ Średnie oprocentowanie kredytów na cele gospodarcze było wyższe o 0,01 p.p. i wyniosło 7,91%. Wzrosło również oprocentowanie 12-miesięcznych kredytów dla ludności – średnia za IV kwartał 2006 r. zwiększyła się o 0,09 p.p. do 14,13%. Średnie oprocentowanie lokat 12-miesięcznych pozostało na poziomie 2,98%.

Kursy walutowe

Wykres 3

Źródło: Dane NBP; opracowanie własne.

- ❖ W IV kwartale 2006 r. nastąpiło dalsze umocnienie się złotego względem dolara amerykańskiego i euro. Średni kurs dolara amerykańskiego obniżył się z 3,1029 zł w poprzednim kwartale do 2,9868 zł. Średni kurs euro był niższy o 11 groszy i wyniósł 3,8487 zł.

ZMIANY WŁASNOŚCIOWE I ORGANIZACYJNE W SEKTORZE BANKOWYM

Komisja Nadzoru Bankowego w IV kwartale 2006 r. wydała zezwolenie:

- ❖ na wykonywanie przez Banco Comercial Portugues SA z siedzibą w Oporto prawa ponad 50% głosów, nie więcej niż 66% głosów na walnym Zgromadzeniu Akcjonariuszy Banku Millennium SA z siedzibą w Warszawie oraz zezwolenia na udział w kapitale zakładowym Banku Millennium SA.

Informacje o bankach

❖ Informacje o **Banku Pekao SA** i **Banku BPH SA**:

- Włoski UniCredito poinformował o rozpoczęciu procedury łączenia dwóch polskich banków, w których jest głównym inwestorem. Będzie to nie tylko największa polska fuzja bankowa, ale też pierwsza tego typu transakcja w Europie polegająca na podzieleniu banku i tylko w części przyłączeniu do innej instytucji. Akcjonariusze Banku BPH SA dostaną w zamian akcje Banku Pekao SA – wartość emisji przeznaczonych na ten cel szacuje się na około 2–3 mld zł. Bank Pekao SA wchłonie ponad 260 placówek Banku BPH SA i najprawdopodobniej ponad połowę jego aktywów. Na koniec 2007 r., czyli w momencie zakończenia fuzji, Bank Pekao SA będzie największym bankiem w Polsce. W tym też czasie będzie już trwał międzynarodowy przetarg, podczas którego UniCredito musi sprzedać część Banku BPH SA. Według porozumienia między inwestorem i Skarbem Państwa, część ta ma być normalnie działającym bankiem, z własną centralą i siecią 200 placówek.
- W dniu 12 listopada 2006 r. Zarządy Banku Pekao SA oraz Banku BPH SA podjęły uchwały o zamiarze integracji Banku Pekao SA z Bankiem BPH SA, w drodze podziału Banku BPH SA przez przeniesienie części majątku Banku BPH SA w postaci zorganizowanej części przedsiębiorstwa na Bank Pekao SA w zamian za akcje Banku Pekao SA, które obejmą akcjonariusze Banku BPH SA. Każdy akcjonariusz Banku BPH SA otrzyma 3,3 akcji Banku Pekao SA za każdą posiadaną akcję Banku BPH SA.

Z komunikatu podanego przez Bank Pekao SA wynika, że część majątku Banku BPH SA, której przeniesienie na Bank Pekao SA jest planowane, obejmuje według zestawienia pro-forma aktywów i pasywów na 1 października 2006 r.: 27,3 mld zł należności netto od klientów, 33,8 mld zł zobowiązań wobec klientów oraz kapitały własne w wysokości 4,9 mld zł. Jednocześnie Bank BPH SA pozostanie samodzielnym podmiotem z siecią 200 placówek, który będzie kontynuował dotychczasowy zakres oferty produktowej Banku.

Według zestawienia pro-forma aktywów i pasywów 1 października 2006 r., Bank BPH SA po przeprowadzeniu podziału będzie posiadał łączne aktywa w wysokości 8,6 mld zł, a także 5,3 mld zł należności netto od klientów oraz kapitały własne w wysokości 1,4 mld zł. Pod względem wysokości funduszy własnych po podziale będzie 10. bankiem, a pod względem wysokości aktywów 14.

Zawarte w kwietniu 2006 r. porozumienie między rządem Polski a UCI przewiduje również, że pracownicy otrzymają dwuletnie gwarancje zatrudnienia.

- 13 grudnia 2006 r. upłynął termin składania ofert kupna pakietu kontrolnego akcji mini-BPH. Łącznie złożonych zostało ok. 12 ofert. Wśród zainteresowanych nabyciem mini-BPH wymienia się austriacki Raiffeisen Bank, belgijskie grupy Fortis i KBC oraz francuski Credit Agricole. Włoski UniCredito, do którego należy 71,03% akcji Banku BPH SA, przedstawił szczegółowe dane

o banku w tzw. memorandum informacyjnym, które skierowano do 20 inwestorów. W memorandum wymieniono kilka warunków, które będzie musiał spełnić nowy inwestor:

- ✓ mini-BPH musi pozostać na giełdzie,
- ✓ wszyscy pracownicy (3,2 tys.) mają do końca marca 2008 r. gwarancję zatrudnienia,
- ✓ razem z bankiem UniCredito sprzedaje towarzystwo funduszy inwestycyjnych,
- ✓ Skarb Państwa, który ma 3,7% akcji Banku BPH SA, ma mieć w radzie nadzorczej spółki 2 nieusuwalnych członków,
- ✓ nowy inwestor może korzystać z nazwy, ale nie może ona w żaden sposób kojarzyć się z grupą Banku Austria Creditanstalt i HVB, która została kupiona przez UniCredito (w obecnym logo są elementy, które wykorzystują także inne spółki grupy HVB).

Nowy właściciel może być wyłoniony w ciągu pierwszych 4 miesięcy 2007 r., a zakończenie całej transakcji planowane jest na III kwartał 2007 r. Obecnie wiadomo, że mini-BPH będzie miał 645 tys. klientów detalicznych i małych przedsiębiorstw. Analitycy szacują wartość mini-BPH na ok. 4,5 mld zł, czyli 3,2 razy wartość księgową spółki. Bankowcy twierdzą, że UniCredito uzyska za mini-BPH najwyżej 1 mld euro.

❖ Informacje o **Skandinaviska Enskilda Banken AB (SA) Oddział w Polsce:**

- Skandinaviska Enskilda Banken (SEB) otworzył w Polsce swój oddział. Szwedzki bank zamierza skoncentrować się na obsłudze firm skandynawskich, niemieckich i pochodzących z innych krajów nadbałtyckich (w Polsce działa już ok. 2 tys. takich przedsiębiorstw). W I kwartale 2007 r. ruszy projekt private banking. Szwedzi nie planują natomiast na razie wejścia na rynek detaliczny. SEB ma w Polsce spółkę leasingową (działa od maja 2006 r.) i towarzystwo funduszy inwestycyjnych.

❖ Informacje o **Fortis Banku Polska SA:**

- W październiku 2006 r. akcjonariusze Fortis Banku Polska SA podjęli decyzję o podwyższeniu kapitału o 50,8 mln zł przez emisję 1,7 mln akcji spółki. Wartość nominalna jednej akcji wyniosła 30 zł. Po sfinalizowaniu tej emisji kapitały Fortis Banku Polska SA wyniosą 503,4 mln zł. Emisja jest skierowana tylko do jednego akcjonariusza – belgijskiego Fortis Banku.

❖ Informacje o **Dominet Banku Polska SA:**

- 30 października 2006 r. belgijska grupa finansowa Fortis, kontrolująca już Fortis Bank Polska SA, podpisała umowę kupna spółki Dominet, jedynego właściciela Dominet Banku SA. Wartość transakcji szacuje się na ok. 700 mln zł. Nowy właściciel Dominet Banku SA nie zamierza go w najbliższym czasie łączyć z Fortis Bankiem Polska SA. Inwestor chce jedynie przenieść do Dominet Banku SA te departamenty Fortis Banku Polska SA, które zajmowały się banko-

wością konsumencką (kredyty gotówkowe, karty kredytowe). W przyszłości planowana jest jednak fuzja obu banków.

❖ Informacje o **PKO BP SA**:

- 6 listopada 2006 r. był pierwszym dniem notowań akcji pracowniczych PKO BP SA. Właściciela zmieniło 7,95 mln akcji PKO BP SA, obroty wyniosły prawie 630 mln zł. Ze względu na duże zainteresowanie akcjami pracowniczymi, głównie ze strony inwestorów finansowych, notowania akcji były wyższe niż oczekiwali analitycy. W wyniku tego cena akcji PKO BP SA na koniec dnia wyniosła 39,8 zł, tj. o 0,5% mniej niż cena zamknięcia poprzedniego dnia.

❖ Informacje o **PKO BP SA i Banku Pekao SA**:

- PKO BP SA i Bank Pekao SA zamierzają wzmocnić kapitałowo swoje spółki na Ukrainie. Należący do PKO BP SA Kredobank zajmuje 26 miejsce wśród banków ukraińskich pod względem wielkości aktywów. W planach PKO BP SA jest zainwestowanie w blisko 200 nowych małych oddziałów Kredobanku (obecnie ma 72 placówki), co pozwoliłoby mu stać się liderem rynku w zachodniej Ukrainie. Duże inwestycje w oddziały zapowiedział także zarząd Banku Pekao SA, posiadającego kontrolny pakiet akcji UniCredito Ukraina (63 pozycja w rankingu). Jednym z głównych celów UniCredito Ukraina jest osiągnięcie 10% udziału na rynku kredytów. Bank zamierza rozwinąć sieć placówek – do końca 2007 r. będzie ich 60, a w 2009 r. 150. UniCredito Ukraina ma stać się dochodowy pod koniec 2008 r.
- Bank Pekao SA planuje nabycie 100% akcji HVB Ukraina za kilkadziesiąt milionów euro. Po zakupie HVB Ukraina na wiosnę 2007 r. ma dojść do jego konsolidacji z Bankiem Pekao SA, który na Ukrainie występuje pod nazwą UniCredito Bank Ukraina. HVB Ukraina należy do pierwszej dziesiątki korporacyjnych banków na Ukrainie, ale po zakupie przez Bank Pekao SA ma mieć charakter uniwersalny. Po tej transakcji Bank Pekao SA będzie największym polskim inwestorem na Ukrainie. Prezes Banku Pekao SA nie wykluczył dalszych inwestycji w tym kraju.

❖ Informacje o **BOŚ SA**:

- W grudniu 2006 r. walne zgromadzenie akcjonariuszy BOŚ SA uchwaliło emisję akcji o wartości blisko 260 mln zł. Będzie to pierwsza emisja akcji BOŚ SA od 1997 r. Subskrypcja nowych akcji jest zaplanowana na luty 2007 r.
Emisja została skierowana do NFOŚiGW, wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i do lasów państwowych. Jeśli nie obejmą oni nowych udziałów, będą mogli wyznaczyć uprawnionych do tego inwestorów. Gdyby tacy się nie znaleźli, rozmowy z wybranymi podmiotami w sprawie objęcia emisji będzie mógł podjąć sam zarząd BOŚ SA. Zarząd ustalił cenę emisyjną na 92 zł.

❖ Informacje o **BISE SA**:

- 22 grudnia 2006 r. Bank DnB NOR SA podpisał umowę kupna 76,28% akcji BISE SA z największymi udziałowcami tego banku – Crédit Coopératif i Agencją

Rozwoju Przemysłu. Umowa jest warunkowa, wymaga uzyskania zgody KNB oraz UOKiK. DnB NORD SA skieruje też ofertę do akcjonariuszy mniejszościowych Banku BISE SA. Oba banki wzajemnie się uzupełniają. Bank DnB NORD Polska SA specjalizuje się w segmencie dużych i średnich przedsiębiorstw, oferuje nowoczesne produkty i usługi dla korporacji. Bank BISE SA obsługuje natomiast małe i średnie firmy, jednostki samorządu terytorialnego oraz klientów indywidualnych, ma sieć 45 oddziałów.

Po zamknięciu transakcji i uzyskaniu wszelkich niezbędnych zezwoleń – najprawdopodobniej w pierwszym kwartale 2007 r. – rozpocznie się integracja obu banków, która powinna zakończyć się do końca 2008 r. Do tego czasu banki będą najprawdopodobniej działać pod dotychczasowymi markami. Banki będą obsługiwać ponad 500 klientów korporacyjnych, prawie 6 tys. małych i średnich firm oraz niemal 35 tys. klientów indywidualnych, a także ponad 1 tys. jednostek samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowych.

❖ Informacje o **BRE Banku SA**:

- W wyniku umowy podpisanej z Polkomtelem, właścicielem sieci Plus GSM, od 13 grudnia 2006 r. mBank (internetowe ramię BRE Banku SA) świadczy usługi telekomunikacyjne jako wirtualny operator komórkowy (MVNO) pod marką mBank mobile. Jest to pierwsza, nie tylko w Polsce, ale i na świecie, tego typu umowa pomiędzy instytucją bankową a telekomunikacyjną. Usługa telekomunikacyjna mBanku będzie działała jak program lojalnościowy – użytkownik „mobile” korzystający z karty płatniczej mBanku będzie otrzymywał dodatkowe minuty rozmów. W pierwszej fazie działalność mBanku na rynku telekomunikacyjnym ma ograniczyć się do „tradycyjnych” usług: połączeń głosowych, SMS-ów i MMS-ów. W 2007 r. bank chce umożliwić bezprzewodowy dostęp do internetu i rozmowy w technologii VoIP (przesył głosu przez internet).

INNE INFORMACJE

- ❖ 19 października 2006 r. prezydent Lech Kaczyński podpisał nowelizację prawa bankowego, która pozwala na dokonywanie podziału banków. Ustawa weszła w życie z dniem podpisania, czyli 19 października 2006 r. Nowelizacja prawa bankowego ma związek z podpisaną w kwietniu ub.r. umową rządu z UniCredito (UCI) dotyczącą fuzji Banku Pekao SA i Banku BPH SA. UCI zobowiązał się, że przed połączeniem polskich banków wydzieli z Banku BPH SA 200 oddziałów, które sprzeda zewnętrznemu inwestorowi.
- ❖ Ministerstwo Finansów wybrało na 2007 rok 15 banków na dealerów skarbowych papierów wartościowych. Są to (w kolejności odpowiadającej pozycji zdobytej w konkursie): BRE Bank SA, Bank Pekao SA, Societe Generale SA Oddział w Polsce, PKO BP SA, Bank BPH SA, Bank Handlowy w Warszawie SA, Bank Millennium SA, ING Bank Śląski SA, Kredyt Bank SA, Calyon Bank Polska SA, Deutsche Bank Polska SA, Raiffeisen Bank Polska SA, HSBC Bank Polska SA, Dresdner Bank AG SA Oddział w Polsce, ABN Amro Bank SA (Polska) SA.

- ❖ Komisja Nadzoru Finansowego zamierza w 2007 r. opracować założenia nowej strategii nadzoru opartej na kryterium ryzyka. Zgodnie z nową metodologią rozróżniane będą podmioty i produkty bardziej i mniej ryzykowne. Podmioty i produkty o potencjalnie większym ryzyku dla klienta zostaną objęte prewencyjnym nadzorem. KNF zamierza oprzeć się na standardach stosowanych już przez organy nadzoru i regulacji z Europy Zachodniej, jak np. przez brytyjską *Financial Services Authority*. Stąd planowana jest współpraca z brytyjskim regulatorem. Wprowadzenie tego systemu w Wielkiej Brytanii zajęło sześć lat. Założenia nowej strategii nadzoru powinny zostać opracowane w I półroczu 2007 r.
- ❖ 30 listopada 2006 r. w londyńskim hotelu Dorchester odbyła się doroczna finałowa Gala najlepszych banków świata w ocenie prestiżowego miesięcznika „The Banker”. W opinii ekspertów najlepszą instytucją finansową w mijającym roku w Polsce został BRE Bank SA, któremu przyznana została nagroda „Bank of the Year 2006 in Poland”.
- ❖ W grudniu 2006 r. rząd przyjął projekt nowelizacji ustawy o funkcjonowaniu banków spółdzielczych i zrzeszających, który zakłada nieodpłatne przekazanie akcji BGŻ SA byłym i obecnym pracownikom. Nowelizacja polega na tym, że zrezygnowano z określenia konkretnego terminu tej operacji. Początkowo terminem przekazania 15% akcji banku miał być 4 listopada 2005 r.
- ❖ Najpóźniej w marcu 2007 roku Open Finance, firma doradztwa finansowego, otworzy swój oddział w Dublinie. Poza kredytami hipotecznymi i pomocą w nabyciu mieszkania w Polsce Open Finance zamierza oferować m.in. fundusze inwestycyjne i plany systematycznego oszczędzania. Według różnych szacunków w Irlandii mieszka obecnie ok. 140 tys. Polaków. Także banki przygotowują specjalną ofertę dla Polaków, którzy mieszkają w Irlandii i Anglii. Są to BZ WBK SA, Bank Handlowy w Warszawie SA i Kredyt Bank SA.

Źródła informacji:

- www.nbp.pl
- www.bise.pl
- „Rzeczpospolita”, „Parkiet”, „Gazeta Bankowa”, „Puls biznesu”, październik–grudzień 2006 r.

PRZEGLĄD PRASY ZAGRANICZNEJ (październik–grudzień 2006)

SYTUACJA W POLSCE – KOMENTARZE *FINANCIAL TIMES* I *THE BANKER*

Financial Times (27 października 2006) zauważa, że zamieszanie polityczne w Polsce ma mały wpływ na stan gospodarki naszego kraju. Wzrost PKB wyniósł w 2006 roku ponad 5% dzięki przede wszystkim dynamicznemu popytowi wewnętrznemu i inwestycjom zagranicznym. Dodatkowo, wraz z ożywieniem gospodarczym w strefie euro, wyraźnie rośnie eksport. Sytuacja naszego kraju jest porównywana z sytuacją Włoch 30 lat temu. Po pierwsze, zapanował u nas duch przedsiębiorczości silniejszy od politycznych zawirowań. Po drugie, nasz kraj wydaje się być zbiurokratyzowany i skorumpowany, ze słabym rządem, ale dynamiczną gospodarką. Jak pokazuje przykład Włoch, w dłuższym okresie polityka ma jednak znaczenie. A Polska potrzebuje dalszych reform, by wzrost gospodarczy jeszcze bardziej przyspieszyć. Rząd nasz ma szansę na przeprowadzenie zmian we wzrostowej fazie cyklu gospodarczego. Według komentatorów FT prognozy dla Polski w krótkim i średnim okresie są korzystne. Jednak ewentualne pogorszenie koniunktury gospodarczej w przyszłości utrudnić może władzom utrzymanie deficytu budżetowego na obecnym niskim poziomie.

FT (8 listopada 2006) podkreśla, że Polska zdołała już przekonać zagranicznych inwestorów, że jest bezpiecznym krajem, o niskich kosztach pracy i dużym rynku zbytu. Wiele firm (np. LG Philips, czy Toshiba) zdaje się nie zwracać uwagi na chaos na polskiej scenie politycznej. Po pierwsze, znaczna deregulacja gospodarki powoduje, że wiele spółek działa niezależnie od rządu. Po drugie, dotychczas nowe władze Polski nie zdążyły przyjąć zbyt wielu ustaw mających wpływ na gospodarkę. FT przypomina jednak o niektórych interwencjach polskiego rządu. Stoczył on długą walkę z włoską grupą bankową Unicredito, próbując uniemożliwić połączenie dwóch należących do niej polskich banków. W rezultacie grupa ta zmuszona była sprzedać setki oddziałów. FT zauważa, że w pewnych sektorach gospodarki nawet bardzo potężne spółki nie mogą ignorować władz. W przypadku Polski rząd stoi obecnie

w obliczu poważnych decyzji dotyczących między innymi ewentualnej prywatyzacji należącego do Skarbu Państwa PKO BP oraz w sprawie sporu o PZU – największego ubezpieczyciela w tej części Europy.

FT zwracał także uwagę na dążenie do ograniczenia władzy banku centralnego oraz niechęć do jego byłego prezesa Leszka Balcerowicza. Rząd polski został już ostrzeżony przez Charlie McCreevy – komisarza unijnego do spraw rynku wewnętrznego (FT, 25 października 2006), który wystosował w tej sprawie list do Ministra Finansów Polski. Władze unijne uważają, że działania naszego rządu mogą zwiększyć ryzyko niestabilności systemu finansowego. Niezależność i efektywność nadzoru finansowego w czasie jego zmian organizacyjnych może zostać zaburzona. W szczególności skrytykowany został sposób powoływania członków nowej Komisji Nadzoru Finansowego. Sześciu z siedmiu członków ma być bowiem wybieranych przez premiera lub prezydenta. Poza ich bezpośrednimi wpływami pozostałby jedynie prezes banku centralnego.

O zmianie zasad funkcjonowania nadzoru finansowego w Polsce pisze także październikowy 2006 *The Banker*. Podkreśla on, że rząd polski narzeka na zbyt wysokie koszty usług bankowych w naszym kraju. Według raportu *CapGemini* Polska jest na drugim miejscu pod względem wysokości opłat za usługi bankowe w odniesieniu do PKB. W raporcie tym czytamy jednak, że droższe usługi bankowe są przypadłością krajów rozwijających się i mają skłonności do obniżania się wraz z osiągnięciem dojrzałości przez system finansowy. *The Banker* podkreśla możliwą zależność polityczną nowego nadzoru oraz nieadekwatność wprowadzanych rozwiązań do stopnia rozwoju polskiego systemu finansowego. Co więcej, jeśli nawet tendencja do konsolidacji nadzoru finansowego w innych krajach jest widoczna, to na ogół odbywa się ona wokół banku centralnego. Zdaniem *The Banker* w Polsce będzie inaczej.

The Banker podkreśla także obawy co do możliwości drenażu wykwalifikowanych specjalistów z banku centralnego i ich przechodzenia do sektora prywatnego. Całość zmian może zakłócić pracę także tej instytucji.

(*Financial Times*, 25, 27 października i 8 listopada 2006 r.
oraz *The Banker*, październik 2006 r.)

POKOJOWA NAGRODA NOBLA DLA BANKOWCA

Muhammad Yunus i jego *Grameen Bank* został uhonorowany w 2006 roku pokojową Nagrodą Nobla. Po raz pierwszy ta prestiżowa nagroda podkreśliła znaczenie spraw finansowych dla pokoju na świecie. Bieda jest sztucznym tworem i należy ją zmienić poprzez przekształcenie istniejących instytucji i polityki. Pokój na ziemi nie może być osiągnięty dopóki wielkie rzesze ludzi nie wydobiją się z nędzy. Ludzie mogą zaś sami odmienić swoje życie, jeśli dostarczą się im jakiegoś instytucjonalnego wsparcia – twierdzi Yunus. Redukcja biedy nie jest jednak dawaniem jałmużny, lecz tworzeniem możliwości na odmianę losu najbiedniejszych. Yunus jest założycie-

lem i pionierem mikrofinansowania w Bangladeszu, gdzie stworzył *Grameen Bank*. Bank udziela małych kredytów dla najbiedniejszych.

Yunus urodził się w Bangladeszu w 1940 r. W 1969 roku zrobił doktorat na uniwersytecie Vanderbilt w USA. Podczas głodu w Bangladeszu w latach 70. zaangażował się w walkę z nędzą w tym kraju. Odkrył, że małe pożyczki mogą mieć dla wielu ludzi bardzo duże znaczenie. W 1976 roku utworzył *Grameen Bank* („Bank Wiejski”) w celu, przede wszystkim, udzielania małych kredytów dla najbiedniejszych. W ciągu 30 lat bank ten udzielił 5,1 mld pożyczek dla 5,3 mln klientów. Z czasem podstawową ofertę rozszerzono o kredyty na edukację oraz na cele mieszkaniowe, a także inne dziedziny gospodarki – jak projekty dotyczące rybołówstwa czy nawadniania. Dziś *Grameen* ma 2226 oddziałów, świadczy usługi dla 71 371 wsi w Bangladeszu. W 2005 roku osiągnął 21% zwrotu z kapitału.

Yunus stworzył nowy model finansowania, który pozwolił na nadzieję, że redukcja biedy na świecie może się dokonać. Pomysł ten z powodzeniem naśladują 23 państwa (jak dotychczas). Co więcej, spowodował on, że mikrofinansowaniem zainteresowały się duże międzynarodowe banki, takie jak Citigroup i ABN AMRO.

(The Banker, listopad 2006 r.)

JAK PRZYGOTOWAĆ BANKI DO GLOBALNEGO KRYZYSU?

Kwestia przygotowania się sektorów finansowych poszczególnych państw do ewentualnego wybuchu kryzysu międzynarodowego jest ważną i coraz częściej poruszaną kwestią. Przygotowania do stawienia czoła globalnym problemom dotyczą zarówno banków, jak i nadzorców i regulatorów sektora finansowego.

Sir John Gieve, wicegubernator Banku Anglii, w wystąpieniu skierowanym do finansowych regulatorów, zaproponował by banki centralne oraz regulatorzy z całego świata wypróbowali własne metody i środki w celu poradzenia sobie z finansowym kryzysem. W efekcie takich prób można by określić obszary międzynarodowej współpracy nadzorców w tym zakresie. Wspólna praca nad praktycznymi przykładami kryzysów pomoże ujawnić operacyjne problemy, z którymi regulatorzy mogą się spotkać. Dziś, według przedstawicieli Banku Anglii, nie ma formalnie określonych procedur koordynacji oraz elementów współpracy pomiędzy bankami centralnymi, regulatorami i rządami, które mogłyby być uruchamiane w przypadku kryzysu. Sprawa ta staje się jednak coraz bardziej ważna, a jej uregulowanie niezbędne. Powstają bowiem banki globalne o znaczącej wielkości i szerokim zakresie operacji prowadzonych w różnych częściach świata. Rodzą się wobec tego pytania, jak macierzysty regulator takiego banku może i powinien reagować, jeśli operacje danego banku w innym kraju są zagrożone. Ponadto należy zastanowić się, który z rządów i regulatorów poniesie koszty, jeśli do upadłości jakiejś części banku będzie musiało dojść, by uchronić cały sektor przed rozprzestrzeniającym się kryzysem.

W Wielkiej Brytanii bank centralny wspólnie z regulatorem rynku finansowego oraz odpowiednim ministerstwem przeprowadzają regularne ćwiczenia zwane „grami”. Służą one zbadaniu, jak rynek zareaguje na kryzys finansowy czy atak terrorystyczny. Obecnie trwa badanie skutków ewentualnego wybuchu epidemii ptasiej grypy. Bank Anglii pracował także nad scenariuszami kryzysów razem z przedstawicielami Europejskiego Banku Centralnego. Zamierza także współpracować w tym zakresie z władzami USA. Nie oznacza to, iż bank centralny Anglii uważa, że kryzys jest nieuchronny. Niemniej jednak jest on zjawiskiem na tyle trudnym do przewidzenia, że regulatorzy powinni obecnie czas względnego spokoju i poczucia bezpieczeństwa poświęcić na wypracowanie mechanizmów reakcji na problemy, jakie potencjalnie mogą się pojawić.

(Financial Times, 17 listopada 2006 r.)

GŁOS ZA STWORZENIEM W EUROPIE PONADNARODOWEGO NADZORU FINANSOWEGO

Michael Diekmann prezes *Allianz* – największej w Europie grupy ubezpieczeniowej – włączył się w dyskusje nad przyszłością regulacji dotyczących nadzoru finansowego w Unii Europejskiej. Wezwał on do stworzenia jednego ciała nadzorczego na szczeblu unijnym, które monitorowałoby i nadzorowałoby największe transgraniczne instytucje kredytowe i ubezpieczeniowe regionu. Obecnie grupa *Allianz* podlega w Europie 48 różnym nadzorcom narodowym z trzech sektorów finansowych. Doświadczenia transgraniczne tego ubezpieczyciela pozwoliły mu na stwierdzenie, że stworzenie jednego, spójnego schematu nadzoru i w efekcie jednego ciała nadzorczego, jest w Unii Europejskiej konieczne. Rządy, regulatorzy oraz przedstawiciele instytucji finansowych od dłuższego czasu rozważają tego typu rozwiązanie. Wiele dużych banków i instytucji ubezpieczeniowych także popiera pomysł stworzenia odrębnych władz nadzorczych w Brukseli, gdyż ich zdaniem zredukowałoby to koszty dostosowywania się do odmiennych norm narodowych władz regulacyjnych oraz uprościło raportowanie. Jednak narodowi nadzorcy są sceptyczni. Przede wszystkim obawiają się utraty uprawnień na rzecz ciała unijnego. Chcą utrzymać prawo do interwencji chroniących krajowych inwestorów i klientów.

Przedstawiciele *Allianz* proponują zatem, by w pierwszym etapie zmian narodowe władze nadzorcze krajów członkowskich mogły stać się odpowiedzialne za nadzorowanie wszystkich działań finansowych grup ze swojego kraju, w tym za ich operacje zagraniczne. Ta koncepcja stworzenia „nadzorcy wiodącego” byłaby łatwa do wprowadzenia, nie powinna napotkać sprzeciwu ze strony nadzorców macierzystych oraz jednocześnie pozwoliłaby na pewną integrację uprawnień. Dopiero w następnej kolejności mogłoby dojść do utworzenia europejskiego nadzorcy finansowego.

(Financial Times, 17 października 2006 r.)

NAJWIĘKSZE BANKI EUROPY ŚRODKOWO-WSCHODNIEJ

Doroczne zestawienie 100 największych banków Europy Środkowo-Wschodniej miesięcznika *The Banker* (według danych na koniec 2005 roku) pokazało stabilną sytuację w tym regionie. Lista tworzona jest według kryterium wielkości kapitałów banków. Dobrze na tle innych państw wypadły instytucje z Polski.

W regionie dominują naturalnie banki z Europy Zachodniej, które przejęły wcześniej lub otworzyły od podstaw własne oddziały i placówki w krajach Europy Środkowo-Wschodniej. Na czele zestawienia są dwa banki, które pozostają niezależne: *National Savings and Commercial Bank* (OTP Bank) z Węgier oraz PKO Bank Polski – w zestawieniu 1000 największych banków świata miesięcznika *The Banker* (lipiec 2006 r.) zajął 229 pozycję.

Najważniejszym czynnikiem wzrostu dla banków jest sektor bankowości detalicznej, a w szczególności kredytowanie gospodarstw domowych. Nadal jednak udział tych kredytów w PKB krajów regionu Europy Środkowo-Wschodniej jest relatywnie niski. Wynosi on tu około 15%, zaś w krajach Europy Zachodniej przekracza 50%.

Generalnie zagregowany kapitał wszystkich banków na liście 100 największych wyniósł 38,18 mld EUR, czyli niemal nie zmienił się od 2004 roku (38,21 mld EUR). Zagregowane aktywa całej grupy wzrosły o 4,9% do poziomu 499 mld EUR, zaś zagregowany zysk przed opodatkowaniem podniósł się o 10,4% i osiągnął poziom 9,7 mld EUR.

Biorąc pod uwagę wielkość kapitałów wszystkich 100 banków, na liście zostały umieszczone banki z następujących państw:

- Polski – 29,45 kapitałów całej grupy (rok temu 30,7%),
- Węgier – 15,9% (16,5%),
- Czech – 15,2% (16,0%),
- Rumunii – 8,0% (6,2%),
- Chorwacji – 7,4% (6,9%),
- Słowenii – 6,0% (6,3%),
- Słowacji – 5,7% (6,5%),

a także, o mniejszym udziale, z Estonii, Bułgarii, Serbii, Łotwy i Litwy.

(*The Banker*, październik 2006 r.)

ILE PAŃSTWA W EUROPEJSKICH SEKTORACH BANKOWYCH?

W niewielu krajach Europy sektory bankowe pozostają zdominowane przez nieprywatne instytucje finansowe. Dzieje się tak nadal w Niemczech, gdzie w 2005 roku banki komercyjne stanowiły jedynie 26,5% aktywów całego systemu bankowego. Wielkość ta nie zmieniła się od 1990 roku. Największą siłą pozostają tu banki sekto-

ra publicznego i spółdzielczego. W rezultacie, zdaniem publicysty *Financial Times*, utrzymuje się sztuczny i patologiczny system koegzystencji między publicznym i prywatnym sektorem.

Podobnie sytuacja wyglądała jeszcze niedawno we Włoszech. Studium porównawcze obu systemów bankowych dokonane przez naukowców z banku centralnego Włoch, Bundesbanku oraz europejskich uniwersytetów pokazało jednak, że model włoski pod wieloma względami warty jest naśladowania. W 1990 roku kraj ten posiadał strukturę sektora bankowego zbliżoną do obecnej w Niemczech. Jednak od tego czasu udział sektora publicznego w aktywach banków ogółem spadł z 70 do 9%. Badania wykazały, że o ile rozwój technologiczny był pierwszorzędnym źródłem wzrostu produktywności banków w Europie, to jednak w przypadku Włoch równie ważne okazały się być przeprowadzone procesy prywatyzacyjne. W końcu lat 90. władze Włoch zdały sobie sprawę, że potrzebują nowoczesnego sektora bankowego w momencie wchodzenia do unii monetarnej.

W opinii FT, badania naukowe jednoznacznie wskazują na negatywny związek między przewagą bankowego sektora publicznego a stopą wzrostu w kraju. Według wielu naukowców sektor ten nie jest odpowiedni do osiągnięcia pierwotnych celów, jakie na niego nałożono, czyli: redukcji ubóstwa, wspomagania rozwoju finansowego, dostarczania kapitału dla tych, którzy w innym razie byliby go pozbawieni, zaspokajania potrzeb kredytowych dla małych firm. Banki państwowe są za to bankami upolitycznionymi, które realizują cele jedynie wybranych grup i są narzędziem korupcji. Przykładowo w Indiach banki państwowe wykazują zwiększenie wolumenu kredytów o 5–10% w roku wyborczym. W Japonii związki z rządzącą partią pomagają w uzyskaniu kredytów z banków sektora publicznego. Także w Niemczech banki sektora publicznego były często narzędziem w rękach polityków wykorzystywanym np. do podtrzymywania funkcjonowania niektórych spółek, które w konkurencyjnym środowisku upadłyby. Czy jednak przytaczane argumenty skłonią do reformy strukturalnej w niemieckim sektorze bankowym?

(*Financial Times*, 20 listopada 2006 r.)

POROZUMIENIE W SPRAWIE BERLINER SPARKASSE

Najprawdopodobniej już niedługo zakończy się długotrwały spór związany z kasami oszczędnościowymi w Niemczech. Berlin osiągnął porozumienie z Komisją Europejską dotyczące szczegółów przejęcia *Berliner Sparkasse*. Porozumienie musi zostać jeszcze zatwierdzone przez rząd niemiecki oraz Komisję Europejską, co wydaje się być już tylko formalnością. Na mocy tego porozumienia prywatne banki będą mogły nabyć *Berliner Sparkasse* razem z jej bardzo wartościową marką i nazwą. Nie oznacza to jednak zmiany w prawie bankowym zezwalającej na nabywanie przez prywatnych właścicieli innych tego typu instytucji i używanie nazwy *Sparkasse*.

Obecnie funkcjonuje w Niemczech 463 *Sparkasse*, które są publicznymi bankami oszczędnościowymi, dominującymi na krajowym rynku bankowości detalicznej. Dotychczas prawo niemieckie nie zezwalało bankom komercyjnym używania nazwy *Sparkasse*. Zakazom tym stanowczo sprzeciwia się Komisja Europejska wskazując, że są one przeciwne zasadom wolnego przepływu kapitału i konkurencji. Dyskusja nad koniecznością zmian w niemieckim prawie bankowym rozgorzała szczególnie mocno wobec faktu konieczności sprzedaży *Landesbank Berlin*, który ma 81% udziału w *Berliner Sparkasse*. Do transakcji ma dojść w przyszłym roku. Bankiem tym zainteresowane są między innymi Commerzbank i HVB. Wedle obowiązującego prawa, jeśli nabywcą zostałby bank komercyjny, nie mógłby on używać nazwy *Sparkasse*. Jest jasne, że gdyby mógł to zrobić, cena za nabycie *Landesbank Berlin* byłaby większa.

Przeciw zmianom w prawie w tym zakresie występował między innymi Niemiecki Związek Banków Oszczędnościowych, który uważa, że zagrożiłoby one stabilności trójfilarowego systemu bankowego Niemiec. Porozumienie zawarte z Komisją Europejską dotyczy jedynie przypadku *Berliner Sparkasse*. Nie może być tym samym traktowane jako zapowiedź daleko idących zmian w prawie, czego obawiały się banki oszczędnościowe w Niemczech.

(*Financial Times*, 28 listopada 2006 r.)

KONIEC Z DARMOWYMI RACHUNKAMI BANKOWYMI W WIELKIEJ BRYTANII?

Jedną z charakterystycznych cech bankowości brytyjskiej jest fakt, że klienci banków nie ponoszą tu opłat związanych z ich rachunkiem bieżącym. Reguła ta, odróżniająca Wielką Brytanię od innych państw Europy, może jednak już niedługo ulec zmianie. *First Direct* – bank internetowo-telefoniczny – pod koniec listopada 2006 r. ujawnił plany zmierzające do nałożenia na klientów opłaty miesięcznej w wysokości 10 GBP (19 USD) za prowadzenie ich rachunku. Opłata ta ma dotyczyć przy tym jedynie tych klientów, którzy nie utrzymują odpowiedniego salda na rachunku (saldo to ustalono na 1500 GBP) lub którzy wpłacają środki na rachunek rzadziej niż raz w miesiącu. Opłaty tej mogą jednak uniknąć korzystając z innych produktów banku. Plany *First Direct* wywołały oburzenie i głośnie protesty środowiska bankowego, które obawia się, że inne instytucje kredytowe mogą pójść tym śladem. Tym samym może oznaczać to koniec typowej brytyjskiej bankowości. Zmiany w opłatach w proponowanym kształcie uderzyłyby przede wszystkim w najbiedniejszych klientów – uważają politycy i grupy konsumenckie. W dyskusji o możliwych zmianach komentatorzy zauważają dwa istotne fakty. Po pierwsze, bankowość detaliczna nie jest w praktyce „wolna”. Po drugie zaś, najbiedniejsi mają już teraz nieodpowiednio duży udział w opłatach bankowych.

Od początku lat 80. bankowość brytyjska budowała funkcjonujący do dziś model. Oparł się on na swoistej umowie między bankami a ich klientami polegającej na zrzeczeniu się opłat za transakcje w zamian za obniżenie oprocentowania rachunków bieżących. Realna cena tych rachunków wynosi 40-60 GBP. Dla banków sytuacja ta jest opłacalna, gdyż stwarza możliwości sprzedaży klientom innych usług związanych z rachunkiem bieżącym oraz umożliwia narzucanie innych opłat, z których większość płacona jest przez klientów mniej zamożnych. To ta grupa klientów jest najbardziej skłonna do niedotrzymywania limitów płatności, przekraczania sald kredytowych czy kupowania dodatkowego ubezpieczenia.

Dodatkowo, brytyjski regulator ocenił niedawno, że wiele banków pobierało zbyt duże opłaty tego typu i nałożył na nie odpowiednie limity maksymalne. Zachodzi jednak obawa, że nałożone limity mogą jeszcze zwiększyć skłonność instytucji kredytowych do nakładania nowych opłat i modyfikacji obecnego status quo.

(*The Economist*, 25 listopada 2006 r.)

NAJWIĘKSZE BANKI ROSJI

Od czasu kryzysu finansowego z lat 90. gospodarka Rosji rozwija się stabilnie. Dobrze funkcjonuje także sektor bankowy. Miesięcznik *The Banker* podsumował wyniki 50 największych banków z tego kraju. Ich zagregowane zyski przed opodatkowaniem wzrosły o 112,8 % do wysokości 8910 mln USD, zagregowane aktywa

10 największych banków Rosji

Lp.	Bank	Kapitał I-szej kategorii (w mln USD)	Aktywa (w mln USD)	Zysk przed opodatkowaniem (w mln USD)
1	<i>Sbierbank</i>	7 477	87 314	3 044
2	<i>Vneshtorgbank</i>	4 927	36 723	703
3	<i>Gazprombank</i>	1 790	15 443	602
4	<i>Ural Siberian Bank</i>	1 285	8 337	501
5	<i>International Industrial Bank</i>	1 097	2 645	119
6	<i>Nacjonalnyj Rieservnyj Bank</i>	918	1 546	612
7	<i>Alfa Bank</i>	852	9 836	293
8	<i>Vnesheconombank</i>	838	6 373	337
9	<i>MDM Financial Group</i>	799	5 580	176
10	<i>Bank of Moscow</i>	794	8 539	181

Miscellanea

powiększyły się o 40,9% do poziomu 257 mld USD, zaś zagregowany kapitał I-szej kategorii wzrósł o 41,1% do 30,3 mld USD.

W zestawieniu największych banków Rosji dominują instytucje będące bezpośrednio lub pośrednio własnością państwa, takie jak *Sberbank*, *Vneshtorgbank* czy *Gazprombank*. W całej grupie 50 banków znalazło się jedynie 7 o większościowym udziale kapitału zagranicznego.

Omawiając sytuację banków w Rosji, *The Banker* podaje także interesujące dane dotyczące innych państw regionu (średnie wielkości w %):

	Kapitał/aktywa	Zysk przed opod./kapitał	Zysk przed opod./aktywa	Współczynnik adekwatności kapitałowej
Europa ogółem	7,96	13,83	1,16	15,54
Rosja	17,43	27,70	4,92	24,65
Polska	7,22	31,88	1,93	14,62
Czechy	10,79	20,24	1,49	13,45
Słowacja	9,09	13,93	1,15	19,14
Węgry	13,03	22,70	3,78	14,14
Ukraina	14,39	17,87	2,06	24,23

(*The Banker*, listopad 2006 r.)

WŁOSKI SEKTOR BANKOWY U PROGU DRUGIEJ FALI KONSOLIDACJI

Zdaniem obserwatorów zmiany we włoskim sektorze bankowym idą w dobrym kierunku. Po latach zamknięcia na obcy kapitał banki zachęcane są dziś do większej aktywności w zakresie przejęć nie tylko w obrębie sektora krajowego. Nowy prezes banku centralnego, w odróżnieniu od swego poprzednika, chce udowodnić, że banki włoskie nie są ani zamknięte na kapitał z zagranicy, ani zbyt małe i słabe, by konkurować na szczeblu międzynarodowym.

Dziś we włoskim sektorze bankowym rozpoczęła się druga fala konsolidacji. Pierwsza miała miejsce na początku lat 90. Wówczas to dokonano prywatyzacji wielu banków tworząc dzisiejszy kształt sektora. Pod względem aktywów banki komercyjne mają w nim udział w wielkości 81%, banki w posiadaniu właścicieli zagranicznych – 4%, zaś banki spółdzielcze – 5%. Te ostatnie stanowią najliczniejszą grupę instytucji, choć ich liczba spadła z 650 w 1980 roku do 430 w roku 2004. Włochy są dziś jedynym dużym krajem europejskim, którego sektor bankowy jest w tak dużym stopniu sprywatyzowany. To zaś może stać się dobrym przyczynkiem dla większego za-

angażowania się banków w procesy konsolidacyjne. Od 1990 roku dokonało się tu około 600 przejęć pomiędzy bankami krajowymi. Ich liczba stopniowo spadała z ponad 1000 w 1990 r. do około 780 dziś. Być może w porównaniu z 2400 bankami Niemiec nie jest to dużo, ale według ekspertów stwarza to pole dla dalszych połączeń. Tym bardziej że mogą obecnie w nich uczestniczyć banki zagraniczne. Dla wielu początkiem nowej fali łączeń banków stała się fuzja *Banca Intesa* i *Sanpaolo IMI*.

Zainteresowanie przejęciem banków włoskich wykazuje wiele instytucji zagranicznych, między innymi *BBVA* i *Santander*. Rynek ten wydaje się być dla inwestorów atrakcyjny z kilku powodów. Po pierwsze, Włosi oszczędzają sporo, a depozyty bankowe są dla nich bardziej atrakcyjne niż instrumenty rynku kapitałowego. Pomimo faktu, że udział oszczędności do PKB spadł tu z 20 do 12%, to i tak jest to wskaźnik wysoki, jak na warunki europejskie. Po drugie, penetracja sektora kredytów detalicznych jest we Włoszech ciągle niska. Zmienia się to dziś, wraz ze wzrostem wolumenu kredytów hipotecznych i konsumenckich – szybszym od wzrostu PKB. Po trzecie, słabo rozwinięte są tu nadal takie segmenty usług finansowych jak ubezpieczenia czy fundusze zarządzania aktywami.

Tradycyjnie banki włoskie mają silną pozycję na rynkach lokalnych. Pomimo fali konsolidacji z początku lat 90., wiele z małych banków umocniło się na rynku lokalnym. Funkcjonuje dziś tu około 400 banków, które posiadają od 5 do 20 oddziałów lokalnych na terenach wiejskich. Nie mogą one konkurować pod względem kosztów z bankami dużymi, ale klienci doceniają ich obecność w danym regionie i są skłonni płacić więcej za tę obecność.

Pomimo że sektor włoski tworzy stosunkowo dużą ilość instytucji, są to instytucje efektywne. Dwie z nich zaś z powodzeniem konkurują na rynkach międzynarodowych, jako instytucje z pierwszej europejskiej dziesiątki.

(Euromoney, grudzień 2006 r.)

OCZEKIWANE ZMIANY W SEKTORZE BANKOWYM SŁOWENII

Z dniem 1 stycznia 2007 roku Słowenia przystąpiła do strefy euro. Fakt ten wpłynął na sytuację banków w tym kraju. Już przygotowania do wprowadzenia euro spowodowały obniżenie stóp procentowych. Wraz z nimi nastąpiła redukcja marży odsetkowej banków. W efekcie potaniaenia kredytów pożyczki dla gospodarstw domowych rosły o ponad 13%, zaś kredyty korporacyjne o około 34% w każdym z ostatnich dwóch lat. Wraz z przystąpieniem do strefy euro zniknęło ryzyko związane z pożyczkami denominowanymi w euro, które cieszyły się w ostatnich latach dużą popularnością. Z drugiej strony, jednorazowa zmiana waluty przyniosła dla banków pewne koszty, związane z niezbędnymi zmianami logistycznymi i informatycznymi, a także wynikającymi z faktu utraty możliwości zarabiania na operacjach i produktach związanych z wymianą walutową.

Co ciekawe, większość aktywów sektora bankowego Słowenii jest nadal w rękach państwa. Pomimo sprzedaży wielu banków z tego regionu nie naruszone zostały dwa główne państwowe holdingi. Stało się to za sprawą faktu, że zdaniem ministerstwa finansów obecne prawo unijne ogranicza znacznie siłę władz regulacyjnych i nadzorczych względem banków będących w rękach zagranicznych. I tak nie doszło tu, przez kilka lat, do przejęcia większości udziałów w *Nova Ljubljanska Banka* przez belgijski KBC. Największym zagranicznym przejęciem był zakup 34% akcji tego banku przez KBC w 2002 roku. Od tego czasu usiłował on przejąć większość pakietu, ale nie udało się to z uwagi na stanowisko słoweńskich władz. Ich zdaniem sprzedaż tego banku oznaczałaby, że 75% depozytów w Słowenii znalazłoby się w banku, który w przypadku jakiegokolwiek kryzysu nie podlegałby słoweńskiemu nadzorowi. Jednocześnie rząd Słowenii planuje redukcję udziału w *Nova Ljubljanska Banka* do 25%. W maju KBC ogłosił natomiast zamiar wycofania się z tego banku z uwagi na brak możliwości porozumienia się udziałowców co do jego przyszłości. Usiłował nawet sprzedać swe udziały w *Nova Ljubljanska Banka*, ale nie znalazł jeszcze na nie nabywcy. Tymczasem bank ów rozwija się pomyślnie. W 2005 roku zysk przed opodatkowaniem wzrósł w całej grupie o 14%, a aktywa ogółem o 24%. Jednocześnie dochody odsetkowe netto spadły o 5%, a koszty wzrosły o 4%. Tym samym podniósł się wskaźnik kosztów do dochodów netto z 63 do 67%.

Dziś w słoweńskim sektorze bankowym obecne są prywatne zagraniczne banki takie jak *Societe Generale* z Francji czy *HVB* i *Raiffeisen* z Austrii. Instytucje te powiększają swe udziały poprzez małe przejęcia i powolny wzrost od podstaw. Zdaniem wielu komentatorów błędem jest niedopuszczanie do większościowych przejęć banków przez inwestorów zagranicznych. Według nich inne kraje regionu właśnie dzięki większej otwartości lepiej przekształciły swe sektory.

(*Financial Times*, 13 grudnia 2006 r.)

OBRONA FRANCUSKIEGO DUOPOLU

Najbardziej popularnym produktem oszczędnościowym we Francji jest *Livret A*. Stworzony w 1818 roku jest dziś podstawą systemu oszczędnościowego w tym kraju. Utrzymuje go około 46 mln osób (75% ludności kraju), a wartość ich oszczędności wynosi 129 mld EUR. Tradycją stało się otwieranie rachunku *Livret A* dla nowo narodzonych dzieci.

Dotychczas dwa z największych banków francuskich: *Caisse d'Epargne* (wspólna kasa oszczędności) oraz *Banque Postale* (państwowy bank pocztowy) miały wyłączność w dystrybucji *Livret A*. Dziś jednak obserwować można nasilającą się krytykę tego duopolu. *ING Direct* (francuski oddział holenderskiej grupy) opublikował ostatnio badania na temat tego produktu. Opublikowany w październiku raport stwierdza, że 73% przebadanych 1 011 osób uważa, że możliwość dystrybucji *Livret A* powinny mieć wszystkie banki. Oba wspomniane banki publicznie uznały jednak jego wyniki za mylące. Bronią one obecnego *status quo*. Dzięki niemu stworzono mechanizm wzrostu finansowania specjalnych programów budownictwa socjalnego.

Ataki na obecne rozwiązania nasiliły się po rozpoczęciu przez Komisję Europejską śledztwa w sprawie *Livret A* i podobnego do niego rachunku *Livret Bleu* dystrybuowanego przez *Credit Mutuel*. Władze unijne mają zbadać, czy ten ograniczony sposób dystrybucji obu produktów nie jest sprzeczny z unijnymi regułami wolnej konkurencji. Dotychczasowe komentarze komisarzy unijnych pozwalają przypuszczać, że Komisja będzie nakłaniać władze Francji do zniesienia ograniczeń w dystrybucji wspomnianych produktów. Z podobnymi problemami związanymi z produktami i instytucjami oszczędnościowymi władze unijne zetknęły się także w Niemczech (sprawa *Berliner Sparkasse*) oraz Austrii (sprawa *Erste Bank*).

(*Financial Times*, 14 grudnia 2006 r.)

NOWE MOŻLIWOŚCI PRZED BANKAMI CYPRYJSKIMI

Wstąpienie do Unii Europejskiej stworzyło nowe możliwości rozwoju i wzmocnienia sektora bankowego na Cyprze. Największe jego instytucje zyskały możliwość bardziej dynamicznego rozwoju na rynku wewnętrznym, a także ekspansji na rynki Europy Wschodniej i kraje basenu Morza Śródziemnego. Zastosowanie finansowych dyrektyw unijnych oraz perspektywa przyjęcia euro zmieniły otoczenie instytucjonalne banków cypryjskich. Początkowo musiały one poradzić sobie z wysokimi rezerwami na złe długi. Masa straconych kredytów pojawiła się tu po załamaniu na rynku papierów wartościowych. Dziś banki odnotowują wyraźny wzrost dochodów. Są to między innymi *Laiki Bank* i *Bank of Cyprus*. Oba kontrolują własne spółki w Grecji (o znaczących dochodach) oraz są obecne, choć skromnie, w Wielkiej Brytanii i Europie Wschodniej. *Bank of Cyprus* udało się także w ostatnim okresie osiągnąć znaczną redukcję kosztów. Wskaźnik kosztów do dochodów udało się podwyższyć w ciągu roku z 45 do 59 %.

Pod koniec 2006 roku doszło do ważnego połączenia banków cypryjskiego sektora: *Laiki Bank* z greckim *Marfin Financial Group* i jej spółką zależną *Egnatia Bank*. Wcześniej *Marfin* nabył spółkę zależną *Laiki Bank*. Na skutek tej fuzji powstał bank, obecny w 13 krajach, o aktywach w wysokości 22 mld EUR i sieci złożonej z 300 placówek. Nowy *Marfin Popular Bank* z centralą na Cyprze zamierza wzmocnić swoją pozycję w Grecji oraz stać się strategicznym partnerem w regionie. Stanie się on z pewnością ważnym graczem na europejskiej arenie.

Bank of Cyprus, wcześniej największy bank kraju, nie zdołał natomiast na początku 2006 roku przejąć greckiego państwowego *Emporiki Bank*. Bank ten trafił w ręce francuskiego *Credit Agricole*, choć ten zapłacił za niego mniej (3,3 mld EUR) niż oferował bank cypryjski (3,8 mld EUR). Przejęciem *Bank of Cyprus* mogą być zainteresowane instytucje zagraniczne, w tym czwarty pod względem wielkości bank Grecji *Bank of Piraeus*.

(*Financial Times*, 19 grudnia 2006 r.)

NAJWIĘKSZE BANKI AFRYKI

Zestawienie największych banków Afryki po raz kolejny zdominowały banki z Republiki Południowej Afryki. Pięć pierwszych miejsc zajmują banki z tego kraju. Ogółem w zestawieniu znalazło się 12 południowoafrykańskich banków (w zeszlórocznym zestawieniu 11), a ponadto z:

- ❖ Nigerii 20 banków (w zeszlórocznym zestawieniu 25),
- ❖ Kenii 11 banków (9),
- ❖ Etiopii 5 banków (5),
- ❖ Ghany 4 banki (4),
- ❖ Angoli 3 banki (3),
- ❖ Wybrzeża Kości Słoniowej 2 banki (3),
- ❖ Mauritiusa 2 banki (2).

Na liście znalazło się też 41 banków z 20 innych państw.

12 banków z RPA dominuje pod względem udziału w aktywach zagregowanych całej setki banków (80,8%), zysku (74,2%) oraz kapitału (67%). Najliczniejszą zaś grupą po raz kolejny okazały się być banki z Nigerii. Choć ich liczba w zestawieniu spadła, to poprawiły one udział w zagregowanym kapitale do 20%. Ich udział w zagregowanym zysku wyniósł 9,2%, zaś w zagregowanych aktywach 5,9%. Wydaje się jednak, że jeszcze nie uwidoczniły się w pełni konsekwencje pozytywnych zmian regulacyjnych przeprowadzonych w sektorze bankowym tego kraju. W przyszłości oczekiwane są dalsze zmiany w wielkościach banków nigeryjskich oraz łączenia w tym sektorze.

10 największych banków Afryki (wg stanu na 31 grudnia 2005 r.)

Lp.	Bank	Kraj	Kapitał (w mln USD)	Aktywa (w mln USD)
1	<i>Standard Bank Group (Stanbank)</i>	RPA	5 305	119 475
2	<i>ABSA Group</i>	RPA	3 788	64 263
3	<i>Nedbank</i>	RPA	3 344	55 693
4	<i>FirstRand Banking Group</i>	RPA	2 928	61 700
5	<i>Investec</i>	RPA	2 623	32 686
6	<i>Union Bank of Nigeria</i>	Nigeria	783	5 248
7	<i>Zenith International Bank</i>	Nigeria	738	4 785
8	<i>First Bank of Nigeria</i>	Nigeria	471	4 829
9	<i>Intercontinental Bank</i>	Nigeria	426	2 885
10	<i>African Bank</i>	RPA	425	1 142

Bezpieczny Bank

Zagregowany kapitał I-szej kategorii wszystkich stu banków umieszczonych w zestawieniu wyniósł 27,9 mld USD, co oznacza wzrost o 19,1%. Zagregowane aktywa osiągnęły poziom 416,7 mld USD, czyli wzrosły o 13,3%. Zagregowany zysk przed opodatkowaniem natomiast powiększył się o 25,6% do poziomu 9,3 mld USD.

31 ze stu banków zestawienia jest w rękach instytucji spoza regionu. Zainwestowały tu między innymi brytyjskie *Barclays Bank* i *Standard Chartered*, francuskie *Societe Generale* i *BNP Paribas* oraz portugalski *Banco Comercial Portugues*.

(The Banker, grudzień 2006 r.)

Opracowała Beata Zdanowicz

BEZPIECZNY BANK

SAFE BANKING

Magazine on the issues of deposit protection and the financial security of banks

Edited by:

prof. dr hab. Władysław Baka
– chief editor,
Kazimierz Beca,
dr Marek Grzybowski,
dr hab. Małgorzata Iwanicz-
-Drozdowska, prof. SGH,
Ewa Kawecka-Włodarczak,
prof. dr hab. Stanisław Owsiak,
Krzysztof Pietraszkiewicz,
prof. dr hab. Marek Safjan,
dr hab. Jan Szambelańczyk,
prof. University of Economics
in Poznan,
Ewa Śleszyńska-Charewicz

Secretariat:

Beata Zdanowicz

The published articles present their author's opinions. These opinions are not the official attitude of the Bank Guarantee Fund.

ISSN 1429-2939

Publisher:

Bank Guarantee Fund
00-546 Warsaw
Ks. Ignacego Jana Skorupki Street 4
tel. 583-08-01, 583-08-05,
583-08-06
fax 583-08-08
e-mail: rada@bfg.pl
www.bfg.pl

Cooperation:

Stardruk
Wydawnictwo
00-660 Warszawa
ul. Lwowska 11/29

CONTENTS

4 (33) 2006

A. About the Bank Guarantee Fund's (BGF) activity

The analysis of the banking sector's situation according to the state on 31st of December 2005 – *Tomasz Bugajny, Małgorzata Iwanicz-Drozdowska, Halina Polijaniuk, Anna Pszkit, Iwona Sowińska* – p. 3

B. Problems and opinions

The projection of the co-operative banks' sector's structure in Poland with the particular consideration of the capital requirements' fulfilment – *Anna Pszkit* – p. 109

C. Consultations for banks

The capital arbitration's evolution in the light of the Basel regulations – *Paweł Mizerski* – p. 125

D. Chronicle

Basic macroeconomic indicators and legal and organisational changes in the banking sector in the 4th quarter of 2006 – *Halina Polijaniuk* – p. 147

E. Miscellanea

Foreign press review (October–December 2006) – p. 155

All articles published in sections B and C of this issue had been reviewed